הארץ

85 אג' יום א' כ' ניסן תשמ"ז, 19 באפריל 1987 VOL. 6/20664 APRIL 19 1987

דרוש בית כפרי בכנרת
נוה נוף — שלב ג' בבניה
דירה לדוגמא
03—721192

18 מחבלי חיזבאללה נהרגו בהתקפה על רצועת הביטחון

כ־50 מחבלים מצויידים היטב התקרבו לעבר עמדות צד"ל וצה"ל בצפון תחום הרצועה בגיזרה המרכזית ● חיילי גולני והנדסה קרבית בסיוע ארטילריה ומסוקי־קרב פתחו במירדף אחר המחבלים ● 4 חיילים נפצעו קל ● הקבינט ישמע היום דיווח על התקרית בדרום־לבנון ● אלוף פיקוד הצפון: מסתמנת פעילות מוגברת של מחבלים בכיוון רצועת הביטחון ● משה לוי ערך את ביקורו המבצעי האחרון כרמטכ"ל בדרום־לבנון ● קטיושה הרגה תושב מארג' עיון

מאת ראובן פדהצור ומנחם הורוביץ
סופרי "הארץ"

נראה כי התקפת חיזבאללה על רצועת הבטחון בלבנון — שבה נהרגו 18 מחבלים — נעשתה בי־דיעה ובסיוע של ארגון "אמל" כפי שאירע בעבר. הערכה זו מצביעה על חולשה מסויימת של חיזבאללה בתקופה האחרונה, המחייבת את הארגון לפנות לעזרת "אמל", ולאמץ את כללי המשחק של הסורים.

יצויין כי מאז נכנס צבא סוריה לאזור ביירות, מבוצעות כמעט כל פעולות האיבה נגד רצועת הביטחון בשיתוף־פעולה בין "אמל" וחיזבאללה.

בשלב זה נמנעים הסורים מפעולה שתאפשר להצביע על קשר ישיר בינם לבין פעולות האיבה נגד רצועת הביטחון. עם זאת, עדיין לא ברור באיזו מידה יאפשר הצבא הסורי, שאנשיו מוצבים על המעברים וגשרי האוולי, זרימת אמצעי לחימה מהצפון אל אזור דרום־לבנון.

בתקיפה אתמול השתתפו כ־50 לוחמי חיזבאללה, שביצעו פעולה מורכבת, המכילה רכיבים רבים, אשר מעידים על תכנון מפורט ומד־קדק. בין השאר הביאו התוקפים מוקשים על הצירים המובילים למוצבים, והציבו כוחות בחסימות. רק פעולה נבונה, ובעיתוי נכון, של כוח צה"ל, הביאה להתמוטטות מהירה של התקיפה, ולמספר הנפ־געים הגדול מקרב לוחמי חיזבאללה.

גורמים צבאיים בכירים מעריכים כי לאחר כשלון הפעולה אתמול, ינסו אנשי חיזבאללה להפיק לקחים ממנה. הדבר יביא לכך שמשך כשבועיים־שלושה לא יתבצעו פעו־לות תקיפת מוצבים בסדר גודל כזה. עם זאת, בתקופה זו ינסו המחבלים דרכים אחרות, ובהן ירי קטיושות, מיקושים, הנחת מטעני־צד ומאר־בים. נראה כי בתום תקופת הפקת הלקחים, ישובו המחבלים וינסו לנקוט שיטה של תקיפת מוצבים.

18 אנשי חיזבאללה נהרגו

18 המחבלים מארגון חיזבאללה נהרגו אתמול לפנות־בוקר, במהלך תקיפת המוצב של צד"ל וכוח צה"ל, בגזרה המרכזית, על גבול אחד

(המשך בעמוד 2 טור 7)

בגין אושפז — עקב חולשה כללית ולבדיקות שיגרתיות

ליד מיטתו שוהים בני המשפחה המסרבים למסור פרטים על מצבו

מאת דן סגיר

ראש הממשלה לשעבר מנחם בגין אושפז ביום רביעי האחרון בבית החולים "שערי צדק" בירוש־לים עקב חולשה כללית ולסדרה של בדיקות שהוגדרו ע"י דובר בית החולים כשיגרתיות.

אמש הוגדר מצבו של בגין כטוב, והוא מטופל ע"י רופא ד"ר עמיצור פרקש ממחלקה האורולוגית של ביה"ח.

ראש הממשלה לשעבר שוכב בחדר פרטי וליד מיטתו שוהים כל העת בני המשפחה ועוזרו יחיאל קדישאי. המקום נשמר ע"י שוטר.

לא נמסרו פרטים מדויקים על מחלתו של מר בגין וגם בני המשפחה סרבו לפרט. בשלב זה נמסר שהוא ימשיך להיות מאושפז בבית החולים ל"המשך בדיקות".

בין המציבות הדוממות בטרבלינקה: בני קיבוצים מישראל

משלחת של כ־300 תלמידי תיכון מבתות ריא וי"ב, מקיבוצי התנועה הקיבוץ הארצי, חזרה לישראל לאחר ביקור באתרי השמדה בפולין — מיידאנק, אושוויץ, בירקנאו וטרבלינקה. חברי המשלחת השתתפו גם בעצרות בוורשה לזכר מורדי הגיטו. "הלכנו ובכינו", סיפרו חברי המשלחת בשובם. בצילום: בנות מחברי המשלחת במחנה טרבלינקה, בין המציבות לזכר הקהילות שהושמדו. ראה גם בעמוד 3. (צילום: עודי קרן)

דן שומרון יקבל הבוקר דרגות רב־אלוף וייכנס לתפקיד הרמטכ"ל

טקס ממלכתי בלשכת ראש הממשלה ולאחריו קבלת פנים במשכן הנשיא ● פקודות יום של הרמטכ"לים — היוצא והנכנס — תוקרא במסדרים מיוחדים בצה"ל ● רבין למשה לוי: נכנסת לתפקיד בעת מלחמה שהותירה צלקות ובתבונה ובסבלנות סייעת לסיים מעורבותנו בלבנון

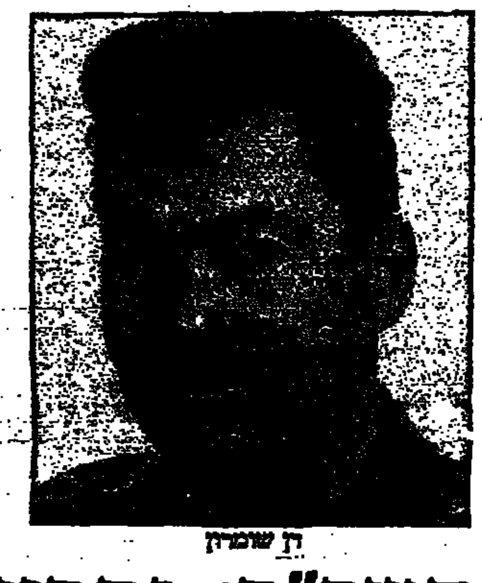

דן שומרון

מאת ראובן פדהצור
סופר הצבאי של "הארץ"

בטקס ממלכתי, שיתקיים הבוקר בלשכת ראש הממשלה בירושלים, יוענק לדן שומרון דרגת רב־אלוף, והוא ייכנס לתפקיד כרמטכ"ל ה־13 של צה"ל. רב־אלוף משה לוי יסיים באותו מעמד את תקופת כהונתו, שארכה בדיוק ארבע שנים.

לאחר הטקס בלשכת ראש הממשלה, תתקיים קבלת־פנים במשכן נשיא ישראל, בה ישתתפו שרי הממשלה, אלופי צה"ל ובני משפחותיהם של הרמטכ"לים, היוצא והנכנס.

במקביל לטקס צבאי, שייערך ברחבת המטה הכללי בתל־אביב, יתקיימו מסדרים בכל חזיתות צה"ל, בהם יוקראו פקודת היום של הרמטכ"ל היוצא, ולאחר מכן פקודת היום של דן שומרון.

(סוף בעמוד 6)

משה לוי

השב"כ: נתבע ועדת חקירה על כל השיטות, ולא על ענין נאפסו בלבד

גורמי השב"כ הודיעו לשמיר כי אין החקירה שערכו בענין נאפסו שונה בשום פנים ואופן מאלפי חקירות שנוהלו במגזר הערבי ● 3 שופטים ידונו ב־24 במאי בדלתיים סגורות בערעור הקצין הצ'רקסי ● הצעה חדשה: שהפרקליטות לא תתנגד בעתירת נאפסו לבג"ץ — ולפיכך ישוחרר מהכלא ללא בדיקה בשיטות החקירה של השב"כ

מאת ראובן פדהצור
סופר הצבאי של "הארץ"

צמרת שירות הבטחון הכללי וה־גורמים בשב"כ המעורבים בפרשת משפטו של סגן נאפסו תובעים מהדרג המדיני להקים ועדת חקירה ממלכתית. עליה יוטל לבדוק את נוהלי החקירות של השב"כ במגזר הערבי. תביעה חד־משמעית זו באה לאחר שלצמרת שירות הבטחון הכללי הוברר, כי בכוונת הגורמים המשפטיים, המטפלים בפרשה, לבצע בדיקה של דרכי החקירה אך ורק לגבי מקרהו של נאפסו.

הדרישה הועלתה, בין השאר, בדיון מיוחד שנערך בלשכתו של ראש הממשלה יצחק שמיר, אשר נועד לבחון את ההיבטים השונים של פרשת נאפסו. גורמים המקו־רבים לשב"כ, אשר מעורים בפרשת נאפסו, טענו אתמול, כי אין חקירת נאפסו שונה בשום פנים ואופן מאלפי חקירות אחרות, שנוהלו על ידי השב"כ בתחום הסודר מאז מלחמת ששת הימים. לא היו במקרה זה כל בידוי ראיות, ולמעשה אין כאן כל פרשה.

על כן, אם יש אכן רצון לבדוק את דרך החקירות השב"כ, הרי שהדרך הנאותה היא הקמת ועדת חקירה ממלכתית, ולא בדיקה אקראית של מקרה אחד פרטי.

אותם גורמים מבהירים, כי הליכה בכל דרך אחרת סופה שתגרום לפגיעה חמורה מאוד בשב"כ.

(המשך בעמוד 2 טור 1)

המחבלים: שני חיילי צה"ל בידי חיזבאללה; גישושים לחילופים

ג'ריוס קאוואס, ראש "הוועד להגנה על האסירים הפלשתיניים", מסר בדמשק: מסרנו לחיזבאללה רשימות אסירים פלשתיניים בישראל ● החיילים יוסי פינק ורחמים לוי־אלשייך אבדו נעדרים ברצועת הבטחון מאז פברואר 1986 ● החיזבאללה מסר באותו יום על לקיחתם בשבי

דמשק (ע"צ). ג'ריוס קאוואס, ראש "הוועד להגנה על האסירים הפלשתיניים", מסר בשבת, כי נעשים גישושים לקראת חילופים בין אסירים פלשתיניים המוחזקים בישראל תמורת שני חיילי צה"ל, הנמצאים בידי חיזבאללה.

במסיבת עיתונאים בדמשק, לרגל "שבוע ההגנה על האסירים הפלש־תיניים", טען קאוואס כי "חיזבאללה, המחזיקה בשני החיילים הישראליים, מנהלת כרגע משא ומתן למען שחרור אסירים פלש־תינים, לאחר שמסרנו לה, עפ"י בקשתה, את הרשימות המלאות של אסירים אלה".

קאוואס, שישב במסיבת מנהיגים של ארגוני מחבלים פלשתיניים פרו־סוריים, במשרדי מנהל "פתח" של אבו־מוסא, לא מסר פרטים על מועד הגישושים, ולא על זהותם של המתווכים העוסקים בכך.

כזכור נמסר ב־17 בפברואר אשתקד על העלמות עקבותיהם של שני חיילים ישראליים, יוסי פינק ורחמים לוי־אלשייך [illegible] בעקבות התקלות בגזרת בית־יחון, באיזור הבטחון שבדרום לבנון.

"ההתנגדות האיסלאמית" (הזרוע המזויינת של חיזבאללה), מסרה באותו ערב על לקיחת שני החיילים הישראלים בשבי. אחד מהם אף הוצג בערוץ 7 של הטלוויזיה הלבנונית, כשפניו חבושות והוא קשור למתקן אינפוזיה. ערוץ זה נמצא בשליטת התנועה השיעית אמל.

סוף־שבוע שקט יחסית בגדה; ציפיה להתחדשות הפרות הסדר עם כינוס המועצה הפלשתינית

חברים ב"עבודה" באלפי מנשה: נפרוש במחאה על התבטאויות ראשי המפלגה

שוקלים לפרק את סניף המפלגה ביישוב ● שליש מהתושבים בחרו במערך בבחירות האחרונות

מאת אורי ניר

בצומת תאבלה, מקום הירצחה של עופרה מוזס מאלפי־מנשה מבקבוק התבערה לפני שבוע, יתקיים היום טקס אזכרה במלאת שבוע להירצחה.

מאלפי־מנשה נמסר אמש, כי סניף מפלגת העבודה בישוב עשוי להתפרק. חברי הסניף יתכנסו בע־תיד הקרוב ויציעו לפרקו, לאחר שאחרים מהם החליטו לפרוש מהמפלגה במחאה על יחסם והתב־טאויותיהם של ראשי המפלגה עקב הירצחה של עופרה מוזס. עיקר הקצף יצא על שר הביטחון, יצחק רבין, שאמר, כי מי שהולך לשבת בשטחים יודע שכרוכים בכך סי־כונים. הסניף של מפלגת העבודה באלפי מנשה כולל רק קומץ חברים, אך מעל שליש מאלפיים התושבים בישוב בחרו במערך בב־חירות האחרונות.

נערכים לסוף השבוע

סוף־שבוע שקט יחסית עבר בגדה המערבית, אולם גורמי ביטחון העריכו כי קיימת סבירות גבוהה שהפרות הסדר וההתפרעויות יתחדשו לקראת סוף השבוע, עם כינוסה הצפוי של המועצה הלאומית הפלש־תינית באלג'יר.

לקראת כינוס המועצה, כדי למנוע התפרעויות לרגל האירוע, הורה אלוף פיקוד המרכז, אהוד ברק, לסגור לשבוע את אוניברסיטת "א־נג'אח" בשכם.

מקורות בהנהלת האוניברסיטה הביעו מורת רוח על החלטת הסגירה, [illegible].

● מחנות הפליטים דהיישה שליד בית־לחם ובלאטה שליד שכם היו שרויים בעוצר במשך השבת, לאחר שאירעו בהם הפרות סדר. בעיר שכם התקיימו עימות בין חיילים לבין תלמידים מבית הספר התיכון "קדרי טוקאן", שהתפרעו והשליכו אבנים. לא נמסר דבר על תוצאות העימות.

גורבצ'וב: אף אדם נורמלי לא התארח בסדר פסח של שולץ

אמר לחברי קונגרס: היו שם אנשים שכל הזמן מתלוננים; זו בושה ● הציע להקים מדינות מיוחדות לכושים — וזכה לגינוי

מאת עקיבא אלדר ושלמה שמיר סופרי "הארץ"

בשיחות שקיים במוסקווה חדש שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ לשחרר מאה אסירים פוליטיים ובהם את אסירי ציון שנותרו עדיין בכלא — כך נודע בירושלים. בשיחות שקיימו באותה הוועדות המשותפות

(המשך בעמוד 2 טור 4)

לבנונית שבאה לישראל ב־83: חב"ד חטף את ילדי וגיירם

טוענת כי מונעים ממנה לפוגשם ולקחתם לביירות

מאת מנחם הורוביץ
סופר "הארץ" בצפון

תושבת לבנונית שהגיעה לפני 4 שנים לישראל טוענת כי אנשי חב"ד חטפו את בתה ובנה גיירו אותם בניגוד לרצונם והם מונעים ממנה לפגוש אותם ולחזור איתם לביירות.

האשה ויולט אסטוריה, הטוענת כי היא ארמנית תושבת ביירות לשעבר, הגיעה עם בתה ובנה ב־1983 לישראל והתגוררה בדירה של חברת עמידר בטבריה. האשה טוענת כי חרדים שהתגוררו איתה בשכנות לקחו את שני הילדים למוסדות תורניים בצפת — את הבן מוסא הסבו למשה ואת בתה נדיה הסבו לדינה. האשה אמרה לאנשי חב"ד כי איננה יהודיה וכי היא מתכוונת לחזור לביירות אך ללא הועיל.

אנשי חב"ד טוענים בתגובה כי גם הבת שעתה היא כבר בוגרת — בת 19.5 — וגם הבן אומר כי אינם רוצים כל קשר עם אימם. עם זאת הבן בניגוד לטענת האם שוהה — מתי שהוא רוצה — עם אימו במרכז הקליטה בקריתיים ואף אחד לא מונע מהבת לעשות את אותו הדבר. עוד אמרו כי בידם מסמכים ותעו־דות שבהם רשומה האם כיהודיה והאב שנמצא עדיין בביירות בארמני וכן צווים של בית המשפט בהם נאסר על האם להתראות עם הבת. הצווים הוצאו לבקשת לשכת הרווחה בטבריה.

ערך את העמוד: בועז שפירא

חדשות הארץ

שיחת היום

עם: אריק מעייק, בן כתה של דן שומרון בקיבוץ אשדות יעקב איחוד על: ילדותו של הרמטכ"ל הנכנס דן שומרון
(עמ' 2)

★

יעקבי מציע להעניק תשואה גבוהה למי שימשע באוקטובר מפרעון מניות ההסדר
(עמ' 7)

★

היום דיון במסירת מפעל מנועי בית שמש לסטף ורטהיימר
(עמ' 7)

★

מס חדש בנתניה: דמי תיעול
(עמ' 7)

★

מחבר "דוצי שמוליק" מת בנסיבות מסתוריות — שופט הורה על נתיחה
(עמ' 12)

★

סיום הפסטיוואל לתיאטרון ילדים נחוג במסעדת פיתות בחיפה
(עמ' 12)

שרות הארץ

מזג האוויר

התחזית: מעונן חלקית עד מעונן, עם גשמים מקומיים בצפון ובמרכז.

הטמפרטורות:
● ירושלים: 12–6.
● תל־אביב: 19–12.
● חיפה: 17–12.
● באר־שבע: 19–8.
הגולן 12–5, טבריה 20–12, עפולה 16–9, השומרון 14–8, נתב"ג 19–10, עזה 18–12, אילת 24–16.

שערי הדולר

	שער הדולר	השמי בש"ח
יציג	1.6011	−0.0019
נוסעים	1.9036	−0.0023
שחור	1.5900	−

שער הסל

יציג	1.6813	−0.0006

בגליון זה 20 עמודים

هكذا من الاصل

صكنا من الاحل

ראיתי שמעתי

פרס מטפח את הקשרים עם הפיליפינים וארגנטינה

לגמרי במקרה נזדמן לשר החוץ, שמעון פרס, לקיים בסוף השבוע מגעים עם שתי מדינות שהן הפיכות נפל. ביום שישי הוא נועד עם שר התיירות הפיליפיני חוזה אנטוניו גונזלס, שחזר עמו על בקשת הפיליפינים לסיוע טכנולוגי־חקלאי והביע התפעלות מהרפורמות בהנהגתה של קורזון אקינו, המשמשות, לדברי פרס, מקור תקווה לעמי האיזור שם.

במוצאי שבת שלח פרס אגרת אל שר החוץ של ארגנטינה, דנטה קאפוטו, שבה הביע סולידריות עם הנשיא ראול אלפונסין, נוכח הפיכת הנפל. פרס ביקש למסור לנשיא את תמיכתה של ישראל במאמציו להגשמת החזון של החזרת ארגנטינה לחיק משפחת המדינות הדמוקרטיות.

בעוד חודש יהיה פרס אורחו של קפוטו בבואנוס איירס.

א. לם

המתיישבים היהודיים ברצועת עזה מבקשים להתפלל בימית

מתיישבים יהודיים ברצועת עזה, בראשותו של אבי פרחן, יו"ר ועד מתיישבי ימית לשעבר, פנו לגורמים בלשכת שר החוץ בבקשה ששר החוץ, שמעון פרס, יאפשר להם לקיים תפילה בבית הכנסת בימית שנשאר על תילו אחרי הפינוי. המועצה הדתית בחוף עזה הבטיחה לאבי פרחן לקחת על עצמה את שיפוץ בית הכנסת והכשרתו לתפילה, אם משרד החוץ יוכל להסדיר זאת עם אנשי הוועדה הצבאית המצרית.

אבי פרחן

אבי פרחן סבור כי אין שום מניעה לאפשר למניין מתפללים לקיים תפילה אחת במלאת חמש שנים לפינוי הישובים מחבל ימית.

איתן רבין

מה שטוב לאיזנברג טוב גם לבנו לבל

איש העסקים השנוי במחלוקת, בנו לבל ("אבי ספקר לנט", לגורדוניה), שהזה בשנים האחרונות בצידיך. משם הוא מנהל את מאבקיו נגד פירוקה של חברת דנות, שהוא היה מבעלי מניותיה. לבל הודיע בזמנו שאין בדעתו לחזור לישראל בעתיד הקרוב. אתמול אמר ל"הארץ" בשיחת טלפון, שישנה את החלטתו ויחזור לישראל אם יחוקק כאן את "חוק לבל", ברוחה ל"חוק איזנברג", שנחקק לפני שנים רבות בכנסת עבור איש העסקים הבינלאומי, שאול איזנברג. חוק זה הקנה לאיזנברג פטור ממסים על עסקים שהוא עושה מישראל, ואשר בו זוכה כעת גם בנו לבל.

אריה לביא

רוב הציבור מתנגד לציתות לשיחות טלפון

חלק הארי של הציבור מתנגד לציתות לשיחות טלפון של אישי ציבור ללא ידיעתם — כך עולה מממצאי סקר דעת קהל שערך בחודש מארס "תצפית", מכון למחקר. הנשאלים נתבקשו להשיב אם יש לצותת לטלפון של חברי מפלגה שהם מתנגדים לה ביותר. 82 אחוז מהנשאלים השיבו בשלילה. רק 18 אחוז ציינו כי הם תומכים בציתות לשיחות טלפון של חברי מפלגה כזו.

ג.ארם

ראש הכנסיה הקתולית בבריטניה הסב לסדר

בסדר הפסח אשר אירגן בביתו חבר הפרלמנט הבריטי, גארוויל ג'אנר, השתתף גם קרדינל בזיל יום, ראש הכנסיה הקתולית באנגליה, שאף קרא מן ההגדה באנגלית. בשנתיים האחרונות נטל חלק בסדר של ג'אנר גם הארכיבישוף מקאנטרברי לשעבר, לורד קוגאן, שקרא מן ההגדה בעברית צחה.

לונדון

שאול צדקא

ההצגה חייבת להימשך

נוסף לביקוריו בערים הגדולות, זכה הרקדן רודולף נורייב לבקר גם בבית החולים איכילוב. אליו הובהל אחרי שחש ברע ביום חמישי בערב. את יום שישי בבוקר בילה בין כתלי בית החולים, שם עבר בדיקות וטיפולים במחלת הברונכיט בה לקה. למרות זאת, עדיין היה ריקוד ביום שישי בבמה מלווה בשיעולים מציקים, אך הוא לא איכזב את קהלו הנלהב של היכל התרבות, שחשש מפני ביטול הופעתו.

להקת המחול של נאנסי, להקה צעירה ושובה, נותרה מעט בצלו הענק של נורייב שמשך אליו את כל תשומת הלב. שר החוץ, שמעון פרס, נכח אמש בהופעתו האחרונה של הבאלט מנאנסי בירושלים. להופעה בעין גב, ימים אחדים קודם לכן, הגיע מגורו האמריקאי של המיאגיק, מארק אוקנור.

היכן למד פרימו לוי את השפה הגרמנית

העולם הספרותי של בריטניה קיבל בתדהמה את מות־התאבדותו של הסופר היהודי־איטלקי פרימו לוי, שספריו זכו לביקורות נלהבות באנגליה. בראיון שהעניק זמן קצר לפני מותו, ושעתיד להתפרסם בקרוב בלונדון, סיפר לוי, כיצד במקצועו, הוזמן לפני שנה לביקור בתשלובת הכימית הגרמנית בלוורקוזן. המנהל שאל אותו מיד: "איפה למדת גרמנית? די נדיר לראות איטלקי הדובר את שפתנו". הסופר השיב: "שמי הוא לוי, אני יהודי, ולמדתי את שפתכם באושוויץ".

בראיון הוא מציין כי בין המפעל הכימי בו התארח, לבין המפעל בו עבד באושוויץ, היה דמיון מפתיע.

לונדון

שאול צדקא

בעריכת עירית רוזנבלום

אש"ף פועל לכנס פיסגה כלל־ערבית שתהיה מכוונת בעיקרה נגד חוסיין

יוחלט בה שאש"ף יהיה נציג יחיד של הפלשתינאים בוועידה בינ"ל • ערפאת הבטיח לאלג'יר לנתק המגע עם מצרים אם תכונס "סולחה" בין סוריה, לוב, אלג'יריה, דרום־תימן ואש"ף

מאת עקיבא אלדר
סופר המדיני של "הארץ"

אש"ף פועל לכינוס ועידת פיסגה כלל־ערבית, שתהיה מכוונת בעיקרה נגד המלך חוסיין. הכוונה לקבל בפיסגה החלטה שעמי ערב תומכים בוועידה בינלאומית, שבה אש"ף יהיה הנציג היחיד של הפלשתינאים.

ראשי אש"ף כבר פנו בעניין זה לסעודיה, והם עומדים על כך שמצרים לא תוזמן לפיסגה. עצה זו הם הציגו במגעים שקיימו באחרונה עם מדינות אירופה. באותן פגישות רווח על הולכת ערפאת לבטל את הסכם רבת־עמון, וכן על סירובו להופיע במשלחות ירדנית־פלשתינית, אלא רק במשלחות פלשתינית נפרדת, או במשלחות ערבית מאוחדת.

ראשי אש"ף אמרו כי בוועידה בינ"ל יעמדו על נסיגה מלאה של ישראל וכינון קונפדרציה בין מדינה עצמאית בשטחים לבין ירדן. נודע כי ערפאת הביע נכונות לקבל את כל התנאים שהציב ג'ורג' חבש להשתתפותו בכינוס המועצה הלאומית הפלשתינאית מחר באלג'יריה, לבד מהדרישה לנתק את קשריו עם מצרים.

מצרים מאשימה את תביעת אש"ף

סופר "הארץ" לעניינים ערביים מוסר כי מגן ראש הממשלה ושר החוץ המצרי, ד"ר עיסמת עבד אל־מג'יד אמר אתמול ל"אל־אהראם" כי החלטה 242 לוקה בחסר, משום שמועצת הביטחון דנה בבעיה הפלשתינית רק ב־1973, ולפיכך יש "להשלים" את ההחלטה בציון זכות ההגדרה העצמית.

הוא קרא "לאחים הערביים לאחד את השורות כי בכך כוחם, ולנצל את ההשגים המצריים, לרבות הסכמת ישראל לכינוס הוועידה הבינלאומית". עוד ציין כי היחסים המצריים־ישראליים מושתתים על האינטרסים של מצרים ועמה, ומושפעים מאי־פתרון הבעייה הפלשתינאית ובעיית טאבה.

במקביל להצהרות ד"ר עבד אל־מג'יד נמסר אמש מאלג'יר כי ערפאת הבטיח לנשיא האלג'ירי בן ג'דיד לנתק כל מגע עם מצרים, אם תכונס פיסגת "סולחה" בין ראשי סוריה, לוב, אלג'יריה, דרום־תימן ואש"ף.

העיתון הכוויתי "אל־קבס" מסר אתמול כי "משבר מאחורי הקלעים פוקד עתה את היחסים בין קהיר לאש"ף". העיתון מציין גם כי אלג'יר, מוקד הצפרדתימון הבטיחו לחדש את היחסים הדיפלומאטיים עם מצרים.

לקהיר אמור להגיע בימים הקרובים שר התכנון הסובייטי, לצורך דיונים על שיתוף־פעולה כלכלי וטכני עם מצרים.

סוריה חייבת לאיראן

עוד מוסר העיתון כי איראן הפסיקה לספק לסוריה נפט מאז החודש שעבר, וכי המשלוח האחרון כלל 260 אלף טונות. האיראנים דורשים מסוריה תשלום חובות המתקרבים לשני מליארד דולר.

מיפוי חוף לבנון

השבועון הבירותי הפרו־לובי "אל־כיפאח אל־ערבי" מסר אתמול כי משלחות צבאית אמריקאית עסקה באחרונה במיפוי החוף הלבנוני באזור הנוצרי — מבירות ועד ג'ביל, וכי משלחות צבאית אמריקאית נמצאת בקביעות בחווילה ליד בניין השגרירות החדש בשכונת עוקר.

ואשינגטון ומוסקווה יערכו ניסויים גרעיניים תת קרקעיים זו באתרי הניסויים של זו

ארה"ב ובריה"מ קרובות יותר מתמיד להסכם בנושא הפיקוח על החימוש

סבירות רבה שהשנה תתקיים ועידת פיסגה בוואשינגטון — השלישית במספר בין רייגן לבין גורבאצ'וב • ארה"ב תציע בתגובה להצעת בריה"מ להשאיר חלק מהטילים באירופה במקומם

ואשינגטון (ע"ר). כל הסימנים מעידים כי ארה"ב וברה"מ קרובות עתה יותר מאי פעם בעבר להשגת הסכם בעניין הפיקוח על החימוש.

אולם למרות התקדמות ניכרת שהושגה בשבוע שעבר בשלושה ימי שיחות שניהל במוסקווה שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ עם מנהיגי הקרמלין, אומרים שני הצדדים כי עדיין יש צורך בעבודה רבה וזמן ממושך כדי להגיע לחוזה חתום.

מכל מקום, נוכח ההתפתחויות האחרונות יש סבירות רבה שבמהלך 1987 תתקיים ועידת פיסגה בוואשינגטון — השלישית במספר בין הנשיא רייגן לבין המנהיג הסובייטי מיכאיל גורבאצ'וב. עם זאת אין כל הראות שוועידה כזאת אכן תתקיים.

דיווח מבלי ראשון

ביום ו' קיבל הנשיא רייגן דיווח מבלי ראשון מפי שר החוץ שולץ על שיחותיו במוסקווה. לאחר מכן אמר רייגן, כי הוא אופטימי לגבי הסיכויים להגיע לכלל הסכם עם מוסקווה על צמצום הטילים הגרעיניים באירופה עוד השנה.

הנשיא רייגן הוסיף, כי אפשר שיהיו לארה"ב רעיונות חדשים, אשר אותם תגיש בתגובה להצעות הסובייטיות בעניין חיסול הטילים הגרעיניים באירופה.

השר שולץ רמז, כי אפשר שהצעות הנגד יכללו השארת חלק מהטילים במקומם.

בהודעה שפירסם הנשיא רייגן לאחר קבלת דיווחו של שולץ נאמר, "כי ארה"ב תתייעץ עם בעלות בריתה בעניין התבנית שהציע גורבאצ'וב לסילוק הטילים הגרעיניים מאירופה".

ראש הסוכנות לפירוק הנשק ולפיקוח על החימוש בממשלת ארה"ב, קנת אדלמן אמר ביום ו' כי עיסקה אמריקאית־סובייטית בדבר סילוק הטילים הגרעיניים לטווח קצר מאירופה לא תוכל לצאת לפועל אלא אם כן יסכימו לכך בעלות בריתה האירופיות של אמריקה.

אדלמן אמר את דבריו בשיחה עם כתבים, עם שובו ממוסקווה שם ליווה את השר שולץ בשיחותיו עם מנהיגי הקרמלין. "הנשיא רייגן אינו מתכוון להקריב את האינטרסים של האירופים כדי לזכות בוועידת פיסגה", אמר אדלמן.

חוק האגרוף הגדול

עתון המפלגה הקומוניסטית הסובייטית "פראבדה" האשים את ארה"ב שהיא משתמשת ב"חוק האגרוף הגדול" במגעיה עם הסובייטים.

העתון מוסיף, כי הממשל האמריקאי הנוכחי, אשר לא חתם עד כה על אף הסכם בנושא החימוש, מנסה להרוס את התנאים שנחתמו על ידי ממשלים קודמים. העתון אף מאשים את האמריקאים בהפרת החוק הבינלאומי בסכסוכים אזוריים.

בתוך כך נמסר מוואשינגטון, כי ארה"ב וברה"מ הסכימו לערוך ניסויים גרעיניים תת קרקעיים זו באתרי הניסויים של זו, כצעד ראשון לשיפור אמצעי האימות של כל הסכם שיושג בעניין הגבלת הטילים.

לפי תכנית בלתי שגרתית זו יוצב מתקן גרעיני אמריקאי באתר ניסויים סובייטי, ומתקן סובייטי יוצב באתר הניסויים בנבאדה — מוסר ה"וושינגטון פוסט". העתון מוסר את הדברים מפי מנהל סוכנות פירוק הנשק והפיקוח על החימוש, קנת אדלמן.

אדלמן הסביר, כי החלפת הניסויים הגרעיניים בוצעה על ידי בריה"מ, והיא תאפשר לכל צד להתאים את מערכת הרישום הסייסמית שלו. אדלמן הבהיר את החלפת הניסויים הללו כ"תוצאה חיובית" של השיחות שהתנהלו במוסקווה בין השר שולץ לבין מנהיגי בריה"מ.

ארה"ב נקטה בסנקציה כלכלית ראשונה מסוגה נגד יפאן מאז מלחמת העולם השניה

חשש בארה"ב: המכס המיוחד על יפאן יכפיל מחירי טלוויזיות ומחשבים

רייגן הטיל מכס על סחורות יבוא מיפאן בהיקף של 300 מיליון דולר בטענה כי לא כיבדה הסכם להפסקת מכירה בעולם של מיקרו־שבבים למחשבים במחירים שמתחת למחירי העלות ולא איפשרה לארה"ב יצוא נרחב יותר של מוליכים־למחצה • יפאן: מילאנו בקפדנות אחר ההסכם

סנטה ברברה (ע"ר וע"צ). הנשיא רייגן הטיל ביום ו' מכס בשיעור של מאה אחוז על סחורות יבוא יפאניות בהיקף של 300 מיליון דולר, כתגמול על מה שהאמריקאים מגדירים כנהלים מסחריים בלתי הוגנים מצד היפאנים.

על הטלת המכס הודיע הנשיא ביום ו', בטענה כי יפאן לא כיבדה הסכם בדבר הפסקת מכירה של מיקרו־שבבים למחשבים בשווקי העולם במחירים שמתחת למחירי העלות. כמו כן טוענים האמריקאים, כי יפאן לא קיימה את ההסכם לאפשר לארה"ב יצוא נרחב יותר של מוליכים־למחצה.

פקידים אמריקאיים אמרו, כי הצעד החדש — ראשון מסוגו שננקט נגד יפאן מאז מלחמת העולם השניה — עלול להעלות פי שניים את המחירים של סוגים מסויימים של טלוויזיות צבעוניות, מחשבים וכלי עבודה חשמליים.

הנשיא רייגן, העומד לקיים בסוף החודש שיחות בבית הלבן עם ראש ממשלת יפן, יסוהירו נקסונה, אמר כי הוא מצטער על שהיה צורך לנקוט בפעולה מעין זו.

בתוך כך נמסר מטוקיו, כי מנהיגי יפן ביקשו לקיים שיחות עם ואשינגטון בפרשת המכסים, אך אינם מביאים בחשבון נקיטת אמצעי תגמול נגד האמריקאים.

השר היפאני לסחר בינלאומי ותעשיה, הג'ימה טמורה, אמר בשבת במסיבת עתונאים, כי הממשלה היפאנית מילאה בקפדנות אחרי ההסכם בעניין סחר המוליכים־למחצה והיא מצטערת עמוקות על העובדה שארה"ב מצאה לנכון להטיל מכס לשם בלימת היבוא.

טמורה הוסיף, כי הוא ביקש מאת ממשלת ארה"ב לשאת ולתת לפי הכללים המקובלים של ההסכם הכללי לתעריפים ומסחר.

"אולם ממשלת יפאן תימנע מנקיטת אמצעי תגמול מידיים", אמר טמורה.

רגשי תיסכול

החלטת הנשיא רייגן בעניין הטלת המכסים משקפת רגשי תיסכול השוררים מזה זמן רב בארה"ב כלפי הנהלים המסחריים של יפאן. תיסכול זה נובע בין השאר גם מחוסר האיזון המסחרי בין ארה"ב לבין יפאן.

בעוד שהיצוא האמריקאי ליפאן מסתכם ב־27 מליארד דולר לשנה בלבד, מגיע היבוא מיפאן לכדי 85 מיליארד דולר לשנה.

הגרעון המסחרי האמריקאי בכל רחבי תבל הגיע אשתקד ל־169.8 מיליארד דולר והוא ממשיך לעלות.

אדם שפוטר מ"גוף ממלכתי" הקשור לפרשה מסעירה": נעשה לי עוול

תובע פיצויים בסכום גבוה ביותר

(ע). עובד גוף ממלכתי שהיה קשור לפרשה שהסעירה את הציבור, טוען שמעסיקיו בגוף הממלכתי עשו לו עוול בשל "סיבות מסויימות" ופיטרו אותו שלא בצדק. האיש, דורש עתה שהגוף הממלכתי ישלם לו פיצויים על הפסקת עבודתו. המדובר בסכום כסף גדול ביותר.

לעומת זאת, טוען הגוף הממלכתי כי לא נגרם עוול לאיש, מאחר והעסק אצלו על בסיס חוזה מיוחד שניתן היה להפסיקו בכל רגע.

עוד טוען הגוף הממלכתי כי לא היו בין האיש לבין הגוף יחסי עובד־מעביד, אלא האיש סייע לגוף וקיבל תשלום על שירותים אלה, הסיוע והתשלום עוגנו בחוזה, אותו, כאמור, הפסיקו.

גורבצ'וב

(סוף מעמוד 1)

הגישו האמריקאים לסובייטים רשימת של מסורבי עליה יהודים. שגריר ארה"ב בישראל תומס פיקרינג ימסור השבוע לראש הממשלה ולשר החוץ דיווח מפורט על ביקור בישראל של שליח מיוחד מטעם שולץ.

בסוף השבוע שלח ראש הממשלה יצחק שמיר אגרת לשולץ ובה הוא מעלה על נס את תרומתו להפחתת הסכנה הצפויה לעולם מפני עימות גרעיני וכן איחל לו הצלחה בשיחות עם הסובייטים על פירוק הנשק.

בריה"מ מעוניינת להיפטר

בריה"מ מעוניינת להיפטר ממסורבי העליה בתקווה שלאחר שתעניק להם רשות להגר יפחת הלחץ להגירה ונושא זה יישכח — זאת הערכתו של עוזר שר החוץ האמריקאי לענייני זכויות האדם ריצ'ארד שיפטר שהשתתף בשיחות שקיים שולץ במוסקווה.

שיפטר מסר כי בשיחות עם יו"ר הועד לענייני דתות הובהר לו שתחול ליברליזציה בהקמת בתי כנסת חדשים ואספקת דברי קודש. הוא גילה כי מיכאיל גורבצ'וב קבל באזני שולץ על שפקידים אמריקאים קיימו מגעים עם אזרחים סובייטיים. בכך רצה גורבצ'וב להביע מורת רוח מן הסדר המיוחד שערך שולץ למסורבי העליה.

הניו יורק טיימס מוסר כי גם בפגישה שהתקיימה אתמול בין גורבצ'וב לקבוצה של חברי קונגרס אמריקאים המבקרים במוסקווה התרעם השליט הסובייטי על הפעילות האמריקאית לטובת מסורבי העליה ועל הסדר ששולץ ערך עבורם. "אף אדם נורמלי לא היה בין אלה שהשתתפו בסדר", אמר גורבצ'וב. "רק אנשים שכל הזמן מתלוננים. זו בושה".

בפגישה עם חברי הקונגרס אמר גורבצ'וב כי ארה"ב יכולה לדעתו לפתור את שאלת הכושים על ידי ריכוזם במדינות נפרדות לכושים. דבריו אלה עוררו ביקורת מצד חברי הקונגרס, ואחד מהם חבר קונגרס כושי מטכסס השיב לגורבצ'וב במילים קשות.

פרשת סגן עזאת נאפסו

(סוף מעמוד 1)

באנשיו ובבטחון המדינה.

לפיכך — גורסים הגורמים המקורבים לשב"כ — אין הדרג המדיני יכול להתחמק מקבלת החלטה. ולאחר שהפרשה קיבלה את הפרסום הפומבי, נראה שההחלטה שהדרג המדיני חייב לקבל היא הקמת ועדת חקירה ממלכתית. כל זאת, בלא כל קשר לערעורו של נאפסו בבג"ץ. ניתן לשער כי כל החלטה על טיפול שונה בפרשה, עלולה להיתקל בהתנגדות עקרונית של השב"כ.

בדיונים שהתנהלו באחרונה בפרשה הועלתה אפשרות נוספת לפיה יוחלט שהפרקליטות לא תתנגד בפני עתירתו של נאפסו לבג"ץ. במקרה זה ישוחרר נאפסו מבית הכלא ולא תתבקש כל ביקורת בשיטות החקירה של השב"כ.

דיון בדלתיים סגורות

גדעון אלון, סופר "הארץ", מוסר כי ביהמ"ש העליון בהרכב של שלושה שופטים ידון ב־24 במאי בדלתיים סגורות בערעור שהגיש הקצין הצ'רקסי עזאת נאפסו על הרשעתו בריגול, בגידה והעברת אמצעי לחימה לאויב.

למזכירות ביהמ"ש העליון הועבר באחרונה כל החומר הקשור למשפטו של הקצין הצ'רקסי. החומר כולל אלפי עמודי פרוטוקול של הדיונים שקיים ביהמ"ש הצבאי ולאחר מכן ביה"ד הצבאי לערעורים. כל החומר נשמר בסודיות רבה בכספת של ביהמ"ש העליון.

אין חוות דעת בפרקליטות

גורמים משפטיים בכירים אמרו אמש כי אין יסוד לידיעה שפורסמה בסוף השבוע באחד העתונים ולפיה צוות מיוחד של פרקליטות המדינה הכין חוות דעת מנומקת משתמע שלא היה שם נסיון לביים ראיות בפרשת הריגול. לדברי גורמים משפטיים, לא הוכנה בפרקליטות שום חוות דעת כזו.

גורם משפטי בכיר אישר כי באחד משלבי ההתייעצויות, הציע היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש לפרקליטו של נאפסו עו"ד אריה קמר, כי יוגש ערעור לביהמ"ש העליון (בעקבות התיקון לחוק השיפוט הצבאי) המדינה לא תיוצג בדיון בערעור ולא תתנגד להקל בדינו של נאפסו. אולם בתום התייעצויות בפרקליטות המדינה ולימוד כל פרטי החומר הרב, הוחלט שמשום שהרשעתו של נאפסו מתבססת על ראיות מוצקות, הגם שנמצאו סתירות מסויימות בחקירה, יופיע נציג המדינה בדיון בערעור. עם זאת עדיין לא נקבע סופית אם הפרקליט הצבאי הראשי יופיע לבדו מטעם המדינה בדיון בערעור, או שהוא יופיע לצידו של פרקליט בכיר מפרקליטות המדינה.

כן נודע כי ידיעה שפורסמה בסוף השבוע לפיה שמו של איש השב"כ לשעבר יוסי גנוסר, אינו מוזכר כלל בערעור שהגיש הקצין הצ'רקסי, איננה מדוייקת. אמנם שמו של גנוסר איננו מופיע בצורה מפורשת, אולם הוא מוזכר בכינוי כשב"כ ובציון תפקידו באותה עת.

כן נודע כי לפני כחמש שנים דחה בג"ץ עתירה שהגיש נאפסו (כשנתיים אחרי הרשעתו בדין) בה תבע להעמיד לעיונו חומר מסווג של השב"כ הקשור לחקירתו, זאת לצורך הגשת הערעור לביה"ד הצבאי לערעורים. בג"ץ בראשות מ"מ נשיא ביהמ"ש העליון דאז השופט חיים כהן דן בעתירה ודחה אותה.

שיחת היום / גדעון אלון

עם: אריק מעיין, בן כתה של דן שומרון בקיבוץ אשדות־יעקב איחוד
על: ילדותו של הרמטכ"ל־הנכנס, רב־אלוף דן שומרון

כולנו היינו ילדים שובבים ולדן היה תמיד הרבה מזל

מאיזה גיל אתה מכיר את דן שומרון?

אנחנו בני אותו גיל. אני מכיר אותו מילדות. ישבנו יחד על הסיר בפעוטון.

איזה מין ילד הוא היה?

למיטב זכרוני הוא היה ילד רגיל. לא בלטו אצלו שום תכונות מיוחדות. כולנו היינו ילדים שובבים — גדלנו בהווי המיוחד של מלחמת השחרור, והיו לנו הרבה חוויות והרפתקאות משותפות.

אולי תספר על כמה מן החוויות?

קרוב לקיבוץ שלנו היה כפר ערבי. ממש בגבול השטח הירוק באזור של בריכות הדגים. נהגנו לשחק עם ילדי הכפר הערבי במשחקי מלחמה. קצת לא נעים לומר זאת היום, אבל למיטב זכרוני היינו אז מאד אנטי־ערביים.

שמעתי שהוא היה נער שובב במיוחד.

זה לא מדוייק. כולנו היינו שובבים; אבל אני זוכר שתמיד היה לו הרבה מזל. תמיד היתה לי הרגשה שמהלך כוכב מעליו. אתן לך דוגמה: כששנינו עבדנו ביחד בפלחה, הוא נסע פעם במכונית של המשק עם אחד מבני הכיתה שלנו לחיפה. הם שמו את המזוודות על הגגון, והחבר אמר לו "בוא נקשור את המזוודות. הן עלולות ליפול מהרכב". דני השיב בשלילה: "לא צריך, הן לא יפלו". כששם הגיעו לחיפה, התברר שאחת המזוודות עפה. מובן שזו לא היתה המזוודה של דני. אינני יודע אם צריך להאמין באמונות תפלות, אבל ללא ספק הוא היה ברמזל.

אתה אומר זאת למרות שהדרך למשרת הרמטכ"ל לא היתה רצופה בשושנים.

זה נכון, אבל בבחירת רמטכ"ל יש גם שיקולים פוליטיים. חוץ מזה דני איננו האלוף היחיד שמתאים לשמש כרמטכ"ל. אני מכיר עוד כמה אלופים שמתאימים לתפקיד הזה.

שמעתי שהוא היה נער נאה והיתה לו הצלחה רבה אצל בנות.

נכון שדני היה בחור נאה. בכלל היינו כתה מיוחדת במינה בהרפתקאותיה. אבל דווקא על הבנות מאד כעסנו באותה תקופה. עד גיל ההתבגרות דחינו אותן ולא שיתפנו אותן בפעולות שאירגנו. יותר מאוחר היו לו כמה חוויות מעניינות עם בנות.

דן היה תלמיד טוב?

לא. בגמר בי"ס יסודי, לא הלכנו ללמוד בביה"ס האזורי בבית ירח, אלא רצינו ללמוד בביה"ס המקצועי. כעבור חצי שנה זרקו את דני ועוד חבר אחד מביה"ס, כי הם פשוט לא התאמצו ולא רצו ללמוד. הם עזבו את ביה"ס והלכו לעבוד במשק. יותר מאוחר הם השלימו עוד שנת לימודים אחת בביה"ס המקצועי. אולי לא נעים לומר, אבל מחזור הכתה שלנו לא סיימה את ביה"ס התיכון.

אתם עדיין שומרים על קשר?

בוודאי. לזכותו של דני יאמר, שהוא בחור מאד חביב וידידותי. בכל השנים, גם אחרי שעזב את המשק נהג לבוא ולבקר את הוריו ואחיו הגרים כאן, ולהיפגש עם בני הכתה. היינו יושבים ומצ'זבטים.

אני מניח שחברי המשק גאים על בחירתו של שומרון לתפקיד הרמטכ"ל.

מאז שהחלו השמועות על בחירתו האפשרית, ומובן שלאחר שפורסמה ההודעה הרשמית על המינוי, רבים הרימו את האף אצלנו, ולכולם יש הרגשה טובה ומאחלים לדני הצלחה מכל הלב.

אתם מתכוננים לערוך חגיגה לכבוד המינוי?

מדברים על כך שהנושא העיקרי במסיבת יום שישי במשק יהיה בחירתו של דני לרמטכ"ל.

18 אנשי חיזבאללה נהרגו

(סוף מעמוד 1)

הביטחון בדרום־לבנון. ארבעה חיילי צה"ל נפגעו קל מרסיסים. שני חיילים כבר שוחררו לביתם, והשניים האחרים, המאושפזים עדיין בבית החולים בצפת, ישוחררו במשך היום.

סמוך לשעה 4 לפנות־בוקר אתמול, תקפו כמה עשרות מחבלים מוצב של צד"ל וכוח של צה"ל, שעמד על גבול אזור הביטחון, מצפון לכפר קטנה שבגזרה המרכזית. כמה עשרות מחבלים מארגון חיזבאללה, מצויידים באמצעי־לחימה רבים, התקרבו לעבר עמדות צד"ל סמוך לכפר קטנה ולעבר כוח צה"ל המוצב בצפון תחום הרצועה בגיזרה המרכזית. חיילי צד"ל וצה"ל זיהו את המחבלים ופתחו עליהם באש.

סיוע ארטילרי

חיילי חי"ר של צה"ל, מחטיבת גולני והנדסה קרבית, בסיוע ארטילריה ומסוקי־קרב, החלו לדלוק אחר המחבלים, תוך שהם מאירים את כל האזור בפצצות נורים. האש הארטילרית נועדה לשבש את דרכי הנסיגה של המחבלים, ולמנוע מהם מלהשיב אש לעבר הרצועה [illegible]

כוחות צה"ל וצד"ל פתחו במרדף אחר המחבלים הנסוגים, עד לקו הגבול של אזור הביטחון. בסריקות שנערכו על־ידי הכוחות באזור התקרית, נתגלו גופותיהם של 18 מחבלים, מרביתם נהרגו ליד המוצב אותו ביקשו לתקוף, חלקם בדרך נסיגתם. בסריקות שנערכו אתמול באזור נתגלו סימני־דמים המעידים כי בקרב המחבלים נפגעים נוספים.

כוחות צה"ל הקפידו שלא להשיב אש לעבר אזורים שמצפון לרצועת הביטחון, המאוכלסים באוכלוסיה.

באזור התקרית התגלו כמויות גדולות של נשק אישי, תחמושת, אמצעי־לחימה, רימונים ומטולי אר־פי־ג'י.

פגזי מרגמה לסירוגין

משעות הבוקר אתמול המשיכו המחבלים לירות פגזי מרגמה לסירוגין על אזור התקרית. הירי בוצע מחוץ לאזור הביטחון. הושבה אש לעבר מקורות הירי.

סמוך לשעה שמונה בבוקר אתמול, נורה טיל קטיושה לעבר העיירה מארג'־עיון, שבאזור הביטחון. מהתפוצצות נהרג תושב מקומי, נוצרי־לבנוני. הטיל נורה מכיוון העיירה נבאטיה. הקטיושה גרמה לנזקים כבדים לכמה מבנים במארג'־עיון.

הרמטכ"ל ואלוף פיקוד הצפון ביקרו אתמול במוצב שהותקף, והשתתפו בתחקיר ראשוני בשטח. זה היה ביקורו המבצעי האחרון של משה לוי כרמטכ"ל בדרום לבנון.

[illegible] בוצעה גם פעולת המחבלים שהביאה למותם של שני חיילי צד"ל, לפני כשבוע.

(ע). בעבר הצליחו המחבלים לגרום לצד"ל אבדות כבדות, כשהיו תוקפים את המוצבים. בעקבות כך הוסקו מסקנות על־ידי צד"ל: מוצבי צד"ל תוגברו והוקשו לאורך מטרים רבים והיום הם מוגנים יותר מתמיד נגד פגיעות המחבלים.

נראה כי המחבלים מבקשים לשבש את חגיגות הפסחא של הנוצרים.

חשש מפעילות מוגברת

אלוף פיקוד הצפון, יוסי פלד, אמר אמש כי מסתמנת פעילות מוגברת של מחבלים בכיוון רצועת הביטחון. האלוף הגדיר את התקרית מאתמול בבוקר — נסיון־נפל. עם זאת, הוא הדגיש כי הלחץ על אזור הביטחון יגבר, והתקרית היא, לדבריו, אחד הסימנים לכך.

"עוד מצפים לנו קשיים בהגנת ישובי הצפון, אך אנו נעמוד בהם", אמר. האלוף הטעים כי הרף ההצלחה בעימות אתמול, צריך לשמור על פרופורציות ולא להיות שאננים.

"ההתנגדות האיסלאמית", שהיא אחת הזרועות של חיזבאללה, פירסמה בבירות הודעה שבה היא טוענת כי במהלך הקרב נהרגו 30 עד 40 חיילים ישראליים והושמדו שלושה טנקים מסוג "מרכבה".

היום דיווח לקבינט

עקיבא אלדר, מסופר המדיני של "הארץ", מוסר כי הקבינט ישמע היום סקירה של התקרית, בדרום לבנון.

גורמים מדיניים בירושלים אמרו אתמול כי למרות ולפרסומים בגבול רצועת הביטחון אין קשר לתקרית שבה נהרגו 18 אנשי חיזבאללה והרצועה חיילי צה"ל נפגעו. לדברי אותם גורמים, התקרית הזו היא המאבק הפנימי בין חיזבאללה לארגונים הפלשתינאיים וכן המאבק המתמשך עם צה"ל.

בקו הבריאות

מה אתה יודע על לחץ הדם שלך?
מדוע יתר לחץ דם נקרא הרוצח השקט?

קו פתוח לבריאות הציבור

לשכת דובר קופת חולים עורכת מבצע:

יתר לחץ דם
גלוי, טיפול, מניעה

צוות רופאים מומחים ישיבו טלפונית לשאלות הציבור
במבצע מיוחד שייערך ביום שלישי 21.4.87
בשעות 16:00-19:00 אחה"צ

צוות המרכז:
פרופ' יוסף רוזנפלד - בי"ח בילינסון
פרופ' זיק ברנהיים - בי"ח מאיר
ד"ר יעקב בר חיים - בי"ח קפלן
ד"ר רוסה זבלודובסקי - בי"ח בילינסון
טלפונים: 03-433500 (5 קווים)

צוות חיפה:
פרופ' יעקב בן ארי - בי"ח כרמל
ד"ר ריקרדו כהן - בי"ח כרמל
ד"ר יואל גורן - בי"ח כרמל
טלפונים: 04-568553 04-568549 04-568521

צוות ירושלים:
ד"ר רינה לביא
ד"ר ויינשטיין משה
טלפונים: 02-668121 02-667155

צוות באר שבע:
ד"ר פארן אסתר - בי"ח סורוקה
ד"ר צימליכמן ראובן - בי"ח סורוקה
טלפונים: 057-660321 057-74406 057-660678

בשידור ישיר בתכנית "אצבע על הדופק"
ביום ג' בשעה 6:05 בערב,
רשת ב' - קול ישראל

עם יותר בריאות!

קופת חולים ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

אל על

	מספ' טיסות	מספ' מבכ'		הטמפרטורות אתמול	
אמסטרדם	6	16	מ"ח	20	22
אתונה	8	18	מ"ח	8	16
בוקרשט	5	18	בהיר	–	–
בריסל	6	18	מ"ח	10	22
וינה	8	16	בהיר	11	17
ז'נבה	10	20	מ"ח	3	20
לונדון	10	20	גשם קל	12	20
ליסבון	12	18	מעונן	15	20
מדריד	9	20	מ"ח	10	22
ניו־יורק	10	13	גשם	7	11
פאריס	12	21	בהיר	12	24
פרנקפורט	5	17	בהיר	2	19
ציריך	8	19	בהיר	–	–
קהיר	12	23	מ"ח	12	23
קופנהאגן	6	12	מעונן	4	12
רומא	10	18	בהיר	3	21
שטוקהולם	5	10	מ"ח	3	7

ELAL אל על

פסטיוואל תל־אביב למוסיקה ווקאלית / הרי גולומב

"אליהו" במועדון לילה

האורטוריה "אליהו" מאת מנדלסון יפה כולה, מעניינת כרובה, מרגשת בחלקה ומגיעה לעיתים אף לשיאים של גדולה מוסיקלית ודרמטית. עוצמתה ניכרת בעיקר בחלקיה המנדלסוניים המובהקים, האותנטיים ברוחם הרומנטי, בעוד שהמוסיקה הבולטת לפסיכים של באך מקלקלת פה ושם את השורה. מנדלסון עצמו היה מן הסתם מן הראשונים להודות במבוכתו בהקשרה של השוואה זו.

ביצוע היצירה ללא הפסקה, הסממנים המואץ במקצת, אך במסגרת הסביר והמשכנע, תרמו להתמדת המתח והעניין על אף אורכה של היצירה. על כך, ועל עצם המבצע העצום שבהכנת המקהלה והעמדת היצירה המרשימה הזאת, מגיעים שבחים רבים למנצח מיכאל שני, שגם ניהל את פסטיוואל המוסיקה הווקאלית בישר השנה.

היה משהו מוזר בביצוע יצירה זו במועדון הלילה "צוותא", שתרם לחוויה בין השאר גם אקוסטיקה של חוזק מופרז כמעט בכל הצלילים. המקהלה הפילהרמונית הרהרה במלוא עוצמתה. חולשותיה בתחומי הדיוק הריתמי והאינטונציה היו מעטות, והן נתגלו בעיקר בקטעי פיאנו. לעומת זאת, יש לציין את נקיונה המופתי של מקהלת הנשים בקטע המכונה "אשא עיני" כללית, היה יתרון רב לקווים הגדולים בביצוע על פני הפרטים הדקים בטקסט ובמוסיקה.

בין הסולנים הצטיין במיוחד הבאס הגרמני סטפאן באכייר בתפקיד אליהו. קולו חם, ערב ועמוק (אף כי דווקא צליליו הנמוכים ביותר היו מטושטשים) ומיפתו עתיר־ביטוי אך לעולם אינה לוקה ברגשנות־יתר. קלרס יוסית קולו של הטנור ארתור ובן מקגרה. מידה זכאי לא היתה במלוא כוחה והלך מצליליה נשמעו עשומים מדי, אך גם כמה מן המרגשים שברגעי הקונצרט באו לנו בזכותה. לגילה ירון לא היה יום טוב: קולה נשמע דק וחד מדי, והיתה אצלה נטיה, בעיקר ביותר אצל זמרת זו) לסטות מבקיון האינטונציה, לרוב כלפי מעלה. קולה של רעיה ויסקינר נשמע כקול ילד זך וצלול. תזמורת הסינפוניטה של באר־שבע תרמה בדרך כלל את חלקה להצלחתו של ביצוע, שהיה סיום נאה למבצע נאה.

קואופרטיב דן
משתתף בצער חבריו
יהודה ודוד חצור והמשפחות
על מות האחות ז"ל

בצער רב הננו מודיעים על מותה של יקירתנו
בלה יוסטיץ־דיין
הלויה תצא היום יום ראשון כ' ניסן תשמ"ז 19.4.87 בשעה 11.30 לפני הצהריים מבית הלוויות העירוני רחוב דפנה 5 תל־אביב לבית הקברות בקרית שאול
אוטובוס יעמוד לרשות המלווים
בתה ובני: חוה, יעקב ודדי מנדלוביץ
גיסתה: אלזה יוסטיץ וב"ב
יושבים שבעה בבית המנוחה רחוב דיזנגוף 116, תל־אביב

בני קיבוץ במחנות ההשמדה: "כשבכינו הפולנים עזבו אותנו לבד לנפשנו"

בתמונה מימין: נערים מקיבוץ בית השיטה מניפים את דגל ישראל על פסי המסילה, עליה הביאו הרכבות את הקורבנות למחנה ההשמדה בירקנאו־אושוויץ.

בתמונה משמאל: הנציג הדיפלומטי של ישראל בפולין, השגריר מרדכי פלזנר, מניח זר ליד אנדרטת הזיכרון למורדי גטו וארשה, במהלך טקס ממלכתי שנערך בסוף השבוע, בהשתתפות נציגי הממשלה והצבא הפולניים, ובנוכחות מאות בני הנוער מישראל.

(תצלומים: עודי קרן)

צעירי הקיבוצים חזרו מפולין: את המעמד הזה לא נשכח לעולם

"נכנסתי לאחד מתאי הגאזים ומצאתי את עצמי לבד בתוך תא הבטון עם הצנורות. פתאום הרגשתי פחד משתק. לא יכולתי לצלם. ברחתי מהמקום הנורא הזה" סיפר חבר במשלחת התק"מ

מאת אלי אלעד, כתב "הארץ"

"במהלך הביקור במחנה מיידנאק הלכה קבוצה של 50 חבר"ה צעירים מהארץ ובכתה. היתה הרגשה של השתתפות אישית בזוועה". כך תיאר אמש חבר קיבוץ יגור, ישראל לוין, אחרים מרגעי הביקור באתרי השמדה היהודיים של פולין. אחד הבנים שהחליט לחזור ולצלם באתר סיפר: "נכנסתי לאחד מתאי הגאזים ומצאתי את עצמי לבד בתוך תא הבטון עם הצנורות. פתאום הרגשתי פחד משתק. לא יכולתי לצלם. ברחתי מהמקום הנורא הזה".

המשלחת של תלמידי בתי הספר מהקיבוץ הארצי והתק"מ, שחזרה בסוף השבוע מפולין לאחר ביקור והשתתפות בטכסים לזכר מורדי הגיטאות היא הגדולה ביותר שנשלחה עד כה. היא מנתה כ־300 תלמידי תיכון ו־30 מלווים, ובראשה עמדו מזכיר הקיבוץ הארצי חיים אורון (ג'ומס) ולוין, לשעבר מזכיר הפנים של התק"מ.

לוין נמנה עם ניצולי גיטו וארשה שממנו חמק בהיותו בן 10 יחד עם אביו וקבוצת לוחמים, דרך תעלת הביוב, שאת מוצאה חזר לפקוד במהלך הביקור הנוכחי. "המארחים הפולנים יצאו מגדרם כדי להרגיש שאנחנו רצויים שם", ציין לוין.

בסוף הביקור במיידנאק הגיעו תלמידי התיכון הקיבוצי לקרמטוריום של המחנה. מספר לוין: ערכנו טכס שבסופו החבר'ה החלו לזמזם ספונטנית את התקווה. השירה הלכה והתעצמה. שרנו ובכינו. זה היה מעמד שלא אשכח לעולם. הפולנים, המדריכים שהיו עמנו, עזבו אותנו לבד. ושכישנו, ליד אותנו ובדממה היה שומע הולכים על קצות האצבעות.

על ליל הסדר בוארשה סיפר לוין: "ב־1987 לערוך סדר כזה בוארשה זוהי תחושה שלא מהעולם הזה. הסדר האחרון שעשיתי בוארשה היה ב־1942 בגיטו וארשה. בחלומותי הכי אופטימיים לא העליתי על הדעת שאשב אחרי 45 שנה בסדר בוארשה עם 300 ישראלים".

שגריר מצרים מוחמד בסיוני בדלית אל כרמל:

"מצרים רואה את הוועידה הבינלאומית כעניין סגור"

מאת עמאללה מנצור, כתב "הארץ" בגליל

נשיא מצרים מובארק מגדיר את הוועידה הבינלאומית: "עניין סגור"; מצרים משוכנעת כי הוועידה הבינלאומית לשלום במזרח התיכון תיערך עוד השנה, וישתתפו בה חמש החברות במועצת הביטחון וכל הצדדים המעורבים בסכסוך במזרח התיכון — זאת אמר שלשום השגריר המצרי, מוחמד בסיוני, בעת ביקור שערך בכפר דלית אל־כרמל.

השגריר בסיוני אמר למארחיו, משפחת מקלדה, כי חזר לפני מספר ימים מביקור בקהיר, שם נפגש עם הנשיא חוסני מובארק, וממנו שמע כי דבר הוועידה הוא "עניין סגור".

ח"כ אמל נסראלדין (ליכוד) שנכח בארוחת הערב בכפר, ניסה לשכנע את בסיוני כי ועידה כזאת לא תקדם את השלום, וכי על מצרים לנסות ולשכנע את המלך חוסיין לטוס לירושלים, כדוגמת הנשיא אנואר סאדאת, ו"לגמור את העניין" בשיחות ישירות.

ח"כ עבד אל־והאב דראושה שאל למקור האופטימיות של המצרים, נוכח חילוקי הדעות בצמרת הישראלית. השגריר בסיוני השיב כי עניין המחלוקת בין הליכוד והמערך בשאלת הוועידה הבינלאומית היא עניין ישראלי־פנימי שייפתר בישראל, אבל ציין כי הוא התרשם שכל שאר הצדדים המועמדים לקבל הזמנה לוועידה כזאת מוכנים להשתתף בה — כולל אש"ף.

בתשובה לשאלות הביע השגריר המצרי את דעתו השלילית בעניין גל האלימות העובר על השטחים. הוא קרא לישראל לגלות איפוק, ולמנוע שפיכות דמים היכולה לעכב את תהליך השלום.

ביקורת נוקבת על רבין במפגש פעילי שמאל ואישים פלשתינים

בהתכנסות הובעה מחאת שני הצדדים על ההסלמה האחרונה בשטחים ● צלי רשף טען בפני הפלשתינים: "אנחנו באים עם סימפטיה למאבק שלכם, אך אתם אינכם אומרים דבר שיגנה מעשי רצח"

מאת אורי ניר, כתב "הארץ"

"המתנחלים חיים על דם, הם זקוקים לדמה של עופרה מוזס, הם שותים אותו. הם צריכים דם, ואתם — הפלשתינים — יודעים זאת, ונותנים להם עוד ועוד דם". דברים אלה אמר ח"כ דדי צוקר מר"צ במפגש בין פעילי שמאל ישראלים לבין אישי ציבור פלשתינים, שהתקיים שלשום במזרח־ירושלים.

המפגש, ביוזמתה של תנועת שלום עכשיו, התכנס במגמה להביע מחאה על ההסלמה האחרונה בשטחים. המשתתפים, ישראלים ופלשתינים, מתחו ביקורת נוקבת על מדיניותו של שר הביטחון, יצחק רבין.

הדוברים הישראלים, ביניהם ח"כ אלעזר גרנות ממפ"ם, ח"כ דדי צוקר, פרופ' גליה גולן ועו"ד צלי רשף משלום עכשיו, קראו למשתתפים הפלשתינים להביע גינוי והשמעה לטרור, ובפרט לתקרית הרצח של עופרה מוזס מאלפי־מנשה לפני שבוע. דובר "שלום עכשיו", צלי רשף, אמר למשתתפי הפלשתינים: "אנחנו באים עם סימפטיה למאבק שלכם, אך אתם אינכם אומרים דבר שיגנה מעשי רצח". ח"כ דדי צוקר אמר: "אין שום צידוק רציונאלי או פוליטי לרצח עופרה מוזס". בתגובה לדבריו, אמר העיתונאי ועורך הדין זיאד אבו־זיאד ממזרח־ירושלים, כי הוא מתנגד תמיד לנטילת חיי אדם, אך הטעים כי יש להבין, שמי שרק את בקבוק התבערה על מכוניתה של משפחת מוזס, ניסה לפגוע במה שהוא מייצגת בעיני הפלשתינים, הלוא הוא הכיבוש המתמשך.

"הפתרון היחידי הוא לשים קץ לכיבוש", הוסיף אבו־זיאד.

מהצד הפלשתיני השתתפו בין היתר חנא סניורה ועו"ד פאיז אבו רחמה, שהיו מועמדים למשלחת הירדנית־פלשתינית המשותפת, ראש העיר המודח של חברון, מוסטפא נתשה, יו"ר אגודת העיתונאים הפלשתינים, רדואן אבו עיאש, ונשיא אוניברסיטת בירזית, גאבי ברמכי. עורך העיתון "אל־פג'ר", חנא סניורה, שחתם את המפגש, אמר כי "לאנשים תחת הכיבוש יש הזכות להרים קול נגד המשכות המצב הזה". "פקודות הדיכוי האחרונות של הממשל אינן פיתרון".

700 בדואים הפגינו בלגיה נגד מדיניות צווי ההריסה

מאת איתן רבין, כתב "הארץ"

כ־700 איש, רובם בדואים תושבי העיירה לגיה בנגב, הפגינו אתמול בעיירה, נגד מה שכינו "מדיניות היד הקשה של בתי המשפט בנושא צווי ההריסה". ח"כ אלעזר גרנות טוען כי במחוז הדרום חתמו על טופס ריק של צו־הריסה, שפרטיו מולאו רק מאוחר יותר על־ידי "הסיירת הירוקה".

ההפגנה באה בתגובה על עונש מאסר־בפועל שהטיל שופט השלום בבאר־שבע, צבי סגל, על שני בדואים תושבי העיירה, שהפרו צווים חוזרים ונשנים של בית המשפט, אשר הורו להרוס מבנים שהוקמו ללא רשיון. מקורות משטרתיים ציינו אתמול כי כל עוד יפרו הבדואים את צווי בתי המשפט, יופעלו נגדם עונשי מאסר.

בתוך כך, תובע ח"כ אלעזר גרנות (מפ"ם) ממשרד הפנים להפסיק לאלתר את כל ההליכים של ביצוע צווי ההריסה, שנחתמו על־ידי משרד הפנים בדרום. עוד תובע ח"כ גרנות כי לא יחודש כל הליך משפטי, עד שלא ייבדקו כל הצווים.

לדבריה, סגן הממונה על מחוז הדרום, אליהו שפירא, חתם על טופס ריק של צו־הריסה, ורק לאחר מכן מולא הטופס על־ידי אנשי "הסיירת הירוקה". מדובר בצו הריסה של מבנה בבעלותו של מוחמד מנצור אלסנע.

בתגובה על כך אמר אתמול אליהו שפירא: "אני צריך לבדוק את העניין, הצו שבו מדובר נחתם על־ידי ככל הנראה לפני שלוש שנים. איני יכול לזכור כרגע את הנסיבות בהן נחתם, ועליי לבדוק זאת".

הארץ

עיתון לאנשים חושבים

ערכה את העמוד: אהרית גלילי

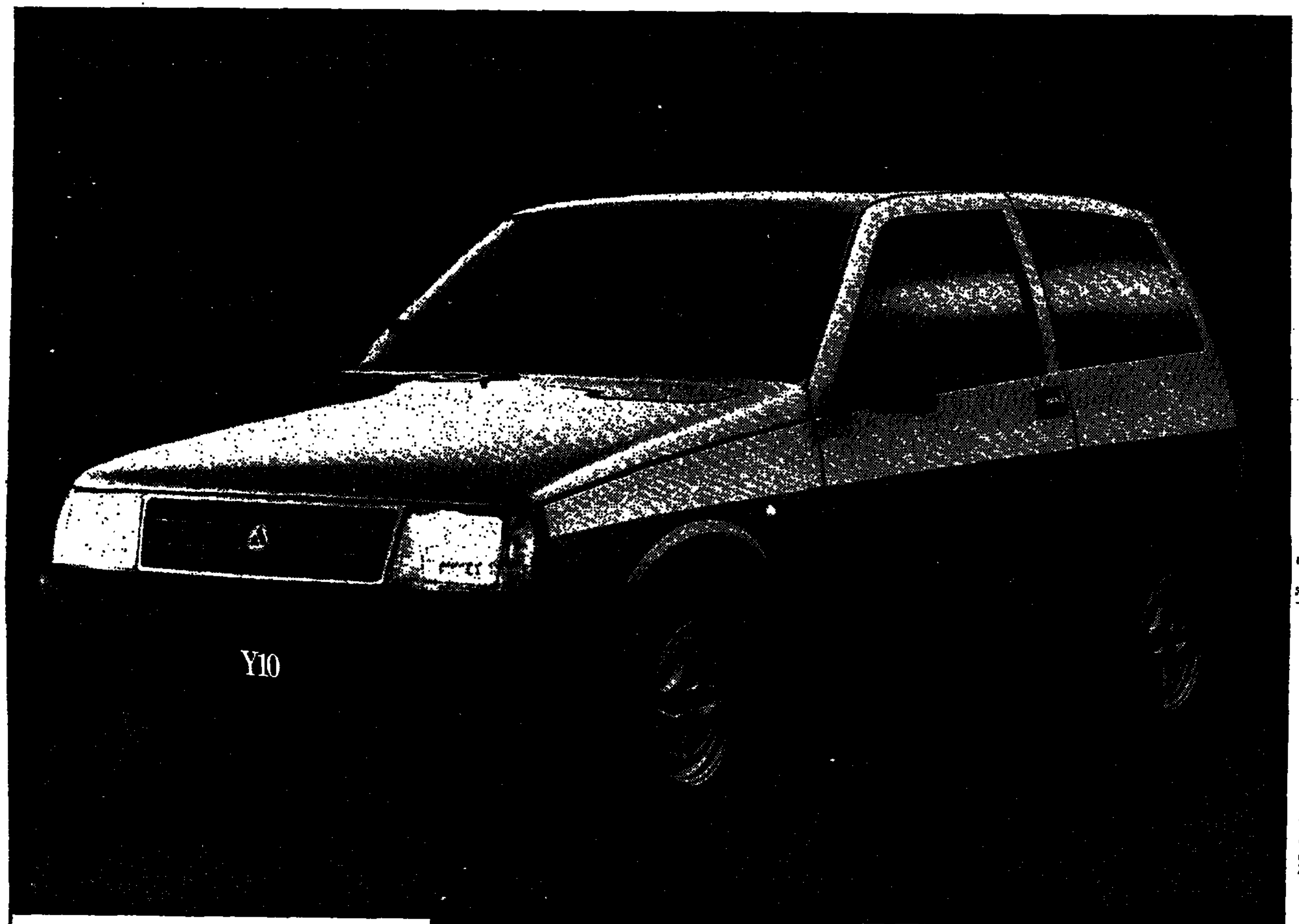

מה, רק 9999?!*

כן, אוטוביאנקי ב־9,999 ש"ח בלבד היתרה ב־10 תשלומים לא צמודים!

זוהי הזדמנות גדולה לרכוש מכונית גדולה - אוטוביאנקי 87'.
למה אוטוביאנקי אתה כבר יודע: בגלל הביצועים, היציבות, הנוחות, העיצוב והחסכון.
עכשיו אתה יודע גם כמה - רק 9,999 ש"ח והיתרה ב־10 תשלומים לא צמודים (בריבית פריים בלבד).

אוטוביאנקי 87'.
או־טו־טו היא תהיה שלך.

* המבצע מוגבל ל־50 מכוניות, FIRE, Y-10 בלבד.

אספקה מיידית

סוכנויות טלקאר: סוכנות ראשית: תל־אביב טל. 03-336081.
סוכנויות משנה: ירושלים: טל. 02-717555. חיפה: טל. 04-515115. רחובות: טל. 08-51462. הוד השרון: טל. 052-27874.
חדרה: טל. 06-324527. רמת־גן: טל. 03-720738. נתניה: טל. 053-38295. ק. שמונה: טל. 06-740398. עזה: טל. 051-62570.
הרצליה: טל. 052-543875. פתח־תקוה: "יוסמטי־קאר" - בר־כוכבא 37, טל. 03-916908.

صكنا من الاهل

ספורט

בעריכת יחיאל ארזי

ההפסד כולו של מכבי תל־אביב

מאת מיכאל קרנון

מיקי ברקוביץ' לא השתתף בפגישה שהיתה בשבוע שעבר בין הנהלת מחלקת הכדורסל של מכבי תל־אביב למאמן צבי שרף. הוא גם לא ידע, ככל הנראה, מה סוכם בפגישה זו. אבל כלפי חוץ הוא יצא כמנצח במאבק הסמוי בינו לבין המאמן.

כמעט כל מי שקרא את הידיעה, בכמה מעיתוני ערב שבת, הגיב: "מיקי העיף את צביקה ממכבי תל־אביב". תגובה טבעית, לאור היחסים המתוחים שנודעו בין השניים בחודשים האחרונים וההצהרות של הקפטן, כי יחליט על עתידו במכבי רק אחרי שיתברר מי יאמן את הקבוצה בעונה הבאה.

שרף לא התייחס עד כה בפומבי לרמזים הברורים מאוד של ברקוביץ'. הוא היה האיש שנתן למיקי קרדיט גם בתקופה שרבים, בהם כמה מראשי מכבי תל־אביב, טענו שהגיע הזמן שיפנה את מקומו בחמישיה הראשונה לדורון ג'מצ'י. המאמן התייחס בכבוד לכדורסלן מספר אחד של ישראל.

גם הנהלת מכבי תל־אביב לא התייחסה בפומבי לדברי ברקוביץ'. קיוו לפתור את הבעיות בשקט, בתוך הקבוצה. אבל כאשר הוחלט ששרף לא ימשיך לאמן את מכבי תל־אביב, צריך היה מישהו לחשוב על הנזק העלול להיגרם למאמן ולאגודה, אם לא תימסר הודעה רשמית על כך. עד לרגע זה לא נמסרה הודעה כזו לאמצעי התקשורת. מבחינת מכבי תל־אביב, כדורסל, כל מה שפורסם בעיתונים — הוא על דעתם של הכותבים בלבד.

במועדון מקצועני מסודר — ומכבי תל־אביב נחשב לכזה — כאשר מקבלים החלטה כה חשובה, היא מחייבת הודעה רשמית מנומקת מטעם הנהלת המועדון. אחרי ארבע שנים של עבודה קשה, דווקא בסיומה של עונה מוצלחת, ראוי המאמן צבי שרף ליחס הוגן יותר. העובדה שמכבי תל־אביב שומר על שתיקה פוגעת גם בהנהלת מחלקת הכדורסל. מפני שמשתדר הרושם כאילו נכנעה לתכתיבים של מיקי ברקוביץ'. גם אם לא היו כאלה מעולם.

* * *

מלה טובה ליוסי הררי ולנבחרת הקאדטים, שסיימו בראש הבית המוקדם במאלטה הבטיחו מקומם באליפות אירופה לקאדטים שתהיה הקיץ בהונגריה. פעם נוספת הוכח שישראל ממשיכה לייצר כדורסלנים מוכשרים, וגם אם חסרים לנו שחקנים גבוהים, ניתן בהחלט להגיע להישגים לפחות בגילאים הצעירים.

טבלת הליגה הלאומית

	משח'	נצ'	תיקו	הפ'	שערים	נק'
1. בית"ר ירושלים (1)	25	16	8	1	25–52	56
2. בני־יהודה (2)	25	11	14	—	17–32	47
3. מכבי תל־אביב (3)	25	10	10	5	19–37	40
4. הפועל כפר־סבא (4)	25	10	8	7	27–33	38
5. מכבי פתח־תקוה (7)	25	10	8	7	18–24	38
6. הפועל לוד (8)	25	9	10	6	15–28	37
7. מכבי נתניה (5)	25	10	7	8	26–27	37
8. הפועל פתח־תקוה (9)	25	9	9	7	20–27	36
9. שמשון תל־אביב (6)	25	7	14	4	16–26	35
10. מכבי חיפה (10)	25	7	10	8	23–27	31
11. הפועל באר־שבע (12)	25	6	11	8	15–13	29
12. הפועל תל־אביב (11)	25	5	13	7	19–18	28
13. בית"ר תל־אביב (13)	25	5	11	9	34–26	26
14. מכבי יבנה (14)	25	4	9	12	31–21	21
15. מכבי יפו (15)	25	3	9	13	38–17	18
16. בית"ר נתניה (16)	25	2	1	22	78–13	7

(במוסגריים — מיקום הקבוצות במחזור הקודם)

הכל בזכות פביאן

מאת חנן פארי

עד כמה חשובה יכולתו של שוער לקבוצת כדורגל הוכיח אתמול עופר פביאן בשער מכבי פ"ת. לאחר שהפגין חולשה בשבת שעברה, וספג שלושה שערים ממכבי ת"א, הצטיין בנתניה והיה הגורם הישיר לניצחון החוץ החשוב. היה זה הפסד שלישי ברציפות תוך שבוע לנתניה.

מכבי פ"ת הבקיע שער בהתקפה בודדת במחצית הראשונה, והצליח לשמור על יתרונו עד לסיום הודות להתפרסות נבונה. נוסף לשוער, בלטו גם הבלם ירון פרסלני והמגן יעקב אוזבל. נתניה, ללא החלוציה המצטיינים תקוה ורתי לוי, התקשתה לפרוץ במחצית הראשונה את הגנת פ"ת, וכאשר כבר הגיעו בני לם וחיים מסיקה למצבי בעיטה לשער, נכנעו ליציאות טובות של השוער האורח.

בנתניה גילו חולשה רבה החלוצים יגאל מנחם ועזריה, בעוד שיכולת טובה של חלפון ומסיקה במרכז המגרש לא נוצלה על ידי חבריהם.

פ"ת הבקיעה בדקה ה־29. אילן בן העביר כדור למרכז, הגנת נתניה לא נערכה כראוי ובגלייטנר, בבעיטה פשוטה, הכניע את בלדב. נתניה שלחה את יגאל מנחם לבעוט מרחוק לעבר שער פ"ת. פביאן הדף, לם המשיך בבעיטה מקרוב, אך השוער סגר היטב והדף.

בדקה ה־55 כמעט עלתה פ"ת ל־2–0. בגלייטנר העלה כדור עונשין מימין, אוזבל נגח מקרוב, אך הכדור פגע במשקוף והורחק.

בדקה ה־68 נשלח יגאל מנחם משמאל והגביה לרחבה, חיים מסיקה בעט הכדור־עף, אך פביאן שלח יד והדף את הכדור. כעבור חמש דקות נגח חיים לוי לרחבת פ"ת, בני לם פרץ ובעט משישה מטרים, אך פביאן זינק היטב וחסם בגופו את הכדור.

מכבי פתח תקוה — מכבי נתניה
0–1 (0–1)

השער: אייל בגלייטנר (29).

★ המצטיין: עופר פביאן.

● מכבי פתח תקוה: פביאן, אוזבל, פרסלני, תמיד דניאל, ג'אן, בגלייטנר, מאיר כהן, אלישע לוי, טוראל (גאדל), רפי כהן (אלעד כהן), סוסלי. המאמן: ליאון קונסטנטינובסקי.

● מכבי נתניה: בלדב, שמעון מנחם (חיים לוי), בר, חסן, מכלוף, לם, מסיקה, חלפון (רוזן), גואטה, עזריה, יגאל מנחם. המאמן: זאב זלצר.

שפט יוסף דיאמנט, 1500 צופים, באיצטדיון מכבי בנתניה.

הפעם לא מישחק־העונה, אבל הרבה יותר מרתק

מאת חיים מלינק

בעונה שעברה כינו מיפגש זה בין מכבי חיפה להפועל תל אביב מישחק־העונה. השבת היה זה לכאורה עוד מישחק, אך למרבה ההפתעה, עלה באיכותו בכמה דרגות על המיפגש ההוא, שהוכרז כמוכר את גודל האליפות.

הפועל פתח הפעם בסערה כדי לכבוש שער מהיר, אך הקורה וחוסר מזל של חלוציו היו בעוכריו לאחר מכן. אין ספק, הפועל הציג מישחק תוקפני יותר מחיפה, כששמשה סיני ואלי כהן מנווטים את הקבוצה להתקפות רבות.

מנגד, הצליח מכבי חיפה להתאושש רק לאחר כ־20 דקות והחל אף הוא תוקף, בראשותם של ברוך ממן ודניאל ברייזלובסקי, ובמגרש התנהל מישחק צירופים שובה עין, כשהכדור עובר מרחבה לרחבה. דווקא כאשר היתה הפועל מהלוין, נכבש השער לזכותו: בדקה ה־44 היתל גיל לנראו באלי כהן, בלם חיפה. הכדור הגיע למרכז הרחבה, הגנת חיפה קפאה במקומה ואלי כהן קבע מקרוב 1–0 להפועל. מיד לאחר מכן ירדו הקבוצות להפסקה.

במחצית השניה השתנתה התמונה מקצה לקצה, כאשר מכבי מפעיל לחץ ממושך על שער תל אביב, וממן אותת לבאות בנגיחה לשער, שנירה הצלה של אלטר. חילוף נבון של שרף, שהכניס חלוץ נוסף, עופר מזרחי, במקום הקשר אבו קרט, חולל מיפנה ולחץ חיפה הלך וגבר עד אשר בדקה ה־60 נשא פרי: ברייזלובסקי תיעתע בשני מגיני תל אביב והכשל, מרילי הניח את הכדור ליד מלבן ה־16, הרים כדור מסובב, והבלם אוסמו בא בנרוצה ונגח פנימה. חיפה המשיכה ללחוץ ותל אביב נסוגה לשערה בצורה תמוהה, אך לאחר כמה דקות חל רפיון במישחק שהתעורר בדקה ה־88, כשארמלי בעט כדור חזק שחלף מעל לקורה. סיום המישחק מצא שתי קבוצות מרוצות מן התוצאה, ולמרבה הפלא גם צופים מרוצים, לאחר זמן כה רב שלא נהנו בבלומפילד.

מכבי חיפה — הפועל תל אביב
1–1 (0–1)

השער להפועל תל אביב: אלי כהן (44). השער למכבי חיפה רפי אוסמו (60).

★ המצטיין: ליאור רוזנטל.

● מכבי חיפה: אבי רן, אהרוני, מרילי, אלי כהן, אוסמו, קלינגר, רוזנטל, אבו קרט (מזרחי), ממן, ברייזלובסקי, ארמלי. המאמן: שלמה שרף.

● הפועל תל אביב: אלטר, שוקרון, זאגה, הרשקוביץ, אקהויז, פינטר (מועלם), עמר, סיני, אלי כהן, ז'אגו (ברנס), לנראו. המאמן: בני קנפורטי.

שפט חיים ליפקביץ, 8000 צופים, באיצטדיון בלומפילד ביפו.

ויקי פתח ודאג לסיום

מאת אהרון שמולביץ'

דקה ראשונה: ויקי פרץ מצא עצמו לבדו מול שמעון לביא, בעט משני מטרים לגופו והחמיץ. דקה שניה: ויקי פרץ שב במצב דומה, אך הפעם הצליח יותר וגילגל את הכדור משני מטרים בין רגליו של לביא לרשת. דקה 13: שב המצב המשווע של לוד, הפעם של בני סמרג'ה, שבעט לגופו של לביא משלושה מטרים.

כך החל המישחק בין הפועל לוד לבית"ר נתניה. אך ככל שחלפו הדקות התאזנו הכוחות והמישחק נעשה שקול, לעיתים אף עם יתרון קל לאורחים. הפועל לוד, הידוע ברוח הלחימה שלו, במיוחד במישחקי הבית, נעדר הפעם מוטיבציה. בית"ר נתניה, שכבר ירדה לארצית, שיחק מישחק משוחרר, וההגנה התבססה על הכנסת חלוצי היריב לנבדל, שיטה שהיתה יעילה מאד מול שחקני לוד.

רק עם כניסתו של חנן הלל המהיר במחצית השניה, חל מפנה מסוים בהתקפת לוד. הוא חולל מהומות בהגנת בית"ר ויצר מצבים מסוכנים סמוך לשערו של לביא. כאחד מהם הושג השער השני. בדקה ה־51 חלף הלל על פני שחקני בית"ר, פרץ לאורך הקו והעלה כדור לתיבת החמש: רפי שמואל הסיט את הכדור לתוך השער, וקבע 2–0. למרות שיכול היה להגדיל את יתרונו המשיך הפועל לוד במישחק רשלני. ישראל מאיה, שהיה הבולט במשחק, הבקיע את השער השלישי אחרי פעולת הכנה של ויקי פרץ.

הפועל לוד — בית"ר נתניה
3–0 (1–0)

השערים: ויקי פרץ (2), רפי שמואל (51), ישראל מאיה (89).

★ המצטיין: ישראל מאיה.

● הפועל לוד: יעקב בר דיס, חביב, יצחק בנודים, נעמן, אורי בנודים (קששוילי), יעקב הלל, שמואל, מאיה, בן ממס (רונן הלל), סמרג'ה, פרץ. המאמן: צבי רוזן.

● בית"ר נתניה: לביא, יונה, סרוסי, סאסי, גאלם (מוברום), תשובה, שטלברג, בן סימון (טוביאנה), גביש, קדמר, אודיז. המאמן: יצחק אהרוני.

שפט האיד סהייל, 600 צופים, באיצטדיון הפועל בלוד.

כדורגל

נערי מכבי ניצחו את סקוטלנד והפסידו לבריה"מ — בצרפת

סקואלה, צרפת (שרות "ספורט הארץ"). נבחרת הנערים (גילאי 16–17) של מכבי ישראל בכדורגל תתמודד היום עם פורטוגל על האפשרות לזכות בראשות הבית, בטורניר המסורתי הנערך כאן. ביום שישי נוצחו הישראלים במשחק טוב ומעניין, 1–3 על ידי נבחרת בריה"מ. הרוסים הוליכו 0–1, אך הדריי מהכוח רמת־גן השווה ל־1–1. במחצית הוליכו הרוסים 1–2. לאחר ההפסקה עשו נערי מכבי מאמץ גדול להשוות וזה עלה להם בשער תוצה נוסף בדקה האחרונה.

אתמול גברו נערי מכבי ישראל על נבחרת סקוטלנד 4–5 בבעיטות 11 מטר, לאחר 0–0 בתום המועד החוקי של המשחק.

במשחקים אחרים בבית זה (1) זכתה פורטוגל בשני ניצחונות: על סקוטלנד 1–0 ועל בריה"מ 4–5 בבעיטות 11 מ', לאחר 0–0.

מאמן נבחרת הנערים של ישראל אמנון רז חזה ביום שישי במשחק בין נבחרות מערב־גרמניה ודנמרק (0–1 לגרמנים). רז גילה עניין מיוחד במשחק, משום שדנמרק תהיה אחת מיריבות ישראל בבית א' של טורניר גמר אליפות אירופה לנערים, שיהיה בסוף מאי בצרפת.

בבית 2 ניצחה מערב גרמניה גם את בלגיה, 1–0, וצרפת את דנמרק 1–0. הדירוג: מערב גרמניה 4 נקודות, צרפת 3, בלגיה 1 ודנמרק 0.

בטורניר אחר בצרפת, בעיר מונטאגי, משתתפת נבחרת הנערים של מכבי ישראל לגילאי 14–15. היא כבר נחלה שלושה הפסדים: 0–1 לבלגיה, 0–1 לסקוטלנד ו־0–2 לצרפת.

טוטו

אחד ניחש 14 במיון הראשוני

משתתף אחד ניחש את כל 14 התוצאות במחזור הטוטו של השבת — כך התברר אמש לאחר המיון הראשוני של הטפסים.

הניחוש הנכון בטוטו

1.	הפ. פ"ת — מכ.יבנה	1
2.	מ. נתניה — מכ. פ"ת	2
3.	מכ. ת"א — ב. יהודה	x
4.	הפ. ת"א — מכ. חיפה	x
5.	הפ. כפ"ס — ב. י־ם	2
6.	הפ. ב"ש — שמשון	1
7.	מכ. יפו — ב. ת"א	x
8.	ב. רמלה — ב. נתניה	1
9.	הכוח ר"ג — מרמורק	1
10.	ה. עמידר — דימונה	1
11.	ה. חיפה — בית־שאן	x
12.	הפ. עכו — הפ. ר"ג	x
13.	ה. טבריה — ה. חדרה	2
14.	שעריים — חולון	x

אחרי 1–1 של בני־יהודה עם מכבי ת"א, כשהפער בפיסגה גדל ל־9 נקודות

בית"ר ירושלים רקד "טנגו כפר־סבא"

משה אייזנברג (שני משמאל) בדרך לכיבוש שער היתרון של בני יהודה בבלומפילד. השוער בני גינצבורג (מימין) הודף את הכדור, אך אייזנברג החזירו בניסיון שני. מכבי תל־אביב הישווה מאוחר יותר ל־1–1. (צילום: אריה קנפר).

תסריט חוזר: המוביל הכניע פעם נוספת 2–3 את יריבו מהשרון

מאת נפתלי ועירא

ביקורה של הלהקה המהפנטת מירושלים, הסתיים אתמול בכפר סבא בשבירת שני שיאי יסוד: 9000 צופים, כמות "אסטרונומית" ובלתי חזויה מראש, הגדולה ביותר שנגרשה אי פעם במגרש כדורגל בעיר השרונית, והפסד ליגה ביתי ראשון לכפר סבא באיצטדיונה החדש העונה.

אבל מה שמעניין יותר את אורי מלמיליאן ושות' לאור המישחק המתוח והמרתק — אף הספרטיטורי לדוגמה — הוא כי עתה כבר "מותר" להצהיר הצהרות של אליפות. שאם לא עכשיו — כאשר המכשול הכפר סבאי הגבוה כבר מאחור — אימתי?

מי שנבצר ממנו לחזות במישחק הראשון בין השתיים בבלומפילד (29 בנובמבר 1986, 2–3 לבית"ר, זוכרים) קיבל אתמול תסריט חוזר לעיון מחדש. לפחות מבחינת "מירוץ השערים". קבוצת בית"ר לא היתה כה טובה כמו לפני ארבעה חודשים, אבל את שעריה השיגה, יפים כשלעצמם. 0–0 היתה התוצאה לאחר 45 דקות. בית"ר שלטה מעט יותר בשדה בזכות ניידותם של סמי מלכה ויעקב שוורץ, הקישור העדיף שלה, מול רפיון במרכז השדה של כפר סבא. להולוצי שתי הקבוצות ניתנה העת לאגור כוח ולשנס מתניים לקראת המחצית השניה הדרמטית.

המחצית השניה נפתחה בסערה. מי שהרים גבה נוכח חולשתו של אלי אוחנה במחצית הראשונה, קיבל מנות גדושות של אוחנה בחצי השני של המישחק.

● דקה 46 — אוחנה פורץ סולו באגפו השמאלי ובועט מקורה. אך שמיר קולט היטב.

● דקה 51 — גדי ונדרמולן בהגבהה מרחוק מימין, ואלי אוחנה בלתי שמור להולוטין מתנבת כדור נגיחה לפינה הרחוקה של אריה שמיר ושער־מושב מרדייק, ה־13 העונה לאלי אוחנה. 1–0 לירושלים.

● דקה 55 — אלי אוחנה פורץ במרכז, מלהטט וחולף על פני שלושה ממגיני כפר סבא, וכאשר נראה כי איבד את הכדור מגיח סמי מלכה מאחור והכדור מרוד כובש שער שני לירושלים.

זה מה שקורה כאשר אלי אוחנה מתעורר. עכשיו תורה של כפר סבא. הקבוצה אינה במיטבה, גם אינה מדוייקת. שחקני המפתח אינם לוקחים את אחריות ומאבדים כדורים לרוב. ואין לקבוצה נותח ראוי. פעולה מוצלחת של תמיר ברדויים (72) מוצאת את ראשו של איתן רביבו. משם עושה הכדור דרכו לרשת, ועתה רק 2–1. כפר סבא תוקפת ומבקשת שוויון, בית"ר נראית מוכת־הלם ומאבדת מביטחונה, אבל אז מתעורר ה"טורנדו", הלא הוא שלמה שירזי, ממצטייני המישחק. הוא שועט באגפו, נתפס על ידי יואב מללי אך חודר לרחבת כפר סבא כדי להפש את אורי. וכאשר זה בנמגע, קצר המרחק ל־3–1 בבעיטה בטוחה ומדוייקת (86). נוקאאוט לכפר סבא? עדיין לא. אנו בעיצומו של פסטיבאל שערים בלתי רגיל. כעבור דקה שער לכפר סבא: מיד מוני התבול עם הכדור באגף שמאלי, הניף רגל מזווית בלתי אפשרית, הכדור נוחת מזווית שעה של יוסי מזרחי, שער גדיד וכבר 3–2. סוף גרים. אלפי ירושלמים צוהלים, עיפים צהובים לראשים, נוהרים מהמגרש ברקודים על רקע "קול ששון וקול שמחה — ירושלים אלופה". הם כבר יכולים לחגוג.

בית"ר ירושלים — הפועל כפר־סבא
2–3 (0–0)

השערים לבית"ר: אלי אוחנה (51), סמי מלכה (55), אורי מלמיליאן (86). לכפר־סבא: איתן רביבו (72), יצחק מיימוני (87).

★ המצטיין: אלי אוחנה.

● בית"ר ירושלים: מזרחי, קדוש, אוולאי, אשש, שירזי, בן הרוש, שוורץ, מלמיליאן, מלכה (גולדרה), ונדמולן (שמאליה), אוחנה. המאמן: דרור קשטן.

● הפועל כפר־סבא: שמיר, מללי, סיימון, רבינוביץ, איינשטיין, ת. ברדויים, א. ברדויים (פרלוס), גרמיש, מיימוני, רביבו, יאני. המאמן: ניסים בכר.

שפט עובדיה בן־יצחק, 9000 צופים, בכפר סבא.

אלי אוחנה, שהוביל את בית"ר ירושלים לניצחון 3–2 על כפר־סבא, בפריצה מרשימה תוך ניסיון לחמוק משמירתם של נח איינשטיין (משמאל) ורז רבינוביץ. (צילום: משה שי).

הצעה לבני־יהודה: להסתפק בשיא

מאת דרור מנר

בפיגור של תשע נקודות בפיסגה, כשנותרו רק חמישה מישחקים לסיום, לא נותר אלא להמליץ בפני שחקני בני יהודה להתרכז בהישג שלא היה כמותו: לעשות כל מאמץ לא להפסיד עד תום העונה, שכן על אליפות כבר קשה לדבר. עם זאת, הוכיחו בני יהודה לכל מי שטרח לבוא אתמול לבלומפילד, שהם קבוצה טובה, ומעמדם בטבלה מעל מכבי תל אביב מוצדק.

המישחק לא התעלה לרמה גבוהה, אולם בהחלט ניתן היה ליהנות מרגעים טובים ויפים, גם מהתקפות מסוכנות של שתי הקבוצות, כשבמחצית הראשונה יתרון לבני יהודה ובשניה למכבי. הדקות האחרונות שוב היו שייכות לבני יהודה, שהתאמצו יותר ממכבי להשגת הניצחון.

שתי חוליות הקישור, בעיקר זו של מכבי, היו נקודות התורפה הבולטות בעימות הישיר בין השני לשלישי בליגה. בקישור של בני יהודה ראוי לציין רק מישל דיין במסירותיו הארוכות. במכבי היו רשומים על הנייר שלושה חלוצים, אולם כמעט ניצב למעשה רק אלי דריקס, שהיה חלש הפעם, ובאורח מפתיע לא נוצלו כלל האגפים. לא על ידי שני ה"חלוצים" האחרים, טבק וגריאני, ולא על ידי המגינים. לעומת זאת, דווקא מישחק אגפים טוב של סלמן ואייזנברג מבני יהודה יצר מצבים יותר מסוכנים ליד שער מכבי.

בדקה ה־28 שלח דוד גורדנה כדור גבוה אל תוך הרחבה, משה אייזנברג בעט, גינצבורג הצליח להדוף — אך נבלע לבעיטה החוזרת של אייזנברג, שקבע מתוך מקבץ שחקנים 1–0. שחקני תל אביב התקשו לחדור בעד ההגנה החזקה של בני יהודה וניסו לסכן את השער בבעיטות מרחוק. בדקה ה־39 בעט בני סבק מ־16 מטר. הכדור נהדף מגופו של אסייג, אך יעקב סגל מנע מאלי דריקס לקבל את הכדור והכשילו. דוד אוולאי בעט את כדור ה־11 שנחת לפינה השמאלית של השער, 1–1. בדקה ה־43 נשלח אייזנברג משמאל, הקשית כדור אל ראשו של דוד גורדנה, שנגח לקורה.

הדקות האחרונות במישחק היו בשליטה מוחלטת של בני יהודה, ובהן אף ניתנו להם כמה הזדמנויות להכריע. בדקה ה־80 מסר ברטובים לאייזנברג בתוך הרחבה, אך זה בעט החוצה, ובדקה ה־88 שלח גורדנה את אייזנברג שניסה לנגוח מעל השוער, אך נכשל, והכדור הגיע לידי גינצבורג.

מכבי תל אביב — בני יהודה
1–1 (1–1)

השער למכבי תל־אביב: דוד אוולאי (39, בבעיטת 11 מטר). לבני יהודה: משה אייזנברג (28).

★ המצטיין: אבי כהן.

● מכבי תל אביב: גינצבורג, אוולאי, אבי כהן, שמעונוב, קריים, לולה, מ. כהן, גולדברג, טבק, גריאני, דריקס. המאמן: שמעון שנהר.

● בני יהודה: אסייג, סלמן, אריב, סגל, עלה, חיים (לוי), מליחי, דיין, ברטובים, גורדנה, אייזנברג. המאמן: יצחק שניאור.

שפט אריה פרוסט, 11,000 צופים, באיצטדיון בלומפילד.

יפו מאבדת את התקווה

מאת שמואל קלינגר

בעונה הבאה יאלצו ככל הנראה האוהדים המושבעים של מכבי יפו להסתגל מחדש לליגה הארצית, לאחר שאתמול, במישחק "ההזדמנות האחרונה", לא "דיברו" היפואים והתרחקו מאד ממקורות ההיחלצות.

צעירי יפו גילו לפרקים כי הם יודעים כדורגל, הוצגו היטב את ההיערכות הנבונה של בית"ר תל אביב כדי להגיע את הכדור בצורה מוצלחת מאגף לאגף, אך גילו התרגשות בבעיטותיהם הבלתי מדויקות לשער.

דווקא נהנינו מן המישחק הזה, שלא נראה כמו עימות תחתית מובהק, אולי בגלל המתח הרב — שאי אפשר בלעדיו במישחק כדורגל ראוי לשמו, ואולי בגלל עושה המישחק של בית"ר תל־אביב, נסים כהן, שגילה יכולת בוידה במרכז המגרש והיה אחראי לכל ההתרחשויות בקידמת שער יפו.

טוב שבמישחק כדורגל יש בעיטות־11, שאם לא כן היה המיפגש מסתיים בלא הכרעה, בלא שערים, והיה בזה כדי לגרום עוול לקבוצות ולקהל. ספק אם אוהדי יפו יסכימו לזה, שהרי חשובות היו ה־3 נקודות הצלה על פני יכולת טובה והמצב ביש בתחתית. אך כבר אתמול שמענו ביפו קולות אחרים, שאולי מוטב לרדת לליגה הארצית בראש מורם.

כמעט שכחנו את השערים, האלה דווקא לא היו החלק החזק. כבר בדקה החמישית, נכשל בהכשלה השוער נמרוד אברהם בקליטת כדור מעוקל שהוחזר לו הבלום, חזר שוב להשתלט ובמרדף הכשיל את נסים כהן בתוך הרחבה, ודוד לביא לא נכשל בבעיטת ה־11. בדקה ה־23 פרץ צרוק מלכה מימין לעבר השער והוכשל על־ידי יחיאל אברהם. שוב בעיטה מ־11 מ', הפעם בביצוע הנגדי, וגם דוד אמיגה לא נכשל.

מכבי יפו — בית"ר תל־אביב
1–1 (1–1)

השער ליפו: דוד אמיגה (23, בבעיטת 11 מ'). לבית"ר: דוד לביא (5, בבעיטת 11 מ').

★ המצטיין: נסים כהן.

● מכבי יפו: נמרוד אברהם, כהן־צדק, ישראל דניאל, בוטר, פיקה, דוד מאיר, אלקולומברה, קידס, לניאדו, אמיגה (דגמי), צרוק מלכה, ציפרוס. המאמן: אהרון קפיטולניק.

● בית"ר תל־אביב: א. ג'רבי, קצב, יעקב כהן, עמר, אברבנאל, נסים כהן, סודס, מאיר יחזקאל (בדינתן), אודיז (ידידיה), יורן כהן, לביא. המאמן: דני נוימן.

שפט צבי שריר. 1000 צופים, ביפו.

מאיר עזרן החזיר את הצבע — לבאר שבע

מאת יגאל פלג

כאשר קבוצה כשגבה על הקיר (הפועל באר שבע) משחקת נגד קבוצה שהבטיחה מקומה בליגה, ואין לה עוד שום יומרות (שמשון תל אביב), רואים במגרש שני הפכים: אצל באר שבע עצבנות במחצית הראשונה, כדי לשמור על שער נקי, והחישות לנצח במחצית השניה כדי להתרחק מאיזור הסכנה; ואילו אצל שמשון חוסר איכפתיות ומישחק מאולץ קמעה, בבחינת "אין בשביל מה להתאמץ".

ואכן, המחצית הראשונה התאפיינה בהגנה בלתי מתפשרת של באר שבע ומישחק זהיר של שחקניה מול "תרדמה" של שחקני שמשון, שניסו להגיב מדי פעם בהתקפות מתפרצות עקרות של חלוציהם. במחצית השניה התגברו שחקני באר שבע על חששותיהם והחלו לתקוף את שמשון לשערו. בדקה ה־63 נכבש השער הראשון. בתוך ערבוביה ברחבת שמשון, השתלט מאיר עזרן על הכדור ושלח אותו ברשת.

בדקה ה־80 נראה היה ששמשון ישיג שיוויון, לאחר שנקבעה לזכותו בעיטת 11 מטר, אך השוער כביצקי הדף את הכדור שבעט גדעון דמתי. כשהשתחררו מן ההלם הרגעי, ניסו המארחים להבטיח את ניצחונם ומאמציהם הניבו בעיטת 11 ושער נוסף של מאיר עזרן בדקה ה־88.

הפועל באר שבע — שמשון תל אביב
2–0 (0–0)

השערים: מאיר עזרן (63), יובל אוחנה (88 מ־11 מ').

★ המצטיין: אפרים דוידי.

● הפועל באר שבע: זר כביצקי, ברקוני, אילה, דוידי, גונן, חיון (זקן), סולטן, צרפתי, עזרן, שושני (אוחיון), אוחנה. המאמן: דרור ברנר.

● שמשון תל אביב: ממן, דהרי, ברדה, אורי כהן, הלוי, הלל, שמעתוב, מלכה, שוקרון, דמתי. המאמן: יעקב גרונדמן.

שפט יצחק בן־יצחק, 2500 צופים, בבאר שבע.

הערב בסיום טורניר האביב בלוזאן

ישראל נגד שווייץ על המקום ה־7

כדורעף

לוזאן (שרות "ספורט הארץ"). נבחרת הכדורעף של ישראל תתמודד כאן הערב עם שווייץ על המקום 7–8 בטורניר האביב, לאחר שבסוף השבוע נחלה שני הפסדים נגד נבחרות שוודיה וטורקיה.

ביום שישי הפסידה ישראל לשוודיה 0–3 (15–17, 2–15, 9–15). ישראל הוליכה במערכה הראשונה 14–15, אך נוצחה בסיום דרמאטי. שתי המערכות הבאות כבר היו חד צדדיות יותר והשוודים ניצחו בהן ללא קושי.

אתמול הפסידו הישראלים 1–3 לטורקיה במאבק המפרך בן ארבע מערכות (15–11, 16–14, 15–17, 15–6). הישראלים, ללא אורן שר הפצוע, שב בסוף השבוע לארץ, הסיבו לשחק רק במערכה השניה, שאותה סיימו בניצחון. מערכה זו נמשכה 35 דקות, מתוך 101 הדקות שנמשך המישחק.

החיפאים אלי כהן וליאור רוזנטל (בתלבושת בהירה) בולמים חלוץ של הפועל תל־אביב במישחק התיקו בבלומפילד. משמאל משקיף משה סיני. (צילום: אריה קנפר).

הסוף המר של יבנה

מאת ציון ניסן

תצוגת כדורגל כה עלובה ומאכזבת, עד כי חלק מהאוהדים שעזבו את המגרש לפני סיומו של המישחק — החמיצו את שער הניצחון, שהיה נקודת האור היחידה.

בעוד שקבוצת הפועל פתח תקוה חסרה ארבעה שחקנים מהרכבה הראשון, ובכך נפגם מישחקה שהיה גרוע במרבית הזמן, הרי מהאורחים מיבנה ציפינו למאבק ללא פשרות, להשגת נקודות חיוניות שישמשו עוגן־הצלה מהתחתית הבוערת. המכבים מיבנה, שהסתגרו בהגנה צפופה והתבססו על יציאות מהירות להתקפות מתפרצות, נכשלו פעם אחר פעם מול קישור מתוגבר של המארחים, אשר שלחו את חלוציהם במסירות לא מדוייקות. במצב זה, לא היה טעם לצפות לשום דבר, ואמנם ניכר השעמום כמעט לכל אורך המישחק.

רק בדקה ה־86 חל המאורע המעניין, בגלל חוסר ניסיונו של הצעיר היבנאי חיים אוולאי, שהכשיל את מני בסון בתוך הרחבה. לשופט יאיר טילינגר לא נותר אלא להצביע על הנקודה הלבנה. את כדור ה־11 שבעט ניר לוין הצליח קונסטנטין לבלום, אך חוסר ניסיונו איפשר לכדור להתגלגל פנימה.

בדקות שנותרו עד לסיום יזמה יבנה התקפות רצופות, שלא הניבו תוצאות. אוהדים רבים מיבנה, שהפסד קבוצתם בסיום האומלל תיסכל אותם, הסיחו בשופט ובשחקני מכבי עלבונות שהנייר אינו סובלם.

הפועל פתח תקוה — מכבי יבנה
1–0 (0–0)

השער: ניר לוין (86, בבעיטת 11 מטר).

★ המצטיין: מני בסון.

● הפועל פתח תקוה: ג'רבי, ד. לוי, אלון, סאבו, לסרי, אליה (ג. לוי), קלמנוביץ' (עמוד פורז), בסון, קייסי, לוין, מרקוס. המאמן: אורי גרנט.

● מכבי יבנה: קונסטנטין, אוסמו, יעקב, סלוכה, אוולאי, בוארון, עלואה, חלפון, ועקנין, רמלה, פלד (גורדון). המאמן: אליהו עופר.

שפט יאיר טילינגר, 500 צופים, באיצטדיון העירוני בפתח תקוה.

ליגה א'

גם מכבי חדרה למבחן, ניצח 0–3 את רעננה

מאת סופר "ספורט הארץ"

מחזור אחד לפני רדת המסך על מישחקי ליגה א', הבטיח מכבי חדרה ממחוז הצפון את השתתפותו במבחן יחד עם קבוצות הליגה הארצית שידורגו בתום העונה במקומות 11 ו־12. ערב המחזור היו למכבי חדרה 32 נקודות ולרולק אחריה, הפועל רעננה, נקודה פחות. אתמול, בעימות ביניהם, הביס מכבי חדרה את הפועל רעננה 3–0 (1–0) וזכה באליפות המחוז. הנציג הנוסף מליגה א' למישחקי המבחן הוא הפועל בת־ים, שזכה באליפות מחוז הדרום כבר בשבוע שעבר.

יתר תוצאות המחזור ה־25:

● מחוז הצפון: מכבי עפולה — מכבי אחי נצרת 1–0 (0–0), הפועל בני טמרה — הפועל עליה כפר־סבא 1–1 (0–1), בית"ר חיפה — הפועל קרית־שמונה 1–3 (0–3), הפועל טירה — מכבי טמרה 2–0 (0–0), מכבי אור־עקיבא — הפועל טייבה 1–2 (0–1), הפועל טירת־הכרמל — הפועל קרית־אתא 1–2 (0–1).

● מחוז הדרום: מכבי לורוס חולון — בית"ר באר־שבע 2–0 (0–0), הפועל ירוחם — הפועל בית־שמש 3–1 (1–1), הפועל אור־יהודה — הפועל ראשון־לציון 0–0, הפועל אשקלון — מכבי קרית־גת 0–0, הפועל קרית־אונו — הפועל בת־ים 1–0 (1–0), הפועל רמת־השרון — הפועל קרית־מלאכי 1–0 (0–0), הפועל אזור — הפועל רמלה 2–0 (0–0).

קשת בענן פיזרה את הערפל

ליגה לאומית

מאת משה הר־געש

הערפל הקל, שאפף עד לפני כמה מחזורים את מאבק האליפות בליגה הלאומית בכדורגל, התפזר אתמול כמעט כליל. ההוכחה הבולטת לכך היתה "קשת ענן" סטנטנית, שציירו אורי מלמיליאן וחבריו בשמי האיצטדיון החדש בכפר־סבא. המוליך בית"ר ירושלים הגדיל את הפער בפיסגה לתשע נקודות, חמישה מחזורים בלבד לפני הסיום. הוא הכניע 2–3 את הפועל כפר־סבא, שלושה ימים אחרי שהדיחו ברבע גמר גביע המדינה (0–1).

גם שחקני בני־יהודה מודים, כי קשה להדביק עתה את הקצב הבית"רי. הם סיימו בתיקו 1–1 את מישחקם בבלומפילד עם מכבי תל־אביב והתנחמו בשיפור נוסף של השיא הנוכחי: 25 מישחקים ללא הפסד מאז תחילת העונה.

בתחתית הורע מצבם של מכבי יבנה ומכבי יפו, שאיבדו נקודות והתרחקו מהמקום ה־13. מכבי יבנה נכנע בפתח־תקוה להפועל המקומי, שהבקיע את שער הנקודה הלבנה בדקות הסיום. מכבי יפו לא הצליח להשיג יותר מנקודה במישחק הביתי החשוב עם בית"ר תל־אביב (1–1). הפועל באר־שבע ניצח במגרשו 0–2 את שמשון תל־אביב וטיפס למקום ה־11. למקום ה־12 ירד האלוף היוצא, הפועל תל־אביב, שסיים 1–1 עם מכבי חיפה, המדורג גם הוא בחלק התחתון. מה רחוק נראה עתה המפגש הקודם בין שתי הקבוצות בבלומפילד, שהכריע אשתקד את מאבק האליפות.

את הפתעת המחזור שוב סיפק מכבי פתח־תקוה. הוא ניצח 0–1 את מכבי נתניה ועלה עד למקום ה־5. בית"ר נתניה, שכבר ירד לליגה הארצית, נחל תבוסה נוספת והפעם 3–0 בלוד מידי הפועל המקומי. הבית"רים כבר ספגו העונה 78 שערים, ולכל הנראה אין זה הסוף.

במחזור הבא

● מכבי יבנה — הפועל לוד (1–0)
● ב. נתניה — מכבי יפו (2–1)
● בית"ר ת"א — ב"ש (2–0)
● שמשון ת"א — כ"ס (2–2)
● בית"ר י־ם — הפועל ת"א (0–1)
● מכבי חיפה — מכ' ת"א (2–1)
● בני־יהודה — מ. נתניה (1–1)
● מכבי פ"ת — הפ' פ"ת (1–0)

מלך השערים

1.	א. מלמיליאן (ב. י־ם)	15
2.	אלי אוחנה (ב. י־ם)	15
3.	אלי יאני (כפר־סבא)	12
4.	סמי מלכה (ב. י־ם)	11
5.	י. מנחם (מ. נתניה)	11

ידידות

גרמניה — איטליה רק 0–0 בקלן

שוודיה — בריה"מ 1–3

קלן (שרות "ספורט הארץ"). מערב־גרמניה ואיטליה נפרדו כאן בתיקו־אפס במישחק רעים מאכזב לעיני 67 אלף צופים, ביניהם שר החוץ הנס דיטריך גנשר. שתי הנבחרות הופיעו בהרכבים חסרים. הגרמנים היו עדיפים וסיכנו יותר את השער האיטלקי, אולם ההגנה האורחת הצליחה לבלום את כל ההתקפות. בהרכב הגרמני בלטו פייר ליטברסקי וקלאוס אלופס.

בטביליסי הפתיעה נבחרת שוודיה בניצחון 1–3 על ברית המועצות במישחק רעים. אריקסון הבקיע שני שערים. כל השערים הובקעו תוך 10 דקות במחצית השניה.

במישחק קדם־אולימפי בבוקרשט ניצחה רומניה את מערב־גרמניה 1–0.

מילאנו וקאורטה שוב בגמר באיטליה

ציבונה זאגרב הודחה בפליי־אוף היוגוסלבי

מילאנו (שרות "ספורט הארץ"). טרייסר מילאנו ומוביליג'ירג'י קאורטה יגיעו לגמר, זו השנה השניה ברציפות, במאבק על אליפות איטליה בכדורסל וסידרה של הטוב מחמישה.

טרייסר, שסיימה את העונה הסדירה במקום הרביעי, ניצחה גם במישחק השני בחצי הגמר הפליי־אוף את המדורגת ראשונה די וארזה 78–71 בעוד שקאורטה, שדורגה במקום השישי, ניצחה את השניה ארקנסס קאנטו 101–88.

ביוגוסלביה היתה הפתעה מרעישה כאשר ציבונה זאגרב, שלא נוצחה לאורך כל העונה, הודחה בשלב חצי הגמר ע"י הכוכב האדום בלגראד. במישחק השלישי שנערך בזאגרב ניצח הכוכב האדום 104–103 למרות 48 הנקודות של דראז'ן פטרוביץ'. בסידרת הגמר יפגוש הכוכב האדום את פרטיזן בלגראד, שגבר על בוסנה סאראייבו 107–96.

בספרד הולה סידרת הגמר (הטוב מחמישה) בניצחון 104–97 של ברצלונה על בילבאו. אודי נורריס [illegible] קלע 34 נקודות לברצלונה.

בבלגיה עשתה ראסינג מאלין צעד ראשון לקראת התואר, כאשר זכתה בגביע בפעם השישית. במישחק הגמר הראשון הביסה את מאריאנן 112–71, כך שהפסד בבית [illegible] 101–64 כבר לא שינה דבר. בסידרת הגמר של הפליי־אוף תתמודד מאלין עם קאסטור בריין.

הפועל חדרה (3–1 בטבריה) חזר למירוץ אחרי תיקו של חיפה, ירושלים וחולון

ליגה ארצית

מאת משה הר-נגש

בפיסגת הליגה הארצית לא חל כל שינוי, אחרי שהמוליך וסגנו איבדו נקודות חשובות בבית. הפועל חיפה סיים רק בתיקו 0–0 עם הפועל בית-שאן, והפועל ירושלים נפרד בתיקו 1–1 מהפועל יהוד. לפיסגה התקרב הפועל חדרה שניצח בחוץ 3–1 את הפועל טבריה. הוא עלה למקום השלישי במקום הפועל צפרירים חולון, שהשיג רק נקודה חוץ במישחק עם מכבי שעריים (0–0).

הפועל חיפה — הפועל בית-שאן 0–0

★ המצטיין: ארמונד אילוק.

לחץ רצוף של הפועל חיפה ברוב שלבי המישחק לא נשא פרי. הגורם העיקרי היה השוער הנהדר ארמונד אילוק, שמנע הבקעת שערים. מהרכב חיפה נעדר החלוץ רונן זוקמן, עובדה שהורגשה היטב. גשם שוטף ביתר במהלך המישחק.

שפט רחמים שאשו, 2,000 צופים בחיפה.

אברהם צייבין

הפועל ירושלים — הפועל יהוד 1–1 (1–0)

השער לירושלים: מרדכי ועקנין (15), ליהוד: יצחק רבינו (75).

★ המצטיין: מאיר [illegible].

לירושלים היה יתרון מהפתיחה עד לסיום, אך שחקני יהוד התחזקו מעמד וזכו בנקודות חוץ חשובה. האירוע הבולט כמעט הסתיים באסון, כאשר הירושלמי מאיר נוי מיאס בלע את לשונו אך ניצל הודות לטיפול מהיר.

שפט מאיר אלנקווה, 1,500 צופים בימק"א.

מכבי שעריים — הפועל צפרירים חולון 0–0

★ המצטיין: יצחק צבי.

מישחק שקול. התוצאה אינה מקפחת אף אחת מהקבוצות. יצחק צבי, בלם שעריים, היה הבולט במגרש.

שפט דני יתפולה, 200 צופים ברחובות.

הפועל עכו — הפועל רמת-גן 0–0

★ המצטיין: שמואל ג'ילדוי.

בדקה ה-70 הבקיעה עכו שער, אך השופט לא הבחין כי הכדור עבר את הקו ולא אישר אותו. השוער האורח ג'ילדוי מנע ניצחון מהמקומיים.

שפט בני כהן, 1,000 צופים בעכו.

מכבי רמת-עמידר — הפועל דימונה 1–0 (0–0)

השער: אלי בדרור (84, עצמי).

★ המצטיין: יוסי שושנה.

היתרון של עמידר נשא פרי רק הודות לשער עצמי של בדרור בשלבי הסיום. בדקה ה-83 הורחק בגלל התנהגות אליהו בכר מעמידר ודו הורחק מגן מדימונה.

שפט שלמה יוסף, 200 צופים ברמת-עמידר.

בית"ר רמלה — בית"ר נהריה 1–2 (0–1)

השערים לרמלה: בן איוב (48), משה סיני (75). לנהריה: דאוד מוקיר (28).

★ המצטיין: יצחק בלאיש.

שיפור ניכר ביכולת הרמלאים במחצית השניה הביא מהפך וניצחון חשוב. האורחים היו בתמונה רק במחצית הראשונה, בה הובילו 1–0. לשוער בלאיש היה חלק נכבד בניצחון.

שפט יוסי גרוסמן, 500 צופים ברמלה.

הפועל חדרה — הפועל טבריה 1–3 (0–1)

השערים לחדרה: אורי צ'אשר (14), ניר שפירא (60), עודד מכבס (74). לטבריה: מאיר עמור (85).

★ המצטיין: מרדכי עטיה.

התוצאה עלולה להטעות במקצת, שכן החדרתים נהנו מתשלושת הגנת טבריה, וגם ממידה בלתי מבוטלת של מזל. השוער מימון בן-איבגי היה מסוגל למנוע שניים מהשערים ביתר עירנות. פעמיים בתחילת המחצית השניה עצרה קורת חדרה כדורים שנבעטו על ידי משה אוחנה ומאיר עמור.

שפט יהושע לוי, 1,000 צופים בטבריה.

הכח רמת-גן — הפועל מרמורק 1–0 (1–0)

השער: אברהם לוי (15, מ-11 מ').

★ המצטיין: חיים יחיאל.

המישחק הוכרע כבר בפתיחה. משה יחיאל החלוץ פרץ לרחבה ונתפס בחולצתו. אברהם לוי שחזר לפעילות לאחר תקופה ממושכת בעט בהלכה את כדור ה-11.

שפט רחמים דינצ'י, 500 צופים, באיצטדיון וינטר ברמת-גן.

טבלת הליגה הארצית

.1	הפועל חיפה	25	16–34	45
.2	הפועל ים	25	21–36	45
.3	הפועל חדרה	25	29–37	43
.4	צפר. חולון	25	13–29	42
.5	רמת-עמידר	25	22–22	38
.6	הפועל עכו	25	23–26	35
.7	הפועל יהוד	25	24–25	35
.8	בית-שאן	25	23–23	35
.9	הפו. טבריה	25	30–32	34
.10	מכ. שעריים	25	19–21	32
.11	הפועל ר"ג	25	18–16	31
.12	הכח רמת-גן	25	22–15	28
.13	הפ. מרמורק	25	32–25	27
.14	בית"ר רמלה	25	33–19	27
.15	ב. נהריה	25	30–17	20
.16	הפ. דימונה	25	37–17	16

במחזור הבא

- ● ב. נהריה — מכ. שעריים (0–0)
- ● צפר. חולון — ה. טבריה (1–0)
- ● הפועל חדרה — הפ. עכו (1–0)
- ● הפועל ר"ג — הפו. חיפה (3–0)
- ● בית-שאן — הפועל ים (3–1)
- ● הפו. יהוד — רמת-עמידר (2–0)
- ● ה. דימונה — הכח ר"ג (0–0)
- ● ה. מרמורק — ב. רמלה (2–0)

מלך השערים

.1	רוני מלכה (הפועל חיפה)	11
-	עומר דן (הפועל טבריה)	11
.3	א. שקוקה (צ. חולון)	9
-	יהודה הזבאוף (יהוד)	9

בעיטה חופשית

סטאטוס-קוו בצמרת: אוורטון 1–0 בוילה פארק, ליוורפול 3–0 על נוטינגהאם

מחר במחזור הפסחא: אוורטון-ניוקאסל, יונייטד — ליוורפול

ליגה אנגלית

לונדון (שרות "ספורט הארץ"). המאבק הצמוד בצמרת הליגה האנגלית ימשך גם מחר, כאשר יתקיים המחזור השני של מישחקי חג הפסחא. אוורטון תארח את ניוקאסל יונייטד שלא נוצחה ב-9 מישחקיה האחרונים, בעוד שליוורפול תשחק נגד מנצ'סטר יונייטד באיצטדיון אולד טראפורד, שם לא ניצחה כבר כמה שנים.

אוורטון שיחקה אתמול על מיגרשה של הלפני אחרונה בטבלה אסטון-וילה וניצחה 1–0 משער ה-15 העונה של קווין שידי. קני דלגליש הרכיב את עצמו בהרכב הפותח של ליוורפול וסייע לה לנצח 3–0 את נוטינגהאם פורסט. הוא הבקיע את השער הראשון בדקה ה-24. רוני הילן הוסיף שער שני בדקה ה-50 ובארי אבלט הצעיר, בהופעת בכורה באנפילד, הבקיע את השער השלישי בדקה ה-68. שלוש פעמים בעטו שחקני פורסט לקורה ולמשקוף וברוס גרובלאר מנע מנוטינגהאם להבקיע בסדרת עצירות מרהיבות.

מלבד אסטון-וילה, התמיד מצבן בתחתית של מנצ'סטר סיטי, צ'לסי ואוכספורד יונייטד. הסיטי הובילה במיגרשה עד לדקה ה-79 במישחק נגד ווטפורד משער של ניל מקנאב בבעיטת 11 מ'. אבל חורל סטרלינג השווה והדיד באר-סלי קבע 1–2 לווטפורד שלוש דקות לסיום. צ'רלטון נוצחה 0–1 ע"י טוטנהאם. קליב אלן הבקיע את שער ה-46 העונה חצי דקה לפני ההפסקה. אוכספורד יונייטד החזיקה מעמד עד לדקה ה-70 בסאותהמפטון לפני שנכבשה 3–0.

רק קבוצת תחתית אחת ניצחה אתמול — לסטר סיטי, שגברה על ווסטהאם 2–0 משערים של אלן סמית וג'ון אנטיל. היה זה הפסד חמישי ברציפות לפטישים. המצב בתחתית: לסטר 40, אוכספורד 39, צ'רלטון 34, אסטון-וילה 33, מנצ'סטר סיטי 32.

ניוקאסל יונייטד ממשיכה בתנופה ואתמול הביסה את מנצ'סטר יונייטד 1–2 משערים של גלן רודר ופול גודארד, שערו השביעי ב-7 המישחקים האחרונים. ליונייטד הבקיע גורדון סטראכן. נוריץ' הביסה את שפילד ונסדיי משער של [illegible].

מלבד טוטנהאם — צ'רלטון, נערכו עוד שני מישחקי דרבי בלונדון. ארסנל ניצחה בווימבלדון 1–2 משערים של פול מרסון ופול ריקס, [illegible] ריינג'רס [illegible] בתיקו 1–1.

יתר המישחקים: [illegible] לסטר, צ'רלטון — אסטון-וילה, צ'לסי — סאותהמפטון, קובנטרי — ק.פ. ריינג'רס, נוטינגהאם — נוריץ', אוכספורד — ווימבלדון, שפילד — מנצ'סטר סיטי, ווסטהאם — טוטנהאם.

פורטסמות עלתה לראשות טבלת הליגה השניה למרות התיקו 2–2 עם רדינג. זאת משום שדרבי קאונטי נוצחה 1–3 בבלקבורן. לפורטסמות ודרבי 72 נקודות כ"א, לאולדהאם 65, לאיפסוויץ' ולידס 58 נק' כ"א.

שלושה מחזורים לסיום פתוחה [illegible]

ריינג'רס פער של שלוש נקודות בראש הטבלה הסקוטית בניצחון חוץ 3–0 על קלידבנק. סלטיק סיימה בבית בתיקו 1–1 עם דאנדי יונייטד. לריינג'רס 64 נקודות, לסלטיק 61, לאברדין, דאנדי יונייטד והארטס 53 נקודות כ"א.

צמרת הטבלה

.1	אוורטון	36	27–67	73
.2	ליוורפול	37	36–65	70
.3	טוטנהאם	35	34–58	64
.4	לוטון	37	37–43	62
.5	ארסנל	37	27–47	61
.6	נוריץ'	37	47–48	60

בטורניר הנוער בשווייץ: 0–0 עם ארסנל, 0–2 על שוויץ, היום נגד אינטר

מאת יהושע שגיא, שליח "הארץ" לשווייץ

בלינצונה (מיוחד ל"ספורט הארץ"). נבחרת הנוער של ישראל שסיימה אמש 0–0 את מישחקה עם נערי ארסנל מלונדון, תתמודד הערב בשעה 22.30 על המקום הראשון בבית זה עם נערי אינטר מאיטליה, אלופי טורניר הנוער של בלינצונה אשתקד. גם אינטר סיימה שלשום 0–0 עם ארסנל.

שלשום, במישחקה הראשון, ניצחה ישראל 0–2 את קסמאנאקס נושאטל משווייץ, לאחר 0–0 במחצית. את השערים הבקיעו הבלם יצחק לוי בנגיחה, 5 דקות לאחר תחילת המחצית השניה, והלון נתן בבעיטת 11 מ' לאחר שאייזיק מרדכי הוכשל ברחבה.

כדורסל

קסלר אישר אבל לא הוסרה מועמדות שרף

מאת שמואל קליגר, סופר "ספורט הארץ"

מודין קסלר, מאמן הכדורסל האמריקאי, הוא עתה המועמד המועדף לאמן את הפועל חולון בעונה הבאה. אישור עקרוני על כך נתקבל מארה"ב בסוף השבוע בטלקס מאת המאמן ועתה מבינים הצדדים את פרטי ההסכם, שאמור להחתם תוך שבוע על ידי שני הצדדים.

יו"ר הנהלת הקבוצה החולונית, מאיר מאור, אמר אמש שכל עוד לא נחתם ההסכם עם קסלר אין הוא מוציא מכלל אפשרות כי יאמן את הקבוצה מאמן ישראלי. מאור לא פסל את האפשרות, שגם צבי שרף יאמן למרות הכל את הקבוצה, אם מסיבה כלשהי לא ייחתם ההסכם עם המאמן האמריקאי. "עד עתה לא קיימנו כל משא ומתן רשמי עם המאמן שרף, ומה שנשתנה עכשיו, ששרף חופשי לאמן כל קבוצה".

המאמן הררי יבקש מבחן בחו"ל לקאדטים

מאת שמואל קליגר, סופר "ספורט הארץ"

יוסי הררי, מאמן נבחרת הקאדטים בכדורסל, שחזרה בסוף השבוע ממלטה, שם זכתה בטורניר קדם-אליפות אירופה, מתכונן לבקש השבוע מאיגוד הכדורסל אישור להכין את הנבחרת בצורה הולמת לשלבי גמר אליפות אירופה שתהיה בקיץ בהונגריה. בין השאר יציע הררי להשתתף בטורניר ידידותי בחו"ל וכן לארח נבחרת מאלה שיתחרו במשחקים בהונגריה.

"זה היה הישג בלתי רגיל", סיכם הררי את הופעת הישראלים בטורניר. הוא ציין את רוח הלחימה והמשמעת של השחקנים, ששמעו כל העת ציונות והשתדלו להראות את זה על המשטח — והצלחה יתרה. מבחינה אישית ציין הררי את גיא גודס, שקלע 25 נקודות בממוצע כל מישחק.

ניצחון 75–59 לקאדטיות על מכבי תל-אביב

מאת סופר "ספורט הארץ"

נבחרת הקאדטיות של ישראל, המתכוננת לטורניר קדם-אליפות אירופה שיחול ביוון ב-24 באפריל, ניצחה אמש במישחק אימון את מכבי תל-אביב 75–59.

גבעת חיים אלופת החורף בכדורמים

קבוצת הכדורמים של הפועל גבעת חיים זכתה בשבת באליפות החורף, לאחר שגברה על אס"א ת"א 7–2. במקום השלישי דורג מכבי קרית אונו, שגבר על הפועל קרית טבעון 5–4.

הישג לשייטים בפלמה דה מאיורקה

השייטים יואל סלע ואלדד אמיר מהפועל שרותים זכו בשבת בהישג מצוין, כשדורגו במקום רביעי בתחרות בינלאומית גדולה שהיתה בפלמה דה מיורקה, בהשתתפות סירות מדגם הולנדי האולימפי מ-12 מדינות. צמד ישראלי נוסף, גיורא וגבי ושגיא יהלום, דורג במקום ה-15.

● בליינה דינבמו מאתיופיה זכה במירוץ המרתון המסורתי של רוטרדאם ב-2:12.58 שעות. במקום השני והשלישי סיימו מאסס אייקמן משווידיה ואלן זכ'ראסן מדנמארק.

אבי כהן הירושלמי: השגנו בכפר-סבא כל מה שרצינו

מה הם אומרים

הפועל כפר-סבא — בית"ר ירושלים

● נח אייזנשטיין, הפועל כפר-סבא: המישחק היה יפה והקהל נהנה. בית"ר ירושלים כנראה הבטיח לעצמו את הזכיה באליפות. כל הכבוד להם.

● אבי כהן, בית"ר ירושלים: השגנו את מה שרצינו, ניצחון. התקרבנו לכתר האליפות. במחצית השניה היה מישחק מצוין, שערים רבים, מהלכים יפים.

מכבי תל-אביב — בני-יהודה

● אלי דריקס, מכבי תל-אביב: מישחק טוב. הקהל נהנה משתי הקבוצות. היו לנו הזדמנויות רבות, והבל שלא היינו יותר תכליתיים.

● אשר ברכוביץ, בני-יהודה: מישחק טוב של שתי קבוצות טובות. מכבי תל-אביב היה יריב קשה, אך החמצנו הרבה מצבים נוחים.

מכבי נתניה — מכבי פתח-תקוה

● זאב זלצר, מאמן מכבי נתניה: החמצנו הזדמנויות של מאה אחוז. שיחקנו גם נגד קהל ביתי עוין. הם עשו שתי התקפות בכל המישחק והבקיעו שני שערים.

● עופר מבורך, שוער מכבי פ"ת: המאמן קונסטנטינובסקי שוחח עימי אישית אחרי ההפסד למכבי ת"א, וכל מה שעשיתי אתמול הצליח. היה לנו מזל, כי שחקני נתניה החמיצו.

הפועל תל-אביב — מכבי חיפה

● שלמה שרף, מאמן מכבי חיפה: אחרי שפיגרנו היינו קרובים לניצחון. הפועל שיחק על תיקו ויכולו לנצח. זה היה מישחק של סוף העונה.

● בני קנפורטי, מאמן הפועל תל-אביב: קבוצתי שיחקה יפה במחצית הראשונה.

הפועל פתח-תקוה — מכבי יבנה

● גיורא שפיגל, מנהל הפועל פ"ת: למרות הניצחון שהיה צודק לאור האירועים במגרש, אני מאוכזב מהרמה. הבל שכך נראה הכדורגל שלנו כיום.

● אליהו עופר, מאמן מכבי יבנה: הגיעה לנו נקודה, אך חוסר ניסיון של שחקן ההגנה הצעיר חיים אולאי גרם להפסד.

הפועל באר-שבע — שמשון תל-אביב

● דרור בינור, מאמן הפועל באר-שבע: במחצית השניה הוכיח הניכי כי אם הם מתגברים על העצבים והמתח, הם מסוגלים לנצח.

● יעקב ברוכמן, מאמן שמשון תל-אביב: אין לי טענות לשחקנים שלי. הפועל באר-שבע היה טוב יותר.

מכבי יפו — בית"ר תל-אביב

● דני ברימן, מאמן בית"ר ת"א: אני מבסוט, שכן עכשיו יש לנו מרווח של חמש נקודות מהקו האדום.

● אהרון קפילוביץ, מאמן מכבי יפו: לא נרים ידיים כל עוד קיים סיכוי תיאורטי. אך הגיע הזמן לחשוב גם על העתיד בליגה הארצית.

הפועל לוד — בית"ר נתניה

● יעקב מגורים, קפטן הפועל לוד: בסך הכל פיספסנו משהו. בית"ר נתניה תפס אותנו ביום לא טוב, כי אחרת היינו מביסים אותם, אבל גם 0–3 תוצאה טובה.

● יצחק אתרוג, מאמן בית"ר נתניה: שיחקנו בלי החלוצים המסוגלים להבקיע, וכאשר לא מבקיעים סופגים התקפות וסופגים שערים.

ד"ר ג'יי הגיע ל-30,000 נק' ★ ג'ורדן קלע 3,000 בעונה

אן.בי.אי

ניו-יורק (איפי). שני כוכבים גדולים של הליגה המקצוענית, הציגו בסוף השבוע שיאים. ג'וליוס ארווינג (ד"ר ג'יי) היה לכדורסלן השלישי בהיסטוריה של האן.בי.אי. שקלע מעל ל-30,000 נקודות ומייקל ג'ורדן היה לכדורסלן השני שקלע 3,000 נקודות בעונה הרגילה.

הדוקטור היה זקוק ל-36 נקודות כדי להשיג את מטרתו והוא קלע 38 במישחק בו נוצחה פילדלפיה ע"י אינדיאנה 111–115. המחזיק בשיא הוא קארים-עבדול-ג'אבאר עם 36,774 נקודות והשני בדירוג הוא וילט צ'מברליין, 31,419 נקודות. "מעולם לא אשכח את המישחק הזה", אמר הדוקטור לאחר מכן, "אני מודה לכל האוהדים שסייעו לי לעשות זאת. יתכן שזה עלה לנו בהפסד אבל זה היה משהו מיוחד ואפשר לסלוח להם".

מייקל ג'ורדן קלע 61 נקודות במישחק ההפסד 117–114 של שיקאגו בפילדלפיה כדי לעבור את גבול 3,000 הנקודות. צ'מברליין עשה זאת שלוש פעמים בעבר, לאחרונה ב-1963. ג'ורדן הוא גם הכדורסלן השני שקלע יותר מ-50 נקודות בשלושה מישחקים ברציפות. צ'מברליין עשה זאת חמש פעמים ברציפות ב-1961. כעבור 24 שעות שיחק ג'ורדן רק מחצית אחת בגלל פציעה בירך וקלע 17 נקודות במישחק בו נוצחה שיקאגו ע"י בוסטון 108–105 עם 38 נקודות של לארי בירד.

קארים-עבדול-ג'אבאר חגג את יום הולדתו ה-40 עם 15 נקודות, 10 ריבאונדים ו-5 אסיסטים בניצחון 110–97 של הלייקרס על יוטה. כעבור 24 שעות הפסיקה סן אנטוניו סדרה של 11 ניצחונות רצופים של הלייקרס כשהביסה אותם 115–103. יוסטון גמלה לדאלאס על הפסדה ביום רביעי כשניצחה 101–99. גם במישחק זה הורחקו שניים: ווד מדאלאס והאריס מיוסטון.

תוצאות נוספות: סיאטל — לוס אנג'לס קליפרס 118–87, סקרמנטו — דנבר 125–117, דטרויט — ניו-ג'רזי 130–117, וושינגטון — ניו-יורק 142–110, פורטלנד — יוטה 103–101.

אדברג ופייט בגמר טוקיו ★ קונורס הודח ברבע הגמר

טניס

טוקיו (איפי). שטפאן אדברג ודייויד פייט יתמודדו כאן היום על הפרס הראשון בסך 68 אלף דולאר בגמר האליפות הפתוחה של יפאן בטניס.

השוודי אדברג הביע ברבע הגמר את בר'ארגו אנדרס יאריד 6–2, 6–2 ובחצי הגמר את האקוודורי אנדרס גומס 6–4, 7–6, 6–2. האמריקאי פייט, שהפתיע בשמינית הגמר את איוון לנדל, ניצח לאחר מכן את יוהאן קריק 7–5, 6–2 ואת סקוט דייויס 7–5, 6–1. דייויס ניצח ברבע הגמר את ג'ימי קונורס 6–3, 6–4.

קתרינה מאלייבה מבולגריה זכתה ב-15 אלף דולאר כשניצחה בגמר הנשים את ברברה גרקן (ארה"ב) 6–2, 6–3. אחותה מנואלה, הוכתה באותו זמן בשלב חצי הגמר בפלורידה ע"י שטפי גראף 6–1, 6–0. לחצי הגמר הגיעו עוד האנה מנדליקובה, גבריאלה סאבאטיני וזינה גאריסון.

אנדריי צ'סנוקוב היה לטניסאי הסובייטי הראשון שהעפיל לחצי גמר של טורניר בסדרת "הפרס הגדול" מזה 12 שנים. בטורניר [illegible]

גביעי המדינה להכרמל חיפה והפועל תל-אביב

אחרי שבע הופעות בגמר, זכה מועדון הכרמל חיפה לראשונה בגביע שבת בגביעי המדינה בטניס. במישחק הגמר, שנערך על מגרשי מועדון מכבי צפון תל-אביב, ניצחו החיפאים את הפועל צפון 2–0.

שוקי פרקים גבר במישחק הגמר כי על עמית נאור 6–4, 6–3, 6–4. במישחק השני ניצח אהוד ויינברג את יורם בוזן 6–2, 7–6 (11–13) בשובר שוויון. את הגביע לקבוצה המצטיינת העניק יו"ר מועצת ההימורים אריה זייף.

בגביע לנשים זכתה קבוצת הפועל תל-אביב שגברה על מחזיקת הגביע, מכבי תל אביב, 2–1. אילנה ברזר (הפועל) גברה על שרית שלו 6–1, 6–2, 6–1. דליה קוריאט (מכבי) גברה על יעל שבים 6–2, 2–6, 3–6. בזוגות ניצחו אילנה ברזר ויעל שבים את דליה קוריאט ושרית שלו 6–4, 6–4. את הגביע לקבוצה המנצחת העניק נשיא איגוד הטניס מרדכי מאיר.

ארכה להודים

ההתאחדות הבינלאומית בטניס האריכה בשבוע את המועד שנקבע על פדרציית הטניס של הודו למסור את הפרטים המלאים לגבי המועד המדוייק בו יתקיים מישחק רבע גמר גביע דייויס נגד ישראל. ההודים היו אמורים להשיב עד לאחר כבאי, אלא כאמור האריכה ההתאחדות הבינלאומית מועד זה בשבוע.

ויינפלד וקוריאט זכו בתארי הנוער

רביב ויינפלד זכה באליפות הבינלאומית לנוער בטניס. הוא צבר 40 נקודות בדירוג העולמי לנוער כשניצח בגמר את חיים ציון 6–1, 7–6, 6–1.

בגמר לנערות גברה דליה קוריאט על ענת הרן 6–3, 5–6, 3–6 ובגמר לזוגות נערות ניצחו קוריאט והרן את לימור וליף ומרי דרוש 6–4, 6–4, 6–1.

גלעד בלום מדורג ראשון בירושלים

בירושלים תיפתח מחר תחרות טניס למקצוענים על פרסים בכספים בסך כולל של 25 אלף דולר.

עם פרישתו של עמוס מנסדורף, מדורג ראשון גלעד בלום לפני השוודי מיכאל טאוסון ושוקי פרקים מישראל. כן משתתפים שלמה גליקשטיין ועמית נאור. בארבעת הכרטיסים החופשיים זכו אהוד ויינברג, רביב ויינפלד, בועז מרדשטיין וחיים ציון.

היום יסתיימו התחרויות המוקדמות בהן משתתפים 66 טניסאים מעשר מדינות. בטורניר ישתתפו 32 טניסאים.

גיורא שפיגל סוגר מעגל: חוזר למכבי ת"א כמאמן-על

כדורגל

מאת אילן פרס, סופר "ספורט הארץ"

גיורא שפיגל סוגר מעגל. לראשונה מאז פרש לפני שנים אחדות מפעילותו ככדורגלן באגודה זו, חוזר גיורא למכבי תל-אביב. שם גדל וכיכב שנים רבות, לתפקיד של מאמן-על בשתי העונות הבאות.

התקופה בה שיחק במכבי תל-אביב, זכורה כשעת-התהילה של המועדון. אמש אמר שפיגל: "זו הרגשה נהדרת לחזור למכבי תל-אביב". את ההחלטה על מינויו קיבל שפיגל ביום שישי, בתום ישיבה שקיימה הנהלת מחלקת הכדורגל של האגודה.

שפיגל יודע מה מצפה לו. "יש הרבה עבודה במכבי תל-אביב", הוא אומר ומסביר, שאת מיטב המאמצים יעשה בטיפוח שחקנים מ"תוצרת עצמית". זו תפיסת התפקיד על פי שפיגל: "יש להצמיח שחקנים טובים מבית. המטרה שלי ללמד כדורגל. שחקנים טובים הגדלים באגודה ומגלים נאמנות למועדון, הם הרבה יותר יעילים מאשר חיפוש אחר שחקני רכש בכל עונה".

שפיגל, שבתוקף תפקידו יהיה אחראי על כל קבוצות המחלקה — החל בקבוצת הילדים וכלה בקבוצה הבוגרת — מתכוון להיעזר במאמן נוסף (שאותו עדיין לא קבע), עימו יחלק את העבודה. יסייעו להם, במידת הצורך, אנשי מקצוע נוספים.

יו"ר אגודת מכבי תל-אביב אלדד בוקשפן אמר במסיבת עיתונאים, שנערכה אתמול בבלומפילד ובה פורסמה ההודעה על המינוי החדש, כי שפיגל יגלה מעורבות מעבר לאימון. הוא זה שינהל משא ומתן עם השחקנים ויהיה שותף לניסיון לאזן את מצבה הכספי של הקבוצה. לדברי גיורא, "אגודה צריכה לחיות בהתאם למה שיש לה. בשאיפה לפעול בהתאם".

שבחים לפתח-תקוה

שפיגל ייפרד בתום העונה מקבוצת הפועל פתח-תקוה, שם הוא משמש כמנהל מקצועי בעונות האחרונות, מאז פרש מפעילותו כשחקן. את המסקנות הלקוחים יישם ודאי במכבי תל-אביב.

"השנים שעשיתי בהפועל פתח-תקוה נתנו לי הרבה. זה מועדון גדול ומפואר, שפיתח שיטות ניהול וחשיבה בכדורגל הישראלי. מניעות לי מיטב המסקנות והרבה תורה מבני".

הדרך בה נבחר שפיגל לתפקיד החדש לא התגלתה כיאה לאגודה כמכבי תל-אביב. פרסים משיבות הוועדה המקצועית, שמטרתה לצוות המלצה על מועמד. ולשו הוועדה הדבר יצר מידות רבה והאירה לא בעיקר. פרסום ההחלטה נבע מהרצון לשים קץ לשמועות, למרות שאין זה מקובל להודיע על מינוי מאמן חדש לפני סיום עונה.

נוסף לגיורא שפיגל, היה גם נסים בכר מועמד לתפקיד. אולם הוועדה המקצועית החליטה ברוב של שלוש מול שניים למנות את שפיגל. הוועדה כללה את משה (ג'רי) ביתן, הלוי, מיכאל גרשוביץ' וישראל וליבנר. השניים הנוספים היו יו"ר מחלקת הכדורגל של האגודה, גדעון בריקמן ויו"ר האגודה, אלדד בוקשפן. וליבנר, בריקמן ובוקשפן הם שצידדו במינויו של שפיגל.

דן שומרון - הרמטכ"ל ה-13

(סוף מעמוד 1)

בצה"ל מאז 1956

דן שומרון נולד ב-1937 בקיבוץ אשדות יעקב, התגייס ב-1956 לצנחנים, השתתף בפעולות התגמול ובמבצע קדש. במלחמת ששת הימים היה מפקד מודסיר בעוצבה של האלוף ישראל טל, ובראש כוח זה הגיע ראשון, ביומה הרביעי של המלחמה, לגדת תעלת סואץ. על פעולותיו במלחמה זו הוענק לו צל"ש אלוף הפיקוד.

בתקופת מלחמת ההתשה ובמרדפים בבקעת הירדן, היה מפקד גדוד בצנחנים. ב-1971 עבר הסבה לשריון, ועם חטיבתו נטל חלק בקרבות הבלימה מול הצבא המצרי בימים הראשונים של מלחמת יום הכיפורים. החטיבה הצתה את התעלה מערבה, ושומרון הוביל אותה לכיוון עדיה להשלמת כיתור הארמיה השלישית של הצבא המצרי. בקרבות אלה נפגעו כשמונים אחוז מחיילי החטיבה.

בספטמבר 1974 מונה שומרון לקצין חי"ר וצנחנים ראשי, ובתפקיד זה הוביל את הכוח שיצא לאנטבה, ושיחרר את החטופים במבצע "אייר פראנס".

באוגוסט 1976 קיבל את הפיקוד על אוגדה משוריינת בסיני, ובפברואר 1978 מונה לאלוף פיקוד הדרום. בתפקיד זה היה אחראי על ביצוע השלבים הראשונים של פינוי סיני.

בספטמבר 1983 מונה למפקד הראשון של מיפקדת כוחות היבשה. מינואר 1985 עד אוקטובר 1986 שימש כסגן הרמטכ"ל וראש אג"ם. לאחר מכן יצא ללימודים וסיורים בארץ ובחו"ל.

שומרון הוא בוגר המכללה הבין-זרועית לפיקוד ומטה, ובעל תואר ראשון בגיאוגרפיה מאוניברסיטת תל-אביב.

מכתב מיצחק רבין

זה נוסח מכתב הפרידה ששיגר שר הביטחון יצחק רבין לרמטכ"ל היוצא משה לוי:

משה היקר,

יום סיום תפקידך כראש המטה הכללי של צה"ל הוא גם ציון-דרך לתום תקופה ארוכה במדים, לשנות דור של עשייה ושירות בצבא ההגנה לישראל.

אתה יוצא לחיים חדשים אחרי שורה ארוכה ומגוונת של תפקידים, וזוהי הזדמנות נאותה להודות לך בשמה של ממשלת ישראל ובשמי, על כל אשר עשית עד כה, ולאחל לך ברכת דרך צלוחה לימים יבואו.

לכהונת ראש המטה הכללי של צה"ל נכנסת בתקופת מלחמה שהותירה צלקות רבות. בתבונה ובסבלנות סייעת לדרג המדיני לקבל החלטה שסיימה את מעורבותנו הצבאית העמוקה בלבנון, הצבת את צה"ל בהיערכות חדשה, ממנה הוא פועל להביא ביטחון לתושבי הגליל. בתקופת שירותך כראש המטה הכללי נאלצת גם להתמודד עם קשיים וקיצוצים ניכרים, שכמותם לא היו עוד בתקציב הביטחון — ויכולת להם. מטלה זו העמסת על כתפיך, והוצאת אותה מן הכוח אל הפועל בכבוד. היתה זו תרומה ניכרת לכלכלתה של מדינת ישראל, ובכך גם לתוספת ולביצור ביטחונה.

כל אלה לא מנעו בעדך, כראש המטה הכללי, לבנות את מיפקדות חילות השדה, להבין ולהתבונן, להתאמן ולהתארגן, להוסיף ולטפח את כוחו של צה"ל ורוחו, לכונן ולזרוע זרעים אשר יתנו פרי בעתיד.

33 שנים עשית בצה"ל, ובשורה תיז צמחת ועלית מטירון חייל בשורות הצנחנים, ועד לתפקיד הבכיר ביותר. העמדת לרשות צה"ל את נסיונך העשיר, את תבונתך, מקוריותך ורוחב אופקך. העמדת דורות של לוחמים. היית שותף נאמן לדרך ארוכה, למלחמות, לפעולות, לאימונים, לשמירה על הקיים, לבניין הכוח.

33 שנים במדים — בשורה ארוכה של תפקידים, ובהם כמפקד בקעת הירדן, אלוף פיקוד המרכז, ראש אג"ם וסגן הרמטכ"ל, בתקופה סוערת — היו והינן תרומה אישית גדולה לצה"ל ולמדינת ישראל.

אסיים מכתב זה אליך בהבעת תודה גם לרעייתך, רעיה, ולילדיך אשר עמדו לימינך במשך השנים הקשות, השעות היפות והרגעים העצובים, ואשר ללא תמיכתם היה קשה מאד לשאת בעול התפקידים הרבים.

אני נפרד ממך היום ועמי גם מערכת הביטחון כולה, בשמה ובשם כולנו, אני מבקש שוב להודות לך.

כל טוב לך והצלחה בדרכך לעתיד.

בברכה,
יצחק רבין
שר הביטחון

אנו מודיעים בצער רב על פטירתו ללא עת של יקירנו

אליהו (אלי) זיו

ההלוויה תתקיים היום יום ראשון 19.4.87 בשעה 12.30 בצהריים. נפגשים ליד השער החדש בבית הקברות בחולון

עליזה ונטע זיו
והמשפחה בארץ ובחו"ל

נא להמנע מבקורי תנחומים

אבלים וכואבים על מותה של

פנינה רוזנבלום

ההלויה תתקיים היום יום ראשון כ' ניסן תשמ"ז 19/4/87 בשעה 12.30 בצהרים בבית העלמין הדרום בגבול חולון בת-ים
נפגשים ליד השער החדש
יושבים שבעה בבית המנוחה ברח' קלונימוס 9 תל-אביב

אבלים:
בנה וכלתה: יאיר ועדנה רוזנבלום
בתה וחתנה: עליזה ומנחם קופרמן
והנכדים

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה בשיבה טובה של אמנו וסבתנו היקרה

שרה דולניק

ההלויה תצא היום יום ראשון כ' ניסן תשמ"ז 19/4/87 בשעה 11.00 לפנה"צ מבית ההלויות העירוני רח' רפנה 5 תל-אביב לבית העלמין הדרום בגבול חולון בת-ים
אוטובוס יעמוד לרשות המלוים

המשפחה המתאבלת

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של

שמוליק צ'יז'יק

ההלויה תיערך בקרית גת (מקום קבורת אביו יצחק צ'יז'יק ז"ל)
ביום שלישי כ"ב ניסן תשמ"ז 21/4/87
פרטים על שעת ההלויה אפשר לברר בטלפונים: 03-471261 052-83836 052-83353

המשפחה

יקירנו עטרת ראשנו

מאיר קומרוב

ממייסדי המושבה נס-ציונה

איננו

הלויה תצא ביום שלישי 21.4.87 כ"ב ניסן תשמ"ז בשעה 15.30 מבית בתו מניה פוליקובסקי רחוב ביאליק 21 נס-ציונה דרך בית ראשונים
יושבים שבעה בבית בתו.

המתאבלים: בתו
בניו וכלותיו
נכדיו
ניניו
ובני ניניו

صورة من الاصل

صكنا من الاجل

השבועון המערב גרמני "דר שפיגל":

"סוכנות האטום הסתירה מאות דו"חות על תקלות גרעיניות"

לפי העיתון חלק מהתקלות היו עלולות להסתיים באסון כמו בצ'רנוביל ואף יותר נורא מזה

בון (ע"ר). הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית שמרכזה בווינה שמרה בסוד יותר מ־250 דו"חות על תקלות בתחנות כוח גרעיניות בכל רחבי תבל — מסר ביום ו' השבועון המערב גרמני "דר שפיגל".

לדברי השבועון הגיעו לידיו 48 מבין הדו"חות הללו של הסוכנות הבינלאומית, והם מצטיירת תמונה מפחידה של שיבושים בפעולת המתקנים הגרעיניים במדינות שונות.

השבועון מציין, כי חלק מהתקלות. הללו היו עלולות להסתיים באסונות דומים לאסון צ'רנוביל ואף גרוע ממנו.

בווינה אמר דובר הסוכנות הבינלאומית, ג'יימס דאגליס, כי אי אפשר להאשים את הסוכנות בשמירת דברים בסוד, שכן על המדינות הנוגעות בדבר להחליט על פרסום תקלות גרעיניות המתרחשות בתחומיהן.

"דר שפיגל" כותב, כי הדוחות של הסוכנות הבינלאומית כוללים פרטים על תקריות במתקנים גרעיניים בארגנטינה, בולגריה, פאקיסטן, הודו, בלגיה, צ'כוסלובקיה, הונגריה, ארה"ב וקנדה. השבועון כותב, כי 48 התקלות המתוארות בדו"חות והללו הוליכו לשחרור כמויות קטנות של רדיו־אקטיביות, אבל בדוחות לא נמסר אם עובדים במתקנים הגרעיניים או תושבים המתגוררים בסביבה סבלו נזק בריאותי כלשהו כתוצאה מן התקלות.

לדברי הדוחות מילאו טעויות אנוש תפקיד מרכזי כמעט בכל התקלות.

הניסוי הגרעיני "רב העצמה ביותר השנה" נערך בנוואדה

לאס־וגאס (ע"ר וע"צ). ארה"ב ערכה אתמול ניסוי גרעיני תת־קרקעי במדינת נוואדה, הרביעי שעליו נמסר מראשית 87'.

זה היה הניסוי רב העוצמה ביותר בשנה הנוכחית — עוצמה של 20 עד 150 קילוטונות — מסר משרד האנרגיה האמריקאי. הניסוי נערך 170 ק"מ צפונית־מערבית ללאס־וגאס, בעומק של 550 מטר מתחת לפני הקרקע.

ארה"ב כבר הודיעה השנה על שלושה ניסויים גרעיניים תת־קרקעיים אחרים, אולם עוצמתם היתה מתחת ל־20 קילוטונות. אשתקד הודיעה ארה"ב על עריכת 13 ניסויים גרעיניים תת־קרקעיים.

הניסוי הגרעיני אתמול נערך למורת הדעת של דובר אמריקאי, בדבר הסכם על ניסויים אטומיים, שהושג במוסקווה, בעת שיחותיו של שר החוץ ג'ורג' שולץ עם מנהיגים סובייטיים.

דובר רשמי מסר כי "לא היו בעיות עם הניסוי, לא היתה דליפה או קרינה מכל סוג שהוא".

הרוקחים בצרפת תובעים את ריקה זראי על צמחי המרפא

מאת יואב טוקר
סופר "הארץ" בצרפת

פאריס, (מיוחד ל"הארץ"). איגוד הרוקחים הלאומי של צרפת הגיש תביעה משפטית נגד הזמרת ריקה זראי המואשמת בהפקה ומכירה בלתי־חוקיים של תרופות על בסיס "צמחי־סגולה".

הזמרת הישראלית־צרפתית הפכה בשנתיים האחרונות ל"כוכב מרפא" בצרפת, לאחר שפירסמה מדריך ל"ריפוי־עצמי", המבוסס על שימוש ביתי בצמחים, שלטענתה יש בהם סגולות ריפוי לשורה ארוכה של חוליים.

המדריך שבר שיאים של תפוצה ברשימת רבי־המכר, וכשני מליון עותקים נמכרו עד כה. לפני חודשים אחדים הקימה ריקה זראי, יחד עם בעלה ז'אן־פייר מאבייה, חברת יצור ושיווק של צמחי המרפא "פרה־נאטורה".

איגוד הרוקחים הצרפתי מאשים עתה את הזמרת־הרוקחת ב"עיסוק בלתי־חוקי במקצוע הרוקחות" ובהפרת־החוק המגביל ייצור תרופות והפצתן לבעלי־מקצוע מוכרים. ריקה זראי טוענת בתגובה, כי צרה עינו של איגוד הרוקחים בהצלחתו של המלצותיה ובשיגשוג המסחרי של החברה.

מנהיג סין בן ה־82: אני בריא כל כך בגלל העישון

פקינג (ע"ר). מנהיג סין, דנג קסיאו פינג, אמר שלשום כי הוא חופשי מכל מחלות, וכי אפשר שהעישון סייע לו לשמור על בריאות תקינה.

"הרופאים מתאכזבים כל אימת שהם בודקים את מצב בריאותי", אמר המנהיג בן ה־82, במהלך פגישה עם ראש ממשלת בריטניה לשעבר, אדוארד הית', המבקר עתה בסין. "הרופאים לא גילו אצלי כל מחלות, כמו למשל סרטן".

כשציין הית' כי הבין שדנג אינו עובד יותר משש שעות ביום, תיקן אותו המנהיג הסיני, ואמר כי מטרתו היא לא לעבוד יותר משעתיים ביום.

הית' שאל אותו אם הוא ויתר על העישון, אך בתגובה חייך דנג, והציג אחת מן הסיגריות התכובות עליו. "אולי אני בריא כל־כך בגלל העישון", אמר. "זה מה שצ'רצ'יל נהג תמיד לומר", השיב הית'.

אם ובנה נהרגו מהתפרצות פתאומית של הר־הגעש אתנה

סיציליה (א"פ). נער בן 8 ואמו נהרגו ביום שישי כאשר הר הגעש אתנה החל לפלוט לפתע גושי סלעים. השניים שהו יחד עם קבוצת תיירים 70 מטר מעבר לגבול שקבעו השלטונות להתקרבות בני אדם אל לוע ההר.

השלטונות ניסו במשך יום אתמול לקבוע כיצד קרה שקבוצת התיירים התקרבה כל כך אל לוע הר הגעש, שהחל לפעול לפתע.

הגבול נקבע על ידי משרד ההגנה האזרחית של איטליה בשנת 1979, לאחר שתשעה תיירים שהתקרבו אל הלוע נהרגו בהתפרצות פתאומית של הר הגעש.

כפי שנמסר על ידי השלטונות המקומיים, היו הנער ואמו במרחק של כ־500 מטר מלוע הר הגעש, שהוא הגבוה והפעיל ביותר באירופה, כאשר אירעה ההתפרצות. שבעה תיירים נוספים נפצעו, מתוך קבוצה שמנתה 30 איש, אך איש מהם אינו במצב קשה.

סבורים שההתפרצות הפתאומית נגרמה על ידי מי שלגים שחדרו לתוך לוע ההר.

הדמוקרטים נוצרים בראשות הממשלה בפעם ה־6 באיטליה

הערכה שלא יזכו מחר באמון הרוב בפרלמנט

אמינטורה פנפאני, ראש ממשלת איטליה בפעם השישית, מחייך לאחר שקרא את רשימת שריו החדשים, אותה הגיש שלשום לנשיא, פרנצ'סקו קוסיגה, בארמון קווירינאלה ברומא. הממשלה, שהושבעה אתמול, תבקש מחר את אמון הפרלמנט האיטלקי. (תצלום: איפי)

מאת חולדה ליברנומה
סופרת "הארץ" באיטליה

פירנצה (מיוחד ל"הארץ"). אחרי 45 יום של משבר ממשלתי הקים ביום שישי אמינטורה פנפאני הנוצרי־דמוקרטי, שהוא גם נשיא הסינאט, את ממשלתו השישית. בממשלתו חברים נוצרים־דמוקרטים בלבד (36% לערך מחברי הפרלמנט), בנוסף לשני שרים בלתי מפלגתיים.

מחר אחר הצהריים הוא יציג את ממשלתו בפרלמנט, בתקווה שלא תזכה באימון הרוב. כך לא יהיה מנוס מבחירות כלליות מוקדמות כשנה לפני תום הקדנציה של הפרלמנט הנוכחי. מתנגדים לפיזור הפרלמנט הסוציאליסטים, הסוציאל־דמוקרטים, הרפובליקנים והליברלים (יחד כ־22 אחוז מחברי הפרלמנט), שהיו חברים ברוב הקואליציות הממשלתיות יחד עם הנוצרים־דמוקרטים מאז ראשית שנות ה־60. תומכים בפיזורו המוקדם של הפרלמנט, בנוסף לנוצרים־דמוקרטים, הקומוניסטים (31 אחוז מחברי הפרלמנט) והניאו־פשיסטים (6.6 אחוזים).

טקס גילוי הלוט מעל אנדרטת ואלנברג בבודפסט — ב־2 במאי

על בסיסה נחקק פסוק בלאטינית: "כאשר השמש זורחת יש לך ידידים רבים, כאשר השמים קודרים אתה בודד" ● ייתכן כי ישראל תשגר נציג בלתי רשמי לטקס

מאת אליהו זהבי
סופר "הארץ" בסקנדינביה

קופנהגן (מיוחד ל"הארץ"). סוכנות הידיעות הרשמית של הונגריה מסרה כי טכס גילוי הלוט מעל אנדרטה לראול ואלנברג יתקיים בבודפסט ב־2 במאי. ההודעה מתפרסמת כמה ימים לפני ביקורו הרשמי של מנהיג הונגריה, יאנוש קאדאר, בשטוקהולם מחרתיים.

בטכס גילוי הלוט ישתתפו נציגי ממשלת שוודיה, הקהילה היהודית, שגרירות ארה"ב בבודפסט, ומצפים גם לבואם של נציגי הקונגרס היהודי העולמי. יתכן כי ישראל תשגר נציג בלתי רשמי.

האנדרטה מציגה את ואלנברג בשיר שמאלו בכיס, ויד ימינו מתנפת קדימה. על בסיסה נחקק פסוק לאטיני: "כאשר השמש זורחת, יש לך ידידים רבים; כאשר השמים קודרים, אתה בודד".

האנדרטה עוצבה ע"י פסל הונגרי מפורסם, אימרה וארגה, והוצבה ברובע בודה של העיר, במקום שאין בו תנועה רבה. כבר לפני טכס גילוי הלוט הוזמנו תושבי העיר לבוא למקום ולהניח זרי פרחים.

בריה"מ מנעה בשנת 1948 הצבת אנדרטה לראול ואלנברג. עידן גורבאצ'וב שינה את העמדה הסובייטית כלפי מתן הוקרה רשמית לפעלו ההומאניטארי של ראול ואלנברג.

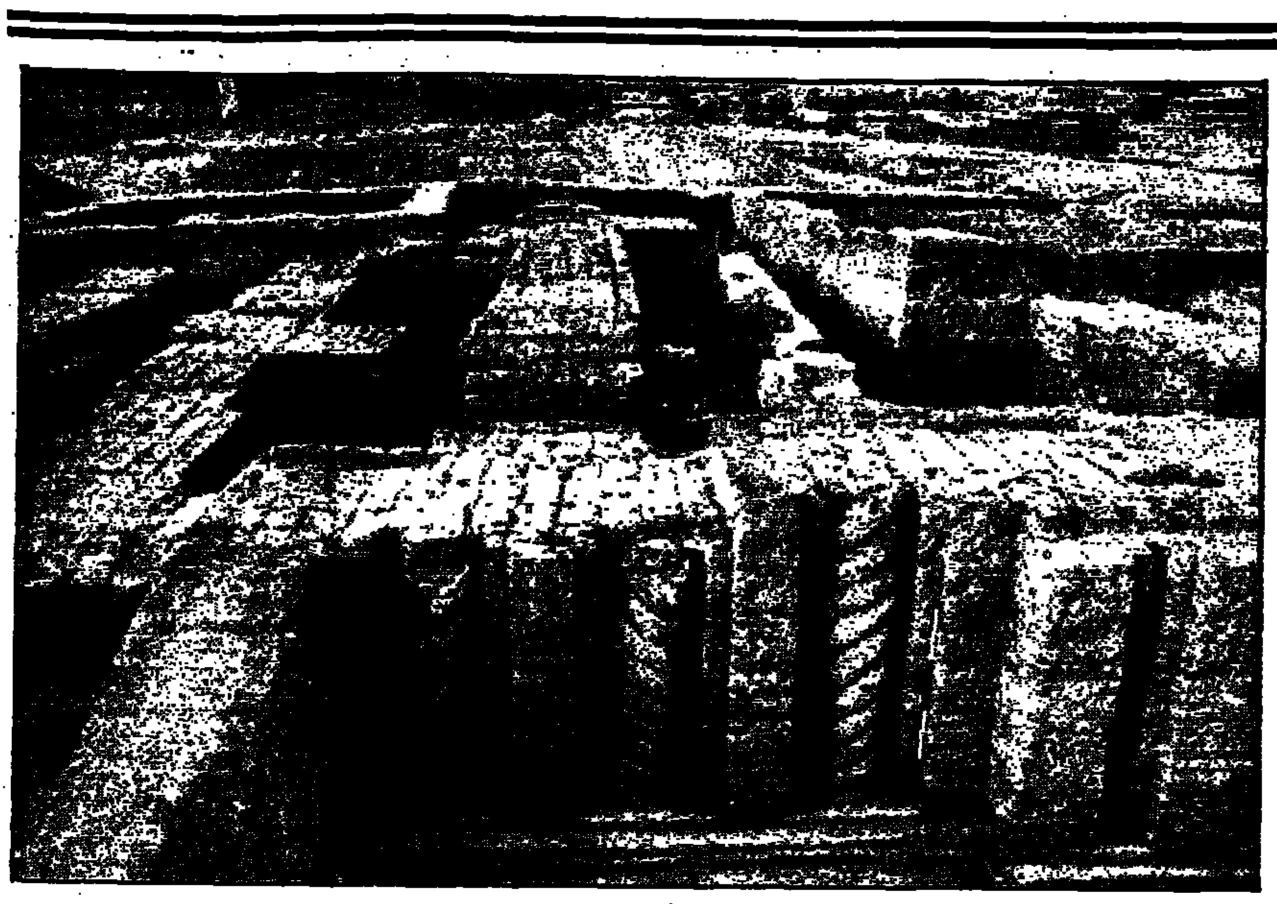

מקדש עתיק התגלה בחפירות ארכיאולוגיות בצפון סוריה. לדברי ארכיאולוגית מאוניברסיטת ייל, ארה"ב, המקדש, הבנוי לבני טיט, אשר בחזיתו שורת עמודים ספיראליים, עמד בעיר הבירה של שבטת אנליל — העיר המסופוטאמית שמדענים חיפשו במשך שנים ארוכות. (תצלום: איפי)

נאמני אקינו דיכאו התמרדות בצבא: הרוג ו־2 פצועים למורדים

מאנילה (ע"ר). כוחות צבא הנאמנים לנשיאת הפיליפינים, קוראזון אקינו, דיכאו אתמול התמרדות של קבוצת חיילים קטנה. במהלך דיכוי ההתמרדות, אשר נמשכה 8 שעות, נהרג אחד מן המורדים ונפצעו שני אנשים שהוחזקו כבני ערובה בידי המתמרדים.

מפקד הכוחות המורדים, גנראל פידל ראמוס, אמר לכתבים, כי ההרוג הוא הסמל לשעבר טוטו דה גוזמן. הוא הוסיף, כי בראש המורדים עמד סמל־לשעבר אחר, ארנסטו ליבראדו, אשר שירת בעבר במשמר הראש של הנשיא הקודם פרדיננד מארקוס ופוטר בקלון מן השירות. גנראל ראמוס הוסיף, כי הנשיאה אקינו נמצאת במעונה והיא בטוחה מכל פגע.

ההתמרדות פרצה בשעה 03.45 לפנות בוקר, בעת ש־13 חיילים מתמרדים, הסיעו משאית כבדה אל שערי מטה הצבא במצודת בוני־פאציו ופרצו את השער על ידי ניגוחו בשלדת המשאית. המורדים נכנסו למתקן המשטרה הצבאית בתוך המחנה וניסו לשחרר 102 חיילים, שהיו כלואים שם בעקבות ניסיון ההפיכה ב־27 בינואר השנה. אולם רק 42 מקרב החיילים הכלואים, ו־9 מבין השוטרים הצבאיים, הצטרפו אל המורדים.

גנראל ראמוס סיפר, כי המורדים השתלטו על מחסן נשק ולכדו כ־20 בני ערובה, ביניהם ארבעה קולונלים, קצין צי בדרגת סרן וכמה עובדי ניקיון אזרחיים.

כוחות הצבא הנאמנים לנשיאה אקינו הסתערו על המחנה, והמרידה הסתיימה שעה לאחר מכן.

מרד של 300 חיילים פרץ בצבא ארגנטינה

חיילים נאמני הממשלה נשלחו לבסיס הצבאי להשתלט על המורדים

בואנוס־איירס (ע"ר). חיילים ארגנטינאיים השתלטו אתמול על בסיס צבאי, בו התבצרו 300 אנשי־צבא מתמרדים.

החיילים, הנאמנים לממשלתה הנבחרת של ארגנטינה, שקיבלה את השלטון מידי הונטה הצבאית בדצמבר 1983, כיתרו אתמול בסיס צבאי ליד באואנוס־איירס, שעליו השתלטו 300 אנשי־צבא שהיכנגו מרד נגד השלטון האזרחי.

המתמרדים, וביניהם חיילים למודי קרבות מותיקי מלחמת פוקלנד נגד בריטניה, השתלטו על המחנה, במחאה על הנטייה הרשמית של עריכת משפטים אזרחיים לאנשי צבא, הנאשמים בהפרות זכויות האדם בימי שלטון הונטה הצבאית בשנות ה־70.

שר ההגנה הארגנטיני, הורציו חואנרנה, הביע אתמול תקווה שהפרשה תסתיים ללא שפיכות דמים. "מכל מקום, חיילי הצבא נערכים בצורה מתאימה, כדי לשים קץ למצב, שאין להניח לו להימשך", אמר השר לכתבים.

המרידה פרצה בעקבות סירובו של קצין צבא בדרגת רב־סרן להופיע בפני בית־משפט אזרחי בעיר קורדובה, כדי להשיב להאשמות בעניין הפרת זכויות האדם. המרידה פרצה במטה חטיבת חיל הרגלים המוצבת בקורדובה, אך זו התמוטטה והמתמרדים נכנעו. עתה נמשכת המרידה רק במחנה קאמפו דה־מאיו ליד באואנוס־איירס, וכוחות צבא נאמנים לממשלה נערכים לחיסול ההתמרדות.

כנס הניאו־נאצים בדנמרק יערך תחת שמירה משטרתית

מאת אליהו זהבי
סופר "הארץ" בסקנדינביה

קופנהגן (מיוחד ל"הארץ"). כנס התנועה הניאו־נאצית הדנית יתקיים מחר בעיר אלבורג שבצפון יוטלאנד. משטרת דנמרק ריכזה כוחות בעיר כדי למנוע התפרעות בעת הכנס. הטלוויזיה הדנית חשפה אתמול את עובדת קיומו של הכנס, שנשמר בסודיות, ובזמן החדשות הוקרנו תצלומים של חסידי התנועה נושאים על שרוול חולצתם את סמל צלב הקרס הנאצי בצבעי אדום לבן, צבעי הדגל של דנמרק (הסמל הנאצי היה בצבעי לבן־אדום־שחור).

בחוזר פנימי, שעותק ממנו הגיע לידי הטלוויזיה, מוזהרים משתתפי הכנס לא לחשוף את זהותם בבואם לעיר, לא לגלות לאיש את מקום הכנס ומועדו ו"לא לשאול איש מבין משתתפי הכנס לשמו ולכתובתו". ההוראות קוראות להימנע מלהופיע במדים ברחוב ומהשמעת שירי התנועה.

מנהיג התנועה הדנית, פאול היינריך רייסקנודסן, קורא לטיהור דנמרק מבני גזעים זרים. לכנס יגיעו גם אורחים מחו"ל: מנהיג המפלגה הניאו־נאצית בנורווגיה, והד"ר "היסטוריון" תיס כריסטנסן, המוכר בשל ספרו "הכזב של אושוויץ".

מערב גרמניה תמנה מחדש שגריר בדמשק

מאת דניאל דגן
סופר "הארץ" באירופה

בון (מיוחד ל"הארץ"). אחרי חודשים של ניתוק ביחסים עם סוריה, שבעקבות תמיכתה של סוריה זאת בטרור הבינלאומי, תשלח בקרוב מערב גרמניה שגריר חדש לדמשק. הניתוק הושפע מהחלטות של השוק האירופי המשותף, וכן מפסק דין גרמני שקבע, כי סוכני מודיעין סוריים הפעילו רשת טרור ערבית שפעלה במערב ברלין.

בריטניה, שהחזירה את שגרירה בדמשק לאחר שהתגלתה המעורבות הסורית בניסיון לפוצץ מטוס של "אל על" בלונדון, ממשיכה להטיל חרם על הקשרים הדיפלומטיים עם דמשק.

בון מצידה אומרת, שהיא מנסה לקדם את רעיון הוועידה הבינלאומית ליישוב הסכסוך הישראלי ערבי על ידי פעילות דיפלומטית מוגברת. בקרוב ייצא שר החוץ המערב גרמני הנס־דיטריך גנשר לסיור במדינות ערביות אחדות במזרח, וביניהן ירדן.

ערכה את העמוד: אורית גלילי

הקונגרס היהודי העולמי מאשים:

"מיז מגן על פושעים נאצים"

ניו־יורק (עסט"א). הקונגרס היהודי העולמי האשים בסוף השבוע את שר המשפטים האמריקאי, אדווין מיז, בהגנה על פושעי־מלחמה נאצים ובהפרעה לעשיית־דין בפושע הנאצי קארל לינאס, שהורשע בבריה"מ שלא בפניו באשמת רצח גברים, נשים וילדים במחנה טארטו באסטוניה במלחמת העולם השניה.

הקונגרס היהודי העולמי טוען כי בשל התנהגותו של מיז, לינאס כמעט והצליח להגיע לפנמה ולקבל שם מקלט מדיני, דבר שהיה מונע את הסגרתו לבריה"מ.

ארווין מיז החליט לגרש את לינאס לפנמה, לאחר ש־16 מדינות אחרות סירבו להעניק לו מקלט מדיני. ממשלת פנמה החליטה ב־10 באפריל להעניק ללינאס מקלט מדיני, אך היא ביטלה את הסכמתה זו ביום ו' אתה"צ, לאחר שהידיעה על כוונת מיז לגרשו, ולפנמה, הודלפה לראשי הקהילה היהודית בארה"ב.

מנהל הקונגרס היהודי העולמי, אלן סטיינברג, ציין כי אילמלא דלפה הידיעה על כוונתו של שר המשפטים, לינאס היה נמצא כבר במקום מבטחים בפנמה, שם היה בוודאי מצליח להימלט לנצח מלתת את הדין על פשעיו.

אוכלוסיית מצרים: 50.5 מיליון נפש

קאהיר (ע"ר). אוכלוסיית מצרים הגיעה השנה ל־50.5 מיליון נפש, עלייה של 12 מיליון מאז שנת 1976 — נמסר בנתונים סטטיסטיים שפירסמה הממשלה.

פקידים מעריכים, כי האוכלוסיה המצרית, אשר גדלה בקצב שנתי של 2.8 אחוז בעשור האחרון, תגיע ל־67 מיליון נפש עד סוף המאה הנוכחית.

המספרים מבוססים על מיפקד האוכלוסין האחרון שנערך בנובמבר אשתקד. המיפקד העלה, כי חמישית מן האוכלוסיה — 9.7 מיליון בני אדם — מתגוררים בקאהיר הבירה.

מצרים פתחה בתכנית חומש להגבלת גידול האוכלוסיה, והנשיא חוסני מובארק הזהיר מפני תוצאות הרות אסון, לרבות רעב אם לא תימצא דרך להגביל את הילודה.

ייצור המזון בסוריה נמצא בירידה מתמשכת

פאריס (ע"מ). בסוריה ניכרת באחרונה ירידה חמורה בייצור המזון ובהשקעות בחקלאות.

השבועון "אל יום אל סאבע" כותב, כי בכלכלה הסורית נוצר פער גדול והולך בין צורכי המזון לבין רמת הייצור המקומי. קיים מחסור גדול במטבע לייבוא. נראה, שפער זה נובע, בראש ובראשונה, מקצב הגידול המואץ של האוכלוסיה ומצמצום ההשקעות, במיוחד בחקלאות.

סוריה מייבאת מדי שנה כמיליון טונות חיטה, 250 אלף טונות שעורה, 400 אלף טונות סוכר ו־25 אלף טונות שמנת. היא צורכת מדי שנה שני מיליון טונות חיטה, 500 אלף טונות סוכר. היא מייצרת מדי שנה 80 אלף טונות בשר, בעוד הצריכה היא 200 אלף טונות.

העיתון הסורי "אל בעת'" מגלה, כי קיימים אי סדרים בחלוקת הבשר במחוז הכפרי של דמשק. באזורי זבדאני וראריא יש עודפי בשר, בעוד שבאזורים אחרים קיים מחסור ניכר.

כואבים ואבלים על מותה של אחותנו הבכירה והיקרה

פסיה ויגודסקי ז"ל

לבית דורזון

שנפטרה בשיבה טובה

ההלויה תצא מבית ויגודסקי רחוב ירושלים 30, לבית העלמין הישן בראשון לציון, ביום א' כ' ניסן, תשמ"ז, 19.4.87 בשעה 13.30

האחיות והאחים: משפחות הדסה ומאיר וישנסקי ז"ל
יואב ז"ל ואידה דורזון וב"ב
אברהם ז"ל ולאה ים שחור וב"ב
רבקה ואבישי דורזון וב"ב
שושנה ועשהאל בן דוד וב"ב
לאה ואבנר דורזון וב"ב

בצער רב אנו מודיעים
על פטירת אשתי אמנו וסבתנו היקרה

חוה רוזן

ההלויה תצא ביום ראשון ה' לחוה"מ פסח תשמ"ז 19.4.1987 בשעה 13.00 מביתה ברח' ירושלים 30, כפר סבא לבית העלמין המקומי.
יושבים שבעה בבית המנוחה

בעלה: יהושע
בתה וחתנה אתי ושייקה גנאל
בנה: מוטי רוזן
הנכדים וכל בני המשפחה

בצער רב אנו מודיעים על
פטירתו של יקירנו

דוד שקי

ההלויה התקיימה ביום שישי
י"ח ניסן תשמ"ז 17.4.87
יושבים שבעה אצל משפחת ואזנה,
שד' ירושלים 116 יפו.

אבלים:
ברטי שקי
יוסי וחיה שקי
יונה ולוי ואזנה

למוטי רוזן

משתתפים באבלך במות

אמך

הארץ

לעדנה ארידור

אתך באבלך על מות

אמך

הארץ

בצער רב אנו מודיעים על פטירת
אמנו, אחותנו וסבתנו היקרה מכל

יהודית בן־צבי

(לבית מדורסקי)
אלמנת שמואל ז"ל

ההלויה התקיימה ביום שישי יח' ניסן תשמ"ז 17.4.87.

המתאבלים:
בתה וחתנה: עדנה וקלמן ארידור
בנה וכלתה: שמשון וסימה בן־צבי
אחותה: יעל שנער
נכדיה: ידיב, ענת, שלי, רם ורבקה
וכל שאר בני המשפחה
יושבים שבעה בבית משפחת ארידור
רחוב פסטרנק 3 רמת אביב, תל־אביב

לאורי לבזובסקי ולמשפחתו

אתך באבלך במות

אביך ז"ל

אלפרד אקירוב
וחברי הדירקטוריון
אלדוב (ישראל) בע"מ

המומים ממותו בטרם עת של חברנו היקר

אהרון (אלדו) תשובה

ההלויה תתקיים היום, יום ראשון, כ' בניסן תשמ"ז, 19.4.87, בשעה 11.00 מבית הכנסת מרום ישראל שד' העצמאות פינת רח' הרצל בת־ים לבית העלמין בחולון.

משפחת פלתורס והמגן

אנו מודיעים בצער רב על פטירתה
של יקירתנו

נצחיה אוחנה

בת דודו ומשה כהן

ההלויה תיערך היום יום ראשון 19/4/87 כ' בניסן תשמ"ז בשעה 12.00 בצהרים
בבית העלמין בקרית שאול

בעלה: אליהו אוחנה
בניה: יובל ועודד ארנון — אוחנה
ומשפחותיהם
נפגשים ליד שער בית העלמין

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של בעלי, אבינו וסבנו היקר

מרדכי לבזובסקי

ב"ר צבי ז"ל

ההלויה תצא היום, יום ראשון, כ' בניסן תשמ"ז (19.4.87) בשעה 10.30 מבית המנוח ברחוב תפרחים 37 פתח־תקוה והתקיים בשעה 11.00 בבית העלמין סגולה פתח תקוה.

אוטובוס יעמוד לרשות המלווים

יושבים "שבעה" בבית המנוח, אחרי מוצאי חג שביעי של פסח.

האבלים: אשתו: אידה
בתו וחתנה: נירה ועמנואל שופמן
בנו וכלתו: אורי וגילי לבזובסקי
נכדיו ונכדותיו: לימור, זיו, גיא, דלית זהבי, גל ועינבר

היום דיון השרים במסירת מפעל מנועי בית שמש לסטף ורטהיימר

פרס, יעקבי וארנס תומכים • האוצר מתנגד; סבור שיש לסגור את המפעל כליל שכן העברתו לוורטהיימר תעלה למדינה עשרות מיליוני דולרים בלא שיובטח בכך קיומו

מאת צבי זרחיה
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

ועדת השרים למכירת מפעל "מנועי בית שמש" תדון הבוקר בהעברת המפעל לניהולו של סטף ורטהיימר. בישיבת הוועדה אמורים להשתתף השרים שמעון פרס, משה נסים, גד יעקבי, יצחק רבין ומשה ארנס. גורמים ממשלתיים העריכו אמש כי פרס, יעקבי וארנס יתמכו בהעברת המפעל לורטהיימר.

משרד האוצר מתנגד עקרונית להעברת המפעל לידי ורטהיימר בתנאים שמציע גיורא גוית, על-פי דו"ח שחיבר. באוצר סבורים שלנוכח כישלונו של המפעל, יש לסגור אותו כליל, שכן העברתו לידי ורטהיימר תעלה למדינה עשרות מיליוני דולרים, מבלי שזה הוצאה תבטיח את קיומו של המפעל בשנים הקרובות.

על-פי ההסדר המוצע לוועדת השרים, והמבוסס על דו"ח גוית, יימחקו חובות המפעל, כ-80 מיליון דולר. הממשלה תתחייב לפטר כ-30 אחוז ממצבת כוח האדם במפעל, כ-200 עובדים. את פיצויי הפיטורים תשלם הממשלה, ומשרד הביטחון יתחייב להזמין מהמפעל בהיקף כ-20 מיליון דולר לשנה.

סופר "הארץ" מציין כי לפני יותר מחצי שנה הציעו משרדי האוצר והביטחון למנות כונס נכסים למפעל.

גורמים במערכת הביטחון אמרו אמש כי יש לצמצם את מצבת כוח האדם במפעל, מכיוון שההזמנות בפועל של מנועים למטוס ה"לביא" תהיינה קטנות מהאומדן הראשוני. במערכת הביטחון סבורים כי אין להטיל על תקציב הביטחון את ההוצאות בגין מכירת המפעל ופיטורי העובדים.

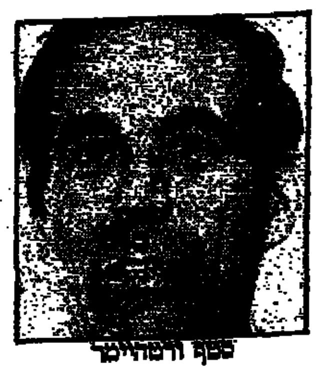
סטף ורטהיימר

נסים מחרתיים — לדרום אמריקה; אישור הסיוע למושבים — מתעכב

האוצר מתנגד לפריסה ומחיקה של חובות בסך 90 מיליון ש"ח לפי דו"ח ועדת רביד

מאת צבי זרחיה
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

שר האוצר משה נסים ייצא מחרתיים אחר הצהריים לביקור בדרום אמריקה. הוא יהיה שם אורח ה"בונדס" והקהילות היהודיות. הוא ייעדר מהארץ לשבועיים. את מקומו ימלא שר המדע והפיתוח, גדעון פת.

לפני נסיעתו ייפגש נסים עם חברי הליכוד בוועדת הכספים, לדיון בעניין סיוע החירום למושבים והפחתת המקדמות למס הכנסה שמשלמים העצמאים. נסים גם אמור להציע לממשלה, בישיבתה, למנות את מאיר גבאי לנציב שירות המדינה.

אשר לבקשת הסיוע למושבים במצוקה, עדיין לא ברור אם תוגש הבקשה לוועדת הכספים עוד השבוע, מכיוון שהאוצר מתנגד בשלב זה לאשר פריסה ומחיקה של חובות בסך 90 מיליון ש"ח, הכלולים בדו"ח ועדת רביד.

מדובר בפריסת חובות של 60 מיליון ש"ח ובמחיקה של 30 מיליון ש"ח, הכלולים במסגרת ההסדר הכללי לסיוע למושבים. במסגרת ההסדר הכללי מוצע לפרוס חובות בסך 1.2 מיליארד ש"ח ולמחוק חובות בסך 323 מיליון ש"ח.

שר האוצר ייפגש מחרתיים עם חברי הליכוד בוועדת הכספים, על פי בקשת יו"ר הסיעה ח"כ חיים קופמן ומרכז הליכוד בוועדת הכספים ח"כ אריאל ויינשטיין.

ח"כ ויינשטיין אמר אתמול ל"הארץ" כי סיעת הליכוד מצדדת במתן הסיוע ובתוכניתו הכוללת של האוצר. אולם יש חשיבות רבה לשאלה אם הסיוע יהיה ישיר לחקלאים או באמצעות ארגוני הקניות וגרורותיהם.

ויינשטיין ציין שמטרת הפגישה עם שר האוצר היא להבהיר נקודה מרכזית. אם יתברר שהסיוע מיועד ברובו המכריע לבעלי המשקים במושבים, לא תהיה מניעה לאשר את הסיוע.

ועדת השרים לעניין דו"ח בייסקי תתכנס מחרתיים כדי לדון כנראה בפידיון הצפוי השנה

יעקבי מציע להעניק תשואה גבוהה למי שיימנע באוקטובר מפרעון מניות ההסדר

מאת צבי זרחיה
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

ועדת השרים לעניין דו"ח בייסקי תתכנס מחרתיים לישיבה מיוחדת, שבה תדון כנראה בהערכות לקראת הפידיון הצפוי של חלק ממניות הבנקאיות שבהסדר, בחודש אוקטובר הקרוב. שרים אחרים בממשלה תובעים מוועדת השרים והממשלה לגבש כבר עתה עמדה ברורה בעניין פידיון המניות והתנאים שיוצעו למחזיקי המניות.

שר הכלכלה והתכנון גד יעקבי אמר אמש ל"הארץ", כי הוא בעד קיום התחייבויות של הממשלה בעניין מניות הבנקים שבהסדר. לדבריו, יהיה זה משגה חמור אם הרשויות יטילו ספק במחויבות של הממשלה למימוש הסדר המניות, משום שיהיו לכך השלכות רציניות על כל הגוף הכלכלי של ישראל. יעקבי מתכוון להציע מחרתיים לוועדת השרים, לתת לכל מחזיק מניות, תשואה גבוהה אם יוותר על מניותיו, לאחר אוקטובר 87'. כך ניתן לדעתו לעודד את מחזיקי המניות להמשיך ולהחזיק במניות לתקופה ממושכת ולא לפדותן באוקטובר הקרוב.

ועדת השרים לעניין דו"ח בייסקי לא התכנסה זה מספר חודשים ועליה גם לדון ביישום המלצות דו"ח בייסקי. לפני כ-11 חודשים מינתה ועדת השרים צוות בראשות היועץ המשפטי של האוצר אריה מינטקביץ לבדיקת הדרכים ליישום המלצות בייסקי. הצוות שבו השתתפו גם נציגי משרד המשפטים, הגיש דו"ח מפורט בנושא ואולם ועדת השרים עדיין לא סיימה הדיון בדו"ח זה.

עורך את העמוד: משה ריינפלד

מס חדש בנתניה: דמי תיעול

העירייה תגבה מכל תושב 400—1,400 ש"ח ב-7 שנים • רץ יוזמת עצומת מחאה • ראש העיר: לא אגיב בשבת

מאת נורית אמיתי
סופרת "הארץ" בנתניה

פעילי תנועת רץ אספו שלשום בנתניה כאלף חתימות בעצומה המוחה נגד גביית דמי תיעול בידי העירייה. רץ אומרת שמדובר בגביית מס עירוני נוסף, וכי את התיעול יש לממן מתקציב השוטף.

העירייה מבקשת לגבות 400 — 1,400 ש"ח, צמודים, מהתושבים בשבע השנים הבאות. העירייה מציעה לשלם את כל הסכום מראש בלא הצמדה.

החותמים על העצומה קובלים על שהעירייה גובה מהתושבים כספים בעבור תיעול, ודורשים לדעת על מה ולאילו מטרות נגבים מהם מסי הארנונה. עוד טוענים המתנגדים כי העירייה חייבת לקבוע את העלות לפי אזורים ולחלק התשלום בין התושבים המתגוררים באותו אזור.

תנועת רץ אמורה להגיש שאילתה בכנסת בנושא. אנשי התנועה אומרים שאם יהיה צורך, הם אף יפנו לבג"ץ.

ראש עיריית נתניה יואל אלרואי, שהתבקש להגיב אתמול על הנושא, טרק את הטלפון בטענה "איני מגיב בשבת".

שחל יבקש מנסים לאשר מינויי כ-20 דירקטורים בחברות הכפופות למשרדו

יבקש מנסים גם לתמוך ברפורמה בדלק

מאת יהודה שרוני
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

שר האנרגיה, משה שחל, אמור לבקש מחרתיים בפגישתו עם שר האוצר, משה נסים, את אישורו של נסים למינויי כ-20 דירקטורים בחברות משרד האנרגיה. מעריכים כי נסים יאשר את המינויים, אך גם ידאג לכלול בהם אנשים ממקורביו.

מדובר בדירקטורים שמונו לפני שלוש שנים, בעת כהונתו של שר האנרגיה הקודם, יצחק מודעי, ושהוז חברים בחברות לפיתוח משאבי אנרגיה, חברת שירותי נפט, חברת הנפט הלאומית ואחרות.

השר שחל גם יבקש לקבל את תמיכתו של שר האוצר ברפורמה במשק הדלק. שחל מבקש שמ-1 ביולי ייפתח רבע ממשק הדלק לייבוא חופשי, ויותר לחברות גדולות לייבא תזקיקים בכוחות עצמן.

לא ברור אם שר האוצר יעניק לשחל את הגיבוי המבוקש, מה גם שלשם קידום הרפורמה יהיה צורך לבטל הסכם חתום בין חברות הדלק למינהל הדלק, הקובע את רווחיות החברות.

בפגישה מחרתיים יבקש שחל גם לאשר את מינויו של דירקטור מטעם בתי הזיקוק ושני דירקטורים מטעם משרד האנרגיה, לדירקטוריון של חברת פז.

שר האנרגיה מנמק את הבקשה למינויים אלה בצורך להדק את הפיקוח על חברת פז, המבצעת בשליחות משרד האנרגיה.

נחשים חיים היו אמש חלק מתצוגת אופנה של "ראש אינדיאני" בסנטר 1 בירושלים (צילום: יצחק אלהרר)

בתום ביקורו של שר התיירות של הפיליפינים בארץ:

הפיליפינים וישראל הסכימו לעודד תיירות זו בתחום זו

מאת זוהר בלומנקרנץ
סופר "הארץ" לענייני תיירות

הפיליפינים וישראל יפעלו זו בתחומה של זו שבעידוד תיירות.

כך סוכם בתום ביקורו של שר התיירות של הפיליפינים, אנטוניו גונזאלס, בארץ. הוא יוצא היום מישראל לאחר ביקור רשמי של ארבעה ימים. השר היה אורחו של עמיתו אברהם שריר.

על-פי הסכם שנחתם, יפעלו שתי המדינות לעודד תיירות צליינית מהפיליפינים ומארה"ב. גם סוכם על חילופי משלחות של נציגי כלי תקשורת, סיורי לימוד הדדיים של גורמי הענף והכנת תוכניות רדיו וטלוויזיה בנושאי תיירות בשתי הארצות.

השר האורח התחייב לבדוק אפשרות להמשיך את הקו של חברת התעופה של ארצו מאירופה לישראל.

אתמול סייר השר הפיליפיני ומלוויו בצפון הארץ. בין השאר ביקרו באתרי תיירות ובמקומות קדושים לנצרות בטבריה ובנצרת.

אמש נערכה סעודת פרידה בביתה של שגרירת הפיליפינים בישראל.

ביקורו הממלכתי של השר הפיליפיני הוא ביקור גומלין לסיור שערך שריר השנה במזרח הרחוק.

שלשום קיים השר האורח פגישות נפרדות עם ראש הממשלה ועם ממלא מקומו.

רוב הבנקים ממתינים להחלטת בנק ישראל על הפחתת הריבית

בנק לאומי — היחיד שהודיע עד כה שיפחית הריבית ב-1 במאי

מאת אריה לביא
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

הבנקים טרם החליטו אם להודיע על הפחתת הריבית עקב החלטת בנק לאומי להפחית אותה, עם פרסום מדד המחירים לצרכן לחודש מארס.

לפי שעה, הבנקים נוטים להחליט בנושא, לאחר שיחליט על כך בנק ישראל.

לפני שבועות אחדים, לאחר שהודיע בנק לאומי במפתיע על הפחתת הריבית באופן חד-צדדי, מיהר הבנק הבינלאומי להודיע כי גם הם יפחיתו את הריבית. אך הפעם החליטו בבנק הבינלאומי לפעול כבבנקים האחרים ולהמתין להחלטות הבנק המרכזי, אף כי במערכת הבנקאית סבורים שלא יהיה מנוס מהפחתה נוספת.

מקורות בנקאיים אומרים שההחלטה של בנק לאומי על הפחתת הריבית, מאחד במאי, מושפעת מרצון הבנק ליהנות מיחסי ציבור טובים.

בבנק לאומי דוחים את הטענה, באומרם שההחלטה התקבלה למחרת פרסום המדד, ואין כל סיבה לשמור בסוד החלטה שיכולה לסייע לאנשי עסקים לתכנן טוב יותר את עסקיהם.

רבבות נופשים בצפון למרות הקור; מעטים העזו לטבול בכינרת

מאת מנחם הורוביץ סופר "הארץ" בצפון

למרות מזג האוויר הסגרירי הגיעו אתמול רבבות מטיילים לאתרי הנופש סביב הכינרת, בגולן ובגליל, אך רק מעטים "התגברו" ונכנסו למים הקרים.

פקקי תנועה גדולים היו אתמול אחר הצהריים בצירי התנועה בגליל לכיוון מרכז הארץ.

שר התיירות, אברהם שריר, ביקר בסוף השבוע באתרי הנופש והקייט סביב הכינרת ובגליל, שוחח עם מטיילים, ואמר כי השנה הוא צופה שנת שיא בתיירות שתכניס למדינה מיליארד ו-300 מיליון דולר.

שר התיירות אברהם שריר סייר בסוף השבוע באתרי הנופש בכנרת. (ראה ידיעה בעמוד זה). בתמונה: השר עם נופשים
(צילום: ליאון מינסטר)

ראש הממשלה נענה להצעת המלונאים:

שנת ה-40 של המדינה — "שנת התיירות היהודית"

מאת זוהר בלומנקרנץ
סופר "הארץ" לענייני תיירות

ראש הממשלה יצחק שמיר נענה להצעת התאחדות המלונות לפעול להפיכת שנת העצמאות ה-40 למדינת ישראל לשנת התיירות היהודית. את ההצעה העלתה נשיאות האירגון, בראשותו של אלי פפושדו, שנפגשה עם שמיר שלשום בלשכתו בירושלים, בהשתתפות שר התיירות אברהם שריר.

אמש נמסר כי ראש הממשלה אמר בפגישה כי בביקוריו בחו"ל יכריז שעל כל יהודי לבקר בישראל בשנת ה-40, למען חיזוק הקשר עם המדינה וסיוע לכלכלתה. המלונאים ביקשו מראש הממשלה לפעול גם להקמתה של ועדת שרים לענייני תיירות והתעופה, כדי שתתאם מדיניות בין שני התחומים.

על-פי נתונים שהוצגו לראש הממשלה, 37 אחוז מהתיירים המגיעים ארצה הם יהודים, ורק 8.5 אחוזים מכלל יהודי ארה"ב ביקרו בישראל.

טייסים באל על נגד תכנית ההנהלה לקצץ בשעות הטיסה

התכנית — עקב תלונות הטייסים עצמם על עומס עבודה • על פיה: יוגבלו הקיץ שעות הטיסה ל-72 בחודש לטייס

סופר "הארץ" לענייני התעופה

קבוצה גדולה של טייסים בחברת התעופה "אל על" מתנגדת לתוכניתה החדשה של ההנהלה להגביל בעונת הקיץ הקרובה את מספר שעות הטיסה ל-72 בממוצע בחודש לטייס.

אמש נודע כי טייסים רבים פנו בסוף השבוע למנכ"ל החברה רפאל הר לב והביעו את התנגדותם לקיצוץ בשעות הטיסה הנרביות, כדי שלא תיפגע הכנסתם.

התוכנית להקטין את שעות הטיסה נוצרה למעשה עקב תלונות של הטייסים עצמם על עומס עבודה גבוה ומחסור בכוח אדם.

תוכנית הצבה והשיבוץ החדשה של הטייסים אמורה להתגבש עד אמצע השבוע הבא, לקראת הפעלתה בתחילת החודש הבא. במסגרת התוכנית מתוכננת גם העברתם של ארבעה טייסים למטוסי "בואינג" 747.

בקשותיהם של טייסים רבים שלא להקטין את שעות הטיסה התקבלה בהפתעה בהנהלת החברה.

שוקלים לשתף את בעלי המניות של דנות בכסף מפירוק החברה

המפרקים מכרו עד כה נכסים בכ-35 מיליון דולר ואילו חובות החברה פושטת הרגל מוערכים בכ-45 מיליון דולר

מאת אריה לביא
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

בנק לאומי ומפרקי חברת ההשקעות "דנות", שוקלים לשתף את בעלי המניות של דנות בחלק מהסכומים שיתקבלו מפירוק החברה.

עד כה גייסו המפרקים כ-35 מיליון דולר. התחייבויות של החברה פושטת הרגל מוערכים בכ-45 מיליון דולר.

על אף הפער בין הנכסים להתחייבויות, נשקלת אפשרות לשתף בסכום מסוים את בעלי המניות. ההצעה נבחנת עקב פנייה של איש העסקים בני לבל, השוהה כיום בשווייץ.

נודע כי מבנק לאומי הובהר לו שהצעתו תיבדק באופן חיובי. מבנק לאומי נמסר אמש ל"הארץ" שהנושא נבדק, אך ההחלטה על כך טרם נפלה.

בית הדין לעבודה: סרטן שלקה בו מוביל דלק — תאונת עבודה

האיש חלה בגלל חשיפת יתר לבנזין • תובע כעת פיצויים

מאת איתן רבין
סופר "הארץ"

בית הדין האזורי לעבודה בבאר שבע הכיר במחלת סרטן של עובד חברת הדלק "סונול" כתאונת עבודה לצורך תשלומי הביטוח הלאומי. עתה הגיש העובד תביעת פיצויים נגד סונול לבית המשפט המחוזי בבאר שבע.

על-פי כתב התביעה, עבד יצחק בן צור, 64, כמוביל דלק לחברת סונול מאז 1966. לפני חמש שנים אובחנה אצלו מחלת סרטן מסוג "לימפומה ליפמפציטית", הנובעת מחשיפת יתר לבנזין. מאז גילוי המחלה ירד כושר עבודתו והוא הועבר לעבודה משרדית חלקית עד יוני 1986, ונאלץ לפרוש לפנסיה מוקדמת.

עם גילוי המחלה פנה בן צור בתביעה למוסד לביטוח לאומי. אך המוסד סירב להכיר במחלתו כתאונת עבודה. הוא פנה לבית הדין האזורי לעבודה וזה קיבל את תביעתו והכיר בו כנכה בשיעור 100 אחוז לצמיתות.

עקב פסק הדין הגיש בן צור תביעת פיצויים נגד סונול. לדברי בא כוחו, עו"ד יעקב גסר, התרשלה המעבידה, ועברה על תקנות הבטיחות המחייבות אספקת ציוד מגן תקין, כגון משקפי מגן, נעלי מגן, מסכה וכפפות.

בא כוחו טוען כי המעסיקה לא דאגה, למרות היותה מודעת לסכנה הנשקפת מההיחשפות לבנזין, לבדיקות רפואיות סדירות.

התובע אומר כי הוא זכאי לפיצויים על שנות ההשתכרות שהפסיד, על תשלומים בעבור סדרות הטיפולים שעבר, ושיצטרך לעבור, כל ימי חייו. בית המשפט גם מתבקש לקבוע שחברת סונול תפצה אותו על עוגמת הנפש והסבל, בשל שתוחלת החיים והתקצרה לאין שיעור.

כתב הגנה טרם הוגש.

הבורסה לניירות ערך בתל-אביב בע"מ
THE TEL AVIV STOCK EXCHANGE LTD.

שיטת המסחר החדשה בבורסה לניירות-ערך

לקראת הפעלת שיטת המסחר החדשה בבורסה – החל מיום חמישי, 23 באפריל 1987 – תקיים הבורסה לניירות-ערך

קו טלפון פתוח ☎

ביום שלישי 21 באפריל 1987 בין השעות 16:00 – 18:30 למתן תשובות טלפוניות לשאלות הציבור בנושא. להלן מספרי הטלפון:

03/627424
03/627425
03/627406
03/627408

שאלות ניתן להפנות ביום 21.4.87 גם בין השעות 9.00 – 14.00 בטלפון מספר 03/627449.

עלון הסברה בנושא שיטת המסחר החדשה ניתן להשיג אצל חברי הבורסה לניירות-ערך ובמודיעין משרדי הבורסה לניירות-ערך, רח' אחד העם 54 תל-אביב.

המרכז הישראלי לניהול
מל"ל
מרכז ללימודי ניהול

השתלמויות מנהלים

סוגיות בניהול עסקי בינלאומי

הנושאים העיקריים
* אסטרטגית השוק בחו"ל * מכירה לממשלת ארה"ב – אזרחי וצבאי * מיסוי בינלאומי; אמנות מס; תכנון מס * רישום ותפעול של חברות בנות בחו"ל * היבטים משפטיים של סחר בינלאומי * מימון בינלאומי * ביטוח סיכוני סחר חוץ, ביטוח מטענים

כן ישולבו פאנלים בנושאים הבאים:
* הפיקוח על מט"ח * מיסוי עובדים בישראל * אסטרטגית שיווק ומתן שרות למוצרים בחו"ל * מדיניות שערי חליפין

מבנה הקורס
ששה ימי לימוד מלאים שיתקיימו בימי ה' החל מ-14.5.87 בשעות 08.30-17.00.

גישות חדישות בניהול הייצור והתפעול

הנושאים העיקריים
* תכנון דרישות חומרים (MRP) * תכנון משאבים כולל לייצור (MRP2) * מערכות אינטגרטיביות לייצור (C.I.M) * רובוטיקה, אוטומטים * השלכות על תכנון מערך תוצאה משיבבים ממוחשבים * בקרת התליך, ביקורת סיב, ביקורת איכות, שיטות מלאי ואחסון, המחסן האוטומטי * תכנון אחזקה באמצעות מחשב * ניהול פרויקטים

עשרה מפגשים שיתקיימו בשעות 08.30-14.00 בימי חמישי החל מ-23.4.87 ועד 25.6.87

שיווק - מתיאוריה למעשה

הנושאים העיקריים
* מחקרי שוק, פוטנציאל שוק * בניית תכנית שיווק, תקשורת ופרסום * ניהול מוכרים ומכירות * יצוא ושיווק בינלאומי * התנהגות צרכנים * פיתוח מוצרים חדשים ועוד

מבנה הקורס: 8 מפגשים – יום לימודים בשבוע
מועד פתיחה: 30.4.87

פרטים והרשמה:
המרכז ללימודי ניהול,
טל' 03-257202 ;03-429895/6

صكنا من الاصل

صكنا من الأصل

המימונה
השנה בסימן איחוד ירושלים

מאת נורית אמיתי

השנה יחגגו את "המימונה" במקומות שונים ברחבי העולם כשאורחי הקהילה היהודית וה(ן) של יוצאי צפון אפריקה תארח חברי פרלמנט, שרים ואנשי ציבור החיים באותה מדינה. כך למשל יחגגו את המימונה במונטריאול, מנהטן, פריז, קראקאס שבוונצואלה, מרוקו ועוד.

סם בן שיטרית, יושב ראש תנועת ביחד סייר לא מכבר בבירות וערים שונות ברחבי העולם והדיע מחדש את (הקהילות המקומיות), ובפרט זו שמרכזת בתוכה את יוצאי צפון אפריקה להשיבות החג הזה לאיחוד וגיבוש הרמוניה חברתית הן של הקהילה גופה והן לשם האדרת היחסים שבינם לסביבה בה הם חיים.

סם בן שיטרית טוען כי אם לא היו חגיגות המימונה היה צריך להמציאן וזאת כדי להקהות משטמת חינם ויריבויות.

השנה עומד החג בסימן איחוד ירושלים וזאת לכבוד עשרים שנות איחוד בירת ישראל.

החגיגות יפתחו במעמד ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס, ראש עיריית ירושלים טדי קולק ורעייתו תמר. הרב עובדיה יוסף ושר הדתות זבולון המר יברכו את החוגגים ועם ישראל כולו בברכה מיוחדת שחוברה על ידי הרב עובדיה יוסף וכן יחודש במעמד זה מנהג עתיק יומין: שכנים מוסלמים יבקרו ראשונים במקום והיהודים ישאו מינחת מימונה ויסבו לשולחן החג.

סם בן־שטרית

תנועת ביחד, שהיא תנועה רעיונית בלתי מפלגתית מיסודם של יוצאי צפון אפריקה הוקמה בשנת אלף תשע מאות שבעים ותשע כדי לעשות "להפגת מתחים בין עדתיים ולהציג את הייחוד של יהדות צפון אפריקה ותרבותה. במשך השנים הצטרפו לתנועה ופועלים בה אנשי רוח ומעשה מקהילות אחרות בכלל יוצאי אשכנז. מטרות התנועה הן - לחזק את אחדות העם ושלמותו על ידי הדגשת המאחד והמשותף שבעם ועל ידי הבלטת החיובי בחיים, בערכים ובמורשת. התנועה חדורה אמונה כי המשותף בעם ישראל רב על המפריד וכי החיובי שבחיינו מאפיל על השלילה.

• להפיץ את מורשת יהדות צפון אפריקה ולהנחילה לרבים. התנועה מעודדת את העשייה הרוחנית והמעשית בתחומי התרבות, אומנות ומדע וכל הקשור בחקר ובשימור המורשת והנחלתה לרבים. תנועת ביחד רואה גם ברב גוניות של עם ישראל את מקור העושר הרוחני והתרבותי שממנו תקום, בסופו של דבר, לשון תרבות משותפת.

• המטרה המיידית את התנועה, וזאת לדעת בן שטרית בניגוד לתנועות אחרות, היא הדגשת החובה שבהתגייסות עצמית של כל פרט ופרט. תפקיד הפרטים, לדידו של ראש התנועה הוא לעשות בראש וראשונה למען עצמו בטרם יבקש דבר מזולתו.

המשך בעמוד [illegible]

הדלת הפתוחה - תרבחו ותסעדו

יהדות צפון-אפריקה מארחת ומזמינה.

תנועת ביחד

"ליל המימונה"
כ"א בניסן תשמ"ז
(20 באפריל 87)

חגיגות פתיחת ליל המימונה

מצודת דוד – ירושלים בשעה 20.15

בחסות: ראש העיר – **מר טדי קולק ורעייתו**

במעמד מ.מ. ראש הממשלה – **מר שמעון פרס**

"ברכת הרב" הגאון מרן עובדיה יוסף שליט"א והשר לענייני דתות – מר זבולון המר.

ובהשתתפות: מר חיים קורפו – שר התחבורה, מר יעקב צור – השר לקליטת העליה, הח' דני רוזוליו – מזכיר חברת העובדים, אלוף פיקוד המרכז – אהוד ברק ונכבדים מוסלמים ונוצרים.

בתכנית:
★ נציגי שנים עשר שבטי ישראל ונציגי עדות מוסלמיות ונוצריות לארמיהן, יגישו מנחת המימונה, כמנהג "ליל המימונה" בצפון־אפריקה. מנהג שבו ביקרו ראשונים והגישו המוסלמים לשכניהם היהודים את החמץ הראשון. ★ הגשת תקרובת מסורתית של ליל המימונה. ★ מקהלת פייטנים – בהדרכת אבי עמר.

הכניסה לבעלי הזמנות בלבד!

"המימונה" בחוצות קרית מנחם ירושלים

החל משעה 21.00
בבית ההסתדרות ובמדשאותיו

במעמד: ראש הממשלה – מר **יצחק שמיר**, שיתארח אצל המשפחות: גבי אבירם, משה בר־יאיר ושלום סויסה.

ובהשתתפות: ראש העיר – מר טדי קולק, השר עזר ויצמן, מר אורי אגמי – יו"ר רשת עמל, ח"כ ויקטור שם־טוב, מר רובי ריבלין ונכבדים ערביים ונוצריים.

בתוכנית: * קבלת פנים בבית ההסתדרות ע"י הח' ניסן הרפז – מזכיר ההסתדרות בבירה. * משפחות תארחנה את באי המימונה בלבושן המסורתי, סביב שולחנות התקרובת המסורתית באוהלי ארוח. * תזמורת "צליל חף" בניצוחו של זאב מוסה. * הפייטן והחזן הרב חיים לוק. * הזמר סמי בר־שימול. * בהנחיית דן כנר.

בכניסה לשכונה יוצב שער דקורטיבי בסגנון אומנות מרוקו.

חברי הוועדה המארגנת:

אברהם סלוק	דוד אוחיון	חיים עמר
מזכ"ל תנועת־ביחד	מרכז הארוע	יועץ רה"מ לענייני חברה

קריאה לציבור

[illegible]

סם בן שטרית [illegible]

"ברכת הרב"

בחסות משרד הדתות־המחלקה להווי דתי

יום שני, כ"א ניסן
מוצאי שביעי של פסח (20.4.87)

אשקלון: ברכת הרב לכל באי ביתו של הרב יצחק אביטן, שכונת שמשון – רח' שפירא 457/1.

דימונה: בביה"כ המרכזי "אהל יצחק", ביה"כ "אהבת אליהו" וביה"כ "בית אפרים"; יברכו: הרב אברהם אלמליח, הרב שלום דיין והרב יצחק אוליפנט. בבתי הכנסת תתקיימנה הופעות מסורתיות של להקות ומקהלות.

לוד: בביה"כ המרכזי – ברכת רב העיר – הרב חיים חדד, הרב נתן אורטנר, ברכת ראש העיר מר מקסים לוי.

מעלה אדומים: בבית הכנסת – רחוב הנחלים בהשתתפות רבני היישוב ומועצת הפועלים.

מעלות: בבית הכנסת המרכזי, ברכת הרב הראשי למעלות.

קרית־ארבע: בבית הכנסת "מגן אבות" תפילה חגיגית. "ברכת הרב", הגשת תקרובת מסורתית.

קרית־גת: בבית הכנסת המרכזי, תפילה וברכה לציבור. ברכת רב העיר והרב שלמה בר־חמו.

ראשון־לציון: בביה"כ קרית "קאליב 3 בסימן "בוא לברך ולהתברך", קבלת ברכת הרב יהודה פורטל לכל באי הארוע.

מרכזי אירוח לתיירים ולישראלים

"ליל המימונה"

החל משעה 22.00

התאחדות בתי מלון בירושלים, בשיתוף משרד התיירות והנהלות בתי המלון, מקיימים "מוקדי אירוח" במלונות הבאים:

* מלון "הילטון"
* מלון "רמדה־רנסנס"
* מלון "מוריה"
* מלון "סונסטה"
* מלון "מגדל הכנסת"
* מלון "שרתון־פלזה"
* מלון "לרום"

בתכנית:

★ שולחנות תקרובת מסורתית. פינות לתצוגה ולהגשת תה עם נענע ומופלטה.

★ משפחות עובדי המלונות בתלבושות מסורתיות תארחנה את באי המלונות.

★ חברי תנועת־ביחד ונשותיהם יופיעו בפני האורחים ויספרו בשפות השונות על מסורת המימונה ועל תרבות יהודי צפון־אפריקה.

מרכזי ארוח ברחבי הארץ

ביוזמה משותפת של הרשויות המקומיות, מועצות הפועלים, נעמ"ת ומתנסים

יום שני כ"א ניסן תשמ"ז (20.4.87)
החל משעה 20.30

אשדוד: חגיגות מימונה מקומיות – "הדלת הפתוחה" בכל המרכזים הקהילתיים בעיר. בחסות נעמ"ת ומועצת הפועלים.

אשקלון: מוקדי ארוח בשכונות: מתנ"ס שמשון, מתנ"ס גבעת ציון, מתנ"ס אפרידר ומתנ"ס־רמת אשכול. בתכנית: "תערוכות, שלחן תקרובת מסורתי. משלחות מהקבוצים: "יד מרדכי", "גברעם", "זיקים", "נחל־עוז", "גבולות", "ניצנים" וכן מושבי חבל "לכיש".

בית־שאן: בבנין המועצה המקומית: תערוכת כלים, הרקדה ושירה בציבור, כבוד עפ"י מסורת "ליל המימונה", בהשתתפות: ראש המועצה המקומית, רבנים ואורחים.

בית שמש: בבית הנוער המקומי: קבלת פנים לאורחים ולחברי קיבוץ "צרעה". בתוכנית: תזמורת מרוקאית, תקרובת מסורתית, הקרנת "סרט המימונה", הארוע ביוזמת המועצה המקומית.

בת־ים: "בית פתוח" במועדון נעמ"ת שד' העצמאות 53, ביוזמת נעמ"ת ובשיתוף מועצת הפועלים.

גן־יבנה: ארוע מרכזי בגן הציבורי "גן הבנים". שלחנות תקרובת. מקהלה מארחת. שכונת "שכון עובדים" תארח את תושבי גן־יבנה להתכבד בברכת "תרבחו ותסעדו" במסגרת מפעל ה"דלת הפתוחה".

דימונה: באולם קולנוע "אילת" הופעת מקהלות, תזמורת, בשירים ובפיוט בחסות ראש העיר מר אלי הללי.

הרצליה: ביה"ס התיכון "רונ"ו" – ערב מימונה מרכזי לתלמידים והוריהם – בבית האזרח בהרצליה, בהשתתפות משפ' שר המשטרה מר חיים בר־לב ומר מנחם סבידור. בתכנית: אמנים, תערוכת כלים ותלבושות.

חדרה: 2 מוקדי "בית פתוח" במועדון נעמ"ת ובבית ההסתדרות בגבעת אולגה. בתוכנית: תצוגת מלבושים ואביזרים, שלחן מימונה מסורתי ותכנית אמנותית.

חיפה: "המימונה בחוצות" שכונת נוה־יוסף. עשרות משפחות השכונה תארחנה את השר משה שחל, ראש העיר מר אריה גוראל, מר שלמה אביטן חבר הועדה המרכזית, חכ"ים, חברי מועצת העיריה, חברי מועצת הפועלים ואורחים. באחריות: מר ברוך ברעם – מתאם הארוע, מר פנחס ברזילי – יו"ר ועדת השכונה. תכנית אמנותית, אהלי ארוח, פינות זמר, הצגת "הגדה מרוקנית" – תיאטרון מסך, פייטנים, תזמורות וכיבוד עפ"י מסורת המימונה. הציבור מוזמן ליטול חלק בארוע ולטעום מהתקרובת המסורתית.

טבריה: "בית פתוח" במועצת פועלי טבריה בשיתוף "נעמ"ת".

יבנה: בבית ח"כ מאיר שטרית ורעייתו רוזה, רח' השרון 16 יבנה. אורח כבוד: מר יצחק שמיר – ראש הממשלה ורעייתו. ובהשתתפות: שר התחבורה – מר חיים קורפו, שר העבודה והרווחה – מר משה קצב, שר התקשורת – מר אמנון רובינשטיין, ראש העיר – מר יהודה ברוס, מר חיים אהרון – ראש מחלקת העליה, שרים, חכ"ים, אישי ציבור, רבנים, חברי מועצת העיר ונציגי מיעוטים.

יוטבתה: מרכז ארוח בשיתוף קיבוץ יוטבתה וקיבוץ יהל. בתכנית: תערוכת תמונות, כלים ולבוש מסורתי מחיי יהודי צפון אפריקה, תזמורת מארחית תלווה ותנעים את הערב. יוקרן סרט מימונה 1986 – "וחי אחיך עמך".

ירוחם: קבלת פנים באולם הישיבות במועצה המקומית, בהשתתפות רבנים ואנשי ציבור.

ירושלים: (1) בבית תנועת האהלים ברחוב בר יוחאי 50. תושבי השכונה ואורחים מוזמנים! בתכנית: כבוד מסורתי, תוכנית אמנותית.(2) בבית ההסתדרות – קרית מנחם – "בית פתוח" לתושבי ירושלים. בחסות מועצת פועלי ירושלים. ארוח מסורתי, תזמורת מזרחית. (3) בית "שורשים": רח' שבטי ישראל 23 – מורשה. "בית פתוח" מרכזי לתושבי ירושלים. באחריות: ארגון "שורשים". פעילי שכונת מורשה ותנועת־ביחד. משפחות השכונה בתלבושתן ובמיטב עדייהן תארחנה – כל באי בית שורשים. בתוכנית: מרכז ארוח עפ"י מסורת יהודי מרוקו. תצוגת כלים. שטיחים, שלחן תקרובת מסורתי, להקת כלים ופייטנים בנוסח מרוקו. בין המבקרים: ס/ראש הממשלה, מר שמעון פרס. הח' דני רוזולין, ח"כ דן תיכון, ח"כ אריאל וינשטיין, מר דוד הגואל, השר יעקב צור, סגן השר אברהם כה־עוז.

כרמיאל: נכבדי ציבור ותושבים יתארחו בבתי התושבים במסגרת מאורגנת, ביוזמת ראש העיר כרמיאל.

לוד: תחרות השולחן המסורתי והמשפחה המארחת. ועדת שיפוט בראשות ראש העיר ונכבדי ציבור תסייר בבתי התושבים תתארח ותשפוט!

מזכרת־בתיה: "בית פתוח" בבית ראש המועצה – מר רפי אלול. בהשתתפות: שגריר ארה"ב בישראל – מר תומס פיקרינג. משפחות יוצאות צפון־אפריקה תארחנה את כלל תושבי מזכרת־בתיה בסיסמא: "עם אחד־לב אחד".

מעלה־אפרים: "בית פתוח" באולם המתנ"ס לתושבי הישוב בשיתוף "נעמ"ת".

מ.א. מרחבים: "בית פתוח" לתושבי האזור, במושב שדה־צבי בבית זקלין לוי. בשיתוף: המועצה האזורית ונעמ"ת.

נהריה: באולם מועצת הפועלים, הרמת כוסית והגשת כבוד לכבוד המימונה. בהשתתפות: רב העיר ומזכיר המועצה.

צפת: "בית פתוח" במועדון נעמ"ת – דרום. "בית פתוח" במועדון נעמ"ת – שכונת כנען. בית פתוח בבית רסקין מועצת הפועלים.

קרית־אתא: "בית פתוח" בבית ההסתדרות, ביוזמת: מועצת הפועלים ונעמ"ת. בתכנית: להקה מרוקאית, מאכלים ותלבושות מסורתיים.

קרית־ביאליק: ערב ה"דלת הפתוחה" במתנ"ס עפרים – בהשתתפות: הזמרת אופירה גלוסקא, תערוכת מטעמים ותלבושות מסורתיים בחסות ראש העיר מר דני זק.

קרית־גת: * במרכז לקשיש – שד' העצמאות. * במתנ"ס "יורה דעה" – רובע קוממיות. בחסות: ראש העיר מר זאב בוים. ברכת הרב שלמה בר־חמו לבאי הארוע. בתכנית: פייטנים מקומיים, אמנים, תזמורות, ארוחה מסורתית.

קרית־שמונה: בשתוף מועצת הפועלים, נעמ"ת והעיריה. ביקורים בבתי התושבים והשכונות. חלוקת אגרות ברכה ופרחים לחוגגים.

רמלה: באולם "אל־אור" – ערב מימונה מרכזי. בתכנית: ברכת כהנים, להקה גרוזינית, להקת מחול וזמר, תחרות תלבושות וכלים, תזמורת מארחית.

רמת־הגולן: "בית פתוח" במושב "גבעת יואב" לכל מושבי האזור, ביוזמת נעמ"ת.

רעננה: "בית פתוח" במרכז הקהילתי של נעמ"ת. שולחנות תקרובת מסורתית, תזמורת.

קרית־ארבע: במתנ"ס בשיתוף ביה"כ "מגן אבות", לכל יושבי דרום הר־חברון. שולחנות תקרובת מסורתית, הקרנת הסרט "וחי אחיך עמך" – ארועי המימונה 1986 וערב שירה ופיוט. בהשתתפות: ח"כ אליעזר וולדמן, רבנים מקומיים.

תל־אביב: "בית פתוח" בשיתוף העיריה ונעמ"ת בבית דני – בשכונת התקוה. בתל־כביר – במועדון נעמ"ת. יפו ג' – בבית נעמ"ת.

אירועי המימונה בתפוצות

ביוזמת תנועת־ביחד ובשיתוף קרן־ביחד, מחלקת התפוצות של משרד החוץ, הפדרציה הספרדית העולמית וחברת אל־על, מתקיימים בתפוצות ישראל אירועים ב"ליל המימונה" יום שני של גלויות כ"ב ניסן (21.4.87) ולמחורתו ב"יום המימונה" כ"ג ניסן (22.4.87).

תנועת־ביחד מביעה את הערכתה לכל הארגונים והתנועות, לשגרירי ישראל, לקונסולים ולצוות עובדיהם על עזרתם וסיועם בחידוש והרחבת מפעלי המימונה בתפוצות.

חידוש מסורת המימונה בתפוצות, ענייננו לקרב את יהודי התפוצות למורשת עמנו ולהגביר את האחדות בקרבם.

מרכזי ארוח – "ברכת הרב"

כ"ב ניסן 21.4.87 החל מ־20.00 עד 24.00

טורונטו – קנדה: בבית הכנסת "מגן דוד" – רח' מקרלי דהססיר
אורחים מוזמנים: מר בוב קפלן – חבר הפרלמנט הפדרלי; מר מונטי קיסטר – חבר הפרלמנט באונטריו והקונסולים הכלליים של ישראל ומרוקו; מר צרלי דיין – נשיא הקונגרס היהודי באונטריו; מר ליאון עזיאל – נשיא הפדרציה הספרדית בקנדה. הפותח: מר מוריס ברזקר – יו"ר תנועת־ביחד בטורונטו. בתכניה: * ברכת הרבנים מפי הרב יחיאל בן עיון שליט"א והרב עמרם אסייג שליט"א. * שולחנות התקרובת המסורתית של "ליל המימונה". * תכנית אמנותית עם פייטנים ומקהלת בית הכנסת בשירי ירושלים. * הקרנת הסרט "וחי אחיך עמך" – אירועי המימונה תשמ"ז בישראל.

מונטריאול־קנדה: ★ בבית הכנסת "קול יהודה" קוט סנט־לוק ובמעונם של ארמונד וסילביה מויאל שרסמוק
במעמד: גב' לוסי פיפר־חברת הפרלמנט באוטאווה; גב' פרל בריבריה ומר אריק הלפלד־המועצה לראש העיר סנט־לוק; גב' ביאטריס דיסוריט [illegible] הקונסול. ברכות: מפי הרבנים יעקב אזולאי שליט"א־רב ביה"כ "קול יהודה"; והרב יהושע שמידטמן שליט"א – רב ביה"כ "תפארת בית־דוד"; גב' רות ירון – קונסול ישראל בטורונטו. הפותח: ארמונד מויאל – יו"ר תנועת־ביחד במונטריאול, ויו"ר ארמון יוצאי מרקש. בתוכניה: * הגשת תקרובת מסורתית * מקהלת בית הכנסת בשירי ירושלים ושירי גאולה.

★ "בית פתוח" בבית לוסטן בן־הרוש – נשיא הפדרציה הספרדית בקוויבק. בהשתתפות: מר ג'ירי ויינר־שר האינטגרציה בקנדה; מר עבד אסלם בן ג'לול – הקונסול הכללי של מרוקו; גב' שלה פינשטיין – חברת הפרלמנט באוטאווה; גב' מירי בלומנפילד – נשיאת הפדרציה הספרדית הציונית במונטריאול.

לוס־אנג'לס – ארה"ב: בבית הכנסת "בית אל" בהוליווד
אורחים מוזמנים: מר איתן בנצור – הקונסול הכללי של ישראל בלוס־אנג'לס; מר יצחק אלדן – סגן הקונסול הכללי. ברכות: ברכת המימונה מפי הרב משה אזולאי שליט"א – רבה של "בית אל". בתכניה: * שולחנות התקרובת המסורתית של ליל המימונה. * הקרנת הסרט "וחי אחיך עמך". * פייטני בית הכנסת בשירי הבקשות ושירי ירושלים. הפותח: מר רפי אוחנה – יו"ר תנועת־ביחד בלוס אנג'לס.

ניו־יורק – ארה"ב:
ב־4 בתי הכנסת אשכנזיים במנהטן, יתקיימו "ברכת הרב" ו"בית פתוח" סביב שולחנות תקרובת מסורתיים. שירה ופיוט. ביוזמת נשיא בתי הכנסת – הרב לויס ברינשטיין וראשי הקהילה.
השר דריס סלאי – שגריר מרוקו באו"מ ורעייתו, יתארחו אצל בנימין שטרית, נשיא קהילת מרוקו וכן אצל חיים ששון ומשפ' משעלי בקווינס. חברי המשלחת הדיפלומאטית של ישראל וצוות הקונסוליה בניו־יורק יתארחו בבתים של יוצאי מרוקו בברוקלין ובניו־ג'רסי.

קרקס – ונצואלה בבית הכנסת הגדול הספרדי
אורחים מוזמנים: שגריר מרוקו בוונצואלה, סגל השגרירות וראשי הקהילה האשכנזית בקרקס. ברכות: הרב יעקב כהן שליט"א – רבה הראשי של קרקס; ד"ר עקיבא בן הרוש – יו"ר הקהילה הספרדית. בתכניה: * השלחן המסורתי. * שירים ופיוטים.

לונדון־אנגליה "בלודר־בל" סינגוג של הקהילה הפורטוגזית הספרדית
במעמד: מר זק אוחנונה־נשיא קהילת יוצאי מרוקו באנגליה; מר יהודה אבנר־שגריר ישראל בבריטניה ואירלנד. ברכות: ברכת הרבנים מפי הרב פנחס דייך־סולידנו שליט"א; הרב ד"ר אברהם לוי שליט"א. בתכניה: ★ שלחן התקרובת המסורתית, נשות הקהילה יכינו "מופלטה" במקום ★ שירה בציבור ★ מקהלות.

ג'נבה־שוויץ בבית הכנסת "היכל הנס" רחוב מלניו 54 ג'נבה
ברכות: ברכת הרב מפי הרב ישראל מלכה שליט"א. בתכניה: ★ סעודת המימונה ★ פייטנים וחזנים בשירים ופיוטים על ירושלים. האירוע מתקיים בראשות ד"ר איזאק בן־גיגי־יו"ר תנועת־ביחד בשוויץ ובהשתתפות ראשי הקהילה האשכנזית וגבאי בתי הכנסת בעיר.

פריז־צרפת כ"ג ניסן 22.4.87 משעה 20.00־24.00
במכרז רמב"ם המרכז להפצת מורשת יהדות מרוקו
אורחי כבוד: ד"ר יוסף בן לעבס־שגריר מרוקו בצרפת. מוזמנים: מר עובדיה סופר־שגריר ישראל בצרפת (בשעה נפרדת עת הופעת שגריר מרוקו); מר מישל דרייפוס סמית־חבר הסנט הצרפתי; מר קלוד ג'ראר מרקוס־חבר הפרלמנט ויו"ר ועדת החוץ; ובהשתתפות ראשי ארגון "ציונה" והפדרציה הספרדית והפדרציה הציונית: עו"ד תיאו קליין־נשיא הקריף; מר דוד רוטשילד־נשיא הפונד־סוציאל; הגב' זלברט דייך־נשיאת הקונגרס היהודי העולמי בצרפת; מר פייר רימונד־ראש העיר של הרובע ה־17. ברכות מפי: הרב רנה סמועל סיראט שליט"א־הרב הראשי לצרפת; הרב אלן גולדמן שליט"א־הרב הראשי לפריז; הרב יוסף עזראן שליט"א־ראש אב בית דין של פריז. הפותח: מר דוד כהן־נשיא מרכז רמב"ם ויו"ר חגיגות המימונה בצרפת.

"הדלת הפתוחה־תרבחו ותסעדו" בתפוצות

כב' ניסן 21.4.87 החל מהשעה 20.30

המוני בית ישראל בתפוצות, יפתחו את בתיהם לאירוח הציבור הרחב ושכנים מבני המקום כמנהג יהודי צפון־אפריקה ב"ליל המימונה"

טורונטו־קנדה:

משפחת רפאל ואליס דריהן	משפחת דוד ויצמן	משפחת גד אלמליח
משפחת ליאון ופרטס עזיאל	משפחת סימון קסלסי	משפחת מאיר קסלסי
משפחת אלברט אריהן	משפחת זק בן חיים	משפחת אנדי אלון
משפחת מוריס ואליס בן־זקר	משפחת זק ארובס	משפחת מסעוד בוחבוט
משפחת משה מור־יוסף		

מונטריאול־קנדה בבית משפחת הרב הראשי לקוויבק ד"ר דוד סבח שליט"א

משפחת יעקב אסיאס	משפחת דני אביסרור	משפחת אליאור בר־עוזר
משפחת מוריס סויסה	משפחת ראלף בר־עוזר	משפחת סלומון בר־ברון
משפחת אלי אבטבול	משפחת אלברט בן־דהן	משפחת מואיז אמסלם
משפחת אנדי מויאל		

לוס אנג'לס־ארה"ב

משפחת רפי אוחנה בשכונת הואלה	משפחת ארמון אלקיים – לוס אנג'לס
משפחת דוד אסולין בשכונת הואלה	משפחת סלומון בר־חמו – לוס אנג'לס
משפחת אלי ויצמן בשכונת הואלה	משפחת סרג' ביטון – לוס אנג'לס
משפחת ג'וזף עזראן בשכונת הואלה	משפחת סוזי בוזגלו לוס אנג'לס
משפחת סול כהן בשכונת הואלה	משפחת מרי בוזגלו לוס אנג'לס
משפחת סוזי קוזן בשכונת הואלה	משפחת עיידה קקון לוס אנג'לס
משפחת הרב ארמון בבאי בשכונת הואלה	משפחת הרב מוריס נבאי לוס אנג'לס
משפחת שרלי אלון בשכונת הואלה	משפחת זהרה ויצמן לוס אנג'לס
משפחת ארמון בוהדנה בשכונת הואלה	משפחת זק ומרי לוסקי לוס אנג'לס
משפחת ארמון אלמקייס בשכונת הואלה	

סיום חגיגות המימונה בניו־יורק 26.4.87

נשות חברי אבג'א"ו, יקיימו ארוע המוני בבית הכנסת "שער השמים" ובמדשאותיו בשכונת קווינס ויזמינו למפגש חגיגי את כל משתתפי "הדלת הפתוחה־תרבחו ותסעדו" אורחים ומארחים.

ברכת בנק הפועלים לחוגגי המימונה

המשך מעמוד 8

לשם כך הרטה התנועה על דגלה את הפסוק "עזוב תעזוב עימו" (משפטים כ"ג) כלומר: כל נזקק זכאי לקבל סיוע מזולתו והמדינה וזאת בתנאי שהוא מגלה נכונות לסייע.

הקמת התנועה באה בעקבות ועל רקע המהומות בקטמונים ומוסררה בסוף שנות השבעים. בן שטרית פרסם אז מאמר "המצוקה בצעקתה". בעקבות המאמר שפורסם בעשרים ו־תשעה באוקטובר 79' זרמו אליו מכתבים מאינטלקטואלים יוצאי צפון אפריקה האחרים. הבם הזדהו עם התזה שלו שדגלה בהתעוררות מהבכי והי־ללה. בן צויין במאמר כי אין הפלייה מכוונת או מסודרת ואפילו · אם היא קיימת בן התנהגות שלא להבליטה ולהד־גישה כדי שלא להחליש מו־טיבציה בקרב כאלו שבקרבם יש מוטיבציה להתמודד ול־התקדם.

ביחד — מגלמת בתוכה אחדות וגם ראשי תיבות של "בך יש חכמה דומה" — קום והתמודד.

אחד המפעלים הראשונים של התנועה היו להזכיר בהעפלה מצפון אפריקה ובכאלו שמנע מהם לצאת מארץ מוצאם — כמעפילים. כך ביקשו ראשי התנועה להזכיר בארבעים ואר־בעה מעפילי ספינת "אגוז" שטבעו בינואר 1961 בחופי ג'י־ברלטאר כמי שנפלו על מזבח המולדת ולקבוע את יום טבי־עתם כיום התפלה ללוחמי מחתרות יוצאי צפון אפריקה. ואכן, הממשלה שבראשה עמד אז מנחם בגין אישרה את בקשות תנועת ביחד. יום העשרים בדצמבר שנת שמונים היה להכרי התנועה יום של מפנה בכל הקשור ליהדות צפון אפריקה. מאז מופצות גם חוברות מידע בנושא מטעם משרד החינוך והדרישה הפכה לחלק אינטגראלי מתכניות לי־מוד שונות וטקס הזיכרון לאותם מעפילים הוא ממלכתי ונוטלים בו חלק נכבדי המדינה.

פן אחר מתרבות יוצאי אפ־ריקה הוא חגיגות המימונה. עד שקמה התנועה לא היווה החג "חגיגה לאומית". מאז הקמת התנועה הפכו את החג מפיקניק המוני חול, לדברי בן שטרית, לחג בעל תכנים ערכיים, מורש־תיים ותרבותיים מאוחדים ומי־יוחדים.

כל שנה עומד החג בסימן אחר. השנה כאמור - בסימן איחוד ירושלים. בתחילת החג־גות הרשמיות ב־1980 עמד החג בסימן ערכים ומורשה.

ב־81' עליה והתיישבות ב־82'. עם אחד ביחד 4—83' בסימן אחדות 85' כל אדם עולם: הדגשת מרכזיות הפרט 86' וחי אחיך עימך: עזרה לזולת בשנה הבאה יעמוד החג בסימן "תשר מ"ה ישראל לאחר מכן "אש־רים לציון עשור להקמת תנועה ובשנת 1990 בסימן "הילל היה אומר: תורה ודרך ארץ".

מקור החג — החג נהוג גם במרוקו ובצפון אפריקה עוד לפני מאות בשנים. במוצאי שביעי של פסח הולד החגיגות שנמשכיים בלילה לאחר מכן. פרושים רבים נתנו למקור השם ולמנהגי החג. יש הסבורים שהשם נגזר מהשם מימון, אביו של הרמב"ם שנערך על ידי יהודי מרוקו ויום פטירתו חל ביום המימונה. אחרים מביאים שהשם מימון (מ' חיריק ר' שורוק) מזל . ואלה האמינו ומ־אמינים שבלילה זה "השמים פתוחים לכל תפילה ובקשה" ולכן נהגו במקומות אחרים במרוקו לעשוק גם בשידוכים. פרוש מקובל יותר הוא שהמילה מימונה הינה שיבוש המילה העברית אמונה שנשתבשה ב־השפעת השפה הערבית: אמונה בגאולת עם ישראל ושיבתו לציון כי הרי נאמר בניסן נגאלו ישראל ובניסן עתידין להיגאל.

יהודי מרוקו ראו שחודש ניסן מסתיים והגאולה לא באה והם החליטו שלא לעבד אמונתם "אמונתינו מימונתינו" נהפך האני אנו מחדשים את אמונתינו כמאמר חז"ל: גם אם יתמהמה אחכה לו" בלילה מימונה מסו־רתי בקרב יהודי צפון אפריקה נהגו לבקר אצל החברים, עדויים במיטב עדיין, לבסוף ל־שולחן התקרובת הערוך במע־דני חלב הדבי מתיקה. כל המסובים שרים ביחד ומאחלים איש לרעהו "תרבחו ותסעדו" שפירושו — תזכו ותצליחו.

פרט מעניין הוא שגם מי שהיה לו דין ודברים עם חברו דואג בליל המימונה לבקר בביתו ולהשכין היחסים לתקנם.

כצפון אפריקה, למחרת יום המימונה, ראשית האביב והפר־יחה נהגו יהודי המגרב לצאת עם בני המשפחה והחברים לחיק הטבע ולבלות בצוותא. עקרת הבית מכבדת את כולם במעדנים ושתייה כיד המלך.

מחר בערב, תפתתנה החגיגות המסורתיות בסימן עשרים שנה לאיחוד ירושלים. בעיצומן של החגיגות, והאחריהן תודגש הכ־מיהה וכיסופי הדורות לעיר דוד כפי שהתבטאו בספרות, בפיוט בשירה ובבקשות. "נעלה על ראש שמחתינו את כל אלה שעשו ועושים למען שלום י־רושלים, בניינה, פגסוגה ר התפתחותה ויצירת דו קיום הד־דברות בין כלל תושביה כעיר מקודשת גם לבני דתות אחד רות", מסביר ראש תנועת ביחד.

בעלה על נס את עמידתם ואיתנה של תושבי שכונות הגבול בירושלים: מוסררה, מב־דלבאות, פג"י, שמואל הנביא, אבו טור, ימין משה וקיבוץ רמת רחל כמי שעמדו ושמרו על הגבול בעודה של העיר הצוייה. תושבים אלו, מדגיש בן שטרית, היוו חומת מגן אנושית לתושבי מערב העיר . יזפנו גם אלומות על תפקידן ההיסטורי של תושבי שכונות אלו שהרי אם איחוד ירושלים הוא הדרכה הרי שתושבי שכונות אלה הן שחוקיה הראשיים".

מעשיהם ועת רוחם הם מהד־ברים שהוד התקומה חייב להשי תבה בהם ולאודה לחנך את הדורות הבאים, מדגיש יושב ראש תנועת ביחד.

חג המימונה השנה יחוג, כאמור, גם בפזורות ישראל. אחראים לכך מקבלי ההולכות בתנועה זו שקיבלו על עצמם להאדיר את תרבות המגרב במטרה לאחד את עם ישראל. השנה פורסמו והופצו חוברות וקלטות מיוחדות על אודעי המימונה ובהם על "המימונה מסורת ומנהגים" כדי שבפזורות ישראל יראו ויבצעו את הד־ברים כפי שנעשה הדבר בארץ הקודש.

מאחורי פעילות זו יש מוד שבה ערכית המעוקה בדברים שנשא לא מכבר פרופ' סרג'יו דה לה פרגולה ובהם הדגיש כי בקרב הספרדים באירופה קיי־מים שבעים אחוזים של נישואי תערובת.

"השכחי שצריך להירתם ל־פעילות מונעת" מדגיש בן שטרית המחייב אורע בעל סממנים פולקלוריסטיים כבוה היכול לאחד את כולם ולעורר את היהודי שבתוך כל אחד מאיתנו.

לכן, חג המימונה יהיה בעל משמעות ערכית משלו גם בפ־זורות "ישראל" מדיניות של הכנסת אורחים, דלת פתוחה, מאור פנים וקרוב לבבות יוחג בתפוצות. כך יחוגו החגיגות בפריז, במרכז הרמב"ם שם, שהוא מרכז להפצת מורשת יהודי מרוקו. בין המברכים יהיה הרב רונה סמואל סיראט, הרב הראשי לצרפת, רבה הראשי של פריז הרב אלם גולדמן. יהיו נוכחים באירוע חברי פרלמנט צרפתי וכן שגריר מרוקו ב־צרפת ד"ר יוסף בן לעבט ושגריר ישראל שם עובדיה סופר ועוד.

במנהטן יפתחו ארבעה בתי כנסת אשכנזיים ביוזמת הרב לואיס גרינשטיין בליל המי־מונה.

שגריר מרוקו באום, אחר כי־דידיו המקורבים של מלך מרוקו יתארח בשלושה בתים בקווינס וכן אצל נשיא הקהילה היהודית של יוצאי מרוקו, בני־מין שטרית ואצל משפחות ששון ומשעלי.

גם בעיר הסרטים יחוגו את המימונה. בבית כנת 'בית אל' יתקיים האירוע בחסות קונסול ישראל שם, איתם בן צור ומוד־מנים למקום שחקני קולנוע וחברי מועצת העירייה המקומית בקראקאס שבוונצואלה יפתח השגריר הישראלי שם, אוטו פרישר, את החגיגות. גם בקנדה יחוגו האירועים. הפעם גם אין מסתירים את העובדה שבמרוקו יחוגו את החג ויוזמנו לאירועים ראשי שלטון ושכנים מוסלמים. ממעטים אמנם להאיר את הד נושא בשל רגישותו ומה שאו בכל הקשור לכוונה להביא לישראל את הלהקה הרשמית של מרוקו. כזכור אמור היה להגיע לישראל, לחגיגות המי־מונה, האנסמבל המרוקני אלא שחברי הלהקה עוכבו בבלגיה והופעתם בישראל בוטלה.

היחוד, כפי שמדגישים אותו בן שטרית הוא ב"הפקעת" החגיגות מרשות צפון אפריקה והעברת לרשות עם ישראל כולו . מסתבר כי אכן מוזמנים גם בני עדות אחרות ונוטלים חלק באירועים. השנה יטלו חלק בחגיגות הפתיחה בני עדות כורדים, מוסלמים ארמנים ו־עוד. הם אמורים להגיע לתי־חילת החגיגות כשהם נושאים תקרובות של דברי מתיקה.

וכן עולים מאתיופיה, יוצאי רומניה, רוסיה, כורדיסטאן, סור־יה ועוד.

"מימונה בחוצות" אספקט נו־סף של החג שבו יוצאים החוג־גים לרחוב על מצעיהם ועולי־תנותיהם ומכינים מופלתה ותה לכל דיכפין. משמעות הדבר היא בכך שגם אלו שיש בידם מעט יורדים לרחוב ומתחלקים עם הזולת.

מכל מקום יהיו מאה ואר־בעים מוקדי אירוח להמונים וזאת בקיבוצים, מרכזי תרבות נוער וספורט, מועדונים שונים ועוד.

בחגיגות בגן סאקר בירושלים יוקמו אוהלים שונים שיציגו את קהילות ישראל השונות ואף יתארחו במקום ברזיים, דיפ־לומטים, חברי כנסת ושרים, נשיא המדינה, ראש הממשלה ועוד.

הערב יפתחים בשירה ופיוטים בנושא ירושלים.

הדלת הפתוחה-תרבחו ותסעדו

יהדות צפון-אפריקה מארחת ומזמינה

ליל המימונה, כ"א בניסן תשמ"ז [20 באפריל 1987]

עם אחד ביחד
תנועת ביחד

המשפחה האורחת	המשפחה המארחת	המקום
ראש הממשלה מר יצחק שמיר ורעייתו	משפחת אבירם – מצפה נבתם 210/1; משפחת בריאור – רחוב איסלנד 10; משפחת סויסה – רחוב הסייפן 25	ירושלים; ירושלים; ירושלים
מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ – מר שמעון פרס	משפחות בן ישי וחיים דהן, רח' החומה השלישית 7	ירושלים
מר מיכאל שמידר, מר עמי ברונגן – מנהל המדינה, מר יונה בלטמן – פרקליט המדינה ומשפחותיהם	משפחת פרץ – דרך בית לחם 79 ואצל משפחת בראנו – רחוב פרי מגדים 35	ירושלים; מבשרת ציון
מר אהרון אייזן, קונסול הכבוד של פנמה, תת־אלוף (מיל) נחום זקן, ה"ל ויקטור שם טוב ומשפחותיהם	משפחת סלק – רחוב עזיה 13 (בשעה 21.30)	ירושלים
אלוף (מיל) עוזי נרקיס, אלוף (מיל) שלמה גזית, מר חיים זהר, מר צבי אייל דובר הסוכנות ומשפחותיהם	משפחת עמרם ודוהן ברשטורית רחוב אלסוונגר 111א'	ירושלים
הראשל"צ מרן מרדכי אליהו שליט"א, מר יוחנן פריד – משרד החינוך ומשפחותיהם	משפחת הרב דוד עובדיה – רחוב בית וגן 30	ירושלים
מר יעקב אדלר ההסתדרות הציונית ומשפחתו	משפחת עמרם סבח – צאלים 433/25	ירושלים
מר משה גרוזר מנהל המחלקה לנוער, עיריית ירושלים ומשפחתו	משפחת תורג'מן – רחוב קורא הדורות 9	ירושלים
מר דוד ברנזון חבר מועצת העיר ומשפחתו	משפחת עקנין – רחוב יצחק שדה 5	ירושלים
מר הראל דוד, גב' דנה אבידריאלר מזכירת ועדת החינוך של הכנסת ומשפחותיהם	משפחת אביכזר – רחוב יצחק שדה 33	ירושלים
מר יאיר עזר־ארי המרכז לשילוב מורשת, גב' פנינה עין־מור מפקדת לשכת הגיוס ירושלים ומשפחותיהם	משפחת מאיר לוי – רחוב יצחק שדה 20	ירושלים
הסופר יוסף שפר ומשפחתו	משפחת שבתאי – רחוב בר יוחאי 101/22	ירושלים
מר אליעזר גלאובך, מר שלמה דינה חברי מועצת העירייה ומשפחותיהם	משפחת בן־זמן – רחוב הנוטרים 18	ירושלים
מר ניסן רז – חשב משרד החינוך, מר צבי גיל – מפקח ארצי, מר משה פרלז – סגן החשב משרד החינוך – ומשפחותיהם	משפחת מרדכי כהן – רחוב הל"ה 1	ירושלים
השר יעקב צור – השר לקליטת עליה, עו"ד יצחק פוזיש ומשפחותיהם	משפחת עמרם ברוך – רחוב דניאל 16	ירושלים
השר יוסף שפירא, מר יהודה עזרות ומשפחותיהם	משפחת בן שבת – רחוב הנביאים 5	ירושלים
פרופ' אברהם מורג, שגרירת אל־סלבדור [illegible]	גב' רחל פרטיאנו – רחוב ברקוזאי 47/1 [illegible]	ירושלים
מר אליהו בן נון קול ישראל ומשפחתו	משפחת יצחק אזולאי, רחוב מינל 511/52	ירושלים
השר יצחק מודעי ומשפחתו	משפחת אליהו אילוז, רחוב דניאל 16	ירושלים
השר עזר ויצמן ומשפחתו	משפחת שבתאי, ראש מועצת אור עקיבא, רחוב הרב הלוי הסלבות 3	אור עקיבא
ח"כ הרב חיים דרוקמן ומשפחתו	משפחת הרב יצחק אביכזר, רחוב שפירא 158	אשקלון
שר העבודה והרווחה מר משה קצב, השר משה ארנס, שר התקשורת מר חיים קורפו ומשפחותיהם	משפחת צבי צילקר – ק. העיר אשדוד – האלמוגים 17	אשדוד
ח"כ דב שילנסקי ומשפחתו	משפחת אזא אביטן – הגולשים 5	אשדוד
מר גאבר מסארווה, מר קאסם דאווד מרכז בבקה אלגרביה ומשפחותיהם	משפחת מלכה כהן – כנרת 40	אשדוד
מר אדריס מסאוי – רכז חוג בגרבים, מר שפר מג'דלה – מורה מבקה אלגרביה – ומשפחותיהם	משפחת בוקבזה – פנחביץ 2622	אשדוד
מר עלי סאריף – רכז בית קשישים, מר עבד נאגם – מורה מטייבה – ומשפחותיהם	משפחת אזנר – הראשונים 40	אשדוד
השופט יוסף חג' יחיא – טייבה, ומנהל בי"ס טייבה – מר השאם נאשף ומשפחותיהם	משפחת בן זקרי – מועדון קופ"ח מרכז ב'	אשדוד
מר אהרון ידלין מזכ"ל הנקיבות, ומשפחתו	משפחת אורי סבג – העליה 48	באר־שבע
ח"כ עדי אמוראי – ומשפחותיהם	משפחת יצחק מראלי – מיגון 8/21	בת־ים
ח"כ יוסף בגן ומשפחתו	משפחת ברקלמי – שיכון ג' 2025	בית־שאן
מר שמואל ברזמר רכז ספורט עפולה, ומשפחתו	משפחת דדיה – שיכון ד' 125	בית־שאן
מר מנחם גולה מנהל מתנ"ס מנתנמה, ומשפחתו	משפחת לוי – שכ' אליהו 108	בית־שאן
מר עמוס אבנר ומשפחתו	משפחת אביטן – שד' הארבעה 54	בית־שאן
מר גדעון פורת, מנהל מרכזים קהילתיים, ומשפחתו	משפחת עמאר – שכ' אליהו 92	בית־שאן
מר מיקי כהן, מזכיר מועצה, ומשפחתו	משפחת אבני – שכ' אליהו 527	בית־שאן
ח"כ בני שליטא ומשפחתו	משפחת סויסה – בנה ביתך 38	בית־שאן
מר אלי כהן, מהנדס המועצה, ומשפחתו	משפחת הלפון – שכ' אליהו 529	בית־שאן
מר ישראל ברון, ממונה על הכנסות המדינה	משפחת נבון – רחוב הנשיא 34	דימונה
שר האנרגיה והתשתית מר משה שחל, חבר הועדה המרכזת של ההסתדרות מר שלמה אביטן, דובר העירייה ומנהל האגף לקשרי חוץ מר יעקב בוק – ומשפחותיהם	משפחת דנינו – רח' התשעה 118/25, נוה־יוסף	חיפה
ראש העיר חיפה, מר אריה גוראל, מנהל תוכנית קדיש מר ברוך בריעם, מנהלת אגף התרבות גב' גליה פנה־זאבי ומר עקיבא לוינסקי גזבר הסוכנות – ומשפחותיהם	משפחת ברזילי – רח' התשעה 3/34, נוה־יוסף	חיפה
ראש מינהל חינוך תרבות ורווחה, ד"ר פ. פרץ, ראש מינהל הכספים וגזבר העירייה מר גדי צינינסקי ומשפחותיהם	משפחת דאהן – רח' ערד 119/15, נוה־יוסף	חיפה
ראש מינהל ההנדסה ומהנדס העיר, מר שבתאי אשתר, עוזר ראש העיר מר יוסי אדריה, מנהל אגף התברואה מר קורצ'ק יצחק – ומשפחותיהם	משפחת בוסקילה – רח' התשעה 3/5, נוה־יוסף	חיפה
מנהל אגף החינוך מר קורן מגמת, מנהל מרכז פאריקלמן – מר יעקב פרידמן ומשפחותיהם	משפחת אנס פרץ – רח' התשעה 3/14, נוה־יוסף	חיפה

המשפחה האורחת	המשפחה המארחת	המקום
מזכיר העיר יוסף בלומן, עוזר מזכיר העיר – עמוס מדיאני ומשפחותיהם	משפחת אפוטה – רח' ערד 119/19, נוה־יוסף	חיפה
מנהל אגף כוח אדם, מר מרדכי חיימוב, חבר מועצת העיר עו"ד יונה יהב ומשפחותיהם	משפחת יפה פילו – רח' ערד 121/19, נוה־יוסף	חיפה
חבר מועצת העיר מר נסים שרם, יועץ ראש העיר לענייני שקמונה ואדי סאליב – מר עדה, מנכ"ל חברת שקמונה – מר דוד לזקוב, סמנכ"ל חברת שקמונה – מר גל יעקב, מר צלגר – ומשפחותיהם	משפחת אליהו דאהן – רח' ערד 121/22, נוה־יוסף	חיפה
סגן גזבר – מר שמעון דוש, חבר מועצת העיר – עו"ד יום טוב אלקיים ומשפחותיהם	משפחת חנה פרידה – רח' ערד 121/17, נוה־יוסף	חיפה
מר יוחנן חסון, מר מאיר אופיר ומשפחותיהם	משפחת נארי – רח' ערד 121/11, נוה־יוסף	חיפה
מנהל המחלקה לשכונות ורובעים – מר מישקה שינדלר ומשפחתו	משפחת הדאה – רח' ערד 121/8, נוה־יוסף	חיפה
מנהל המחלקה לשרותים רווחה – מר משה ששפל, מנהל המחלקה לשרותים קהילתיים – מר נחום וזנגר ומשפחותיהם	משפחת שרה פרידה – רח' ערד 121/12, נוה־יוסף	חיפה
חבר מועצת העיר מר יצחק מוסיקה ומשפחתו	משפחת אלימלך – רח' ערד 120/21, נוה־יוסף	חיפה
משפחת גרינשטיין	משפחת רחל אוחיון – רח' ערד 119/2, נוה־יוסף	חיפה
סגן ראש העיר חיפה – מר שמעון רודיק ומשפחתו	משפחת ביטון – רח' ערד 119/16, נוה־יוסף	חיפה
מנהל מרכז קהילתי "ציוק" – גב' יהודית ברקוביץ ומשפחתה	משפחת אריהן – רח' התשעה 118/14, נוה־יוסף	חיפה
יו"ר ועד עובדי עיריית חיפה – מר משה שרמי ומשפחתו	משפחת עמר – רח' ערד 119/7, נוה־יוסף	חיפה
ח"כ אמנון לין, סגן ראש העיר, מר גודא פושר, ע/מנהל האגף לתרבות, מר אברהם כהן ומשפחותיהם	משפחת אבוקסיס – רח' ערד 119/18, נוה־יוסף	חיפה
עוזר ראש העיר – מר ישראל סביון ומשפחתו	משפחת לסרי – רח' ערד 119/30, נוה־יוסף	חיפה
מנהל האגף לשרותי רווחה – מר אברהם לנדאו, חבר מועצת העיר עו"ד פנחס נרקיס ומשפחותיהם	משפחת פרוספר לוי – רח' התשעה 118/14, נוה־יוסף	חיפה
מנהלת המחלקה להשכלה – גב' זיוה ויזל, מנהל היחידה לקידום נוער – מר שמואל גוה, רמ"ד תרבות אגף החינוך – גב' אילנה נגר ומשפחותיהם	משפחת נארי – רח' הבשור 37א', נוה־יוסף	חיפה
מנהל אגף הנכסים – מר דוד שגיא ומשפחתו	משפחת סלול – רח' ערד 102/1, נוה־יוסף	חיפה
ח"כ פרופ' שבח וייס, חבר מועצת העיר מר ליבליך ומשפחותיהם	משפחת בוחבוט – שביל ירושלמי 75א', נוה־יוסף	חיפה
מנהלת מרכז קהילתי הדר הכרמל – גב' אתי שיאר ומשפחתה	משפחת ביטון – רח' ערד 102/13, נוה־יוסף	חיפה
משפחת ריבשטיין	משפחת יעקב לסרי – רח' ערד 120/18, נוה־יוסף	חיפה
מר מוחמד עשמאוי, מר אחמד בהייה – מורה מפרדיס – ומשפחותיהם	משפחת פייבש – העוגן 8 עין הים	חיפה
מר מחמוד שוקרי, עבד סוסיאל, מר מנסור קובא, מורה מפרדיס, ומשפחותיהם	משפחת ועקנין – אודן 32 רוממה	חיפה
מר אליעזר שפר ומשפחתו	משפחת סבאג – שלמה המלך 10	כפר־סבא
מר אביגדור קוסר, סגן ראש העיר כרמיאל, ומשפחתו	משפחת רפאל פרת – הגליל 22/61; משפחת אוחיון – מעלה הכרמים 22/20; משפחת גולן – הברושים 25/23	כרמיאל; כרמיאל; כרמיאל
מר ברוך וגנר – ראש העיר כרמיאל ומשפחתו	משפחת שלום פרץ – הגליל 49/1	כרמיאל
מר דוד מלכה – עיריית כרמיאל ומשפחתו	משפחת בן־עמי – רחוב הגליל 7/2; משפחת יעבץ – נתיב הלוטוס 23	כרמיאל; כרמיאל
שגריר ארה"ב מר תומס פיקרינג ומשפחתו	משפחת רפי אלול – רוטשילד 14	מזכרת בתיה
ח"כ הרב מנחם הכהן ומשפחתו	משפחת שושן – ר' מועצת נגר	מושב מצליח
מר ניסן קרופסקי, ראש המועצה נס ציונה, מר מוני ויצמן, מזכיר מועצת המעלים	משפחת סימי מלכה – מלו דמשק 9; משפחת מרק גבאי – התחיה 8; משפחת אליהו לנסקי – ביאליק 5	נס ציונה; נס ציונה; נס ציונה
מר אליעזר צפריר ומשפחתו	משפחת אלי כהן – בן יהודה 11	נתניה
שר החקלאות מר אריה נחמקין ומשפחתו	משפחת בן מויאל – עלית הנוער 386, גבעת המורה	עפולה
הר"כ עבדל וואהב דראושה ומשפחתו	משפחת משה כהן – שרת 23	קרית טבעון
מר בנימין שגל, ראש העיר קריית־ים ומשפחתו	משפחת רוזה לוי – גולן 2	קריית־ים
מר קלמנט ביבס, מזכיר מ. פועלים ומשפחתו	משפחת אלפסי – גולן 4	קריית־ים
הרב יוסף אבורק, רב העיר, ומשפחתו	משפחת כהן – לכיש 42	קריית־ים
הרב יעקב שפיגר, רב העיר, ומשפחתו	משפחת סיסו – ההסתדרות 10	קריית־ים
מר עמרם סויסה, מרכז המכה, ומשפחתו	משפחת סימי כהן, נמיר 10	קריית־ים
מר שמואל בלאו, יו"ר המתנ"ס, ומשפחתו	משפחת מלכה – נמיר 5	קריית־ים
מר חיים פדר, מנהל "עמעור", ומשפחתו	משפחת ביטס – צה"ל 7	קריית־ים
מר משה בר־תקוה, מנהל מתנ"ס, ומשפחתו	משפחת אברגל – יוספטל 13	קריית־ים
מר אריה (לובה) אליאב ומשפחתו	משפחת זהבה שרביט – המנתאים 12/12	רמלה
מר חשאן נסור, מורה, מר ג'מאי שאת, מנהל בי"ס קרטר קלנסואה, ומשפחותיהם	משפחת שרביט – סיני 34	שדרות
מר יורם בליזובסקי – מנכ"ל משרד המסחר והתעשיה	משפחת אהרון איסה – בריאל 112	ירושלים
מר יואל מרינגו – עיריית ירושלים	משפחת רחל מנסוטניז – דניאל 16	ירושלים
מר אברהם כחילה – סגן ראש העיר ומ"מ	משפחת סלמון וסולטנה כהן – עתניאל 6	ירושלים
מר בן־עוז אברהם – סגן שר החקלאות	משפחת אלי דיין	אשקלון
מר יצחק ולבר – הסתי הסורים	משפחת משה זגורי – סטרומה 36	באר־שבע
מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ – מר שמעון פרס	משפחת יוסף דרעי – ההסתדרות 124	חולון

משפחות מארחות	המקום
נסים חדד – נחל ליסני 3 שכונה א'	אשדוד
אמיל דבדה – דובסינסקי 1080	אשדוד
אלברט אלקסלסי – ילגן ארץ 55	אשדוד
מרים אפריאט – איאר ר' 9 1623	אשדוד
אלי אדרי – רמת אשכול 24. 2003	אשקלון
יוסף שטשון בן דוד – דובסינסקי 11 .436	אשקלון
שמעון פריינטה – הזילות 6 1131	אשקלון
דוד ומרי סויסה – יהושבורג	אשקלון
שלמה נארי – בן מתתיהו 67	באר־שבע
ריימונד אברגל – אבן עזרא 11	באר־שבע
מרדכי פרץ – בנימין מטודלה 10. 5	באר־שבע
משה זגורי – סטרומה 36	באר־שבע
רפי אבוחצירא – ביאליק 45	בית־שמש
שמעון בוישאי – המעפילים 72	בית־שמש
דוד קסטיאל – המעפילים 71	בית־שמש
אסתר אמסלם – הגפן 1255	בית־שמש
אברהם אלחדד – אחד העם 15	בת־ים
אלברט אבוטבול – לדוב 1204	דימונה
עובדיה ירדנה – הכלנית 738	דימונה
יוסף בוסקילה – קק"ל 29 גבעת אולגה	חדרה
שלמה ועקנין – שבטי ישראל 14 גבעת אולגה	חדרה
מאיר בוזגלו – השרון 13 גבעת אולגה	חדרה
עמרם בן חיים – התאנים 10 בית אליעזר	חדרה
תמר בן דוד – שיכון עבדים 2	חדרה
יעקב לסרי – ערד 18 .120	חיפה
רפי סויסה – מהליבר	מזכרת־בתיה
אלזה ביטון – הצנחנים	מזכרת־בתיה
מאיר עזרן – שער	מזכרת־בתיה
פלט אוחיון – השוטרים 48	מזכרת־בתיה
חיים הטיאל – השוטרים 48	מזכרת־בתיה
משפחת אלול – שער	מזכרת־בתיה
הסיבה לוק – שער	מזכרת־בתיה
נסים אפרגן – שכ' גולדה	מזכרת־בתיה
אסתר ברזוני	מזכרת־בתיה
יעקב סבג – שכונת גולדה	מזכרת־בתיה
ניסן שקרון – לוי אשכול 444	מעלות
אברהם ביטון – מעלה הבנים 312	מעלות
סימי ומרדכי חזן – האירים 39	מעלות
עליזה ביטון – הרב קוק 27	מעלות
אסתר בן אילוז – הרב קוק 26	מעלות
ויויאן שלוש – הרב קוק 28	מעלות
ברציה דהן – קרן היסוד 4	מעלות
מני אסרף – מעלה הבנים 406	מעלות
יצחק בן דוד – קרן היסוד	מעלות
חנן פרץ – העצמאות 11	נס־ציונה
מסעוד אלונה – גבעת המורה 387	עפולה
יוסף בן עזרא – [illegible] 401	עפולה
אליהו בן אבו – מרכז קליטה 203	עפולה
זק סבג – מרכוס 81	עפולה
מוני אסייג – הרצל 493	עפולה
יצחק אוחנה – גבעת המורה 394	עפולה
יוסף אסודי – הגליל 20	עפולה
אמנון אלקבץ – שלום עליכם 5	עפולה
שלום בוזגלו – גבעת המורה 394	עפולה
יוסף ועקנין – מרטין בובר 5	קרית־ביאליק
אברהם נחליאל – 14	קרית־ארבע
שמואל ורחל מרמי – 12	קרית־ארבע
חנניה בן דוד – 8	קרית־ארבע
אברהם פרץ – גבעת ממרה 28	קרית־ארבע
רחל בנון – 306	קרית־ארבע
משפחת אייפרגן – יוספטל 20	קריית־ים
משפחת אלפסי – יוספטל 10	קריית־ים
משפחת הרוש – יוספטל 20	קריית־ים
משפחת כהן – יוספטל 10	קריית־ים
משפחת עקנין – בנימין 1	קריית־ים
משפחת אדרי – יוסף 1	קריית־ים
משפחת סבר – שמעון 8	קריית־ים
רחל ואליהו מויאל – הרי נפתלי	קרית־שמונה
סלון ישראל – יצחק שדה 10	קרית־שמונה
סילביה אלמוג – יצחק שדה 10	קרית־שמונה
ארמנד בן סימון – חנן אייש 7	ראשון־לציון
דוד אלון – שאול המלך 3	ראשון־לציון
מכלוף אלימלך – כנסת 7	ראשון־לציון
סולטנה מלכה – הרקפת 107	ראשון־לציון
מזל אלכבז –	רוגלית
יוסף מלכה – רחוב חסדים 15	רחובות
מני אזולאי – דימונה 89	רמלה
מרלה קוכלי – אגש 20	רמלה

הילה לנו חבר

עם אחד ביחד
תנועת ביחד

★ על כל תרומה יישלח ספל אחוות מתנה, כהוקרת המסר שיונק כשירה הנדיבה, בשם המשפחה.
★ שמות התורמים יפורסמו בעתונים, במסגרת מודעת תודה.
★ כל סכום תרומה יתקבל בברכה ובהוקרה.

תרבחו ותסעדו

שם בן־שטרית יו"ר — אלי מויאל מנכ"ל

גזור ושלח
אל: תנועת ביחד, ת.ד. 99 ירושלים 91000
הנני תורם למבצעכם הכנסת אורחים עם מעפילים
הנני תורם סך של___
מס' כרטיס___
השם המלא___
כתובת___
טלפון___

התנצלות

אלפי משפחות פנו אלינו וביקשו להשתתף במבצע "הדלת הפתוחה" ולארח משפחות.
לצערנו לא ניתן, בשל קוצר היריעה, לפרסם את שמות המשפחות הללו ועמן הסליחה.
אנו מודים למשפחות אלה.

היום בטלוויזיה הלימודית
בשעה 11.00 בבוקר
סרט המימונה 1986
"וחי אחיך עמך"
בהפקת תנועת ביחד וחב' סי.אי.טי.וי.

הזמנות לסרטי המימונה
☐ סרט המימונה 1986 (ניתן לרכישה מיידית)
☐ סרט המימונה 1987
אל: תנועת ביחד, ת.ד. 99 ירושלים 91000
אני מזמין בזה קלטות/ת וידיאו של סרט/י המימונה דלעיל (סמן x במשבצת המתאימה)
מצ"ב המחאה ע"ס: ☐ 50 ש"ח לגירסה עברית
☐ 60 ש"ח לגירסה ☐ אנגלית / ☐ צרפתית / ☐ ספרדית.
השם___ טלפון___ כתובת___

ברכת בנק הפועלים לחוגי המימונה

صكنا من الاصل

אירועי חגיגות המימונה

„שאלו שלום ירושלים"

יום שלישי, כ"ב בניסן תשמ"ז (21 באפריל 1987)

עם אחד ביחד
תנועת ביחד

חגיגות המימונה המרכזיות בגן סאקר ירושלים

במעמד כב' נשיא המדינה, מר **חיים הרצוג**

יום שלישי כ"ב ניסן (21.4.87) החל משעות הבוקר

בשעות 14.30–13.00

דבר כב' נשיא המדינה	– מר חיים הרצוג
כב' יושב ראש הכנסת	– מר שלמה הלל
דבר ראש הממשלה	– מר יצחק שמיר
ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ	– מר שמעון פרס
ראש העיר ירושלים	– מר טדי קולק
יו"ר ההנהלה הציונית	– מר אריה ל. דולצ'ין
סגן ראש הממשלה ושר החינוך	– מר יצחק נבון
סגן ראש הממשלה ושר השיכון	– מר דוד לוי
שר הבטחון	– מר יצחק רבין
שר התחבורה	– מר חיים קורפו
שר האנרגיה והתשתית	– מר משה שחל
שר התקשורת	– מר אמנון רובינשטיין
שר לענייני דתות	– מר זבולון המר
שר המשפטים והתיירות	– מר אברהם שריר
שר המדע והפיתוח	– מר גדעון פת
שר לקליטת העליה	– מר יעקב צור
שר המשטרה	– מר חיים ברלב
שר החקלאות	– מר אריה נחמקין
השר	– מר יגאל הורביץ
השר	– מר יוסף (יוסקה) שפירא
גזבר ההסתדרות הציונית	– מר עקיבא לוינסקי
נשיא הארגון העולמי של יהודים יוצאי מדינת ערב	– מר ליאון תמן
מזכ"ל ארגון יוצאי מרוקו באנגליה	– מר סידני אשור
שגריר צרפת בישראל	– מר אלן פיירט
יו"ר תנועת ביחד בנגבה	– ד"ר איזק בר־גיגי
הפותח: מזכ"ל תנועת ביחד	– מר אברהם סלוק

הענקת סמל אחדות
לכב' נשיא המדינה – מר חיים הרצוג

הענקת יקיר ביחד, תשמ"ז–1987
לר' שלמה זלמן שרגאי ★ למר שלמה חביליו

תכנית אמנותית מעל לבמה המרכזית

★ להקת „הבריזה הטבעית" בהדרכת שלמה בר
★ להקת פקוד מרכז צה"ל
★ תזמורת משטרת ישראל בניצוחו של מנשה לב־רן
★ להקת „צפון־מערב" עם הסולנית אתי חליוה בהדרכת ד"ר יוסף שטרית
★ „הצברים" מבית שמש בהדרכת חנן אביטל
★ הפייטן מרדכי בוגלו ולהקתו
★ להקת המחול „הרעננים" מרעננה
★ להקת „איילות הנגב" מבאר שבע בהדרכת מוטי אלקסיס
★ להקת המחול „הורה ירושלים" בוגרים ואפרוחים
★ להקת המחול „בית ברבור" וחבורות זמר מתל־אביב
★ להקת „אסואר אל קודס" עירית ירושלים
★ להקת „הסיריאנים" עירית ירושלים
★ להקת המחול הכורדית – מתנ"ס „בית רוס" גבעת שאול
★ להקת המחול הגרוזינית בהדרכת מיכאל ספיאשווילי
★ להקת המחול האתיופית
★ להקת ריקודי הבלקן ת"א בהדרכת רפי דמר

הנחייה ודברי קישור: **ד"ר דן רונן**

קהילות ישראל ומיעוטים באוהלי אירוח, תערוכות וזמר

בחסות המשרד לקליטת העליה

★ אוהל אירוח מרכזי
★ אוהל אירוח מרכזי
★ אוהל הישוב הישן בירושלים
★ אוהל יוצאי אתיופיה
★ אוהל יוצאי קאווקז
★ אוהל יוצאי צפון־אפריקה מ.מ. בית שמש
★ אוהל יוצאי גרוזיה
★ אוהל יוצאי כורדיסטן
★ אוהל התנועה הקיבוצית המאוחדת
★ אוהל מועצת יהודה, שומרון ועזה
★ אוהל „יד שרה"
★ אוהל חוג יהודי־ערבי
★ אוהל שכונות ירושלים
★ אוהל יוצאי־תימן בחסות מרכז האגודה למורשת יהדות תימן
★ אוהל שבט בדואים – ג'בל אלמוכבר בראשות המוכתר מוחמד חסין המדאן

אוהלי תצוגות

בטיחות בדרכים

בשעה 12.15

★ פתיחת תערוכה בנושא זהירות בדרכים – אה"ב. במעמד שר התחבורה – מר **חיים קורפו** ביוזמת המינהל לבטיחות בדרכים – משרד התחבורה
★ הפרחת בלון ענק של סיסמאות
★ הצבת גולם – זהירות בדרכים

תה סוגת לחוגגים

בשעה 12.15

אהל ארוח מיוחד, שבו תארחנה דיילות בתלבושת מסורתית, ותגשנה תה מתוצרת סוגת לחוגגים.

הציבור מוזמן להתכבד באוהל הארוח

„יקיר־ביחד" לתשמ"ז – 1987

עפ"י החלטת מזכירות **תנועת־ביחד** מיום שלישי ט' באדר תשמ"ז (10.3.87) מוענק בזה התואר „**יקיר־ביחד**" לשנת תשמ"ז–1987, העומדת בסימן: „**שאלו שלום ירושלים**", לר' **שלמה זלמן שרגאי** ולמר **שלמה חביליו**. וזאת, בשל תרומותיהם הכפולות; למען ירושלים ולמען יהודי צפון־אפריקה.

„**יקירי ביחד**" לתשמ"ז–1987, יתכבדו ראשונים לפתוח את האירועים והחגיגות. במעמד נשיא המדינה, ראש הממשלה, נבחרי העם והציבור, יוענקו להם תעודות הוקרה על פעלם.

★ **ר' ש.ז. שרגאי**, על פועלו בשיקום ירושלים ובביסוס מעמדה הבינלאומי, בכהנו כראש העיר הנבחר הראשון של בירת ישראל בתום שלטון המנדט הבריטי, ועל פועלו הגדול – בהעלאת רבבות רבות של יהודים מצפון־אפריקה, שם עשה בתוקף תפקידו כראש מחלקת העליה של הסוכנות היהודית וכנציגה של הציונות הדתית. בעיקר נתונה לו הוקרת העם על מאבקו במדיניות „העליה הסלקטיבית" שהונהגה בראשית שנות המדינה. בזכות מאבקו העיקש, עלו אלפי משפחות מאפריקה הצפונית על טפן וזקניהן.

★ מר **שלמה חביליו**, על היותו אחד ממפקדיה המהוללים של ירושלים בעת המצור, ועל מפעל חייו, עת הטילה עליו ממשלת ישראל, בשנות ה־50, להקים ולפקד על רשתות מחתרתיות ברחבי צפון־אפריקה, לצורך הגנה עצמית, להעפלה ולעליה חשאית לישראל. הודות לפעילות הענפה שלו ושל פקודיו, נאלצו שלטונות ארצות המגרב להתיר עליה המונית מארצותיהם לישראל.

בשם תנועת־ביחד:

ד"ר אהרון ממן	**עו"ד עוזיאל חזן**	**יעקב מלכה־אמן**
– יו"ר הוועדה	– חבר הוועדה	– חבר הוועדה

חגיגות מקומיות ברחבי־הארץ

בחסות ראשי ערים, מועצות מקומיות, מועצות הפועלים ונעמת

אילת: ★ על חוף הים. אוהל ארוח מרכזי ביוזמת נעמ"ת. בתכנית: תזמורת מרוקאית, תערוכת כלים ועדיים מצפון־אפריקה. ★ בבית פליפ מור, תערוכת בית התפוצות „ביקורים במרוקו 1979–1985" – רוי מיטלמן.

אשקלון: בפארק הלאומי. ראש העיר מר אלי דיין [illegible] את: פבגד השר יעזר וייצמן, מפקד עוצבת „ביאור" וסגנו, נכבדי העיר והאיזור. בתכנית: ג'קי מקייטן, להקת אמיל זריהן, מקהלת הילדים „פרחי תקווה" ולהקות מחול זמר.

באר שבע: בפארק שכונה ד' חגיגת מימונה מרכזית. בתכנית: להקת „הבריזה הטבעית", אמנים. משלחות מהאיזור ישתתפו באירוע, בסימן: „אחדות הנגב והעם", בחסות עירית באר־שבע המחלקה לחינוך.

בית שאן: גן השלשה (הסחנה). בהשתתפות: ראש המועצה מר שלמה בן לולו, ח"כ בני שליטא, סגני ראש המועצה ואורחים. בתכנית: להקת העוד, להקות מקומיות, להקת המעלות, הזמר מיכאל סיטואני, רמי כהן, הזמרת מרגלית צנעני. ביוזמת המועצה המקומית – בית שאן.

גן יבנה: בחורשה המרכזית, יציאה לחיק הטבע של משפחות היישוב וחגיגה בצוותא.

מושב דבורה: חגיגה ארצית עם יוצאי מראקש. תכנית אמנותית עשירה. בהשתתפות שרים, ח"כים ואישי ציבור.

דימונה: ביער בר־גוריון. בתכנית: ארוע המוני בחיק הטבע, אוהל אירוח, תיאטרון רחוב ומופעים המוניים במעמד ראש העיר אלי הללי.

חדרה: יער חדרה – החגיגות באחריות מועצת הפועלים. בתכנית: פסטיבל להקות חובבים, להקות מדלית אל־כרמל, אתיופים מנצרת. ביתני קהילות ישראל, תערוכות ותצוגות.

חצור הגלילית: חגיגה מרכזית במרכז היישוב. בשיתוף מועצת הפועלים. בתכנית: זמרים, אמנים, להקות מחול, תערוכות, כיבוד מסורתי.

יבנה: בגן הסנהדרין – חגיגת מימונה מרכזית. בתכנית: מופעים ומקהלות, זמרים ולהקות מחול. האירוע בחסות ראש העיר – מר יהודה ברוס.

כפר סבא: בשכונת יוספטל – ארוע המוני בחיק הטבע, בשיתוף מועצת הפועלים ועירית כפר־סבא.

כרמיאל: בפארק ע"ש יגאל אלון – בחסות ראש העיר מר ברוך וגנר. בתכנית: תזמורת מזרחית, הזמר בני אלבז, זק מלי, תחרויות: „אוהלי ישראל", ארוח ותלבושות. ביתן כיבוד מסורתי, הכנת עפיפונים וקישוט.

לוד: בגן העירוני – בחסות ראש העיר מר מקסים לוי. בתכנית: תזמורת מרוקאית, הזמר רמי רם, הזמרת סיגל, הבדרן מוטי גל, תחרות תלבושות מסורתיות – שולחנות ערוכים. ★ נשף מימונה מרכזי באולם „אידמי" בלוד – מוצאי המימונה (21.4.87) בתכנית: תזמורת מרוקאית, האמנים: סולימן אלמוגרבי, מורד אליהו, הזמרת ריימונד והזמרת סילביה. תחרות תלבושות מסורתיות וארוחות ערב חגיגית. מאורגן ע"י העיריה ומועצת הפועלים. **הכניסה עפ"י כרטיסים בתשלום בלבד!**

מגדל העמק: ביער בלפור. יציאה לחיק הטבע של משפחות ואורחים.

מעלות: חגיגה מרכזית במלאת „30 שנה למעלות". בחורשת מעלות בסימן „שאלו שלום ירושלים". בתכנית: הזמרת ירדנה ארזי, הזמרת עיידה נסים ותזמורת בניצוחו של אזו מוסא, שעשועונים, תזמורת ולהקות אחרות, ביתני הפעלה ויצירה אמנותית, תזמורת כורדית. בחסות: ראש המועצה שלמה בוחבוט וראש מ.מ. מעלה יוסף – מר יעקב יעקב.

נהריה: ב„גן אריה". בחסות ראש העיר מר חיים לבב ובהשתתפות: אישי ציבור, ראשי מועצת הפועלים, מנהלי מתנ"סים ועמיגור. בתכנית: הרקדה המונית, שירה בציבור, הקמת אהלי קהילות ישראל, תכניות לילדים – הזמר משה גיאת.

נס ציונה: בגן נוה – רחוב טרדאו. בתכנית: תזמורת מרוקנית, להקות מחול, זמרים. אורחים: מזכ"ל ההסתדרות מר **ישראל קיסר** ומר **ניסן קרופסקי** – ראש המועצה.

עכו: חורשת נפליאון. יציאה בצוותא לחיק הטבע – בחסות נעמ"ת. בתכנית: אהלי אירוח, מאכלים מסורתיים, תלבושות.

עפולה: בגן „אחי אילת" עפולה עלית. בשתוף העיריה, משרד החינוך והמרכזים הקהילתיים. בתכנית: תחרות המאהל והלבוש המסורתי, להקות מחול וזמר, אמנים אורחים. האירוע בחסות: ראש העיר ח"כ עובדיה עלי והרב המקומי.

פתח־תקוה: בפארק „אפק" חגיגה לתושבי האיזור. בתכנית: תזמורת מרוקנית, להקות הייצוג של העיריה. בשעה 12.00 קבלת פנים ע"י ראש העיריה מר דב תבורי לאורחים.

צפת: במועדון נעמ"ת – חגיגת מימונה מרכזית במסגרת השילוב האיזורי.

קרית אתא: בפארק העירוני, חגיגת מימונה מרכזית. בתכנית: הזמר בני אלבז, להקות מחול, תזמורת מרוקנית והצגות לילדים. האירוע בחסות עירית קרית אתא והמתנ"ס המקומי.

קרית גת: ביער „המלכים" לתושבי האזור בשיתוף המועצה המקומית, נעמ"ת, ומועצת הפועלים. בתכנית: אמן אורח, תזמורות, ציוני המסורת: „אם הבנים" ו„שולחן־מסורתי".

קרית מוצקין: בבית ההסתדרות במוצאי חג המימונה. מסיבת מימונה מסורתית בחסות נעמ"ת ומועצת הפועלים.

קצרין: הפיכת מרכז היישוב בקצרין ל„מדרחוב מימונה" בתכנית: תזמורת מרוקנית, מאכלים מסורתיים וארוח משפחות דרוזיות ביוזמת נעמ"ת.

קרית ים: ב„גן אברהם" בחסות ראש העיר מר בנימין שנל. בתכנית: להקת „הנמרים", הזמרים יהושע גבאי ודוד שטרית ולהקות מקומיות.

ראשון לציון: ב„גן מנשה" רמת אליהו. בחסות: ראש העיר מר מאיר ניצן ומזכיר מועצת הפועלים. בתכנית: להקת פולקלור, זמרים ולהקות מחול. ★ ערב שירה ופיוט" באולם „מופת" בחסות ראש המועצה הדתית, עירית ראשל"צ ומועצת הפועלים.

שדרות: בפארק „איבים" בחסות נעמ"ת ובשיתוף כל תושבי האיזור. בתכניות: אהלי קהילות ישראל ותקרובת מסורתית.

קבוץ חניתא: חוגג ביחד עם תושבי שלומי.

קבוץ חקוק: חוגג ביחד עם תושבי טבריה.

קבוצי צאלים, משאבי שדה, רביבים: חוגגים ביחד עם תושבי ירוחם.

קבוץ רמת־יוחנן: חוגג ביחד עם תושבי קרית־אתא.

קבוץ נחל־עוז וכפר עזה: חוגגים ביחד עם תושבי שדרות.

קבוץ מעגן־מיכאל: חגיגה מקומית לחברי הקבוץ ולאורחים.

קבוץ רגבים: חגיגה מקומית לחברי הקבוץ ולאורחים.

כלא נוה תרצה חגיגת מימונה לאסירות ולסוהרות. בתכנית: תכנית אמנותית, הכנת מופל־טות. בהשתתפות: הגב' מאשה לובלסקי – מזכ"ל נעמ"ת, גונדר דוד מימון – נציב שרות בתי הסוהר. מאורגן ע"י עירית לוד, העמותה לשקום האסיר בלוד והגב' דליה פרץ – מזכירת נעמ"ת ביבנה.

שרתי לך ירושלים

ערב שירה ופיוט לסיום חגיגות המימונה

יום שלישי כ"ב ניסן (21.4.87)
בשעה 20.30 במרכז זראר בכר
(בנין בית העם) רחוב בצלאל ירושלים

דברי ברכה:
★ מר חיים קורפו – שר התחבורה
★ מר אהרון אזן – נשיא הפדרציה הספרדית בישראל
★ מר עזריאל צוק – מנהל המחלקה לתרבות של עירית ירושלים

הפותח:
★ מר סם בן שטרית – יו"ר תנועת־ביחד

בתכנית:
★ תזמורת רוחמה רז – בשירי ירושלים
★ להקת „צפון־מערב" עם הסולנית אתי חליוה בהדרכת ד"ר יוסף שטרית
★ מקהלת (תפי"ץ) חבר פייטנים צעירים בהדרכת ישראל יצחק מזרחי
★ אמן הקלרינט – ישראל זהר בנעימות חסידיות

★ **מנחה: דן כנר**

★ הערב יתקיים ביוזמת קול ישראל ותנועת־ביחד ובשיתוף המחלקה לתרבות של עירית ירושלים
★ הערב יוקלט וישודר בקול ישראל
★ קטעים מהמופעים יצולמו עבור סרט טלויזיה שיוקרן בארץ ובתפוצות ישראל.

כרטיסים במחיר של 12 ש"ח ניתן להשיג במרכז זראר בכר בימים א'–ה' בשעות 16.30–19.00 טלפון 221139, בקלעים טל. 223740, במשרדים בעיר ובתנועת־ביחד, רחוב בן יהודה 3, ק"ב, ירושלים.

הייה לנו חבר

עם אחד ביחד

[illegible]
תנועת ביחד

★ על כל תרומה [illegible] סמל אחדות מוזהב, כדוגמת הסמל שיוענק לנשיא המדינה, בשם המשפחה.
★ שמות התורמים יפורסמו בעתונים, במסגרת מודעות התודה.
★ כל שלום ותרומה יתקבל בברכה ובהוקרה.

„**תרבחו ותסעדו**"

סם בן־שטרית יו"ר — אלי מויאל גזבר

גזור ושלח

אל: תנועת־ביחד, ת.ד. 99 ירושלים 91000

הנני מצרף [illegible] לזהותי עם מפעליכם

הנני תורם סך של ______

המצ"ב המחאה מס' ______

השם המלא ______

כתובת ______

העיר ______

אנו מודים לכל האישים והמוסדות המסייעים בידינו

מודעות תודה מיוחדות תפורסמנה בנפרד בעתונים השונים בציון שמות המסייעים ופרטיהם.

„**תרבחו ותסעדו**"

תנועת־ביחד
הוועד הציבורי לחגיגות המימונה

„אולפן רדיו" לרגל החגיגות

„קול ישראל" – בשיתוף תנועת־ביחד יקיים אולפן רדיו בשטח החגיגות לדיווחים שירים ולשידור תוכניות מיוחדות.

ציבור החוגגים מתבקש להצטייד בשקיות ניילון לשם איסוף האשפה ועליו להקפיד על נקיון הגן.

הכניסה לרכב – רק דרך מלון הילטון למגרשי החניה החדשים, בשייך באדר. אין חניה בשדרות בן־צבי. כל רכב חונה יגרר!

קרן ביחד – לחקר מורשת יהודי צפון אפריקה והפצתה

פרס יצירה

קרן־ביחד מכריזה בזה על פרס בינלאומי שנתי ע"ש נסים ז. גאון על עבודות שנושאן: יהדות צפון־אפריקה ומורשתה.

ועדת הפרס תבחן את היצירות ותעניק פרסים בסכום כולל של –4,000 דולר, בתחומי המחקר, הספרות והאמנות. הועדה רשאית להעניק פרס אחד או יותר בתחום אחד, וכן שלא להעניק פרס כלשהו – אם לא תמצא יצירה ראויה לכך.

מועמדים לפרס: כל מוסד וכן כל אדם מגיל 18 שנה ומעלה – למעט חברי ועדת הפרס – ובתנאי שהיצירה המוגשת פורסמה לאחר התאריך 30 באוקטובר 1980, ולא זכתה בפרס אחר.

היצירות תוגשנה באחת מהשפות: עברית, אנגלית, צרפתית או ספרדית, או שתורגמו לאחת משפות אלה ולשלוח אותם עד לתאריך א' אייר תשמ"ז (31.4.87).

המען: ועדת הפרס „קרן ביחד" ת.ד. 99 ירושלים – 91000.

אהרון אזן	**סם בן שטרית**	**ד"ר אפרים חזן**
נשיא מועצת הקרן	יו"ר הנהלת הקרן	יו"ר ועדת התחרות

ברכת בנק הפועלים לחוגגי המימונה

המימונה
חגיגות

תל־אביב־יפו חוגגת
20
עשרים לחגיגות המימונה

עיריית תל־אביב־יפו

מורשת יהדות מרוקו
מטה חגיגות המימונה

חגיגות המימונה
בתל־אביב־יפו והמרכז
בחסות ראש העיר מר **שלמה להט**

ערב ברכת הרב
במוצאי שביעי של פסח, כ"א ניסן תשמ"ז 20.4.87, בשעה 20:30 במרכז "בני־ברית", יפו ג'

במעמד **נשיא המדינה** מר **חיים הרצוג**
שרים, חברי־כנסת, רבנים וחברי מועצת העיר.

החגיגות המרכזיות בגני יהושע
(פארק הירקון)

ביום שלישי כ"ב ניסן 21.4.87 בשעות 9:00 – 17.00

במעמד **רה"מ** מר **יצחק שמיר**
מ"מ רה"מ מר **שמעון פרס**
שרים, חברי־כנסת, חברי מועצת העיר, הסגל הדיפלומטי ואישי־ציבור.

בתכנית: **חיים משה ★ ריימונד** עם סלביה וסלימן אלמגריבי
להקות פולקלור – שירה ופיוטים ★ אהלי עדות ★ תערוכות
תכניות אור־קוליות על יהדות מרוקו, תרבותה ומורשתה.

ערב שירה ופיוט
ביום המימונה בשעה 20:30 בהיכל התרבות.

בתכנית: **אבי טולדנו ★ ג'ו עמר ★ רבי חיים לוק**
מרדכי בוזגלו ★ פייטנים ★ להקת "שלום 2"
כרטיסים למופע ניתן להשיג ב"הדרך", אצל הפעילים בשכונות ובקופות היכל התרבות בערב המופע.

שמואל לוי
מזכיר העיר ויו"ר התנועה

משה בן־שטרית
יו"ר מטה חגיגות המימונה

המימונה

מאת עדי שוורץ

לשכתו של מזכיר עיריית תל אביב שמואל לוי, רוחשה השבוע ככוורת דבורים.

עשרות אנשים באו ונכנסו, במסגרת משימתו להכין את אירועי המימונה לחמישים אלף החוגגים העתידים להגיע לתל אביב.

לוי קיבל על עצמו את אירגון החגיגות גם במסגרת היותו יו"ר העמותה למורשת יהדות מרוקו. בשנים האחרונות ביקר פעמיים בארצו של המלך חאסן. הוא התפרסם בנסיעתו האחרונה (לפני כשנתיים), עת רכש עבור עיריית תל אביב, אוהל מרוקאי ענק לאירוח, שיוצב השנה במרכז החגיגות בפארק הירקון. השנה לדבריו, הוא היה האיש שפעל להבאתה לארץ של להקת הזמר ממרוקו, שביטלה ברגע האחרון את בואה לישראל כתוצאה מלחץ של המלך המרוקאי. השבוע טען שמואל לוי, כי רבים עטו על עצמם נוצות לא להם בקשר לבואה ואירוחה של הלהקה, שהיתה אמורה לככב באיצטדיון הכדורסל ביד אליהו, במופע המרכזי של עיריית תל אביב העתיד לנעול את חגיגות המימונה.

בגלל ביטול בואה של הלהקה המרוקאית, הועבר טכס הסיום להיכל התרבות.

165 אלף שקלים הוא התקציב שעמד לרשותו של שמואל לוי באירגון חגיגות המימונה בתל אביב. עיריית תל אביב הקציבה לחגיגות 150 אלף שקלים והשאר הושגו בתרומות מגופים שונים. השנה הורכבו החגיגות משלושה אירועים מרכזיים: טכס ברכת הרב שיפתח את החגיגות, האירוע העממי בפארק הירקון, ומופע הסיום שיהיה בהיכל התרבות.

שכונת יפו ג' נבחרה השנה על ידי עיריית תל אביב, לארח את הטכס המיוחד של ברכת הרב, הפותח במוצאי חג הפסח את חגיגות המימונה. אשתקד נערך הטכס בביתו של ראש עיריית תל אביב שלמה להט באפקה, והשנה ינהל אותו במעמד נשיא המדינה חיים הרצוג, רבה של יפו הרב חיים דרעי. הטכס יערך במגרש הספורט של מתנ"ס בני־ברית ביפו ג', לשם הוזמנו כל חברי הממשלה.

האירוע המרכזי יהיה למחרת ביום שלישי בגני־יהושע בצפון תל אביב הוא כידוע פארק הירקון. החל מהשעה 9 בבוקר עד 5 אחר הצהריים, מצפה עיריית תל אביב לבואם של כחמישים אלף חוגגים, בני העדה המרוקנית מתל אביב וגוש דן. בלב הפארק תוצב במה מרכזית, שעליה יופיעו במהלך שעות היום זמרים ופייטנים מרוקאים כמו ריימונד ולהקתו, זמרים אורחים כמו חיים משה, ולהקות מקרב בני העדות האחרות בישראל, שיתנו מופע ברכה לבני העדה המרוקאית. בין היתר מתוכננת הופעתם של להקות דרוזיות, צ'רקסיות, להקה פרסית, תימנית ובדואית.

על פי התכנון של עיריית תל אביב, במרחבים הגדולים של הפארק יוקמו גם אוהלי העדות השונות, ובכל איזור יובלטו המנהגים של בני העדה. האוהל המרכזי יהיה כמובן האוהל המרוקאי, אותו אוהל שהובא ממרוקו על ידי מזכיר העיר שמואל לוי. מדובר באוהל בגודל 16X8 מטרים, באוהל זה יתקיימו טכסי האירוח הרישמיים של ראש הממשלה יצחק שמיר, ממלא מקומו שמעון פרס, שרי הממשלה והאורחים החשובים שיגיעו לחגיגות.

אטרקציה מיוחדת שתהיה השנה במסגרת אירועי הפארק, היא הופעתם של בני המושבים מקרב העדה המרוקאית בישראל. מדובר ב־111 מושבים בישראל בהם חברים יוצאי מרוקו. הללו יגיעו לפארק הירקון בהסעה מיוחדת, ויבליטו את הישגם. איזור מיוחד בפארק יוקדש לתצוגת מייטב אמנותם של יהודי מרוקו, ובאיזור נוסף יוקרנו סרטים של יהדות זאת ועל חייה בישראל ובמרוקו.

"ערב שירה ופיוט" הוא האירוע שיסיים את חגיגות המימונה בתל אביב, שיתקיים בהיכל התרבות בהשתתפות כל אותם מכובדים שנתנו את חסותם לאירועי החגיגות. הערב היה אמור להתקיים תחילה בהיכל הספורט ביד אליהו אך הועבר להיכל התרבות לאור ביטול הופעתה של הלהקה המרוקאית. בטכס נעילת החגיגות ינעימו את לב הצופים ג'ו עמר, הפייטן חיים לוק והזמר אבי טולדנו, זאת בנוסף לשורה גדולה של אמנים מקרב יהדות מרוקו.

לדברי שמואל לוי, עיריית תל אביב עושה השנה מאמץ גדול ביותר כדי לאפשר לבני העדה המרוקאית בתל אביב וגוש דן, לקיים בצורה המונית, מכובדת ויפה את החג הלאומי של עדתם, ולהביא בכך לקשר הדוק בינם לבין בני העדות האחרות, בבחינת עם ישראל עם אחד הוא.

יוסי וישראל מפונדק מוצא
מאחלים: **חג שמח**
ליהודי צפון אפריקה
לרגל המימונה

האירועים
יתקיימו בגן מנשה ברמת אליהו
ב־ 21.04.87

10.00־11.00	פתיחת החגיגות תזמורת מרוקאית
11.00־11.05	להקת ג'אז (מיכל קציר)
11.15־12.00	תזמורת מרוקאית להקות מחול חבורת זמר קשישים חבורת זמר נוער
12.30־13.00	תזמורת מרוקאית
13.00־13.30	להקת ג'אז להקת מחול רננים
13.30־14.30	תזמורת מרוקאית
14.30־15.00	להקה תימנית
15.30־16.00	אופירה גלוסקא
16.00־17.00	תזמורת מרוקאית

המימונה בראשון לציון – חגיגה לכל העדות

מאת: תרצה מיטל

בראשון לציון מתגוררים כ־13000 יוצאי צפון אפריקה ומתוכם כ־7000 יוצאי מרוקו. כולם אמונים על המימונה ומעוניינים לחגוג את החג אולם לא כולם יכולים להגיע לירושלים ולמרכז החגיגות בגן סאקר. משום כך החליט ראש העיר, מר מאיר ניצן, מאז נבחר לתפקידו לפני שלוש שנים, לארגן חגיגות מימונה גם בעירו, חגיגות שיאפשרו לכל התושבים לקחת חלק בארוע.

כבר בשנה שעברה ארגנה העירייה חגיגות בעיר באמפיתאטרון המקומי והשתתפו בהן קרוב ל־1000 איש. גם השנה מתוכנן אירוע המוני שיתקיים באמפיתאטרון ביום המימונה, יום ג' ה־21/04/87 החל משעה 10.00 בבוקר. באירוע יופיעו: תזמורת של העדה המרוקאית בראשון לציון, להקת ג'אז, להקת המחול העירונית, להקת זמר של קשישים מהמתנ"ס ברמת אליהו, להקה תימנית מבית דגן והזמרת אופירה גלוסקא. האירוע פתוח לקהל ללא תשלום, לכל תושבי ראשון לציון מכל העדות, וכמובן גם לאורחים ומבקרים מכל רחבי הארץ. החגיגות יתחילו כבר בערב החג, אז מכינות המשפחות יוצאי מרוקו את המאכלים האופייניים לעדה, לובשים את הבגדים העממיים המסורתיים בין המשפחות, מוטעמים מן המאכלים השונים, מקיימים את מצוות תרבו ותסעדו. גם ביום המימונה, בנוסף להופעות, יערכו המשפחות פיקניקים וסעודות שבהם יושם דגש על המאכלים המסורתיים. ראש העיר מציין שבעיר כמו ראשון לציון, שעל תושביה נמנים יוצאי כל העדות והגלויות, חגיגות המימונה העממיות שיש בהן שמחת חיים אמיתית הן אמצעי מצויין לקירוב הלבבות וכך הן מקבלות צביון של מיזוג גלויות אמיתי, ומקיימות את אשר חרתו על דגלם מייסדי המושבה עם הקמתה: עמל כפיים, עלייה ומיזוג גלויות, חיים בשלום עם תושבי הארץ וחיים בבצעה ובאושר.

עיריית ראשון לציון
מ ב ר כ ת
את חוגגי המימונה
תסעדו ותרבחו

מאיר ניצן
ראש העיר
והנהלת העירייה

صكنا من الاهل

صكنا من الاحل

מחבר "רוצי שמוליק" מת בנסיבות מסתוריות — שופט הורה על נתיחה

שמואל צ'יזיק, בן 42, נמצא במטבח דירתו בתל אביב בלא רוח חיים — רגליו על כסא וגופו על הרצפה ● המשטרה: יתכן שהמוות לא היה טבעי ● חברה קדישא: אין צורך בנתיחה — האיש היה חולה לב, וכשנמצאה גופתו היתה הדירה נעולה מבפנים

(ע). בית משפט השלום בתל אביב הורה שלשום לערוך בדיקה פתולוגית לאחר המוות כדי לברר את נסיבות מותו של הפזמונאי, שמואל צ'יזיק. בכך נעתר בית המשפט לבקשת המשפחה והמשטרה, על אף התנגדות חברה קדישא והרב קוק.

הפזמונאי, בן 42, שחיבר להיטים רבים, ובהם "רוצי שמוליק קורא לך" ו"התחברה להגנת הטבע", נמצא מת ביום ו' ב־7.30 בערב בדירתו ברחוב הרצל בתל אביב.

חברתו, ד"ר חנה הלברשטיין, מרצה לכלכלה באוניברסיטת תל אביב, באה לדירתו, ולאחר שלא הצליחה לפתוח את הדלת במפתח שהיה ברשותה, הזעיקה ידיד העובד במשטרה. זה פרץ לדירה, ואז התגלה צ'יזיק, שוכב בלא רוח חיים במטבח, רגליו על כסא וגופו על הרצפה.

תנוחה זו עוררה את חשד המשטרה, ולכן ביקשה לערוך בדיקה שלאחר המוות, בחשד שזה לא היה מות טבעי. לבקשה הצטרפו אחותו, ואמו, הנמצאת בדרכה ארצה מארה"ב.

אולם חברה קדישא והרב קוק התנגדו לכך. לפיכך נערך ביום ו' דיון לפני השופט אהרן פרוינד, בבית משפט השלום בתל אביב. בדיון נכח הזמר אריאל זילבר, ששמואל צ'יזיק כתב את רוב שיריו.

הרב קוק טען שנסיבות המוות ברורות. הוא הסביר כי צ'יזיק היה חולה לב, ולקה בהתקף במאי 1986, ובכלל זה צינתור בבית החולים איכילוב וטיפול שיקומי. הוא הוכר כנכה 100 אחוז לצמיתות, וחי מקצבת נכות של הביטוח הלאומי ומתמלוגים שקיבל מאקו"ם.

הוא ציין שהדירה שבקומה הרביעית היתה נעולה במפתח, וכל הדלתות והחלונות היו מוגפים. גם השרשרת שעל דלת הכניסה היתה נעולה. לפיכך לא יתכן שהיה שם אדם אחר, שלאחר מכן נעל את הדירה מבפנים, והמת בוודאי לא היה יכול לנעול את הדירה.

פרקליט המשפחה טען שבכל זאת יש חשד למוות לא־טבעי. המשטרה הצטרפה לדעתו.

השופט הורה כי ייעשה ניתוח מוגבל, של הגולגולת בלבד, כדי לקבוע אם היתה בה חבלה.

כמו כן ייעשו בדיקות דם ובדיקות טוקסיקולוגיות של הזמצה שנפלטה מפי המנוח בעת מותו, כדי לברר אם היתה הרעלה.

ביום א' יתקיים שוב דיון בבית משפט השלום בתל אביב, ובו יוצגו תוצאות הבדיקות ותישמע גם בקשה של האם, שתחזור עד אז מחו"ל.

"יום כיף" לילדים חולי סרטן

ילדים חולי סרטן היו אתמול אורחי הלונה פארק בתל אביב. "יום הכיף" נערך ביוזמת ראש העירייה שלמה להט ובשיתוף האגודה למלחמה בסרטן. בתמונה: האחיות אורית וליה מלכה משודרות על הקרוסלה

סיום הפסטיוואל לתיאטרון ילדים נחוג במסעדת־פיתות

כ־150 השתתפו במסיבה במסעדת "הקודרים" ● בעל המסעדה: לא הוגשה שום בקשה מיוחדת מהמארגנים לכלול מצות בתפריט

מאת נורית בהנא
סופרת "הארץ" בחיפה

מסיבת סיום רשמית של הפסטיוואל לתיאטרון ילדים בחיפה, נערכה אמש, בהשתתפות כ־150 איש, במסעדת "הקודרים", שבה מוגש חמץ בימי חג הפסח.

ראש החזות הדתית בעיריית חיפה, משה כליטנבטל, מחה על כך לפני ראש עיריית חיפה, וביקש לברר מי אחראי לבחירת המסעדה.

בעל המסעדה, עטאללה בטרוס, אמר כי תפריט המסיבה כלל סלטים, משקאות קלים ושישליק, ואישר שהמסעדה מגישה, לפי בקשת הלקוחות, גם פיתות.

לדבריו, לא היתה בקשה מיוחדת מהמארגנים לכלול מצות בתפריט.

עם נעילת פסטיוואל התיאטרון לילדים בחיפה זכה במקום הראשון המחזה "הסוד מהכוכב", שיקבל גם 15 הצגות הרצה ו־3,000 ש"ח, מתנת "חסך". את המחזה כתב וביים שי שוורץ.

בפרס השני זכו המחזה "מסע הדוד מקס", של תיאטרון "עבודה חרשה" בשיתוף תיאטרון נוה צדק, וההצגה "ידיד ההפתעות" של מוטי סנדק.

בפרס השלישי זכתה ההצגה "סימפוניית הצעצועים והמחשב" מאת רונית שטרן מורה, בבימוי בני פורת. בציון לשבח זכתה ההצגה "הענק וגנר" של תיאטרון הבובות של שרונה שפירא.

קציר הדמים בכבישים בשבוע פסח: 16 ניספו, 100 נפצעו

7 מההרוגים ו־30 מהפצועים קשה — הולכי רגל

(ע). 16 בני־אדם נהרגו ו־100 נפצעו ב־71 תאונות־דרכים, שארעו בכבישי הארץ בשבוע הפסח.

בין ההרוגים היו שבעה הולכי־רגל, והם שני קטינים. בין הפצועים־קשה — 30 הולכי־רגל, ובהם 14 קטינים.

ראש מחלקת התנועה במטה הארצי, ניצב־משנה משה חרי, מסר כי מסיכומי שלושת החודשים הראשונים של השנה מסתמנת עלייה של 8% במספר תאונות הדרכים לעומת התקופה המקבילה אשתקד. במספר הנפגעים חלה בתקופה זו עלייה של 13%.

ב־22% מן התאונות, מעורבים הולכי־רגל.

בת 70 נהרגה בנתניה

בורית אמוזי, סופרת "הארץ" בשרון, מוסרת כי אשה כבת שבעים נהרגה שלשום בלילה מפגיעת רכב באזור התעשייה בנתניה. במשטרה מנסים לאתר את בני משפחתה, ולברר את נסיבות התאונה.

8 נפצעו בצומת פלוגות

שמונה אנשים נפצעו ביום ה', רובם קשה, בהתנגשות בין שני כלי־רכב בצומת פלוגות, במקום שבו מוצב רמזור.

מכונית פרטית, נהוגה בידי יגאל שואף (52), התנגשה בפרטית אחרת, נהוגה בידי שלמה פרידמן (69) מקריית חיים. בהתנגשות נפצעו שני הנהגים, נשיהם, רחל שואף (49) וחנה פרידמן (61), וכן בני הזוג חיה ומרדכי איגנשטט מאשקלון (64, 61) ורבנית ויהושע ליטוביץ (28, 24) מבאר־שבע.

אמבולנסים של מד"א מקריית גת ומקריית מלאכי העבירו את הפצועים לבית החולים ברזילי באשקלון. אנשי משטרת התנועה של חבל לכיש יצאו למקום וטיפלו שעה ארוכה בוויסות התנועה בצומת.

ערך את העמוד: משה ריינפלד

מחירים מיוחדים להשכרות ארוכות

מבצע מיוחד: שבוע על חשבוננו!

שכור רכב לתקופה ארוכה והשבוע האחרון יהיה על חשבוננו *

* מינימום 3 חודשי השכרה

swift rent a car

סוויפט. לשכור ולחזור

השכרת רכב סוויפט

טל: 03-291112/3/4
03-295819 ,03-284505

בורגר ראנץ'

5000 ארוחות לזוכים בבינגו

מקום טוב לאכול

בינגו

יומולדת

העשיר הכי מדליק של העיר

סגירת אוניברסיטת ביר־זית

גלוי־דעת

זו הפעם השניה תוך ארבע חודשים שההתנהגות הברוטלית של הצבא בפזור הפגנות באוניברסיטת ביר־זית מביאה להרג סטודנטים. זה בנוסף לכל ההשפלות, ההפחדה, החדירה לתוך כתלי הקמפוס ועצירה המונית של סטודנטים. אנו עדים לנסיון עיקש מצד השלטונות להרוס את המוסדות להשכלה גבוהה בשטחים בכלל ואוניברסיטת ביר־זית בפרט. מוסד להשכלה גבוהה אינו חי בנתוק מחברה, הוא מעורב בחייה ומחויב עמוקות כלפיה. סטודנטים ומרצים כאחד, באוניברסיטת ביר־זית, אינם יכולים להרשות לעצמם להיות אדישים כלפי שביתת הרעב של האסירים הבטחוניים. ההתנהגות שלוחת הרסן של המתנחלים ומדיניות היד הקשה. אין לנו אשליות לגבי קיום חיים אקדמאיים נורמליים בצל הכבוש, יחד עם זאת, זכותנו ללמוד וללמד איננה ניתנת להפקעת.

עפ"י צו של שר הביטחון, נסגרה אוניברסיטת ביר־זית לתקופה חסרת תקדים של ארבעה חודשים. כשלושת אלפים סטודנטים, מרצים ופקידים הוצאו לחופשה כפויה וארוכה. אנו מתריעים מפני ההשלכות החמורות של מצב ענינים זה. אוניברסיטה אינה שטח הפקר. סטודנטים ומרצים אינם בני ערובה בהתנצחויות בין השלטונות למתנחלים ודמם אינו מותר. עם כבוש אינו עם חסר זכויות. זכויותיו החוקיות ובראשן הזכות להתנגד לכבוש מעוגנות בחוק הבינלאומי.

אוניברסיטת ביר־זית היא מבצר לאומי ואקדמאי ובשל זה אנו גאים בה. היא מתפקדת בתנאים כמעט בלתי אפשריים וסוללת את דרכה בהצלחה לא מבוטלת. סגירתה אינה מהווה גורם מרתיע לאף אחד ורק תביא להעמקת האיבה והרגשת העוול.

אנו דורשים את בטולו של הצו האכזר שעל פיו נסגרה אוניברסיטת ביר־זית לארבעה חודשים והעמדתם לדין של האחראים לרצח הסטודנטים. אנו קוראים לכל בעל מצפון לסייע לנו במאבק למען פתיחת האוניברסיטה לאלתר.

קבוצת מרצים מאוניברסיטת ביר־זית

(השמות שמורים במערכת)

נעצר בחשד כי התעלל שנתיים וחצי בבן 13 בחיפה ועשה בו מעשי סדום

2 מבת־ים ומיפו חשודים במעשים מגונים בצעירה מסוממת ברכבם ● תושב חאן־יונס חשוד במעשה מגונה בבת 3 וחצי בשדרות ● צעיר מצור־שלום חשוד שהדיח מפגרת לזנות

(ע). צעיר חיפאי, החשוד בהתעללות מינית ובמעשי־סדום בנער בן 13, הובא שלשום לבית־משפט השלום בחיפה. מעצרו הוארך בשמונה ימים, בפקודת השופט חנוך שילוני.

בארכות המשטרה גולל בבית המשפט פרשת התעללות, שנמשכה כשנתיים וחצי, בנוסח "התפוז המכני".

המשטרה טוענת כי החשוד, גבריאל קרקבי (24), עשה בנער מעשי־סדום בכוח, תוך שימוש בוויבראטור.

החשוד הכחיש בבית המשפט את האשמות המיוחסים לו.

מעשה מגונה בבת 3

שופט־שלום בבאר־שבע ציווה השבוע לעצור אדם, שהודה במעשה־מגונה בפעוטה בת 3 שנים וחצי.

נציג המשטרה ביקש להאריך את מעצרו של אחמד סלימאן אל ברים (52) משכונת בני־סוהילה בחאן־יונס, לאחר שהתקבלה תלונה כי עשה מעשה־מגונה בפעוטה.

נציג המשטרה טען כי ביום א' שעבר עבר החשוד בביקור חצר של משפחה בנתיבות, וכאשר הגיעה למקום הפעוטה, בת המשפחה, הפשיט את מכנסיה, נגע באבר־מינה, ולאחר מכן חשף לעיניה את אבר־מינו ועשה את צרכיו.

החשוד הודה במעשים שיוחסו לו, אך ביקש כי בית המשפט יתחשב בו, משום שהוא בעל משפחה.

השופט, ידין טימור, ציווה לעצור את החשוד לשבוע, כדי לאפשר את חקירתו.

מעשה מגונה במסוממת

שני צעירים שאספו לרכבם צעירה מסוממת, ולדברי התביעה הכללית ניסו לעשות בה מעשה מגונה במכוניתם, בשהיתה מחוסרת הכרה, הואשמו שלשום בבית המשפט המחוזי בתל־אביב במעשה־מגונה בכפייה, ובקשירת קשר לביצוע פשע.

בכתב האישום נאמר כי שני הנאשמים, רוני ודרי (23) מבת־ים ושלמה קציני (27) מיפו, נסעו יחד ברכבו של ודרי, ביוני 1986. הם הבחינו בצעירה שהלכה ברחוב מתנודדת, כנראה משימוש מופרז בסמים.

לטענת התביעה, אספו אותה למכוניתם ונסעו לחוף הנכים בבת־ים, ושם התכוונו לעשות מעשה מגונה בגופה. כשהגיעו לחוף, יצא קציני מהמכונית לשמור על השטח, ואילו ודרי הוריד את מכנסיו ואת מכנסי המתלוננת, ופתח את כפתורי חולצתה. אחר כך גהר עליה ועשה בה מעשה־מגונה, בעודה מסוממת.

בשעת המעשה עבר במקום שוטר ותפס את השניים.

מעצר לחשוד בהדחת צעירה לזנות

"לא ידעתי שהצעירה מפגרת בשכלה — חשבתי שהיא רק בר־כאן", טען שלשום, להגנתו, שלום אלמליח (29), תושב שכונת צור־שלום בקרית אתא, בעת שהובא לפני שופט־שלום בחיפה בחשד שהדיח את הצעירה לזנות.

המשטרה מייחסת לחשוד עבירה של סרסרות לזנות. בית המשפט, צויין כי לחשוד יש הרשעות על עבירות מין ורכוש.

הפגנת חרדים ליד מסעדה בבירה פוזרה בגז מדמיע

שתי ניידות משטרה נפגעו מאבנים ● 2 נערים חרדים נעצרו

(ע). שני נערים חרדים נעצרו אתמול אחה"צ בעת פיזור הפגנה לאראוקית של חרדים ליד מסעדת "מי ומי" בירושלים.

בפיזור ההפגנה השתמשה המשטרה בגז־מדמיע, ושתי ניידות משטרה נפגעו מידויי אבנים.

בשעות אחה"צ התאספו ליד המסעדה כמה עשרות חרדים, רובם נערים, שבאו למחות פעם נוספת על כך שהמסעדה פתוחה לקהל בשבת. המפגינים ידו אבנים, בעיקר לעבר השוטרים שהיו במקום.

המשטרה החלה לפזר את המפגינים שנמלטו לסמטאות סמוכות. במהלך הפיזור, זרקו השוטרים רימון גז־מדמיע לעבר המפגינים.

ברחוב בצלאל נפגעו שתי ניידות משטרה מאבנים. שמשתה הקדמית של אחת הניידות, המשמשת את מחלקת הבילוש של המשטרה, נופצה.

תוך כדי פיזור ההפגנה, עצרו השוטרים שני חשודים בני 15 ו־17 כחשודים בידויי האבנים.

משפחתו של ילד שמת לפני שבע שנים מפגיעת מכסה עגלת־אשפה תובעת פיצויים מעיריית אשדוד

התובעים: העירייה ויצרן העגלות אחראים למותו מכיוון שלא דאגו להתקין בשולי העגלה חגורת גומי עבה ורחבה במקום זו שנשחקה ונפלה ● הנתבעים: עגלת אשפה איננה חפץ מסוכן

מאת איתן רבין

בית המשפט המחוזי בבאר שבע עומד לפסוק בימים הקרובים בתביעת נזיקין נוספת נגד עיריית אשדוד, שבה היא נדרשת לפצות את משפחתו של ילד שנפגע מעגלת אשפה עירונית ומת ב"צמח", כעבור שלוש שנים.

לפני כשבוע חייב בית המשפט המחוזי בבאר שבע את עיריית אשדוד, בתביעה אחרת, לשלם יותר ממיליון ש"ח לנער משה זכאי שנפגע לאחר שהתהפכה עליו עגלת אשפה.

התאונה שמדובר בה כעת, אירעה לפני שבע שנים. הילד, ליאור ביר־טון, התכופף כדי להוציא דבר מה מעגלת האשפה, אך מכסה העגלה הכבד נסגר על ראשו. לפי כתב התביעה, נפסקה אספקת החמצן למוחו לזמן ארוך, עד שילדה מתושבות השכונה, שהבחינה בגופו התלוי מחוץ לעגלה, חילצה אותו.

הילד הועבר מבית חולים אחד לאחר, עד שנשלח לבית לוינשטיין, ואושפז כ"צמח" כמה חודשים. הוא הוחזר לביתו, ושם מת בספטמבר 1983.

בכתב התביעה, שהוגש באמצעות עו"ד אברהם אשר, נאמר כי עיריית אשדוד ויצרן העגלות אחראים למותו של הילד, מכיוון שלא דאגו להתקין בשולי העגלה חגורת גומי עבה ורחבה, במקום זו שנשחקה ונפלה.

בכתב ההגנה טוענים הנתבעים כי עגלת אשפה אינה בחזקת דבר מסוכן המחייב לצפות אסונות מסוג זה.

נפטרה פסיה ויגוצקי "יקירת ראשון לציון"

(ע). פסיה ויגוצקי, "יקירת העיר ראשון לציון", דמות ססגונית מתקופת העלייה הראשונה, מתה אתמול בבוקר. בת 97 היתה.

פסיה ויגוצקי עלתה ארצה עם אמה בגיל שלוש, בעקבות אביה. מאז חיתה 94 שנים בראשון לציון.

בשנה הבאה לראשון לציון זכתה פסיה לתואר "יקירת העיר", לאחר שנים רבות של פעילות ציבורית. בין תפקידיה, מרכזת התרבות בוועד המושבה ולאחר מכן במועצה המקומית, פעילה בארגונים ציבוריים שונים וממקימי תיאטרון האוהל בעיירה.

את "ליל הסדר" עוד עשתה בקרב המשפחה בעירה, כשהיא בריאה וצלולה ואינה נזקקת לעזרה מיוחדת.

הלווייתה תיערך היום בצהריים. בדרך לבית העלמין ינוח הארון בביתה, ברחוב ירושלים 30, שם יוכלו ידידיה ומוקיריה לעבור על פניה.

בעקבות השמש לדרום אפריקה!

הצטרף לטיול המיוחד של אופיר טורס לדרום אפריקה בהדרכת עמוס אורדן.
פנינה אקזוטית וקסם אנושי. נופים, שמורות טבע, מכרות זהב ויהלומים.

היציאה הקרובה: 27/4/87
היציאה מובטחת. הזדרזו!
(טיולים נוספים - 24/8/87, 26/10/87)

פרטים והרשמה אצל עמוס או איריס באופיר טורס, טל: 03-209777 ואצל סוכן הנסיעות שלך.

SAA אופיר טורס

צו להרוס חריגות בנייה במלון הילטון בתל אביב

המלון נצטווה להרוס בתוך שנתיים פרגולה שהקים בבריכת השחייה מתקנים בחניון וביתן על הגג

מאת חיים הנדוורקר

בית המשפט העירוני הוציא באחרונה צו הריסה נגד חריגות בנייה, בשטח של 600 מ"ר, שנעשו במלון הילטון בתל אביב.

צו ההריסה הוצא לגבי פרגולה שהוקמה בשטח בריכת השחייה על פני 300 מ"ר, למתקנים שהוקמו בבניין המלון לשימושיו בשטח של 291 מ"ר ולביתן בשטח של 14 מ"ר על הגג.

הצו הוטל לביצוע על הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה.

תוך שנתיים יצטרך המלון להרוס את השטחים החריגים. אם לא, תעשה זאת הוועדה המקומית והמלון יחוייב בתשלום נוסף.

חברת הילטון תל אביב הגיבה על פסק הדין באומרה כי בתוך זמן קצר מאוד ייפתרו המחלוקות בין העירייה למלון, לנוכח ההתקדמות בעניין הקמת הבניין.

שוקלים לגבות תשלום בעד כניסת רכב ליפו העתיקה

בימים ובשעות שיש עומס מיוחד במקום

מאת חיים הנדוורקר סופר "הארץ" בתל אביב

בימים אלה נבחנת בעיריית תל אביב תוכנית שלפיה תיסגר יפו העתיקה לתנועה חופשית של כלי רכב. עלפי התוכנית, ייגבה תשלום מכל נהג שירצה להיכנס אליה ברכבו.

בכוונת הוגי התוכנית ליישמה בימים ובשעות שבהם קיים עומס מיוחד במקום, כמו למשל, בשבתות, ערבים ואירועים מיוחדים.

גורמים המעורבים בעניין אמרו כי התוכנית אינה מיועדת לשמש מקור הכנסה נוסף לקופת העירייה אלא לווסת את התנועה במקום. הגורמים אמרו כי כיום נוהגים בעלי רכב להגיע אל יפו העתיקה בדרכם מדרום לצפון ונוסעים אנה ואנה מתוך מטרה למצוא מקום חנייה, דבר המעכב את התנועה במקום.

גביית תשלום בכניסה ליפו העתיקה — הפיכתה בעצם לחניון גדול — תאפשר מניעת נסיעות מיותרות דרך המקום. נודע כי אפשר שהתוכנית תיושם כבר בחודשים הקרובים.

דוד בלאס מערער שוב על ההחלטה להשאירו במעצר

"רוב העדים כבר סיימו את עדותם ואין כל חשש כי אשבש הליכי־משפט"

(ע). איש־העסקים דוד בלאס שב וערער לבית המשפט העליון על החלטת בית המשפט המחוזי בתל־אביב שלא לשחררו בערבות, אף שרוב העדים במשפטו, הן של התביעה והן של ההגנה, סיימו את עדותם.

בלאס טוען, באמצעות פרקליטו יעקב ויינרוט, כי רק שני עדים מטעם ההגנה אמורים להעיד במשפט: פרופ' סרן ומומחית לכתב־יד.

לטענתו, אין כל חשש כי ישבש הליכי־משפט, ועל־כן ניתן לשחררו בערבות, ואין כל טעם להחזיקו במעצר.

בית המשפט העליון ידון בערעורו של בלאס ב־24 באפריל. הדיון יהיה לפני השופט אליעזר גולדברג.

חשד: 4 "השתלהבו" ממשחק כדורגל ושרפו דגל ישראל

מאת איתן רבין

בית משפט השלום בבאר שבע ציווה בשבוע שעבר לעצור ל־6 ימים שלושה צעירים מהעיירה הבדואית רהט שבנגב, וצעיר אחר מרפיח, החשודים בשריפת דגל המדינה ובניסיון להצית את משרדי המועצה המקומית.

נציג המשטרה, סמ"ר רחמים כהן ממשטרת אופקים, טען כי בשבת שעברה, לאחר משחק כדורגל ברהט, הגיעו הצעירים לבניין המועצה כשהם "משולהבים", ושרפו את הדגל המונף מעליו.

עוד טען נציג המשטרה כי הם הצטברו גם, שהיה צמוד למשרדי המועצה, והציתו אש במטרה לשרוף את המבנה.

שלושה מהעצורים — קטינים; החשוד הרביעי הוא ג'יהאד אלעביד, בן 19. הארבעה הכחישו את האשמות נגדם.

90 התייבשו באילת בחג; 60 ילדים "הלכו לאיבוד"

מאת איתן רבין

כ־90 מקרים של התייבשות, בעיקר של קשישים וילדים, נרשמו עד אמש בעיר אילת, המוצפת מבקרים. כך מסר אתמול ל"הארץ" ג'ימי בן עטיה, מנהל שירותי החוף באילת.

ברוב המקרים הועברו המתייבשים לתחנות עזרה ראשונה בחופי הרחצה לקבלת טיפול, אמר בן עטיה. הוא מסר גם שעד אמש "הלכו לאיבוד" בחופי אילת כ־60 ילדים, אך כולם הוחזרו להוריהם כעבור מספר שעות.

אתמול נרשמה תנועת שיא באילת: כ־80 אלף מבקרים שהו בעיר. "אילת נראית כמאהל אחד גדול", אמר מנהל שירותי החוף, שאמר עוד כי השנה מקפידים המבקרים יותר על שמירת הניקיון בחופים.

לוגל

לומדה לא רק בבית־הספר!

לוגל - לומדה גליל
דואר קרית שמונה 10200 טל. 06-945658/9
תל-אביב בית הלל 1 67017 טל. 03-335271

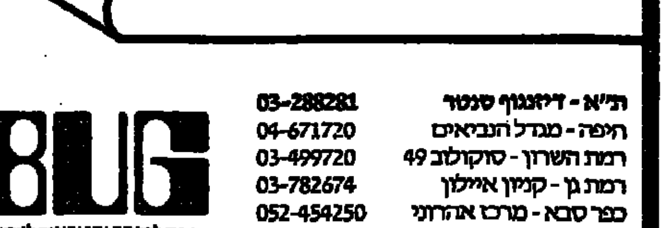

לוגל מכריזה לראשונה על לומדות לשימוש ביתי.

לרגל כנס מרית, (מחשבים בחינוך), מכריזה לוגל על שיווק לשוק הביתי של משחקים לימודיים על מחשבי י.ב.מ. PC:

★ משחקי עברית.
★ משחקי חשבון.
★ משחקי אנגלית.
★ משחקים לפיתוח מיומנויות קריאה ולמידה (הבנת הנקרא אנגלית/עברית)
★ הכרת המחשב.

למרבית המשחקים מצורף מחולל המאפשר שינוי, עיצוב ופיתוח משחקים חדשים על ידי המשתמש.

לוגל-פיתוח הלומדה למחשב IBM/PC

BUG
המרכז לספרות עזר ותוכנה למחשבים
COMPUTER BOOKS & SOFTWARE
הפצה בלעדית לשוק הביתי

ת"א - דיזנגוף סנטר	03-288281
חיפה - מגדל הנביאים	04-671720
רמת השרון - סוקולוב 49	03-499720
רמת גן - קניון איילון	03-782674
כפר סבא - מרכז אהרוני	052-454250
באר שבע - המשביר לצרכן	057-31213
נתניה - הרצל 51	053-35554
ירושלים - דורות ראשונים 11	02-240926

הארץ

יום א' כ' ניסן, תשמ"ז
19 באפריל 1987

המערכת, ההנהלה, מחלקת המודעות, ההפצה והמנויים: תל־אביב, רחוב זלמן שוקן 21, טל' 5121212 ת"ד 233 מיקוד 61001 פקס' 810012 — טלקס 33748

ירושלים: רחוב ההבצלת 2 טל' 224245-6, ת"ד 273 מיקוד 91002
חיפה: רחוב מוריה 20 טל' 661166-8, ת"ד 5259 מיקוד 31052

המו"ל: הוצאת עתון הארץ בע"מ, רח' זלמן שוקן 21, תל־אביב
העורך: גרשום שוקן

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ואינה מתחייבת לפרסמן

HA'ARETZ Daily Newspaper, Tel-Aviv, Israel — P.O.B 233, Tel. 5121212

אש"ף בדרך להקצנה נוספת

המלך חוסיין הבהיר לפני למעלה משנה שהוא "מפסיק את התיאום המדיני" עם אש"ף הוא עשה כך כדי ללחוץ שוב, לאחר שכבר נכשל בכך פעם אחת, על יאסר ערפאת. חוסיין רצה שערפאת ימשיך לשכנע את חסידיו לאשר את "הסכם ערפאת עמאן" משנת 1985. עד כמה שניתן להבחין עתה העלה ערפאת חרס בנסיונות השבוע הללו — אם אמנם עשה כאלה. מכל מקום: ארגון פת"ח החליט לפני כשבוע שהסכם 1985 בטל ומבוטל. ארגון פת"ח משתדל גם שהחלטה זו שלו תהיה בעלת סמכות המחייבת את "המועצה הלאומית הפלשתינית" — היא הפרלמנט של אש"ף, ובכך לפור את אשליותיהם של אלה אשר חושבים אולי, בסתר לבם, כי מוטב היה שלא להתכחש לערפאת ולא להעמיק את הניגוד בין אש"ף ובין המלך ההאשמי.

אין לדעת מה יצא בסופו של שבוע הדיונים של המועצה; אבל קשה שלא להעריך כי פגישותיו של ערפאת, עם ג'ורג' חבש, נאיף חוואתמה ואבו ניד'אל, מצביעות על הכיוון כי עליו להתפייס עם פלגי אש"ף הקיצוניים. ממוסקבה מפצירים בערפאת כל הזמן ללכד מחדש את כל פלגי אש"ף כתנאי מוקדם לקידומו של "העניין הפלשתיני"; התקרבות אל חבש, חוואתמה ואבו ניד'אל עשויה, אולי, לרכך את האיבה אשר חפז אל־אסד, נשיא סוריה, רוחש לערפאת.

מצד שני, אש"ף מלוכד ובשל כך גם חזק יותר, אינו תואם בהכרח את גישתו של המנהיג הסורי; דמשק תסביר פנים רק לאש"ף שיוכיח את עצמו ככלי שרת צייתני בידיה שכן היא רואה את עצמה כאפוטרופוס הבלעדי של כל הפלשתינאים.

כיצד יגיבו הפלשתינאים בגדה וברצועה על ליכודו של אש"ף, אם אמנם יתגשם בכינוס המועצה? לדידם יאסר ערפאת, הוא שהיה, עד כה, הדמות המלכדת והמנהיג הלאומי בה' הידיעה. האם יקבלו הנהגה קולקטיווית אשר פירושה, בהכרח, הקטנת משקלו של ערפאת?

לפני כשנה הכזיבו ערביי השטחים המוחזקים את המלך חוסיין. הוא היה סבור כי הם יברכו על הסכם עמאן ויתלו את תקוותם במדיניותו, כלומר במאמצים להביא לידי סוף הכיבוש הישראלי בדרך של ועידה בינלאומית. הם — נשארו נאמנים לערפאת.

האם יתמידו ערביי השטחים בתמיכה באש"ף גם אם המועצה באלג'יר תאמץ את ההחלטות הקיצוניות ביותר — לא רק את ביטולו של הסכם עמאן וחזרה על שלילתן של החלטות 242 ו־338 של מועצת הביטחון, אלא גם ניתוקם של קשרי אש"ף עם מצרים, אם זו לא תוותר לביטולם של הסכמי קמפ דיוויד? האם יסמכו עסקני הפלשתינאים בשטחים המוחזקים את ידם על החלטות שפירושן הפוליטי הוא השתעבדות מוחלטת לרצונה של סוריה?

קיימת שאלה נוספת, שהתשובה עליה עשויה להיות אף חשובה יותר מאשר תגובתם של הפלשתינאים והיא: כיצד יגיב המלך חוסיין? היגררות אש"ף אחרי סוריה אינה יכולה להיות רצויה בעיניו; אם ישלים עמה, יהיה לו אויב לא רק בצפון ממלכתו אלא גם ממערב לה.

ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ סבור כי ההקצנה של אש"ף עשוייה לסלול את הדרך להחלטה של הפלשתינאים ליטול לידיהם את ייצוגם בוועידה הבינלאומית (במשא ומתן הישיר בין ישראל לירדן). אבל התגשמות תקווה זאת נראית תלויה בתגובתו של המלך חוסיין. אם יחליט חוסיין להינתק לחלוטין מאש"ף ויומרותיו, אין זה מן הנמנע כי רוב עסקני הפלשתינאים בגדה המערבית וברצועת עזה ילכו, מתוך שיקול מפוכח, אחריו; ברם, אם חוסיין ירתע מהתנתקות שכזו ויחליט כי עליו להמתין לקונסטלציה נוחה יותר — כפי שנהג בעבר, יותר מפעם אחת — תתחזק האדמיניסטרציה האש"פית בקרב ערביי השטחים המוחזקים עם כל המשתמע מזה באשר למצב הביטחון בשטחים.

חקירה בלי פרשה

התגובה על טענותיו של עזאת נאפסו מעידה לא רק על חשש לטעות משפטית אלא על אבדן האמון במערכת הממסד

מאת דן מרגלית

בירורי־סוף־השבוע אצל גורמים משפטיים, משני צדי המתרס, בפרשת הרשעתו של עזאת נאפסו, מחזקים את הרושם כי צריך אמנם לחקור אך אין הסתבר בפרשייה בסמכות הרשה. הח"כ מרדכי וירשובסקי משינוי ראה צל־הרים כהרים בהודעה להתריע על שיבוש הליכי משפט ועל הגינה בנוסח פרשת השב"כ הקודמת. זה יצר כותרות, לא יותר.

קודם כל מפני שבניגוד לפרשת השב"כ לא נחסמה הדרך של איש אל בית המשפט.

להיפך, נשיא בית המשפט העליון מאיר שמגר קצר את הפירות שזרע בוועדה שנשאה לפני מה שנים את שמו. הוא המליץ אז להתיר למורשע בבית משפט צבאי לבקש רשות לערער גם בפני ערכאה אזרחית בכירה. שמגר הוא עכשיו האיש שבתוקף תפקידו כנשיא בית המשפט העליון איפשר לנאפסו ליום דיון מחודש.

גם מערכת השיפוט הצבאית אינה יוצאת כאן דווקא באור מפוקפק כמעט חשוך. בראש בית הדין הצבאי לערעורים התמנה לעמוד מי שהיה בתקופה הרלוונטית נשיא בית המשפט העליון האזרחי, יצחק כהן, הוא האיש שהוועדה לחקר אירועי סברה ושתילה נקראה על שמו. אך מותו של כהן הקדים את ערעורו של נאפסו, ואז נקרא לשבת בראש בית הדין שופט אזרחי נוסף, יצחק שילה. זה הוא הרכב הרחוק מלהראות כתוכנה משפטית של קצינים במדים, אף כי קוצר־היריעה של פסק הדין מעורר תמיהה ובראשה גם את תמהת סניגורו של נאפסו, הפרקליט אריה קמר.

הטיפול המשפטי הנוכחי אינו נושא בחובו גם סכנה של שיבוש הליכי משפט. מן הרגע שבו פנה הסניגור קמר לשמגר, העצנה — אין עוד מי שיכול למנוע הליך של צדק. גם אילו הסתפק נאפסו בחנינה ואילו תמך בכך היועץ המשפטי יוסף חריש — עדיין לא היה בזה כל פסול. אין רע בהליך שיורה את שחרור נאפסו מן הכלא.

ואין חנינה כזאת מכנעת את מיצוי הדין עם אנשי השב"כ שלטענת הנאשם עברו על החוק בעת חקירתו. מה גם שחריש טען כי לא הציע כלל לחון את נאפסו אלא צידד במיצוי הדין המשפטי.

יש משפטנים המבקשים לראות במודעש מעין אלפרד דרייפוס צ'רקסי, אחרים מקיפים השוואה צנועה יותר, עם עמוס ברנס. בכל דימוי נראה כי בשב"כ לא בדו ראיות נגד הקצין הצ'רקסי אלא הפעילו עליו לחץ בלתי חוקי כדי לסחוט ממנו הודאות אסורות שהוסתרו מן השופטים. זה חמור כשל־עצמו, אך אינו עולה בקנה אחד עם טעות בידוי העדויות המיוחסת — כמעט מאליה — לסגן ראש צוות החוקרים יוסי גנוסר, ואת כשיטת הדלכם המוחגה, כלומר — בשל חלקו בפרשת השב"כ הנודעת.

גנוסר אינו האשם הבכיר. בראש הצוות עמד "פששי", איש פלמ"ח לשעבר, אדם נעים הליכות שפרש לעסקים פרטיים ואין חושדים בו כלל. אפילו אם במהלך החקירה שהה "פששי" בעיר אחרת והיכו בפועל מטעם השב"כ היה גנוסר — עדיין ראש הצוות הוא הנושא באחריות העליונה, גם אם מסיבות של יחסי ציבור נוח לבני משפחת נאפסו לכוון אצבע מאשימה דווקא לעבר סגנו.

"פששי" וגנוסר חשודים בסודיות עזות בנסיבות אסורות, ועל כך אפשר להעמידם לדין אפילו אם בדיון המשפטי יימצא כי נאפסו אשם או עבר חלק מהעבירות המיוחסות לו. התפתחות כזאת גם אינה מבטיחה לנאפסו זיכוי אוטומטי. בית המשפט העליון עשוי לגנות את שיטות החקירה של "פששי" וגנוסר, אבל לקבל את תוצאותיה כעובדה מוכחת.

אתמול סברו רבים מן העוסקים בסוגייה כי שיטת הלחץ אינה חורגת מן המתרחש בחקירות רבות של המשטרה. זו מכת מדינה, אבל לא "פרשה בטחונית". היא תיבדק בבית המשפט העליון גם בהסתמך על מבחן חשוב: האם הורשע נאפסו לאחר רק מפני שהודה, בלחץ החוקרים, בעבירות המיוחסות לו, או שמא במסגרת זו ניפק גם הוכחה ממשית להאשמות שהועלו נגדו. האם הציגו חוקרי השב"כ בבית המשפט רק את הודאתו ושיקרו שנגבתה כחוק, או שתחת לחץ הוביל נאפסו את אנשי השב"כ למקום מסתור שבו הוחבאו אמצעי לחימה ומידע שמסר לגורמים עויינים. גם אבר שרות זו אינה מטהרת את החוקרים משימוש באמצעים פסולים, אבל אם העלו בעזרתה הוכחה של ממש אין מאסרו של נאפסו בבחינת אי צדק משווע.

השאלה החשובה אינה האם הופעל לחץ בחקירה זו בלבד אלא האם היתה שיטה בשב"כ שהסתרה דרך קבע מפרקליטות־המדינה (כפי שטען בפרשה הנודעת גנוסר), האם הרשעות בבתי המשפט הושגו רק על סמך הודאות כאלה, של נאשמים, או שהלחץ הבלתי־חוקי העלה עובדות של ממש המעידות על אשמתם. יש הבדל מהותי בין מי שהוכה והודה כי רצה לבין מי שהוכה והוביל את חוקריו אל נשק הורגו שטמן במערה.

אך הלקח הציבורי מן הפרשה אינו מצוי בתחומי בית המשפט. הרכס המדאיג העולה ממנה קשור במשבר האימון העובר על החברה הישראלית. שמותיהם של מאיר שמגר ויוסף חריש ואריה קמר וראש השב"כ החדש אינם עוד ערובה מספקת כדי להניח את דעת הציבור שבית המשפט ידו לחקר האמת. משאלה אחת של ראש השב"כ — המעידי הגינה על פני סערה מחרישת — מעודדת מייד תחושה של קנוניה ומזימה ועיוות דין המתבססים תחת קורת הביטוי שלא תמיד הוא מדוייק — "בידוי ראיות".

אין חשש שבעניין נאפסו הצדק לא ייעשה או לא ייראה. מדאיג רק להיווכח כי האימון של הציבור במוסד שקע לשפל חסר תקדים. זה הוא קצין־הדעל שערער ודעות המשפל השנות בשקידתן בפרשיות הקודמות. הוא לא יתפוגג בעתיד הנראה לעין גם לאחר שבדיקת נאפסו — אם תמצא כזאת — תצא לאור.

עונת המנגאל

אפילו אם הפוליטיקאים יינצלו מהגריל של ועדות הבירור, לא צריך לעבור את 18 החודשים הבאים, רק בגלל חרדת התיקו הפוליטי, תוך שמיטת החובות של ההנהגה

מאת גדעון סאמט

לתקופת כירות־הגליה משולח הרבים, שעתה מבשרים אצלנו ראשית הקיץ וחגיגות המימונה, תהיה השנה משמעות נוספת. המנגאלים יסמלו גם את שיפודם של המנהיגים.

אף פעם לא היו פוליטיקאים ואנשי־ציבור רבים כל־כך, משני המחנות העיקריים, נתונים בסכנת עונש, או בתקוות רווחת מכיוונים מסועפים כל־כך. בעבר היתה המימונה מעין קרנבל־אירוויזיון של הבחירות: מי שהשתלבו לעבודה פוחת עגבניות, ויותר עשן סמיך התאבך לכבודו מעל הקבאבים, חזקה עליו שכבר יזהר בקלפי. הפעם נראה שהכבוד — וההשרדות — מתחלקים שווה בשווה, כאילו על־פי נוסחת האחדות, בהתבונות התאומים.

בכל שאפשר לשאוב נחת ממצב זה של רגיעה בתנועתם של ירקות רקובים באוויר, יש בו, כמובן, מידה של אשליה. ביקורת המנהיגות עברה מן הרחוב אל ועדות הבירור. ענייני מדינה נחתכים על־פי עצר תיזום של פקידי צמרת: משפטן לך, קצין תהיה לנו. ואילו אווירת הרגיעה במחוזות־המנגאל אינה נובעת משיפור ביחס אל המנהיגות, כמו מהתמבעטותו. אין עוד גישה קיצונית אל מנהיגי הגושים הפוליטיים, לכאן או לכאן. התנוכות נעו אל איזור האמצע. מגרעות של צד אחד אינו את אלה של האחר. נדמה שתגובת הרחוב תוכל להתנסח במשהו כעין "כולם, יעני, אותו דבר".

רק הרחוב כך. בעצם, מתאר השגריר האמריקאי לשעבר, סם לואיס, את שמעון פרס ויצחק שמיר, לפרות ההבדלים ביניהם, ואת האווירה הפוליטית שבה הם פועלים, בסקירה נרחבת, לכתב־העת "פוריין אפיירס" לואיס אומר שישראל קשה לפוליטיקאים שלה יותר מרוב המדינות. ב"גלגל הפוליטי" הזה פרס התקשה לסגן את הפופולאריות שלו בעמידה תקיפה על נושאי־הדיבור של ישראל, ואילו שמיר מעריך להפר מעט בכל האפשר ומנהן שהזמן יעשה את שלו.

כיוון שההכרעות העומדות בפני ישראל אינן קלות, דברים כגון אלה שאומר לואיס אינם מקובלים כבנאי. ההשערה השגורה היא שהישראלים נוטים כנראה להעדיף את השיתוק מול האפשרות האחרת, שהיא צעידה אל הבלתי־נודע. הקהל מצטייר כגולם המבכר לשכשך במי־האפסיים של הסטאטוס־קוו.

אכן, אימתו של התיקו האלקטוראלי נפלה על הפוליטיקה הישראלית ואינה מרפה ממנה. האם הציבור יקום במי שיזיק יותר מדי לכת מן האמצע, מהקונסנזוס המפורסם, אותה חיה אגדית שאיש אינו יודע, למעשה, לתארה בדיוק? מהם גבולות המותר המדיני באקלים אשר בו לא ברור כלל שלציבור יש עניין בשינוי המצב הקיים?

מול הגורם המשתק הזה, פעילותו הדיפלומטית של פרס היא מעשה גבורה ממש מבחינה פוליטית־פנימית. אל פחד־הקלפי נוספה בשנה האחרונה הרוח המתהפכת של חקירות־שערוריות. איזה פוליטיקאי בר־דעת, בנסיבות שכאלה, יוסיף עכשיו לעצמו גם את הסיכון של פעולה בלתי־שגרתית.

אתה מדמיין לעצמך את מנהיגך יושבים עכשיו בכורסאותיהם, חוששים מכל זיע של עלה נידף, נבעתים מכל מה שיהיה אולי חומר לוועדת הבירור הבאה, קופצים לאיזה מנגאל כדי להתעודד, ותחרים לעיין במשאלים על עקומות־הפופולאריות ההולכות והמצטללות, בתי יייעצים עם הכומר המכמפי התורן.

זה לא טוב, וזה לא ישתנה בהרבה גם לאחר שוועדות הבירור יאמרו את דברן. כי — צריך להניח — אם יתהפכו קשות עם הפוליטיקאים, הסכסוך יוגש לצמרות המערך והליכוד כאחד. התוצאה עשויה להיות הפוכה מן המקובל בתמונות שבמדינות: לא נטילת אחריות והתילום הנווד אלא קיום האשמות והנקרולן דווקא בגלל שהופכו לכל עבר.

הורגלנו לחשוב — כבעות, מתוך רפיסות הדימיון והברירות הסדי־תקנה כמעט — שההנהגה המבטת אין בלתה, ואנה אנו באים אם תצטרך לתת את הדין. אנה אל השורה השנייה והשלישית של הפוליטיקה הישראלית. הרגליהן נרהקו כל השנים; שתמיד לא הכביל לעצב לעצמן פרופיל ראוי לכבו בין היתר ולכשיר מוקדו הקלאסי של הסוציאליזם יונתן שפירא בגלל שסורגו על־ידי ההנהגה שבל, בא ימי ראשית המדינה.

סיבה של השורה השנייה נוכח רק באופן חלקי. היא לא נוסתה כמעט, ובצורה זה סכנה צבורית אחת או שתיים. אבל כנגד זה אפשר לאמר שבמילא היא ממתינה באחורי הפינה ואין מתאימים יותר מהמנגאלים שבוצרו אצלנו כדי לתת לה הזדמנות קרובה.

* * *

לא ידוע עדיין אם הפאבקיקי יהיה רק כבל עבום לשיפוד ההנהגה, או שבא באבת אישים יוזרכו על הגריל של ועדת אבך והנסטריי־צור. מה שברור יותר הוא, כי רק בכוח בקלפי יאפשר לנו לקבל תמונת־אמת של מצב הרוח הלאומי. הדיםע שהתנבאות של '81 ו־'84 יחזרו על עצמן אמנם קיים. אבל איננו יכולים — ליתר דיוק, איננו צריכים — לעבור את 18 החודשים הבאים תוך כדי שמיטת כל החובות והמאזלות של ההנהגה, רק, בגלל הסביר־התיקו הפיתהנו.

שנה וחצי היא זמן רב. אפילו אם יאבדו לך, עלים התפצת הבצלית, שבמזרח־התיכון זה שום דבר. התקופה הזאת יכולה להתערך לה בבית־כנות הנוכחית של חרדת הפוליטיקאים מצלם, והיא יכולה להיות מנוצלת לתנופה רבה יותר לאחר נסיון אלקטוראלי נוקי לברור את כוחם היחסי.

כמובן שגם ההיפך עשוי לקרות בתוצאה מבחירות: חיזוק ההנהגה הסטטית, מקרים הסטאטוסקוו, או שיחור המצב הקיים של לארכך־ולארכך. שאלה הזובה והגעיינית, אילו היתה לנו ממשלה המסוגלת לזוז כבאן לאנשה. שבה איש את רעהו חיים לא בלעו, כי או אפשר היה להמתין בסבלנות לתשובה עד השעור הבקב. אבל לא זה כה שיש, אלא ממשלה שבה מספר אחד סבור שמספר שניים שקוע במעשי סירוק והכל מורסים אלה את שקרם של אלה.

עשנו העולה של המנגאל לא יסמן הפעם פתרון. צריך לפזר את העשן, להסיר את הערפל של חרדת התיקו ולשאול את העם אם הוא כרוך עדיין אחרי הניסוי המיוחד שכפה על עצמו. אם המחיר אינו כבד מדי.

* * *

מצב־רוח / ב. מיכאל

מוח בנאליטי

יותר ויותר קשה להתרשם מכוחו של בעל המוח־האנאליטי, אך אין ספק כי לבו הולך ומתרחב מרגע לרגע. האיש פשוט אינו עומד בפני תחינותיהם של עם־ישראל, ובנפש חפצה הוא נענה לכל הפצרותיהם.

סימנים בולטים לרוחב־הלב המתגבר התגלו לאחרונה כאשר שיחרר לפיחנות קציני חיל האוויר, וכפיהם אף בקשה אחת צנועה: ימונה אביאם סלע למפקד תל־נוף. נכמר לבו של האיש ועשה כבקשתם.

גם בעניין מטוס־הלביא שב תגלה לבו הרחב. השכל אמר — לא

אבל לב־הלביא ביקש כל־כך יפה, ושוב גבר הלב המתמאני על המוח האנאליטי.

ואם רוצים לשקוע בנבכי העבר הקרוב הרחוק, יימצאו עוד ועוד ראיות למידה הכמעט־אנושית הזאת, של היענות לבקשותיהם של יהודים, עד הפי־המלכות ממש. אריק שרון ביקש רק קצת יישוב בענייני־ביירות ומייד קיבל. ("לתחוקי לחוקר", אמר בעל הלב־הרחב למראה הביירותים הצמאים).

עומדים ניד ביקש רק כמה הקים־מפוספים כדי להשלים איזה קומבינציה שמקום קבורתה לא נודע עד היום. והלב־הרחמן נענה. עניין מינוי־הרמטכ"ל כמעט שבר את לבו. הבקשות של קודסלוע ורמו משני כיוונים מנוגדים, ובעל־הלב לא ידע את נפשו מרוב צער. כיצד ייענה לבקשה של זה, ולא יקפח גם את חלקו של זה? וקשה היה לראות בייסוריו, כאשר המשלחות המבקשות יצאו ובאו מלשכתו.

ועתה — רק ביקשו ממנו פרא־האדם הזביבים של מועצה־יש"ע שיעקור איזה שורה או שתיים מפרדס — ובכבר נשלחו הבולדוזרים ועקרו שלוש שורות.

ולכבר שיחרצה הרב לוינגר, וימיד את סעיף־האישום שהטיח בבעל־המוח לשעבר מ"רצח" ל"הריגה". ("עקירת־טינוף"). אפשר לבנות את האוצרליום הממלכתי הזה, או "עקעקה־עקירה"), העובדה השלישית, שחרצים הפשעים אשר השליט את בקשתך התבגרה הרצוני כלל לא הסתנרו באותו פרדס, לא צריכה להפריע: יהודי ביקש לעקור פרדס ובעל־הלב יכובה.

גם ידיקשה ביקש פרא־האדם הזביבים, ובעל־הלב התם מייד על הצד. הרצים יצאו דווד פים לעצור אריאלה עשירים, ולסגור אריאלה אוניברסיטאות, ולהטיל עוצר על אריאלה עיירות. "אתם ראיסור" הוא אבר בשאווה לפרא־האדם הזוביבים, "שבע שנים לא היו מעצרים מינהליים בגדה־המערבית, ורק אני חידשתי למענכם את המסורת היפה הזו".

ומכיוון שפרא־האדם הזביבים ביקשו גם לגרש ולפזר, לשרוף ולאבד — סביר שלא יחלוף הרבה זמן בטרם ייענה בעל־הלב גם לתחינותיהם אלה.

וצדיקה עשה עמנו הקב"ה, שלא העלה ברעתם של פרא־האדם לבקש מבעל־הלב שיפציץ את עיר־הנהר לעומק. שהרי, אם הזכרון אינו מטעה — גם לסוג כזה של בקשות הוא נענה פעם, לפני הרבה שנים.

המוח האנאליטי נעשה למוח בנאליטי. אבל הלב — הלב עולה על גדותיו.

ולא ברור כלל מדוע עולה מן הזכרון דווקא אימרתו האידית של דוד בן־גוריון, (או שמא היה זה חיים וייצמן) על אברהם הרצפלד, ז"ל: "הרץ פעיילטמו — שכל פעיילט".

פשוט להנפיק בבורסה

חבל שצדיק בינו הולך בדרכי מאיר חת ומציע להעניק זכויות יתר לבעלי השליטה הנוכחיים בבנקים. האם הוא מאמין שמגיע להם פרס מיוחד על עלילותיהם?

מאת נחמיה שטרסלר

פליטורק חדש הגיע לעיירה נידחת, כינס את הציבור ופתח בהרצאה "בתוכנית החומש הראשונה יהיה לכל אחד מכם מקרר, בשנייה מכונת כביסה, ובשלישית ...", וכך הלאה והלאה. לפתע הרים מישהו יד. "כן", תגה הפליטורק. "מה שמך?" "רבינוביץ". "ומה שאלתך?" "מדוע אין תפוחי אדמה?" הפליטורק נראה מעט נבוך, אך מיד התעשת: "אבדוק את התוכנית ואתן לך תשובה בשבוע הבא". הלך שבוע והפליטורק מגיע וממשיך בהרצאה: "בתוכנית החומש הרביעית יהיה לכל אחד פרה, בחמישית בית, בשישית מכונית ...", וכך הלאה־והלאה, עד שמישהו מרים יד. "מה שמך?" "פינקלשטיין". "נו, אתה בטח רוצה לשאול מדוע אין תפוחי אדמה." "לא", עונה פינקלשטיין, "אני רוצה לשאול איפה רבינוביץ".

זה הסיפור שסיפר לפני כשבוע השופט העליון משה בייסקי, ביום עיון בנושא המניות הבנקאיות, כאשר רצה להרגיש את חוסר הרצינות שבו מתייחסים באוצר ובבנק ישראל לנושא.

באותו יום עיון הוצגו שתי גישות יסוד שגיבשו שני צוותים: אחד בראשותו של ד"ר אבי בן־בסט מבנק ישראל, והשני, צוות של איש האוצר, עו"ד אריה מינטקביץ מהאוצר.

מינטקביץ הגיע למסקנה הנכונה, שיש להשוות את זכויות ההצבעה כדי שבעל המניה יהיה גם בעל הדעה. רק השוואת זכויות תוכל למנוע התנהגות חסרת־אחריות של הנהלות, כמו שהיה בבנקים, ביחס למספר העובדים, בהפרזה במספר הסניפים, בשכר המופרז לבכירים ובהחלטות עסקיות שגויות, שלא לדבר על הויסות עצמו.

להצעתו של מינטקביץ עוד יתרון. היא מנתקת את הממשלה מהבעלות על הבנקים. מינטקביץ מציע להנפיק אחזקות ולחלק אותן חינם לציבור. האחזקות ייסחרו מיד בבורסה, והן תוכלנה להיות מומרות למניות תמורת מחיר מימוש מסוים. מי שיצליח להשיג רוב, ישלוט. נראה כי עקרונות ההצעה טובים, אך היא מסובכת מדי ולא מהירה מספיק.

בן־בסט מצהיר שאין הוא רוצה בהלאמה, אך הוא מציע למכור את מניות הבנקים לציבור בהדרגה, במשך שנים אחדות, ובינתיים, לטווח של חמש עד שמונה שנים, למנות נאמנות ציבורית שתנהל את הבנקים.

ומי יקבע את הרכב ה"נאמנות"? "משלמי המסים", קרי הכנסת, הממשלה. אין זאת אלא הלאמה דה־פקטו. האם יש מי שמאמין שאחרי שמונה שנים יסכימו השרים לשמוט מידיהם את תרנגולת הזהב הזאת?

הצעתו של בן־בסט חייבת ליפול מנימוק אחד נוסף. הוא מציע שיש לתת "זכויות הצבעה" לכל המניות; אין הוא כותב "זכויות שוות". זה סותר את כוונתו להשיג את המטרה הנדרשת, כי אי־אפשר להגיע לניהול נכון ולמחיר מלא בלי זכויות הצבעה שוות.

מנכ"ל בל"ל צדיק בינו הגיב באומרו שהוא מוכן להתחיל ולהנפיק מייד בבורסה חלק מבנק לאומי.

גם זו הצעה לא טובה, שרק תסבך את המצב. אך המרגיזה ממנה היא הצעתו להשאיר בידי השולטים הנוכחיים זכויות של "מיעוט מיוחד", כלומר 26 אחוז מהבעלות.

חבל שבינו הולך כאן בדרכי מאיר חת, שהציע הצעה זו לראשונה. (מאיר חת היה גם חבר בוועדת גליה מאור המתוכנת במשקו). מי שיחזיק ב־26 אחוזים מכוח ההצבעה לא יהיה סתם "מיעוט מיוחד" — הוא יהיה השולט בבנק, כי שאר המניות יהיו פזורות בין עשרות אלפי משקי בית. האם מאמין בינו שמגיע לשולטים הנוכחיים פרס מיוחד על שהצילנו אותם מפשיטת רגל?

פרופ' אמיר ברנע, שהיה גם הוא בין המגיבים, הזכיר את "דו"ח גליה מאור" ואמר שכיום הוא לא היה חותם על הדו"ח. יפה שמצא את האומץ להודות בטעותו, אך כדי להרוג סופית את אותו הדו"ח, ראוי שגם המפקחת על הבנקים תודה בטעותה. היא היתה זו שהסכימה למינוי שלושה בנקאים בכירים מתוך שמונת חברי הוועדה. ומה שיצא היה כל כך מוטה לטובת בעלי השליטה הקיימים עד שאפילו ועדת בייסקי מצאה לנכון לבקר בחריפות את מסקנותיו של אותו דו"ח אומלל.

אם נסכים לשני העקרונות, שיש לתת זכויות הצבעה שוות ושאסור להלאים, לא תימצא דרך טובה ומהירה יותר מאשר להנפיק את כל הבנקים בבת אחת, באוקטובר 1988.

הטיעון הנשמע נגד הנפקה כזו הוא שאין השוק מסוגל לעכל כמות כה גדולה של מניות, ולכן המחיר שיתקבל יהיה נמוך. אלא שאין לחששות אלה על מה לסמוך. הטוען כך מתעלם מדינמיות של שוק ההון הישראלי, מכמות הנכסים הפיננסים בידי הציבור — לא פחות מ־50 מיליארד דולר — ומהעובדה שב־1988 יצטרך האוצר לפדות בין כה וכה 9 מיליארד דולר.

כדי להשיג מחיר טוב, יהיה צורך לשכור את שירותיה של חברת שיווק מקצועית, שתדע לשנות את טעמי הקהל, כך שהוא יעדיף בתיק הנכסים שלו יותר מניות בנקאיות ופחות איגרות חוב, למשל. בנקים, הרי, אינם חברות קיקיוניות. את הסניפים רואים בכל פינה, וכולם מסכימים גם שחל שינוי משמעותי ברמת הניהול ושצפוי גם שיפור משמעותי ברווחיות בשנתיים הבאות.

אני מודה מראש שיש בעיה אחת גדולה להצעה זו: היא פשוטה מדי.

"שפירא לא מבין ולא יבין"

באותו יום עיון התעורר ויכוח בין יעקב גדיש לבין ח"כ דן תיכון. גדיש אמר שהסדר המניות היה בזק מכל נקודת ראות, שהיא. הוא סיפר על "הלילה הגדול־המטורף" שבו הוחלט להצמיד את שער המניות הבנקאיות לשער הדולר שלפני הפיחות במקום לשער שאחריו, וכך נגרם אובדן נוסף של 2 מיליארד דולר.

כאשר אמר "לילה גדול־מטורף", התכוון גדיש לח"כ אברהם שפירא, שלחץ על הממשלה והצליח להביא לשינוי היקר.

כששמע זאת דן תיכון, שהיה בקהל, הוא ביקש את רשות הדיבור ואמר: "הגיע הזמן לנפץ את האגדה בעניין אברהם שפירא. שפירא לא מבין, לא הבין ולא יבין שום דבר בנושא הסדר המניות הבנקאיות. היה מי ששלח אותו, היה מי שהדריך אותו, היה מי שאמר לו מה לטעון באותו הלילה".

דן תיכון התכוון כמובן לבנקאים. אותי מטרידה שאלה אחת נוספת: האם למד מאז שפירא משהו?

נגד פסח

מחשבות אפיקורסיות על החג, והצעה לפסוח על הפסח

מאת אברהם טל

כעת, כשההכנות לחג נשלמו באמת והסדר כבר מאחורינו, מותר לגלות את האמת: חג הפסח הוא מטרד גדול. אני שונא את הפסח. לו יכולתי הייתי פוסח על הפסח.

זה מתחיל בקניות. בהתקרב החג, נתקף העם בולמוס קניות. נכון, בליל הסדר יש ארוחה חגיגית. אבל לפי היקף הקניות מתקבל הרושם שבפסח עושים לפחות שתי ארוחות חגיגיות בכל יום משבעת ימי החג. אמנם נוהגים להזמין אורחים לסדר, אבל כל המוזמנים, לפי ההגדה, הלא פטורים מהכנת ארוחה. בסופו של דבר כל עם ישראל סועד בפסח ארוחה חגיגית אחת ויחידה. לאן הולכות אם כן כמויות המזון העצומות הנרכשות בימים שלפני החג, איך להסביר סלי קניות המגיעים לדברי מנהלי רשתות השיווק ל־500 שקלים, ועלייה כללית בפדיון ב־75 אחוזים?

לא נעים להיכנס לסופרמרקט בימים שלפני החג. סביבך משייטות בגבורה עגלות עמוסות לעייפה. לפעמים מתייצבים בני משפחה אחת בדחיפת שלוש או ארבע עגלות גדושות — רכבת מזון. אתה מציץ מכם בעגלה העלובה שלך ותוהה מה חושבים עליך הקונים האחרים. ומה תחשוב הקופאית: "מסכן, זה מה שהוא יכול להרשות לעצמו", אינסטינקטיווית אתה משליך לעגלתך עוד עוף קפוא וקופסת גבינה.

גם החנויות האחרות מתגשות. קונים הכל — בגדי תינוקות, בובות, מניות, סכו"ם, אפסור עציצים, דליקטסן ומה לא. אומרים שמקובל לתת מתנות בפסח. מעולם לא נתקלתי בזה בהגדה ובמקורות נוספים ולא מצאתי. ייתכן שזו הלכה שהתחדשה. כך או כך, בהדרגה גם אותה נוסח בורס. מנבבירה פה, עציץ שם. שלא יהיה לא נעים.

אם מדברים על מתנות, מרגיז מאוד המצב המסובך. הכל יודעים שלא מדובר בשי במובן המקובל של המלה — בנתינה־מרצון למקבל. מדובר ב"שי" שאם לא יינתן, או יינתנו מתנות לשוי וראוי, יפרוץ סכסוך עבודה. כל ועד־שי משווה את השי שקיבל במפעלו לשי שקיבל ועד־שי במפעל השכן, ואוי למנהל מפעל שנתן משהו נחות: ישליכו לו את ה"שי" בפרצוף. אם זה מרדים־מתנפמן — לא נורא. אבל אם זו קערת פיירקס, זה יכול להיות לא נעים.

פרשה לעצמה היא טירוף הניקיון. ימים לפני הפסח היתה תקלה באספקת המים לבית המשותף שלנו. תוך עשר דקות דהרו חצי הדיירים מבוהלות במורד המדרגות דליים וקערות למלאם מברז בקצה הקריק. "באמצע הניקיון לפסח מפסיקים את המים!" זעקו בהיסטריה. "איזה מין מרעצה זאת!" במשפחתנו סבתי שלקראת פסח אין נוגעים לא במטאטא, לא במגבה ולא בדלי, בריגצים. אבל המיותר חוק. כולם מנקים, מקרצפים, מצחצחים, מבריקים כאחוזי תזזית, ורק אצלנו לא קורה דבר, כאילו ערב סוכות עכשיו, חנוכה או פורים.

מעצבנים גם עיתוני החג. אני מרפרף בעשרות העמודים של עיתוני הבוקר, המוקדשים למאורעים, ויודע להעריך את המאמץ העצום שהשקיעו עמיתי בתכנון גיליונות ערב החג, באין־סוף החומר והכיתוב. מאות עמודים של מאמרים, רשימות, ראיונות ומסות. שאלה קטנה: מי יקרא כל זאת ולא ... עם ישראל ארוחים, המתנית האוכלות מאורחים, וכולם איכשהו גם בדרך נראה להלך. לא אלה ולא אלה פנויים לקרוא את הכמות האדירה של החומר, מה גם שלא סיימו לקרוא את עיתוני סוף השבוע. האין זו גרכה לבטלה?

מרגיזה גם התופעה המתפשטת של סגירת משרדים ומוסדות למה שקרוי "חופשה מרוכזת". משנה לשנה גדל מספרם של מוסדות ומפעלים, ממשלתיים ולא־ממשלתיים, הנסגרים בימי חול המועד. מאחר שמקובל גם לבשר־בשרים לפני החג ואחריו, נכנסת הארץ לשיתוק מוקדם לשבוע ואף בערך. אם תכננת סידור או בירור במוסד כלשהו לימים אלה, תשכח מזה עד "אחרי החגים".

לקראת החג תוקפת את העם סקרנות מעצבנת. כולם רוצים לדעת "איפה תעשה את הסדר השנה?" — כאילו זה באמת מעניין מישהו. הכולם נעשים כל כך תוכניים אני עובר בשתיקה דיפלומטית על איחולי "פסח כשר" שמאחלים לי פה ושם. אבל ערב החג אני מגיע לגבול התנשקות העצבים: "הנשמה", "הנשמה", "הנשמה", "הנשמה", "הנשמה". את האמת — האם זה לא מעצבן גם אתכם הנשמה?

על ליל הסדר עצמו איני רוצה להרחיב את הדיבור. אסתפק בהבאת סעת המשמעת באמצע מרי סדר מבנה ההגדה לקוי מיסוד. האוכל ממוקם בשלב מאוחר מדי. בכל שנה אני שומע לידי אנשים לוחשים: "עוד שמונה עמודים לשולחן עורך", "עוד חמישה", וכו'. בני ישראל אמנם אכלו לחם עוני, אבל לא באמצע שתם צמא. לעיקר זה לא תוקן אפילו בהגדות הקיבוצים, שבהן תוקנו ענייני אחרים, המרגיזים אותי בנוסח המסורתי.

נוסף למכות הקניות והניקיונות פוקדות את עם ישראל בפסח גם מכת הנסיעות. ישראלי מן היישוב אינו מסוגל לעשות את החג בבית. עליו לנסוע, לצאת, להגיע, להיות. אפילו אלה שאיתרע מזלם לארח לליל הסדר, משתדלים לצאת לדרך מיד אחר ששטפו את הכלים. כבישי הארץ עמוסים לתחרות הסדר לא פחות מאשר בערבו. לכה לכה לנסוע כאשר הכבישים עמוסים לעייפה. מקומות הנופש בחושים, אתרי התיירות מפוצצים; האם לא מוטב לצאת בשבת שלפני, או אחריו? לא, מדחיחים לנסוע דווקא כאשר כולם נמצאים בדרך, שיהיה צפוף, שיהיו תורים בכל מקום. מאן פורש זין.

הייתי מאריך עוד ועוד בתיאור הדברים המרגיזים אותי בחג הפסח, אך השעה כבר מאוחרת, ועלינו לצאת מיד. לאן? לקצה השני של הארץ, שתעים בדיעה מינימום, הישר אל תוך הפקק הלאומי. מה טוב שהספקתי לרשום את עיקרי הדברים — על מה ולמה אני מתחיל להתעצבן כעשרה ימים לפני הסדר, ומדוע בשלה בי ההחלטה לכתוב מאמר נגד הפסח. מי יודע? אם הצלחתי להנהיג שעון קיץ ב־15 באפריל, אולי נצליח גם לבטל את הפסח.

תל־אביב קאונטרי קלוב

● פעילויות ב־20 ענפי ספורט:
בריכות שחיה (ביניהן אחת מחוממת וסגורה), 19 מגרשי טניס מוארים, כל סוגי ההתעמלות ומחול אירובי, משחקי כדור, חדר כושר חדיש ויחיד מסוגו בישראל.

● 30 חוגי חברה ותרבות מגוונים לפעילות אקטיבית ומהנה לכל בני המשפחה.

● הרשמת חברים חדשים במשרדי הקלוב מדי יום (למעט ימי ב'), בשעות: 9 בבוקר — 6 בערב. טל. 418181 (03).

השנה — גם אתם בתל־אביב קאונטרי קלוב

על צמיחתה של אידיאולוגיה אנטי־דמוקרטית

ההיסטוריה אינה חוזרת לעולם, אך תמיד אפשר ללמוד ממנה: שלהי המאה שלנו אינם שונים כל־כך מדמדומי המאה ה־19. ההתחקות אחר תהליך הצמיחה והגיבוש של האידיאולוגיה הפאשיסטית, נודעת לה משמעות שמעבר לעניין שבמחקר ההיסטורי

מאת זאב שטרנהל

הימין הרדיקלי שוב בהרשות. בצרפת הבקיע, תנועות מתאמה ואידיאולוגיה של הימין הזלו שוב להבקיע את תוחבו על החיים הלאו־מיים. גם בארצות אירופה אחרות ואף בארה"ב ניכרת היטב צמיחתו האידיאולוגית המחודשת של הימין הרדיקלי. הגוהה עתה מפירות השינויים העמוקים שהתחוללו ב־חברה המערבית בעשור האחרון. בהיקפו האינטלקטואלית של ה־שמאל אינה מסייעת רק לעליותה של השמרנות הליברלית אלא גם להגבתו המחודשת של הימין הקיצוני. האמנם, הדיסכיליטציה ה־גמורה של ערכי יסוד בהומוכלת הד־רין אינה באה רק עקב המשבר הכלכלי המתמשך־קבוע, הוצר תחושה נתמכת של הסר־ביטחון אלא גם בכל התמורות הפליסה התרבותית של השמאל.

הימין הקיצוני לא נעלם. גם כאשר היה דומה כי הוכה מכת מוות חזר ועלה על פני השטח והוכיח כוח חיות, עוצמה, רוח נעורים וביטחון עצמי שהזכירו את תקופת הצמיחה שלו בתחילת המאה.

הימין הקיצוני לגמרי, שהוכם בלהבות־העולם השנייה, חוזר עתה בעוצמה שלא נודעה כמוה זה יובל שנים. אחרי שבמשך דור שלם נהנה השמאל האירופי, בהנהגת סארטר, מהגמוניה אינטלקטואלית בלתי מעורערת, הוא מפנה בהדרגה את מקומו לתנועה־שכנגד של הימין. תקופת השליטה הבלתי־מעורערת של השמאל דמתה במידה רבה ליובל השנים שקדם למהפיכה הצרפתית: גם אז לא היה מי שיערער על שלטון האנציקלופדיס־טים ועל מעמדו של וולטר. סארטר היה וולטר של המאה ה־20, אלא שתקופת שליטתו לא הסתיימה במהפיכה. שיאה היה במרידות הסטודנטים של סוף שנות ה־60, בגלי הסביבות, המצעדים וההפגנות שהציפו את העולם המערבי, מאתונה, רומא וברלין ועד לחופי האוקיינוס השקט.

אלא שמיליטנטיות אידיאולוגית זו היתה ביטוי למאבקו של דור שבע, של חברות שהגיעו למנוחה ולנחלה והתפנו לחשוב על בעיות שמעבר לצורכי הקיום היומיומי. לאחר שנפתרו בעיות הקיום הבסיסיות והעולם נחלץ מתקופה של פריחה ויציבות ללא תקדים, נתפנה הדור של שנות ה־60 לעיסוק בזכויות המיעוטים והנשים, בשוויון חברתי, בשחרור מכבלי הקולוניאליזם. המרד הבוער ופריחת השמאל החדש היו ביטוי לאופטימיזם, לאמונה בקדמה, לתחושה שהחברה נמצאת בעקומת עלייה מתמדת וכי אפשר לשנות את העולם ולעשותו שוויוני וצודק יותר.

תקוות אלו – ואולי אשליות אלו – הותנפצו על משברי שנות ה־70.

הימין הקיצוני שלא נעלם כלל, גם כאשר היה דומה כי הוכה מכת מוות, חזר ועלה אל פני השטח והוכיח כוח חיות, עוצמה, רוח נעורים וביטחון עצמי שהזכירו את תקופת הצמיחה והפריחה של הימין הפאשיסטי של תחילת המאה. כידוע, ההיסטוריה אינה חוזרת לעולם, אך תמיד אפשר ללמוד ממנה. ה־"Fin-de-siecle" (שלהי המאה) שלנו אינו שונה כל־כך מדמדומי המאה ה־19. לכן, ההתחקות אחר תהליך הצמיחה והגיבוש של אידיאולוגיה פאשיסטית, נודעת לה משמעות שמעבר לעניין שבמחקר ההיסטורי.

המלחמה ותרומתה לאידיאולוגיה

בראש וראשונה חשוב להבין כי הפאשיזם הוא חלק בלתי־נפרד של ההיסטוריה בת־זמננו ולא בבחינת תאונה מבצרת שקרתה לאירופה בשנות ה־20. אף שהפאשיזם היה לכוח פוליטי בתקופה שבין שתי מלחמות־העולם, אין הוא שייך לתקופה זו בלבד ואין הוא בבחינת תוצאה מתוצאות המשבר הגדול שלאחר מלחמת־העולם הראשונה. הפאשיזם הוא חלק מאותו שלב בהיסטוריה המודרנית, שאנו עומדים עדיין בעיצומו ותחילתו במודרניזציה המואצת של יבשת אירופה בסוף המאה הי"ט, בדמוקרטיזציה של החיים הפוליטיים ופתיחתם להשתתפות כל השכבות בחברה. מרגע שהתרבות הפוליטית הליברלית־דמוקרטית קנתה לה אחיזה, מרגע שגם הסוציאליזם החל להשתלב במסגרת הקונסנזוס הדמוקרטי – התפתחה תגובת־נגד הפאשיסטית. כך התפתח הפאשיזם כריאקציה לתרבות הפוליטית האינדיבידואליסטית והרציונליסטית, והוא היה לה חלופה כוללת: פוליטית, חברתית, תרבותית ומוסרית.

במובן זה, הפאשיזם שייך למציאות התרבותית והחברתית של העולם המערבי בדיוק באותה מידה שהסוציאליזם, הליברליזם והדמוקרטיה הם חלק ממנה. הפאשיזם לא נולד בסוף מלחמת־העולם הראשונה מתוך מציאות חד־פעמית ואין שום סיבה להניח שהוא נעלם סופית כתום מלחמת־העולם השנייה. בעיות־היסוד החברתיות, הפוליטיות והתרבותיות שהפאשיזם ביטא, קיימות גם היום. אין ספק שמלחמת־העולם הראשונה תרמה את תרומתה להתהוות הפאשיזם, כשיצרה את התנאים הקונקרטיים שאיפשרו לאידיאולוגיה המהפכנית החדשה להיות לכוח פוליטי – אך אותה מלחמה לא המציאה את הפאשיזם. היא היתה כעין מעבדה שבמצעה בה סדרת הניסיונות אשר אישרו את ההנחות הפסיכולוגיות, האמוציונליות והפוליטיות שביסוד הסינתיזה הפאשיסטית. הניסיון הנורא של שורות הקטל בצפון צרפת סיפק לרבים את ההוכחה האמפירית להנחה שבתקופת ההמונים, הפוליטיקה היא קודם־כל אמנות של הפעלת רגשות.

האמנם, היו רבים שסברו כי המלחמה הוכיחה מעל לכל צל של ספק את כוחם של המיתוסים כאמצעים לגיוס המונים. היא הוכיחה כמה רבה נכונותם של בני האדם להקרבה, ומה גדולה עוצמתם של גורמים אי־רציונליים בהתנהגות האנושית. המלחמה היתה הוכחה ניצחת לעליונותם של גורמי ליכוד שבטיים על־פני כל מבנה משותף אחר, אידיאולוגי או מעמדי. המלחמה גילתה את מלוא עוצמתם של כוחות הנפש והבליטה את כוחם של סמלים ושל רגשות, של שיקולים אמוציונליים ושל תגובות אינסטינקטיביות. המלחמה רשמה את הוכחת המעבדה לטענה שלפיה בני־אדם הם עוד זקוקים למנהיג, צבא לפקודה ולמשמעת.

מכאן נבעה מסקנה המשמשת נר לרגלי הימין הרדיקלי מאז ועד היום: מאחר שהאדם הוא יצור שאפשר להפעילו בקל באמצעות רגשותיו – אפשר גם להעניק לו תחושה של שוויון והשתתפות בחיי הקהילה ללא שום שינוי בתחום החברתי והכלכלי. בעיניים המייצים למנהיג שהיים לפניה. גם יש שוויון בשירות לאומה, בנכונות להקרבה, בקבלת פקודה. אך מעל לכל, ישנו השוויון שבעצם ההשתייכות אל השבט: כל ההבדלים החברתיים בטלים לעומת שוויון בסיסי זה. כך ידע הפאשיזם לחולל מהפיכה אמיתית, אלא שזו היתה מהפיכה פסיכולוגית ומוראלית, ואילו המבנה הכלכלי לא נפגע פגיעה ממשית. הפאשיזם ראה בביטול הכלכלי קטיגוריה פסיכולוגית שאפשר להתגבר עליה בכוח המיתוס הלאומי, בכוח יצירת תודעה של שוויון ובלא לגעת במציאות הכלכלית והחברתית.

כתופעה פוליטית תרבותית, הפאשיזם היה תוצאה של תהליך הבשלה, שקדם למלחמת־העולם הראשונה. כאידיאולוגיה אירופית, הפאשיזם התפתח לא רק באיטליה אלא גם במקומות אחרים, וקודם־כל, בצרפת שהיתה באותה תקופה החברה הליברלית המתקדמת ביותר ביבשת אירופה. אירופה אינה רק מולדת תורת הזכויות הטבעיות, הרציונליזם, האינדיבידואליזם והלאומיות הליברלית הפתוחה ב־אותה המידה, אף צמחה בה מערכת ערכים שכל־כולה ניגוד מוחלט לתפיסת־העולם הליברלית והדמוקרטית, אלו שתי פניו של המאבק האידיאולוגי המתחולל ללא־הפסק זה מאה שנה ומשקף היטב את כפל־פניה של התרבות האירופית.

שורשי הפאשיזם נעוצים במהפיכה הטכנולוגית והאינטלקטואלית של סוף המאה ה־19 וראשית המאה ה־20. בתקופה זו של שלושים־ארבעים שנה קודם למלחמת־העולם הראשונה, התחוללו תמורות אדירות, ופשטה מאד התודעה כי העולם משתנה במהירות שעוד לא נודעה כמוה. ואמנם תוך פחות ממחצית־המאה, עקב הצמיחה הכלכלית וההתקדמות הטכנולוגית המואצת, התחוללו תמורות מפליגות במציאות הפוליטית והחברתית, באורח החיים, בקצב החיים וברמת החיים, ובמנטליות, אף בדימויים העצמי של בני־האדם. מבחינות רבות אפשר לומר כי בפרק־זמן של כמה עשרות שנים התחוללו תמורות מעמיקות בחיי האדם האירופאי יותר מאשר בכל אלפיים וחמש מאות שנות ההיסטוריה המפרידות בין אתונה של המאה החמישית לפני הספירה לבין אירופה המערבית של סוף המאה ה־19.

שנים אלו היו מן הפוריות והבעייתיות ביותר שידעה ההיסטוריה האינטלקטואלית של אירופה. הרי תקופה זו מתאפיינת בצמיחה של ערכים אנטי־רציונליים, של פולחן הרגשות והיצרים, של הערצת כוחות החיים והספונטניות. את תפיסת העולם הרציונליסטית ה"מכנית", ששלטה בחשיבה האירופית מאז המאה השבע־עשרה, הוליפה התפיסה "האורגאנית". גברה אז האמונה בכפיפותו של היחיד לחברה ולדין ההיסטוריה. בעיניהם של הוגי המהפכה האנטי־שכלתנית, מבין אנשי הדור של 1890 – לה בון, בארס, סורל, או ואשה דה לאפוז' – לפרט כשלעצמו שוב אין כל ערך, ולכן אין להגוס את החברה כסיכום אריתמטי, סתמי של יחידים. דור חדש זה של אינטלקטואלים התקומם בתקיפות נגד האינדיבידואליזם השכלתני של החברה הליברלית. הוא יצא נגד חיסול הקשרים החברתיים המסורתיים שהתמוטטו בחברה המודרנית, נגד "התועלתנות והחומרנות" השולטים בה. אין זה מקרה כי האינטלקטואלים הפאשיסטים מרחיקי־הראות ביותר שבין שתי המלחמות, ראו בשאיפה זו, הבולטת כבר היטב בראשית המאה, את מקורות הפאשיזם: ג'ובני ג'נטילה, הפילוסוף של הפאשיזם האיטלקי, הגדיר את הפאשיזם כמרד נגד הפוזיטיביזם.

המדע בשורש המהפכה

קריאת תיגר זו על דפוסי הקיום החברתי הנהוגים בחברה הליברלית הובילה אל הערצה הבלתי־מסויגת של האומה, ההולכת ונתפסת כישות התרבותית הבסיסית. הערצת האומה, והפעתה של לאומיות כשיטה פוליטית, הבאה להבטיח את שלמותו של "השבט" – נובעות מתוך תפיסת־עולם חדשה זו. כך מתגבשת תנועה רעיונית המועצת את מכלול הערכים שהנחילו המאה השמונה־עשרה והמהפיכה הצרפתית.

מן הראוי להדגיש כאן את אותם היסודות שחשיבותם רבה להבנת המסורת האינטלקטואלית האירופית, עד ימינו אלה. הריאקציה נגד הרציונליזם, המטילה ספק בעקרונות הדמוקרטיה והמארקסיזם, לא היתה רק תוצאה של ביאורדומנטים ספרותיים או של אופנה שהכתיבה אמנות מידה חדשה, שקנו לה שליטה בעולם היצירה האמנותית. דווקא המדע הוא שיזם את המתקפה הגדולה על אותם העקרונות, ובכך יש לראות את המשמעות האמיתית של המהפיכה האינטלקטואלית של סוף המאה ה־19 ותחילת המאה ה־20. נקל איפוא להבין את טיבן ואת מגוונן של התמורות המתחוללות בתקופה זו: מדעי האדם ומדעי החברה החדשים, הביולוגיה על־פי תורת דארווין, הפילוסופיה של ברגסון, ההיסטוריה על־פי שיטת טיינה, טרייטשקה, רנאן וסן, הפסיכולוגיה החברתית לפי לה בון, וכן האסכולה האיטלקית של הסוציולוגיה הפוליטית – פארטו, מוסקה ומיכלס – כל אלה קמו יחד על ההנחות שביסוד הליברליזם והדמוקרטיה. מדעי החברה החדשים, שקלטו היבטים רבים של הדארוויניזם החברתי – במיוחד האנתרופולוגיה והפסיכולוגיה החברתית – גיבשו תיאוריה חדשה של התנהגות פוליטית. כך תרמו ענפי המדע החדשים ליצירת אקלים אינטלקטואלי שעירער מאד את אשיות הדמוקרטיה והקל במידה רבה על אחיזתו של הפאשיזם. הדטרמיניזם הביולוגי והפסיכולוגי הזין את הלאומיות החדשה, שצמחה בסוף המאה הקודמת. היא לא שינתה את פניה עד למלחמת־העולם השנייה, ולעתים נראה כי היא חוזרת, בלבוש מודרני חדיש, בשלהי מאה זו.

זה המרכיב היסודי והעקרוני הראשון של הפאשיזם. הלאומיות החדשה, השואבת השראתה גם מתורת הגזע, על האגרסיות השונות ועל דרגות הזריפות המשתנות שלה, דוחקת, אם כי לא להלך פין ולא בכל מקום באותה רמה של אינטנסיביות, את הלאומיות הליברלית שבמסגרתה לא היתה אלא בגדר תרומה למונחים קולקטיביים של תורת הזכויות הטבעיות. לאומיות זו, שמומשה לראשונה במהפיכות האמריקאית והצרפתית, הגיחה את היסודות לזכות ההגדרה העצמית כזכות אוניברסלית, המבוססת על רצונם המפורש של בני־האדם להיות אדונים לעצמם. לעומת זאת, הלאומיות החדשה מושתתת על דטרמיניזם ביולוגי ועל דטרמיניזם תרבותי, על הסולידריות האורגנית של השבט. מאליו מובן שתפיסה זו שוללת מן הפרט את הזכויות שאותה תובע לעצמו.

כך עולה תפיסת הלאום במונחים של "דם ואדמה" על־פי הנוסח הגרמני, או של "האדמה והמתים" על־פי הנוסח הצרפתית.

בשלוש הארצות הגדולות של אירופה המערבית, שהתנסו בחדירה ממושכת של אידיאולוגיה מהסוג הפשיסטי, לא היה בכוחה של המערכת הליברלית לעמוד בפני הזעזוע, שגרם משבר לאומי גדול

הלאומיות של דם ואדמה אינה המצאה גרמנית ואין היא מוגבלת לגרמניה. היא פורחת בכל רחבי אירופה, ובכלל זה בצרפת, שההיסטוריה המודרנית שלה שונה כל־כך מן ההיסטוריה של גרמניה. מבחינות רבות, צרפת היא באותן שנים המעבדה האידיאולוגית האמיתית של הפאשיזם. התפתחות האידיאולוגיה הפאשיסטית באיטליה מפגרת בכ־15–20 שנה אחרי התפתחותה בצרפת, והפער לא יסגר אלא לקראת סוף העשור הראשון של המאה הנוכחית. בצרפת אף מופיע לראשונה הרעיון שלמען שלימות האומה, מן ההכרח לפתור את השאלה החברתית. זו תחילתו של "הסוציאליזם הלאומי", כפי שגיבשו אחד מאבות הלאומיות הצרפתית המודרנית, מוריס בארס. באיטליה, מושג זה ילך ויקנה לו מקום מרכזי במשך העשור הראשון של המאה ה־20.

האידיאולוג של הלאומיות האיטלקית, אנריקו קורדיני, ביקש לבסס את היחסים החברתיים על מין ברית משפחתית בין כל שכבות החברה האיטלקית. בשנה 1910 אף הוא העלה את מושג "הסוציאליזם הלאומי" וביקש להחיל סולידאריות זו על כל תחומי החיים הפוליטיים והכלכליים. קורדיני מציב שתי מטרות בפני הסוציאליזם הלאומי: מצד אחד, לערער שלום בין הפרולטריון והאומה, ומצד שני, להביא את האיטלקים לידי הכרה שארצם מתוחה, מבחינה חומרית ומוסרית כאחת, "אומה פרולטרית". מושג ה"אומה הפרולטרית" הוא חידושו של קורדיני ביחס לבארס, והוא נועד להעביר את מצב המלחמה הטבעי השורר בין בני־האדם מן היחסים הפנים־חברתיים למישור היחסים שבין החברות הלאומיות.

האידיאולוגיה הפאשיסטית קראה למהפכה טוטאלית של הרוח, הרצון והיצרים. היא התכוונה לברוא סוג חדש של אדם, הקשור קשר גשמי לאומה, ולטפח את ערכי האלימות, הגבורה וההקרבה

המיתוסים כמגייסי המונים

סוציאליזם מסוג חדש הוא מרכיב המפתח השני של הפאשיזם. אי־אפשר להבין את הפאשיזם בלי לעמוד על מהותה של אותה מהפיכה מסוג חדש, שהמציאו וטיפחו הסוציאליסטים שבאו מהמרקסיזם, איבדו את אמונם בו אך נשארו אויביו המושבעים של הסדר הליברלי הדמוקרטי של החברה הבורגנית וערכיה. פורשים אלה מן השמאל, הידועים כסינדיקליסטים מהפכניים, הגיעו לכלל מסקנה כי החזון המרקסיסטי לא יתקיים בעתיד הנראה לעין, וכי הסדר הקפיטליסטי אינו עומד בפני התמוטטות קרובה. מאחר שהקיטוב המעמדי אינו מתקיים מאליו, והמאבק החברתי אינו מהפכני, הגיעו תלמידיו של ג'ורג' סורל, בצרפת ובאיטליה, למסקנה שמה שלא נעשה בכוח המכניזם הכלכלי, חייב להיעשות בכוח רצונה העיקש של עילית מהפכנית.

אלא שבניגוד ללנין, שביקש לשמור את עיקרי התוכן הראציונליסטי של המרקסיזם, הגיעו הסוציאליסטים הלאומיים למסקנה שיש להחליף את היסודות הראציונליים של המרקסיזם בפולחן האינטואיציה, האנרגיה והאלימות. סורל היה לאחד מאבותיה הבולטים של תורת המיתוסים המודרנית. תפקידו של המיתוס לשמש גורם מגייס־המונים, מנוע לפעולה פוליטית; תפקידו לקיים באורח מלאכותי מתח חברתי מתמיד ולהזין את האלימות הפרולטרית, האמורה להביא את מעמד הפועלים לידי התנגשות מתמדת, יום־יומית, עם הבורגנות.

כל עוד האמינו בפרולטריון ככוח מהפכני, דבקו הסורליאנים במהפיכה שמעמד הפועלים יהיה נושאה. אך ברגע שהחלו לבצבץ הספיקות הראשונים ביכולתו המהפכנית של הפרולטריון, בנכונותו להעלות קורבנות כדי להגיע ליצירת תרבות אחרת – הם החלו לתור אחר אופן חדש של מהפכה במאבקם העיקש הבלתי־מתפשר בדמוקרטיה הליברלית ובערכים הבורגניים.

בניגוד ללנין, שביקש לשמור את עיקרי התוכן הרציונאלי של המרקסיזם, הגיעו הסוציאליסטים־הלאומיים נוסח סורל למסקנה שיש להחליף אותו בפולחן האינטואיציה, האנרגיה והאלימות. סורל היה לאחד מאבותיה של תורת המיתוסים המודרנית. תפקידו של המיתוס לגייס המונים ולמנוע פעולה פוליטית

הם מצאו בעליליות באויבים אחרים של הסדר הדמוקרטי: הלאומנים שראו בדמוקרטיה הליברלית ובחברה הבורגנית סכנת מוות לאומה. כך היו תלמידיו של סורל בצרפת ובאיטליה, למייסדים הראשונים של התנועות הפאשיסטיות בשתי ארצות אלו.

על בסיס זה נוצרה הסינתיזה הפאשיסטית של לאומיות שבטית וסוציאליזם מסוג חדש, מהפכני, אנטי־בורגני אך גם אנטי־מרקסיסטי. סוציאליזם זה, מעשה ידיהם של מרקסיסטים־לשעבר, הוליך את המעמד בלאום כנושא המהפכה, והוא סלד מדמוקרטיה, מפרלמנטריזם, ממפלגות וקבוצות־לחץ, וראה בכללי המשחק של המשטר הדמוקרטי השחתת מידות, ניוון והתפוררות מוסרית.

סינתיזה זו הבשילה בצרפת ובאיטליה ללא כל קשר עם המאורעות שהתרחשו באירופה, החל בקיץ של שנת 1914. סביב שנת 1910, נפגשו התיאורטיקנים של הסינדיקליזם המהפכני עם התיאורטיקנים של הלאומיות האינטגרלית. מפגש זה בא לידי ביטוי בפרסומים כגון "לה לופה" באיטליה או "מחברות חוג פרודון" בצרפת. רובם הגדול של הסינדיקליסטים המהפכנים היה פעיל בשנת 1911 במערכה הציבורית למען כיבוש לוב ולאחר־מכן, למען כניסת איטליה למלחמה האירופית שפרצה באוגוסט 1914. במשך שנות המלחמה, הסינדיקליזם המהפכני התפתח לסינדיקליזם לאומי ולפאשיזם.

אותה עת הצטרף אל הנונקונפורמיסטים של השמאל אחד ממנהיגיהם משכבר הימים: בניטו מוסוליני. בעיני מוסוליני, המלחמה סיפקה את ההוכחה הניצחת לצדקת דרכם של הסינדיקליסטים המהפכנים. היא הוכיחה את כוחה המגייס של הלאומיות והיא סיפקה את ההזדמנות לתרגם למונחים קונקרטיים את עקרונות הסוציאליזם ההרואי, הוולונטריסטי, אויב הערכים הבורגניים. בסתיו 1914, מוסוליני ומודריכיו האינטלקטואליים נפגשו מחדש: האידיאולוגיה הפאשיסטית המתהווה מצאה את המנהיג, ואילו המלחמה סיפקה את הגייסות, את התנאים החברתיים והפסיכולוגיים לתרגום האידיאולוגיה לכוח פוליטי.

המלחמה גם לימדה שהדמוקרטיה היא בגדר מותרות של ימי שלום ורווחה, וכי אפשר להיפטר ממנגנוניה בקלות יתרה, גם בארצות בעלות מסורת של חירות פוליטית. אך מעל לכל, המלחמה גילתה שתי עובדות בעלות חשיבות עליונה. בראש וראשונה היא הכריעה סופית בשאלה הגדולה של ההיסטוריה המודרנית: בארצות המתועשות, נודעת ללאום – ככוח מגייס ואובייקט של סולידאריות – עדיפות מוחלטת על פני המעמד. שנית, המלחמה הטוטאלית הראשונה בהיסטוריה הוכיחה את כושר שליטתה של המדינה הלאומית על כל תחום מתחומי חייו של היחיד.

הקורפורטיביזם והמדינה הטוטליטרית

כך היה הפאשיזם לתופעה כלל־אירופאית, בעלת אוריאנטציות מקומיות המתחייבות מהקשר התרבותי, החברתי והפוליטי השונה. ולמרות השוני שבין מרכזי התעשייה של צפון אירופה ומרכזה לאזורי השוליים של דרום אירופה ומזרחה, בולט המכנה המשותף: עקרונות היסוד של הפאשיזם הם הם באיטליה ובצרפת, באנגליה, בבלגיה, בספרד או בגרמניה וגם המטרה הערכית אינה משתנה: להבטיח את אחדותה האורגנית של האומה.

לשם כך, המציא הפאשיזם שני כלים: הקורפורטיביזם והמדינה הטוטליטרית. הקורפורטיביזם הוא תרומה אוריגינלית של הפאשיזם לגיבוש דרך שלישית בין ליברליזם למרקסיזם והוא מסמל את אמונתם של הפאשיסטים ביכולתה של הפוליטיקה לגבור על כוחות השוק והאינטרסים המעמדיים. השיטה הקורפורטיבית מכוונת להפעלתה של המדינה האוטוריטרית, לשם תכנון הכלכלה והסדרת יחסי העבודה. עם חיסול החירות הפוליטית והאישית, בוטלה גם חירות ההתארגנות של העובדים. הקורפורציה מבטאה את ביטול הלגיטימיות של האינטרסים הפרטיקולריים, היא מכפיפה את המערכת החברתית והכלכלית למדינה, ומהווה את התשתית האמיתית למדינה הטוטליטרית.

כתופעה היסטורית, הפאשיזם קיים בשלושה מישורים: כאידיאולוגיה, כתנועה וכמשטר. כל עוד לא הגיעה תנועה פאשיסטית לשלטון – וכך היה למעשה בכל רחבי אירופה, פרט לאיטליה ותקופה קצרה מאד ברומניה בימי מלחמת־העולם השנייה – היתה המדינה הקורפורטיבית דגם של פתרון שמטרתו לגייס את כל שכבות החברה לשירות האומה באמצעות המדינה. אך ברגע שהוצאה האידיאולוגיה מן הכוח אל הפועל, התוצאה הממשית היתה כיסול האינטרסים המעמדיים של הפרולטריון לפני אינטרס הבורגנות שנתפס כזהה לאינטרס הלאומי. לא הייתה זו כוונת האידיאולוגיה של הסינדיקליסטים הלאומיים של השורה של הפאשיזם הראשוני, אך זו היתה התוצאה הממשית של הכפפת היחסים החברתיים, באמצעות השיטה הקורפורטיבית, לשלטון המדינה.

במובן זה, האידיאולוגיה הפאשיסטית היתה אידיאולוגיה מהפכנית אמיתית. השאיפה להינתק מעל הסדר הקיים היתה נחרצת, והיא נשאה עמה פתרון חלופי שלם, הן בתחום המדיני והן בתחום המוסר והאסתטיקה. הפסיכולוגים והאידיאליים של הפאשיזם העמידו כלים למהפיכה טוטאלית, היחידה שלא נשאה בחובה מאפיינים של מלחמת מעמדות. מהפיכה זו של הרוח, הרצון והיצרים – היא אחוות אחת: בכוונתה לברוא סוג חדש של אדם, הקשור קשר גשמי לאומה, ולטפח את ערכי האלימות, הגבורה וההקרבה. לפולחן זה של אחוות, של ערכים אלטרואיסטיים, של נעורים, היה באותם ימים, בכל רחבי אירופה, כוח־משיכה אדיר בחוגי הנוער הסולדים מהעולם הבורגני של הדורות. ללא־ספק זה היה הסוד הגדול של המשיכה, הגלויה או הסמויה, של הפאשיזם לשכבות רחבות של הדור הצעיר.

השפעתה האמיתית של האידיאולוגיה הפאשיסטית חרגה הרבה מעבר ללהט של מעצביה או חסידיה המוצהרים. חוגים רחבים הרבה יותר חשו קרבה כלשהי לאותו מרד אליטי של כוחות הנפש, של האינסטינקטים הבסיסיים, של התגובות הראשוניות הפראיות נגד הזיוף המלאכותי של התרבות הבורגנית. רבים עוד יותר סלדו ממאבקי האינטרסים, הפשרות, שיטות המשא ומתן של הדמוקרטיה הליברלית. בעיני רבים היתה הדיקטטורה טבעית יותר משלטון על־ידי ההמון.

מבחינות רבות, הפאשיזם חייב הרבה מהצלחתו להיותו תופעה תרבותית: זה המקור לטשטוש הגבולות שבינו לבין צורות אחרות של מחאה והתקוממות נגד הסדר הקיים. מזה נבעה, בעיקרו של דבר, יכולת הגיוס של הפאשיזם. הפיכה האמיתית היא שסייעה להפצתו של הרעיון הפאשיסטי. הפאשיסטים המובהקים היו מעטים תמיד ובחזרותיהם פוררים. השפעתם הממשית באה מתרומתם המתמדת להתגבשותו של אקלים אינטלקטואלי ופוליטי חדש: הם פעלו בעזרת רצועות־ממסר משניות – אישים, תנועות, כתבי־עת, חוגים אינטלקטואליים. מאבקם של אלה נגד ה"מטריאליזם" הבורגני והלואני שלו – הליברליזם, הקפיטליזם, המרקסיזם והדמוקרטיה – עירער את הלגיטימיות של תרבות פוליטית שלמה.

אידיאולוגיה זו של מחאה ומרד דוגלת במהפיכה של הרוח והרצון, המוסר והנפש. היא הציעה לא רק דפוסים פוליטיים וחברתיים חדשים, אלא גם סוג חדש של יחסים בין אדם לחברה. בתקופה של צמיחה כלכלית, שפע, שלום ויציבות, לא היתה לאידיאולוגיה זו אלא השפעה מוגבלת על המציאות החברתית. אולם בימי משבר חמור, בעולם שרוי במצוקה קשה, עוצמת ההרס של שיטה מחשבתית כזאת מתגלה ביתר שאת, או ניזונות ממנה תנועות המוניות בעלות עוצמה יוצאת־דופן.

משטר וישי – לא תאונת דרכים

כדי שיתאפשרו מהפיכות מהסוג הפאשיסטי או מהסוג הקרוב לדגם הפאשיסטי, שני תנאים הם חיוניים ואולי גם מספיקים: צריך שיהיו כלים אידיאולוגיים וצריך שיתרחש משבר לאומי קשה. בתקופה שבין סוף מלחמת־העולם הראשונה והחודשים הראשונים של מלחמת־העולם השנייה – הדמוקרטיה הליברלית התמוטטה בשלוש ארצות־התרבות הגדולות של מערב־אירופה: גרמניה, איטליה וצרפת. שלוש חברות אלו היו שונות זו מזו ברמת המודרניזציה והתיעוש, בעומק השורשים שהכתה בהם התרבות הפוליטית הליברלית, באופיו של תהליך האיחוד הלאומי שבו התנסו. בעיות־הפנים שהתחבטו בהן חברות אלו היו שונות זו מזו בכל, פרט לתחום אחד: שלושתן עברו תהליך ארוך של חדירת אידיאולוגיה "אנטי־מטריאליסטית" – כלומר, אנטי־ליברלית, אנטי־דמוקרטית ואנטי־מרקסיסטית.

במובן זה, צרפת משמשת קבוצת ביקורת ודוגמה רבת חשיבות. משטר וישי, שכונן על חורבות הרפובליקה השלישית, לא הוטל בכוח על ארץ נכבשת בידי צבא מנצח. עלייתו של השלטון החדש אמנם נתאפשרה עקב הניצחון הגרמני; אבל הקונסנזוס הרחב שעליו נתמכה "המהפיכה הלאומית", ותמיכת הרוב המכריע של החברה, על העילית שלה, בסדר החדש, לא היו אפשריים אילולא השם הרע שיצא לדמוקרטיה, לליברליזם ולמרקסיזם, מסורת ארוכה של מאבק בתרבות פוליטית המעוגנת ברציונליזם, שזמן רב היתה במיעוט, ולעתים תכופות אף נדחקה לשוליים, אך תמיד היתה קיימת – וכמה מחדש הגיעה שעתה.

המשטר החדש לא הופיע מתוך איזה חלל ריק אידיאולוגי ופוליטי. משטר וישי לא היה בגדר תאונת דרכים, גם לא סטייה, אלא דווקא סימני התגבשות של מאבק בסדר הדמוקרטי שנמשך בחמישים השנים שקדמו למפלה של 1940. אין ספק, התקוממות ה"אנטי־מטריאליסטית" בצרפת לא הצליחה לתפוס את השלטון בתקופה של שלום ויציבות. כל עוד הארץ לא היתה נתונה בשום משבר קשה, כל עוד הצמיחה הכלכלית, חלשה ככל שהיתה, הספיקה להבטיח תעסוקה לפועלים וקיום סביר לבורגנות הזעירה – ניזונו הכוחות המתקוממים לקיום בדוחק. כל עוד לא זיעזעה את המדינה שום תבוסה צבאית, הקונסנזוס הרפובליקני את המהפכנים לאחולת יד.

אולם, כשאירע האסון הלאומי של 1940, עלתה לפני השטח המנטאליות הפאשיסטית שהחלה ב־משך תקופה ממושכת. כך היה גם בארצות אחרות: תמיד היו אלה תנאים של משבר, של מבוכה, תסכול והשפלה, שימשו גייסות לאידיאולוגיה מהפכנית. כך היה בדיוק באיטליה ובגרמניה: בשלוש ארצות אלו, אידיאולוגיות הנתק שהופיעו זמן רב קודם־לכן, הצליחו לתפוס את הזירה הפוליטית רק כשהתבטאה על רקע משבר לאומי עמוק. משבר כלכלי המוליד אבטלה אינו מספיק כשלעצמו לגרום לנתק כה עמוק, לא במספר המובטלים תוסבר עלייתם של הפאשיסטים באיטליה ושל הנאצים בגרמניה, אלא בעובדה שהמשבר הכלכלי היה רק היבט אחד של מצוקה כוללת. בתנאים שכאלה, אידיאולוגיה של מרד יכולה בקלות להיות תנועה ולשאת משטר.

המסקנה מתבקשת מאליה: אף באחת משלוש הארצות הגדולות של אירופה המערבית, שהתנסו בחדירה ממושכת של אידיאולוגיה מהסוג הפאשיסטי, לא היה בכוחה של המערכת הליברלית לעמוד בפני הזעזוע, שגרם משבר לאומי גדול, משבר שנקודתו בתחושה עמוקה של מפלה. מפלת הסדר הליברלי הדמוקרטי נבעה מאובדן הביטחון בתוקפה של השיטה הדמוקרטית, ביעילותה ובכושרה להיות מגן לאומה. רבים מדי איבדו את העניין בדמוקרטיה ולא ראו בה עוד ערך לעצמו. בשלוש הארצות גם יחד המהפיכה לא התרחשה בעקבות תפיסת־שלטון אלימה, אלא כתוצאה של התפוררות מוראלית, וקבלת הדין, גם מצד מתנגדי הסדר החדש. אף המתנגדים ראו בסדר החדש מעין רע במיעוטו, שיש להשלים עמו.

כך נוצרה תחושת שותפות בין היסודות הקיצוניים לבין המתונים יותר. הפאשיזם היה בכל רחבי אירופה לאידיאולוגיה פוליטית ככל האידיאולוגיות האחרות: אופציה פוליטית לגיטימית: הקורפורטיביזם היה מקובל גם בקרב החוגים שסלדו ממעשה המדינה הטוטליטרית באיטליה או מהרייך בגרמניה הנאצית. כך הלכה הדמוקרטיה הליברלית ונחלשה, עד שבשעת המשבר הגדול לא נמצאה לה עוד האנרגיה הדרושה לעמוד על נפשה.

סמכות הממסד ההלכתי אינה עוד מוחלטת

מאת ארתור הרצברג

ליברלים דתיים בגולה צריכים להפסיק לזעוק את זעקת השווא למען "הכרה", שלה אין הם זכאים יותר משזכאי הממסד האורתודוקסי. המערכה שיש לנהל היא המאבק למען הפרדת בית הכנסת ממדינת ישראל

בדומה לרבים אחרים, חזרתי לעתים קרובות בארבעים השנים האחרונות אל השאלה מה מאחד אותנו כיהודים. התשובה שידענו היתה הדת. במאתיים השנים האחרונות הפיצו החילוניות והמבחירה ברית. איש לא יכול היה עוד לטעון שרק היהודים הדתיים הם יהודים. בעיה זו של הגדרה עצמית עדיין נשארה תחת שליטה בגולה. לזרמים האידיאולוגיים ביהדות שהתנגשו ביניהם לא היה הכוח לכפות את רצונם זה על זה, והאנטישמיות אילצה אפילו יהודים שנידו איש את רעהו להיות בחזית משותפת נגד האויב המשותף. הקמתה של מדינת ישראל יצרה מצב שונה בתכלית. לעם היהודי היה כעת כוח. האידיאולוגיות השונות נאבקו על שליטה בממלכה יהודית חדשה זו, והמאבק היה על שליטה בעם היהודי בכללותו. כמעט באורח בלתי נמנע נעשו כל המשתתפים בדיון הזה דוקטרינרים יותר, תוקפניים יותר וחד־צדדיים יותר.

המדיניות – לא אחת בלב ולב – של חיה ותן לחיות שעוצבה בגולה במאה ה־19, לא החזיקה מעמד בשנים הראשונות להקמת המדינה אלא – כפי שאנחנו יכולים כעת לומר בחוכמה שלאחר מעשה – נגזר עליה להיעלם. בשנות ה־50 נעשו ניסיונות, הן בישראל והן בגולה, לסגל עם יהודי לא מאורגן, לא מסודר ומפולג מבחינה רוחנית למציאות החדשה. בישראל הציע שר הדתות הראשון, הרב יהודה לייב מיימון, לכנס סנהדרין שתקבע את השינויים בהלכה היהודית אשר נדרשו לרעתו מתוקף תנאיה של מדינה יהודית. מיימון הדגיש בבירור מהפילוגים בין הסיעות היהודיות השונות, וקיווה שפירוש חדש וליברלי יותר להלכה יפעל לאיחוד היהדות. הצעתו לא מומשה. המלגים של הימין הדתי קראו עליה תגר. הם הודיעו כי לא יהיו כפופים לסמכות העליונה ליצור הלכה חדשה ברוח הצעתו של הרב מימון. התוצאה בת הקיימא היחידה של דיונים אלה היתה הקמת רבנות אורתודוקסית רשמית במדינת ישראל בתורת הסמכות היחידה ליהודים בענייני מעמד אישי כגון נישואין, גירושין וגיור. המצב זה נשאר בעינו עד עצם היום הזה.

עמדתה של ממשלת ישראל

בימיה הראשונים של מדינת ישראל לא היה ידוע בה למעשה קיומם של יהודים קונסרבטיביים ורפורמיים. אפילו כיום, כאשר כ־40 קהילות קונסרבטיביות ו־15 רפורמיות קיימות בישראל, עדיין נתפסת כאן שאלת הדת כעימות בין האורתודוקסים לבין החילוניים. עם זאת, אפילו בשנות ה־50 נאלצו הרבנות הממלכתית בישראל ובעלי בריתה האורתודוקסים בחו"ל להתייצב מול העובדה, שבגולה היו רוב היהודים קשורים לזרמים הליברליים בדת היהודית.

מדינת ישראל היא המאגר העיקרי של זיכרון יהודי. אסור להרשות לשום סיעה בחיים היהודיים להשתמש בישראל ככלי לכפיית עצמה על כל השאר

בשלהי שנות ה־50 כמעט שהושגה הסכמה בארצות־הברית לכונן סמכות דתית מרכזית בנושאי מעמד אישי. גוף זה יכול היה להיות מקבילו של הרבנות הישראלית הרשמית. הוא היה פועל על־פי חוקי ההלכה המסורתית. רבנים מהאגפים הליברליים יותר ביהדות היו זוכים במעמד שוויון: בתמורה להכרה בסמכותו של גוף זה, הם היו משתתפים כשווים במועצה האלקטורלית שלו, ולהם ולקהילותיהם היתה גישה ישירה להליכים של בית־דין זה שהיה פוסק בענייני הלכה היהודית. הצעה זו נפלה, במידה רבה מכיוון שהימין הדתי, בארצות־הברית ובישראל כאחד, לחץ על מנהיגים אורתודוקסים מתונים לסגת ממנה.

דיונים כאלה התנהלו במושבים האחרונים. אדם אינו חייב להיות נביא כדי לחזות שהם ייכשלו. כדי שניסיון כזה יצליח, חייבים אנשי הימין בקרב האורתודוקסים להיות נכונים אם לא להסכים, הרי לפחות לשתוק, ואת זה הם לא יעשו. חשוב מכך: על ממשלת ישראל להיות נכונה ללחוץ על הממסד הדתי הרשמי שלה בכיוון של ליברליות כזאת, וברור שממשלת ישראל אינה נכונה לכך. אדרבה, בביקורו האחרון של ראש הממשלה שמיר בארצות־הברית בפברואר 1987, הוא נפגש עם מנהיגי האורתודוקסיה המתונה, וכן עם נציגי היהדות הקונסרבטיבית והרפורמית. הוא ביקש מאורחיו, חד וחלק וללא בושה, לשכוח את העקרונות ולמצוא נוסחה פוליטית שתאפשר להם להוריד את אנשי הקו הנוקשה וחסר הפשרות בש"ס (שפרשה מהממשלה מכיוון שהרב פרץ לא היה נכון להישמע לחוק ולרשום כיהודייה אישה שגוירה בידי רב רפורמי) לממשלת הקואליציה.

לפני קרוב ל־40 שנה, כאשר החל בראשונה הדיון בנושאים אלה, אפשר היה למצוא בקרב רוב הסיעות בעולם היהודי מתונים רבים שהאמינו, יחד עם הרב מיימון ועם אלה שביקשו לשאת ולתת על שיתוף פעולה סיעתי בארצות־הברית, כי אפשר יהיה למצוא דרך ליצירת קונסנזוס חדש. לכל הפחות – להקים מוסדות דתיים שבהם יוכלו מרבית היהודים להשתתף באמצעות פשרה והסדר הדדיים.

אני נמניתי עם חולמי החלום. אך איני יכול עוד לקיים חלום זה. הפלגנות גדולה כעת בדרגה מכפי שהיתה בשנות ה־50. בשנים האחרונות ממעיטים פוליטיקאים בעוד עצמם יותר ויותר בתהודת על קולותיהן של הסיעות השונות. במקום לנסות להטיל עליהן משמעת, מתחייבת איפוא השאלה הבאה: איך אנו אמורים לתאר לעצמנו את אחדותו של העם היהודי המאופיין על־ידי אי פשרנות סיעתית מתמידה?

לא קיימת עוד הצדקה כלשהי לקיומו של ממסד יהודי דתי רשמי בישראל. לבית כנסת ממסדי יש זכות להתקיים רק אם הוא מייצג, לכל הפחות, את התקווה שקרובה השגתו של קונסנזוס וכי מוסדות רשמיים אלה מייצגים את הזרם המרכזי של החיים היהודיים. אין זה נכון לגבי הממסד הדתי הישראלי. בעולם כולו נתונה לו נאמנותו של מיעוט בלבד ואפילו בישראל מתכרסמת סמכותו על־ידי הזרמים, המתעלמים מהרבנות הראשית ומהאלטרנטיבות החילוניות הקוראים עליה תיגר. המצב החוקי חייב לסגל עצמו למצב העובדתי: דהיינו שהגירות נעשתה בקרב יהודים לנושא לאי־הסכמה וכי שום גישה של הדת היהודית אינו יכול עוד להתקבל כתיקני ומוסמך. כוחה של המדינה אינו יכול לכפות על חברה מודרנית להיות זמן רב תחת שלטון של מיעוט, גם אם מיעוט זה משוכנע, במידה רבה של הצדקה, כי הוא הזרם העיקרי של היהדות שלא השתנתה. את אלה הדורשים שינוי אי אפשר לשכנע, והם לא ישתכנעו, שרק למאמינים מהנוסח הישן יש לגיטימציה.

המסקנה שחייבת להיות הפרדה בין בית הכנסת למדינה בישראל, ואי לכך בעולם היהודי בכללותו, היא אולי יותר בלתי נמנעת כאשר מתבוננים במצב בגולה. מנהיגי היהדות הקונסרבטיבית והרפורמית גילו נאיוויות מדהימה זה כמה עשורים, שגלשה אפילו לשיחתם האחרונה עם ראש הממשלה שמיר, כאשר המשיכו ודרשו "הכרה" מצד ישראל. בדרכה הזה ידם של האורתודוקסים היא על העליונה. אי אפשר בכלל לעלות על הדעת שהרשויות הדתיות האורתודוקסיות יוכלו אי־פעם להכיר ברבנים רפורמים כמשיאים נשים שגורשו בגירושין אזרחיים ולא קיבלו גט רבני. אבל זה בדיוק מה שרבנים רפורמים עושים זה 150 שנה. כך איפוא מבחינת ההלכה, היהדות הרפורמית היא "ממזרות מתפשטת" בקרב עמו הקדוש של האל. ומנהיגי היהדות הקונסרבטיבית בוודאי מכירים את התלמוד, שלא יהיה בלבם שום ספק כי המנהיגות האורתודוקסית אינה יכולה להכיר בנשים הממלאות תפקידי רב והמקבלות עכשיו מהקונסרבטיבים הסמכה לרבנות, ובכלל זה היתר לערוך טקסי נישואין או לתת גט. הפער הדתי מתרחב איפוא. הליברלים נעשים ליברלים יותר והאורתודוקסים נעים ימינה.

מנהיגי הזרמים הליברליים יותר ביהדות ממשיכים להידבר עם פוליטיקאים ישראליים, בתקוה שהללו אולי ישתכנעו להעניק לקונסרבטיבים ולרפורמים מעמד שווה למעמד שקיבלו האורתודוקסים מידי הממשלה. זה אכן אולי אפשרי, אם יהיו הקונסרבטיבים והרפורמים מוכנים להכריז על עצמם כעל כיתות נפרדות, ברוח... אם לא כן, הדבר לא יהיה אפשרי, אפילו מסיבות מוסריות ודתיות. הליברלים הדתיים היהודים היו נועצים לו סמכות ממלכתית כלשהי בגולה היתה מנסה לכפות עליהם – כפי שניסה נפוליאון להציע את הרבנים בצרפת לעשות – להטיף למען נישואין עם לא־יהודים. לליברלים אין זכות לנסות לכפות על האורתודוקסים לקבל גברים ונשים שהם רואים אותם כלא־יהודים שלא התגיירו. חופש הדת הוא עיקרון המגן על זכותם של מאמינים לשמור על קהילתם מפני פלישת נהגים ואמונות שנואים עליהם. אבל עיקרון זה אינו מגן על זכותם של האורתודוקסים להסדיר ולפלוש – באמצעות שליטת בית הכנסת הממלכתי של ישראל – לחייהם של הליברלים או החילוניים. חירות אמיתית לכל הזרמים מחייבת איפוא, כי הדת לכל צורותיה תוחזר על קשריה עם כוחה של המדינה. ליברלים דתיים בגולה צריכים להפסיק לזעוק את זעקת השווא למען "הכרה", שלה אין הם זכאים יותר מכפי שזכאי הממסד האורתודוקסי. המערכה שיש לנהל (והיא היחידה שאפשר לנצח בה) היא המאבק למען הפרדת בית הכנסת ממדינת ישראל.

מה ייוותר אז ללכד את העם היהודי כגוף מאוחד? אחוד זיכרון, בעיות ומטרות. מדינת ישראל היא כעת מרכזית בכל שלושת המרכיבים האלה. היא המאגר העיקרי של זיכרון יהודי, המאבק להגן ולשמור עליה הוא הבעיה היהודית המרכזית של זמננו, המטרות החשובות של יהדות העולם מרוכזות

מבחינת ההלכה, היהדות הרפורמית היא "ממזרות מתפשטת" בקרב עמו הקדוש של האל. מנהיגיה גילו נאיוויות מדהימה כאשר דרשו "הכרה" מצד ישראל

בישראל וסביבה. ישראל מרכזית מכיוון שדאגותיה והתשבותיה של יהודים מסוגים שונים מכתיבים אותם אליה. אסור להרשות לשום סיעה בחיים היהודיים להשתמש בישראל ככלי לכפיית עצמה על כל השאר. יהודים מתחבטים זה 200 שנה בשאלת ההגדרה העצמית בעידן המודרני שבו סמכות הדת הגבלית (כפי שנמסרה במעמד הר סיני, כשהמדובר ביהודים) אינה עוד מוחלטת. ליהודים אין עדיין תשובות טובות יותר מאשר לכל אחד אחר. האפשרות הפתוחה סבירה היא, שתשובות כאלה יבואו מממסדים דתיים הנתמכים על־ידי המדינה. הן יכולות לבוא רק מנשים ומגברים החיים, חושבים ומתריינים אלה עם אלה בחופשיות.

שרות digital
כשזמן שווה כסף
שרות דיגיטל שווה זהב
טמיר כהן (עקבסון)

"שנה יוצאת מן הכלל"

הגשמים בעיתם הביאו לחידוש מלאים במאגרי המים המדולדלים. עליית מפלס הכינרת היא התחום הבולט לעין, אך למאגר מי התהום בחוף שנפגע מניצול־יתר במשך עשרות שנים — ספק אם יוכלו גשמי השנה להושיע.

מאת מיכאל גרטי

העניין כולו מזכיר את חידות הבריכות הגדים מספרי החשבון לכיתה ד': "אם נכנסים לכינרת ביממה אחת 5 מיליון מ"ק מי גש־מים, ועוד 600 אלף מ"ק משאיבה מהירמוך ומוציאים ממנה 1.2 מיליון מ"ק ביממה באמצעות המוביל הארצי להחדרה בבארות המלוחים של מישור החוף — ובידיעה שכל תוספת של 1.6 מיליון מ"ק מעלה את מפלס האגם בס"מ אחד — מתי יהיה צורך לפתוח את הסכר בדגניה ולשחרר עודפי מים לירדן אל ים המלח?" עצם הצגת השאלה, שנה לאחר שמפלס הכינרת ירד מתחת לכל קו אדום שהוא וחשף חופים חומים ועגומים, מעידה על שנת ברכה.

התשובה, מכל מקום, כפי שהיא מנוסחת על ידי אנשי השירות ההידרולוגי, מעידה על זהירות. "עדיין לא. אם כי על פי הגרפים שציירנו בהולט ייתכן שנגיע למפלס שבו נשחרר גלישת מים לירדן — הכל תלוי בשאלה אם יהיה לנו עוד גשם אחד טוב לפני הקיץ". מפלס הכינרת, שהפך לנושא לאומי, עמד בסוף השבוע על 209.84 מטרים מתחת לפני הים — או במי־לים אחרות, 44 ס"מ לפני המפלס שבו מתחילים לאפשר למים לגלוש במורד סכר דגניה ו־94 ס"מ לפני המפלס המירבי, שמעליו נגרמים נז־קים בחופי האגם.

ככל שמרבים לדבר עם אנשי משק המים במקורות, בנציבות המים, השירות ההידרולוגי, תה"ל והשירות המטאורולוגי מתברר, ש"עוד גשם אחד" הוא שיהפוך שנה מבורכת למשק המים לשנה מושל־מת. "זו היתה שנה יוצאת מן הכלל מכל הבחינות", אומר דובר מקורות, "גם למשק המים וגם לחקלאות". ונציב המים מוסיף: "עוד גשם אחד יוסיף לנו המון בהשקיית הרוויה לכותנה ובפרדסים".

ברוח הטענה שהחקלאים מקבלים או פיצויי בצורת, או פיצויי שט־פונות, קיימת זה שנים רבות הבחנה בין בצורת אקלימית לבצורת חקל־אית: בהולט ייתכן מצב שמספר המ"מ שנמדדו בתחנה המטאורולו־גית היה מספק — אך בשל הפסקות ממושכות מדי קמל היבול, ומה שלא קמל ניזוק בשיטפון חזק, שתרם אמנם מילימטרים לרישום, אך לא הועיל לחקלאות. ייתכן גם מצב שבו כמויות המים הספיקו לצמוח בשורות — אך היו מעטות מכדי להבטיח מילוי חוזר למאגרי המים. השנה נראה כי אפשר לדבר על שנת ברכה חקלאית ואקלימית גם יחד.

במשך כל החורף הגיעו מה שהמט־אורולוגים מכנים "פרקי הגשם" בדייקנות יוצאת דופן: תחילת שבוע שטופת שמש, יומיים מעוננים וסוף שבוע גשום. עצירת הגשמים הארו־כה ביותר היתה בתחילת חודש ינואר — 16 ימים ללא גשם. סדירות פרקי הגשם הבטיחה צמיחה נאותה בשדות וחילחול יעיל של מים אל מי התהום בלא שעודפי גשם יזרמו לזרימה עילית ויילכו אל הים. הקצב הסדיר כיסה לחלוטין על העובדה ששלושת החודשים העיקריים של החורף — דצמבר, ינואר ופברואר — היו בעצם שנים מן הממוצע, בהם כמויות גשם שהגיעו ל־50 עד 80 אחוז מהממוצע. גשמי תחילת החורף, שירדו באוקטובר ובנובמבר, הבטיחו כי רוויית הקרקע התתרומה למאגרים — הם שהזי־קו את הגראף מעל הממוצע.

באר שבע מקלקלת

בסך הכל ירדו השנה כמויות ניכרות — בירושלים 690 מ"מ, לעומת ממוצע שנתי של 572 מ"מ (121%), בחיפה 569 מ"מ לעומת 508 (112%), בצפת 962 מ"מ לעומת ממוצע של 718 מ"מ (134%), ובעי־פולה 605 מ"מ לעומת 483 (125%). האיזור הגשום ביותר במדינה היה מישור החוף הדרומי — עזה עם 627 מ"מ לעומת 371 מ"מ בממוצע (169%), והשיא שייך לחפץ חיים — שם ירדה כמות שהיא כמעט כפולה מהממוצע: 869 מ"מ לעומת 465 מ"מ (191%).

החזאי בשירות המטאורולוגי הקו־רא את סיכום נתוני הגשם עד כה, ממשיך לקרוא את הרשימה בקול מנגינתי מעט: "לוד מאה ושבעה עשר אחוזים, רביבים א' מאה ואחד עשר אחוזים, רמת הגולן מאה וש־מונה אחוזים, חבל רק שבאר שבע מקלקלת: תשעים ותשעה אחוזים בלבד".

הכל יחסי. לפני שנה היו אנשי משק המים מוכנים לחתום בשתי ידיים על הבטחה לכמויות של 99 אחו־זים מהממוצע.

כאן המקום להתייחס להבטחה שכן ניתנה, אותה תחזית בצורת מפורסמת של השירות המטאורו־לוגי. עיון מדוקדק יותר במה שנאמר באותה תחזית מראה, שחזאי השירות צפו שבארבעת החודשים מנובמבר ועד פברואר ירדו כמויות גשם ש"יהיו שוות לממוצע או נמוכות ממנו בכ־10 אחוזים". נובמבר, כזכור, היה גשום בכמה עשרות אחוזים מעל הממוצע — אך בדצמבר, בינואר ובפברואר ירדו כאמור כמויות קטנות מהממוצע. "הכותרות בדבר תחזית לשנת בצורת, שבאו זמן קצר לפני תחילת החורף הגשום במיוחד, הביאו ללעג לא מוצדק", אומרים בשירות המטאורולוגי. "אמרנו גם ששיטת החיזוי הזו מדויקת ב־85 אחוז מהמקרים, אבל את כל זה איש אינו זוכר". ייתכן שיעברו עתה כמה שנים לפני שהמטאורולוגים מבית דגן (116% מהממוצע), יפרסמו את התחזית השנתית הבאה.

אם כבר דנים בשיטות לחיזוי מראש של עונת החורף, כדאי לדעת ששיטת חיזוי מדויקת הרבה יותר פותחה כבר בארץ — אך השנה לא פורסמה תחזית לפיה. המדובר בשיטה שפותחה במכון לחקר ימים ואגמים, המבוססת על בחינת מאגר החום של מי הים התיכון לפני החורף. השיטה מצריכה מדידות ספרטניות של המים באיזור מוגדר במזרח הים התיכון — אלא שמדי־דות אלה לא בוצעו השנה. הסיבות לאי ביצוע התחזית רבות כמספר הנשאלים: "חוסר תקציב", "סיבות טכניות", "אי אפשר היה לשלוח את ה'שיקמונה' בזמן המתאים", ו"לא ברור למה, העניין ייבדק".

הגשם הפריע לקיצוץ

הגשמים בעיתם הביאו לחידוש מלאים במאגרי המים המדולדלים. עליית מפלס הכינרת היא מטבע הדברים התחום הבולט לעין — אך צריך לזכור שמתוך "יבול" שנתי ממוצע של 1.7 מיליארד מ"ק מים משמשת הכינרת כמאגר רק לכ־600 מיליון מ"ק.

[illegible] — בשכבות הגיר שבשולי הרי שומרון ויהודה ובשכבות החוליות שבמישור החוף. מאגר מי התהום שבחוף הוא זה שנפגע קשה ביותר מניצול יתר במשך עשרות שנים — ועם שנשאבו ממנו המים המתוקים הלכו וחדרו אליו מי הים. שורת הבארות שהומלחו ויצאו כליל משימוש מכסה רצועה רחבה לאורך החוף בין תל אביב לנתניה.

כאן, מתברר, מצויות בארות כה רבות בסכנת המלחה עד שלא די באוצר השאיבה המותנה לגשמים שישקמו את המאגר. במשך החורף ניצלה חברת מקורות את פסק הזמן שבו אין החקלאים משקים שדות ומטעים, והעבירה במוביל הארצי כ־60 מיליון מ"ק מים שנשאבו מהכינרת אל מישור החוף. בקצה הצינורות פשוט הניחו למים לחלחל בין הדיונות, כדי שימלאו את מאגר מי התהום המידלדל וירחיקו מערבה את מי הים.

פעולת ההחדרה, יחד עם הגשמים שירדו מעל מישור החוף, הביאו לעליה ניכרת במפלס מי התהום, כאשר הבארות שנחו בחורף מוכנות עתה לשאיבה ללא חשש המלחה בקיץ. אך עם זאת צריך לזכור, שהכמות החסרה במאגרים התת קר־קעיים היא עדיין עצומה — משיכת יתר שנצברה במשך שנים הסתכמה על פי הערכות שונות מ־1.5 מי־ליארד מ"ק ל־1.4 עד 1.3 מיליארד מ"ק.

מקור הגרעון הזה הוא כאמור בשאיבה ובשימוש בכמויות מים שהיו גדולות מחידוש המאגרים מדי חורף. בתחילה נעשה הדבר במכוון, כדי לנצל מים שאילו לא נשאבו היו זורמים לים. אחר כך קראו לכך בציבור "דורבנות הר מפעתיות" — ב־תקווה שאפשר יהיה להפחית את הכמות ולכסות את הגרעון כאשר ישלמו מפעלי מים אחרים — החל מטיהור מי ביוב וכלה בהתפלת מי ים. התוצאה: בשלושים השנים האחרונות גדל הגרעון, מיפלסי הבארות ירדו ומים מלוחים החלו לחדור לתוכן.

באר שהומלחה במי ים יוצאת מכלל שימוש, וגם אם ינוחו לטבע לרפאה ואף יסייעו לו בהחדרת מים מתוקים, יעברו עשרות ואף מאות שנים לפני שהמים שישאבו ממנה יהיו ראויים לשימוש. אך למרות שנתונים אלה היו ידועים היטב לאחראים למשק המים, ננקטו רק צעדים מועטים ולעומת מילוי חוזר של 1.7 מיליארד מ"ק המשיכה המערכת הנשלטת על ידי נציגי החקלאים להקציב יותר מ־2 מי־ליארד מ"ק מים בשנה.

ההקצבות המופרזות נמשכו עד הקיץ שעבר. אז התגלה גורם לחץ שהיה חזק יותר אף מן הלובי החקלאי: שלוש שנות בצורת, כינרת ירודה ובארות מלוחות עשו את שלהן.

בקיץ שעבר קוצצו מכסות המים ב־200 מיליון מ"ק, כ־10 אחוז מההקצבות. 160 מיליון מ"ק קוצצו מההקצבות לחקלאות ו־40 מיליון מ"ק מההקצבות לצריכה ביתית ותע־שייתית. בפועל היתה ההפחתה גדולה עוד יותר: 210 מיליון מ"ק, ובעיקר הנטל נשאו החקלאים, שכן ירידת הצריכה במגזר העירוני היתה רק כ־15 מיליון מ"ק.

השנה ביקשה נציבות המים לבצע קיצוץ נוסף — הפעם של 5 אחוזים, ובכך להגיע להקצבה כוללת של 1,740 מיליון מ"ק, קרוב לסך המי־לוי החוזר. ואם יובא בחשבון גם השימוש במי קולחים מטוהרים — הקצבה שתאפשר את שיקום המאג־רים תוך כ־10 שנים. אלא שה־קיצוץ הנוסף הלך והתמוסס עד לש־לושה אחוזים, ככל שהתברר שהש־נה היא שנת ברכה. "כאשר היה אפשר להראות את תוצאות הבצורת של השנים הקודמות, היה קל יותר לקצץ בהקצבות", אמר פקיד בכיר במשרד החקלאות. "נכון", מאשר סגן נציב המים גדעון צור, "הגשמים ועליית המיפלס הקשו על המשך הקיצוץ, למרות שהקיצוץ עצמו התחייב ממצב מתמשך ולא משנות הבצורת של 85־83".

למרות הקיצוץ, והקיצוץ הנוסף [illegible] המזרע — בעיקר בגידולים כמו כותנה, ביחוד אם ייענו השמים ובבקשת החקלאים "ירד עוד גשם אחד". גשם בעונת הקציר אולי יש־ביב את התבואה שראשיה מלאים השנה עד להתפקע — "אבל זו לא תהיה בעיה", אומרים עובדי הפלחה. התקווה ל"עוד גשם אחד" היא גם תקוה מבוססת למדי. באפריל טרם ירדה טיפה אחת של גשם, ובשנים קודמות ירדו גשמים בכמויות ניכרות גם בחודש מאי. גשם כזה יוסיף את השקיית הרויה של תחילת הגידול, ואת השקיית ההד־רים שכבר החלה — וכמובן יביא לעליה נוספת של מפלס הכינרת, ואולי אפשר יהיה לראות שוב מאות אלפי מטרים מעוקבים של מים גול־שים במורד סכר דגניה.

מטוסים לוהטים

טייסי אל־על אינם מוכנים שצעדי ההתייעלות של החברה יפגעו בהכנסתם. המנכ"ל הציג את משכורותיהם המנופחות. האם ישבשו מאבקי השכר את הטיסות?

מאת זוהר בלומנקרנץ

גילוי גובה משכורתם של טייסי "אל על" בשבוע שעבר, היתה הידיעה הפומבית הראשונה של מנכ"ל החברה, רפי הר לב, במאבק בין הנהלת החברה לבין הטייסים. הגי־לוי הוא רק חלק קטן מהדירבות המתנהלת מאחורי הקלעים על צביונה של החברה. מעורבים בה מאבקי כוח, יוקרה אישית, השמצות הדדיות — ומעל לכל הרבה מאוד כסף.

ללא הנהגתו של סולם שכר נפרד לטייסים הוותיקים ולטייסים החד־שים, טוען הר לב, לא תוכל החברה להתמודד עם התייעלותן של חברות תעופה פרטיות אחרות. ועד הטיי־סים, שבראשו עומד בצלאל עופר, ואיגוד הטייסים שבראשו הקברניט יצחק גונן, אומרים כי המנכ"ל מסיט את הדיבור מדרישתם לקבלת תוספת שכר בשיעור 12 אחוזים. לפי הסכם העבודה החדש שנחתם לפני כחודש וחצי קיבלו כל עובדי החברה את התוספת הזאת.

ועד טייסי אל על לא חתם על הסכם העבודה החדש, שקיבל את ברכת ההסתדרות, נציגי כל הועדים בחברה למעט הטייסים, וההנהלה. בדף האחרון של ההסכם, לצד חתי־מות ידיהם של נציגי הצדדים השונים, מופיעה תוספת בכתב יד, המציינת כי המשא והמתן על תנאי שכרם של הטייסים יימשך.

מערכת השכר של עובדי החברה מחולקת לשתי קבוצות עובדים: עובדי הקרקע, שהם רוב עובדי החברה, וצוותי האוויר. משכורתם של צוותי האוויר כוללת מרכיב תשלום שקלי ומרכיב תשלום במ־טבע חוץ, המהווה כ־70 אחוז מכלל משכורתם של הטייסים. בנוסף לכך משולמים להם גם דמי אש"ל במ־טבע חוץ. על פי הנתונים שגילה המנכ"ל בשבוע שעבר, משתכר קצין ראשון, הצעיר ביותר בחברה, הטס בממוצע 48 שעות בשבוע על מטוס מסוג בואינג 737, כולל שעות טיסה בפועל ושעות שהייה באוויר בהמתנה, ושהייה של 147 שעות בחוץ לארץ — 3340 דולר ברוטו בחודש. אין זה כולל תשלום דמי אש"ל המגיעים ל־500 דולר נוס־פים (את הוצאות השהייה בבית המלון בחו"ל משלמת החברה ישירות). לעומתו, קברניט של מטוס מסוג בואינג 747, שטס 82 שעות טיסה בחודש ושהה בחוץ לארץ 377 שעות, השתכר בשנה האחרונה 8,715 דולרים בחודש, בתוספת 800 דולר בחודש תשלום דמי אש"ל.

שני סולמות

"חברת אל על לא השלימה את התארגנותה בחודש בכל מה שקשור לטייסים" אומר מנכ"ל אל על. "עליה להשלים עניין זה לפני שבאים לדון באפשרות הודרת הפירוק הזמני. אורות בחוזר למהד־מות שהיו בחברה קודם לכן". לדבריו, הצמצומים שהוא מציע בע־לות המשכורות נוגעים אך ורק לטייסים חדשים שיקלטו בחברה בעתיד ולא לטייסים המועסקים בה היום. בלי הצמצומים לא יהיה בי־כולתה של החברה להמשיך להתיי־על ולחסוך בהוצאותיה. הר לב מדבר על הורדה ממוצעת של 35 אחוזים בשכרם ההתחלתי של הטיי־סים החדשים לעומת משכורות הטייסים היום. הוא שואף לבטל את מרכיב התשלום במטבע חוץ ולבסס את המשכורת כולה על בסיס תש־לום שקלי.

יו"ר איגוד הטייסים בישראל, הקברניט יצחק גונן, דוחה את הצעתו של המנכ"ל בדבר הנהגת שני סולמות שכר בחברה. השיטה לא הוכיחה את יעילותה בחברות תעופה אחרות בעולם, החוזרות לשיטת התשלום הישנה. גונן סבור כי ההנהלה מבקשת "להכניס את חילוקי הדעות בינה לבין הטייסים לתא הטייס", כחלק ממאבקה נגדם בעקבות הסכם העבודה החדש. מה ירגיש טייס חדש כאשר יידע כי בשביל אותה העבודה מקבל חברו תשלום גבוה הרבה יותר ממנו?

גונן אומר כי העדכון שמבקש המנכ"ל לעשות לשכרם של הטיי־סים הוא עדכון־שכר רגיל של תוס־פות יוקר שקיבלו כל העובדים במשק. על החברה היה לשלם עדכונים עוד בשנה שעברה והיא לא עשתה זאת, לדבריו. המחסור בטיי־סים באל על, אומר גונן, מאלץ את הטייסים לעבוד שעות נוספות רבות. השעות הנוספות מגדילות את מש־כורותיהם, ומאפשרות למנכ"ל להצ־יג תלושי משכורות מנופחים לפני כלי התקשורת. 30 טייסים חסרים בחברה, לדעתו. המחסור גורם שה־טייסים נאלצים לבצע טיסות עד קצה גבול יכולתם. העומס המוטל עליהם עשוי לסכן את בטיחות הטיסה.

הר לב סבור לעומת זה שאין צורך בשלב זה בקליטתם של טיי־סים חדשים בחברה. בנתונים שבידיו על שעות טיסה חודשיות בממוצע השנה לעומת שנים עברו, יש כדי להפריך את טענות הטייסים. תקנות הטיס של מינהל התעופה האזרחית במשרד התחבורה קובעות שמותר לטייס לצבור עד 120 שעות טיסה בחודש, עד 300 שעות טיסה במשך שלושה חודשים ועד אלף שעות טיסה בשנה. טייסי אל על רחוקים מן המכסה המותרת. על פי הנתונים שבידיו ביצעו טייסי אל על בקיץ של שנת 1984 רק 75 שעות טיסה בפועל בחודש. בשנת 1985 טסו 73.1 שעות בחודש. בשנת 1986 טסו 75.8 שעות בחודש, ובעונת הקיץ הקרובה יטוסו בממוצע 72 שעות טיסה בחודש.

ההחלטה על הגבלת שעות הטי־סה, אומר המנכ"ל, היא חלק משורה של החלטות חדשות שקיבלה בימים האחרונים הנהלת החברה, שיש בהן היענות לחלק מדרישות הטייסים. החל מסוף החודש הבא יעברו ארבעה מטייסי בואינג 737 לטוס במטוסי בואינג 747, לאחר שיתמחו על מטוסי־ביניים מסוג בואינג 767. הר לב מודה כי נהג בטיפשות כאשר הסכים לא לכפות על הטייסים תר־בית שיבוץ ועבודה חדשים עוד בשנה שעברה, ולהורות את ביצוע הצעדים שעליהם החליטה באחרונה ההנהלה. הוא מוכן לקבל את טענת הטייסים כי לא נוח היה בעונת החורף האחרונה, מכיוון שהיתה עמוסה ביותר.

לדברי גונן, נענו הטייסים לחלק מדרישות ההנהלה וגילו גמישות בתחומים שתרגומם הכספי הוא וי־תור על מרכיבי הכנסה נוספת בשכר. הטייסים הסכימו לקליטתם של המטוסים החדשים מסוג בואינג 757 בשנה הבאה וויתרו על תוספת תשלום. הם הסכימו אף שלא לדרוש, בדומה לחברות תעופה אחרות, תוספת תשלום על ביצוע נחיתות במזג אוויר קשה, דבר המצריך מיומנות והכשרה גדולים יותר.

נתונים מעודדים

בימים אלה הוקם צוות משותף חדש להמשך המשא והמתן בין ההנהלה לטייסים. הטייסים נאותו לתנאים שהוענקו לעובדי הקרקע בכל הנוגע לימי מחלה ותנאי פרישה. כעת מתנהם לקבל את תוספת התשלום בשיעור 12 אחוזים שניתנה ליתר העובדים, בנוסף על יתר מרכיבי משכורתם הייחודית. ההנהלה נחושה בדעתה שלא להיע־נות למירב התוספות שדורשים הטיי־סים, ומבקשת להביא לצמצום גדול יותר בהוצאות. בלעדיו לא יהיה אפשר, לדעת המנכ"ל, להמשיך במגמת צמצום ההפסדים הכבדים של החברה.

בשנת הכספים 1984־5 הראה מאזן החברה הפסד שנתי של 9.7 מיליוני דולרים. שנה אחר כך הצט־מצם ההפסד ל־6.7 מיליוני דולרים בשנה, ואילו לשנה שעברה צופה המנכ"ל לראשונה רווח של 10 או 15 מיליוני דולרים. כל זה אינו כולל את החובות הבנקאיים המגי־עים ל־350 מיליוני דולרים, הרוב־צים עדיין על החברה. לקראת השנה הבאה צופים שחובות יצטמצמו ל־335 מיליונים.

כלכלנים מטילים ספק בנתונים המעודדים שנוקב המנכ"ל ומציעים להמתין ולראות את המאזן, כדי לב־דוק אם לא נעשו בו פעולות חשבונאיות המאפשרות הצגה ורו־דה של הנתונים. הטייסים אומרים כי אינם מוכנים שצעדי ההתייעלות ייעשו על חשבון הכנסתם, ואם מגיעים הדברים לידי כך אות הוא שיש דופי בניהולה של החברה. לאן הופנו 110 מיליוני דולרים מהחיסכון שהתקבל בשנה האחרונה מיר־ידת מחירי הדלק בעולם?

עובדי הקרקע של אל על ממתינים בינתיים ואינם נוקטים יוזמה לטובת צד כלשהו במאבק. אם יחליטו להצטרף לטייסים, שוב יהיו שיבושים בעבודת החברה. גם כך, כל עוד נמשך המשא והמתן בין ההנהלה לטייסים עשויים להתעורר קשיים בתפקוד התקין.

הטייסים הוכיחו כי יש ביכולתם לשבש את לוח הטיסות הסדירות של החברה. די אם לא יתייצבו לטי־סות מתוכננות בשל מחלה. שורת הצעדים האחרונה שעליה החליטה ההנהלה נועדה לעזור לחברה לעבור את הקיץ ללא זעזועים. אולם כל עוד נמשך המשא ומתן והצדדים לא הגיעו לכלל הסכמה ביניהם, עשוי הקיץ להיות קיץ לוהט ביחסי העבודה במוביל הלאו־מי.

המשוכות בקליטת עולי ברית המועצות

אין לכפות על אף אחד להשתקע בארץ בניגוד לרצונו ומוטב לשפר את הליכי הקליטה הראשונית של העולים. יש להקנות להם כבר מן הרגע הראשון תחושה שהם רצויים בינינו, תוך הרעפת אהבה, חמימות ואדיבות.

מאת גדעון אלון

שערי היציאה מברית המועצות עדיין לא נפתחו, אלא כדי סדק צר שדרכו הצליחו לצאת בחודש שעבר 470 יהודים. אבל אין ספק שהחדל־פת על תוכן שיחותיהם של המנהי־גים היהודים ברונפמן ובראונפמן ואברהם במוסקווה, בדבר אפשרות יציאתם, בטיסות ישירות, של 12 אלף יהו־דים, כבר הציבו כמה הישגים בלתי מבוטלים.

בראש וראשונה, הם הביאו ל"הפסקת־אש" (לפחות זמנית) ב"מלחמת היהודים" בין משרד הקליטה ובין הסוכנות היהודית, שהחליטו להתגייס למאמץ משותף, הקימו מטה פעולה אחד והתחילו לגבש תוכנית הערכות לקראת אפשרות הגעתם של העולים.

שנית, כבת אחת כמו נמוגו האדישות, החשד והאכפתיות ה־מאפיינות בדרך כלל את גישתם של שרי הממשלה לנושא העלייה מברית המועצות. השרים הקדישו בראשית השבוע שעבר שעה ארוכה מזמנם, בישיבת הממשלה, לדיון בנושא זה.

אין להקל ראש בשתי ההתפתחויות אלה, כיוון שבדרך שקליטה מוצלחת של יהודי מוסקבה ולנינגרד מותנית קודם כל בהערכות [illegible].

* ברור שאם התנבאות יתממשו וכל היהודים שייצאו מברית המוע־צות יגיעו בטיסות ישירות (עם חניית ביניים בבוקרשט), לישראל, יעבוד ביתר שאת הקשיים הקליטה ליפתם, משום שחלק ניכר מהעו־לים, עפ"י הערכות זהירות כ־70 אחוז, יצהירו ברדתם מן המטוס בלוד כי אינם רוצים להישאר בישראל והם מעוניינים להצטרף אל בני משפחותיהם בארה"ב, קנדה או אוסטרליה.

כמובן שאין כוונה (וגם אין טעם) לכפות על אף לא יהודי אחד להשתקע בארץ בניגוד לרצונו, אבל מן הראוי לשפר במידה ניכרת את הקליטה הראשונית של העולים, על מנת להקנות להם כבר מן הרגע הראשון תחושה שהם רצויים בינינו, תוך הרעפת אהבה, חמימות ו־אדיבות. לכן יש לבדוק על ידי משרדי הקליטה לייעל את הליכי הקליטה הביורוקרטיים הנהוגים כיום בנמל התעופה בבן־גוריון ולתת לעולים חופש בחירה, ע"י מתן אפשרות לעבור תחילה לבתי מלון, לקרובי משפחה למשך שבועיים שלושה, במקום למרכזי קליטה כנ־הוג עתה. בפרק זמן זה, כשהעולים עדיין תוהים ובוהים, הם יוכלו לקבל בניחותא מידע על אופציות הדיור הזמני המוצעות להם, להסדיר את בעיות החינוך של ילדיהם, לימודי עברית, שירותים סוציאליים וכו'.

מיעוט את העדותיהם, יש משום חד־דש, שכן בימים כתיקונם מפגינים השרים חוסר עניין מוחלט בנושא זה. מאז הוקמה ממשלת האחדות הלאומית כונסה ועדת השרים לעלייה וקליטה לשש ישיבות בלבד (בעיקר בעת הגעתם ארצה של עולי אתיופיה ב"מבצע משה").

כשזימן יו"ר הועדה, השר יעקב צור, בחודש ינואר השנה, את חברי הוועדה לדיון על הערכות משרדי לקראת אפשרות פתיחת השערים, לא טרח אף לא אחד מהשרים החברים בוועדה לבוא ל־ישיבה. רק כמה פקידים בכירים באו ללשכתו של שר הקליטה וסמוך לנעילת הישיבה הגיע בריצה גם שר המשטרה חיים בר־לב, לצור לא נותר אלא לנעול את הישיבה עשרים דקות לאחר פתיחתה, כ־שהוא מאשר הולחה והמגנה את תקנות הגזירה הדרושות שהתנהגו בברית המועצות.

[illegible]

גם בכך שמליאת הממשלה שמעה סקירה משר הקליטה על ההערכות לקליטת העולים וכמה מן השרים, בכללם ראש הממשלה, השר [illegible] לאחר שרוצו את הפצרותיהם של עסקני "הייאס" להגר למדינות המערב, ובין קליטתם של כל יוצאי ברית המועצות שרובם (כ־75 אחוז) הם בעלי פוטנציאל להגירה וחלקם מתבוללים למחצה. יהודים ללא שום שורשים וזהות יהודית.

השר צור לא טרח גם לומר לשרי הממשלה שמאז שלהי שנות ה־שבעים רק שניים עד שלושה מכל עשרה יהודים שיצאו מאחורי מסך הברזל הגיעו ארצה והאלה שפנו עורף לישראל הקימו בארה"ב, קנדה ואוסטרליה קהילות גדולות ועשירות המונות יחד כ־103 אלף נפש.

במתכוון נמנעתי מלגעת בנושא העלות התקציבית של קליטת 12 אלף עולים מברית המועצות, עלות המוערכת ב־350 מיליון דולר, משום שיש להניח שאם הוצאה כספית זו תתפרס על פני חמש שנים, יהיה ניתן לעמוד בה.

ראשי המגבית בארה"ב ובאירופה הוכיחו כבר בעבר בשעות חרום (וכגון מבצע הבאתם ארצה של עולי אתיופיה), שיש להם היכולת ה־ארגונית והכספית להתגייס כאיש אחד ולתרום ביד נדיבה. "אילו הבעיה התקציבית היתה הבעיה הי־חידה של קליטת עולי ברית המוע־צות", אמר גורם בכיר בסוכנות, "אין לי ספק, שהיינו מתגברים על כך ללא קושי. אבל, יש אינספור בעיות אחרות, החל בדיור ובתעסוקה וכלה בקליטה חברתית, וכל אחת מהן סבוכה מרעותה".

משרד הקליטה מציע שהממשלה תנקוט יוזמה פעילה לשילוב העו־לים במקומות עבודה, כולל מימון מלא של שכרם בתקופת הביניים. מחלקת העלייה של הסוכנות סבורה כי יש לתת את הדעת לבטחונם בעבודה של העולים, משום שבגלל הסדרי הקביעות הנהוגים במשק הישראלי, העולים הם המועמדים הראשונים לפיטורים כל אימת שמ־תבצעים צמצומים בכוח אדם. לפי סקר של הלשכה המרכזית לסטטיס־טיקה, למעלה ממחצית המועסקים שעלו ארצה ב־1978/79 חששו מאד מפיטורין שנה לאחר עלייתם וגם מקץ שלוש שנים לבואם ארצה עדיין היו לשליש מהם חששות מפני פיטורין.

צגרה: אריק קולמות

* שר הקליטה יעקב צור סיפר בשבוע שעבר בגאווה בישיבת הממשלה כי 94 אחוז מעולי ברית המועצות נקלטו בארץ וכי ישראל איננה "ארץ אוכלת יושביה". אבל, הוא שכח לספר שקיים שוני מהותי בין קליטתם של עולים מברית המועצות אשר מרצונם הגיעו לכאן,

אין ספק שהבאתם ארצה של כל היהודים בטיסות ישירות, תוך עקיפתם של עסקני ארגוני "הייאס" המצפים לנושרים בוינה כדי לסייע להם להגר לארה"ב, טומנת בחובה לא רק סיכויים לגידול משמעותי במספר העולים, אלא גם סכנות וקשיים שלא התנסינו בהם עד כה. כמו מאליה תצוף בעיית מעמדם המשפטי של היהודים שלא ירצו להישאר בארץ. האם הם יהנו ממעמד של מהגרים גם על אדמת מולדתם? האם הממשל האמריקאי ייאות לבטל את מעמד הפליט ליוצאי ברית המועצות שיגיעו ארצה? מה תהיה עמדת הארגונים היהודיים בארה"ב בעניין זה? האם מדינת ישראל תצטרך לממן את הטסתם לארה"ב? האם תינתן אפ־שרות לארגוני הסעד היהודיים לפתוח סניף בלוד?

דומה שהגורמים המטפלים בק־ליטת העולים מברית המועצות לא גיבשו עדיין תשובות הולמות לש־אלות הסבוכות האלה.

אולם שתי ה"משוכות" הגבוהות ביותר בנתיב קליטתם של עולי ברית המועצות תהיינה, קרוב ל־וודאי, בעיית הדיור והתעסוקה. אין זה סוד שמרכזי הקליטה סתומים עד אפס מקום וקצב היציאה מהם הוא איטי מאד. ספק אם יימצא מלאי מספיק של דירות בשכירות חודשית מסובסדת במרכז הארץ (בעיקר בירושלים ובגוש דן) שהם האיזורים המועדפים בעיני עולי ברית המועצות.

העובדה שלרשות משרד השיכון יש מלאי דירות פנויות בנצרת, עפולה ועיירות הפיתוח, לא תפתור את הבעייה, משום שעולי ברית המוע־צות נרתעים מלהתגורר באיזורים אלה. יתרה מזו, גם היוזמה של משרד הקליטה לאפשר לעולי ברית המועצות לרכוש דירות בשוק החו־פשי באמצעות משכנתא מוגדלת לא נראית מעשית, משום שעולי ברית המועצות מגיעים ארצה כמעט בחוסר כל. נסיון העבר מלמד שהם אינם מודרים (בעיקר בשל מגבלות כלכליות) לרכוש דירות בשוק החו־פשי. סוקרים גילו כי רק כמחצית מכלל העולים היו בתום עשר שנים לעלייתם בעלי דירות פרטיות.

עניין סבוך לא פחות, ואולי יותר, הוא התעסוקה. סקר שערך משרד הקליטה קבע כי שיעור גבוה מקרב העולים העשויים להגיע יהיו בעלי מקצועות אקדמיים, חופשיים וטכניים, חלק ניכר מקרב הנשים (בהשוואה לעולים מארצות אחרות ולאוכלוסייה הישראלית) ישתייך לכוח העבודה. צפויים קשיים ב־התאמת המקצועות של חלק מהעו־לים לצרכי המשק הישראלי ולפיכך נראה שמשרד העבודה והרווחה יצטרך להשקיע משאבים רבים וכח אדם רב בהסבה מקצועית לחלק ניכר מן העולים.

כרך מקוטב

רמת החיים בשכונות המבוססות של תל־אביב גבוהה פי שניים מאשר בשכונות העוני

מאת חיים הנדוורקר

עוני בתל־אביב: הפער הגדול ביותר הוא ברמת ההשכלה

זה מכבר מתארים תושבי תל־אביב ופרנסיה את עירם כניו־יורק של המזרח התיכון. פאבים, מסע־דונים ודיסקוטקים, אירועי תרבות שמספרם הולך וגדל, פריחתן של מסעדות, הרבה צבע ובגדים נאים ברחובות, צעירים רבים ברחובות ובמקומות הבילוי. הרבה ערים אירו־פיות היו יכולות להתקנא במיגוון ובחיים התוססים שמציעה תל־אביב. אלא שנראה כי לצד התוסיסה בנוסח ניו־יורק, אימצה תל־אביב את אחת התופעות הקשות המאפיינות את המרקם החברתי של הכרך האמריק־אי: הפער ההולך וגדל בין השכונות העשירות המבוססות לבין השכונות העניות. פרויקט שיקום השכונות יצר תחושה של שינוי־מה בכמה מהשכונות החלשות, דוגמת שכונת התקווה. בפועל, הפערים גדלים.

מסמך שהכינו המוסמכים לכלכ־לה שאול זהדי ואברהם אדירוא לבקשת חבר מועצת עיריית תל־אביב אריה צוקר, מלמד, כי הבד־לים ברמת החיים של אוכלוסיית השכונות המבוססות מזה ואוכלו־סיית השכונות העניות מזה הם קו־טביים ביותר. בשכונות המבוססות ההכנסה הממוצעת לנפש גבוהה ב־40־70 אחוז מהממוצע הארצי. מנגד, בשכונות העניות ההכנסה הממוצעת לנפש עומדת על 20־30 אחוז פחות מהממוצע הארצי. מכאן מסקנתם של הכלכלנים, שרמת החיים בשכונות המבוססות גבוהה פי שניים בממוצע מזו שבשכונות העניות.

הוא הדין לגבי הבעלות על מכוניות פרטיות — נתון המשמש אינדיקטור חשוב לרמת חיים. מתברר כי אחוז המשפחות בעלות מכוניות פרטיות נע בשכונות המבוס־סות בין 30 ל־80, בעוד שבש־כונות העניות אין הוא עולה בדרך כלל על 15־35. גם כאן, קובעים החוקרים, הפער גדל ויש בכך כדי ללמד על קוטביות ברמת החיים בין התושבים בשני סוגי השכונות.

בתחום הדיור הפער בולט פחות, אך קיים. בשכונות המבוססות השטח הממוצע של דירה נע בין 65־100 מ"ר, ואילו בשכונות ה־עניות — בין 45־60 מ"ר. פחות מאחוז אחד של כלל המשפחות המבוססות גרות בצפיפות של יותר משתי נפשות בחדר. בעוד שברוב השכונות העניות מתגוררים 4־12 אחוזים בצפיפות של שתי נפשות בחדר.

דומות לעיירות הפיתוח

הפער הגדול ביותר בין אוכלו־סיית שני סוגי השכונות בתל־אביב הוא בתחום ההשכלה. בולט במיוחד ההבדל במשקלם של בעלי התואר האקדמי. בשכונות המבוססות הם מהווים בין 12־35 אחוז מכלל האוכלוסיה בשכונה. בשכונות ה־עניות אחוז בעלי תואר אקדמי הוא מבוטל כמעט ואינו עולה על 0.5־2.5.

באשר למשלח־היד, גם כאן אנו עדים לקיטוב גדול. האחוז של בעלי מקצועות אקדמיים, חופשיים ומנה־לים מגיע בשכונות המבוססות ל־35־55 אחוז מכוח העבודה לעומת 5־15 אחוז בלבד בשכונות העניות. לא פחות מ־30־40 אחוז מתושבי השכונות העניות מועסקים כעובדים מקצועיים בתעשייה, בבנייה ובתחבורה לעומת 5־15 אחוזים בש־כונות המבוססות. בשכונות המבוס־סות רוב רובם של התושבים מועס־קים בשירותים ולא בייצור. משקלם של אלה העוסקים בפקידות בשני סוגי השכונות דומה, 20־30 אחוזים. אלא שהנתונים מצביעים על כך שבשכונות המבוססות המדובר הוא בדרגות פקידותיות גבוהות יותר.

כשחיברו את המאפיינים הדמוגר־פיים והסוציו־כלכליים של תושבי תל־אביב עם אלה של יישובים אחרים בארץ, מצאו זהדי ואדירוא כי השכונות העניות בתל־אביב דו־מות במבנה שלהן לעיירות הפיתוח, לגבי רמת ההכנסה, רמת ההשכלה, צפיפות הדיור והבעלות על רכב פרטי. עוד מראים החוקרים, כי ברוב השכונות העניות של תל־אביב נודע משקל רב למשפחות ממוצא אסיה־אפריקה — 50־80 אחוז מכלל תושבי השכונות, בדומה לעיירות הפיתוח.

נראה כי מעבר למאפיינים שהוב־או לעיל, עוברת תל־אביב כמה תהליכים כלכליים שמשמעותם הע־מקת הפער בין השכונות המבוססות לעניות יותר בעיר. בשנים האחרו־נות פורח במיוחד בתל־אביב שוק דירות־היוקרה. רק בימים האחרונים נודע כי בפרויקט המגורים היוקרתי שבמרכזו המצודה סמוך למרכז גולדה שיקום ליד בר־זאוזן תל־אביב, יבנו דירות במחירים של 450־560 אלף דולר. בפרויקט מגדל גרהעיר אפשר לקנות דירה במחיר של 350־450 אלף דולר. בפרויקט שוק כגל אפשר יהיה לקנות דירות ב־200־300 אלף דולר. בפרויקט של חברת הנקר ברחוב ארלוזורוב פינת אדם הכהן יגעו המחירים בין 200־250 אלף דולר. במגדל דיזנגוף אפשר לקנות דירות שני חדרים במחיר שבין 100־120 אלף דולר.

מנגד, אין כיום בתל־אביב בנייה לזוגות צעירים. גם המאבק הנמרץ שמנהלת העירייה לסילוקם של המשרדים מהעיר, אינו מביא תוצאות. הרבה דירות שהיו צריכות להתפ־נות לגגורים אינן מתפנות. מדיניות תכנון ובנייה מוכתבת לא רק על־ידי השוק, אלא גם על־ידי עיריית תל־אביב. הקונים־בכוח של דירות היוקרה אינם תושבי שכונות לא מבוססות וגם לא זוגות צעירים בנים למשפחות מבוססות, אלא עשירים שיש בידם מאות־אלפי דולרים, בינהם כאלה שגרו מחוץ לעיר ועתה משילדיהם עזבו את הבית הם מבקשים לחזור לתל־אביב.

דירות פאר, מסעדות יקרות

יחיאל שרביט ובקס בן דוד, שניהם מתווכים העוסקים שנים אחר הנעשה בשוק הדירות הצפון תל־אביבי, גורסים כי אינם רואים כל הצדקה למחירים גבוהים שכאלה לדירות הפאר. להוציא עובדה אחת: עם ישראל משלם. לכן בעלים את המחירים. יש המעריכים את רווח החיים של הקבלנים לדירות פאר אחת ב־80־100 אלף דולר בב־ממוצע. עם זאת, דואגים הקבלנים לפזר שמועות על דירות פאר רבות שנמכרו לתושבי חוץ. בפועל נראה כי קצב מכירת הדירות הללו, הביקושות לעיכוליהן העליות, איטי יותר. וכבר יש סימנים לעודף בדירות מסוג זה.

בתחום המזון המצב מורכב יותר. מעקב רצוף שמנהלת המועצה הישראלית לצרכנות איננו מגלה פערים גדולים במיוחד בין השכונות המבוססות לאלה העניות. רשתות השיווק, למשל, אומרת עדה לבנון מנכ"ל המועצה, שומרות על מחירים אחידים בכל הסניפים השייכים לרשת. ואולם הפער בא לביטוי במבחר המוצרים המוצגים בחנויות בשכונות המבוססות יותר. כאן אפשר למצוא אילתית מעושנה, נקניקים משובחים ויקרים, גבינות ושוקולדים מיובאים ועוד ועוד. מחיריהם של אלה בחנויות שבשכונות הם אינם מצויים בחנויות בשכונות בשום שהם אינם קיימים שם. בשכונות המבוססות, הפכו מרכזה הנוירות־הבילות לבעצדנית. בש־כונות הפחות מבוססות הן נותרו כשהיו.

ובתחום המסעדנות המצב איננו שונה. ראש עיריית תל־אביב שלמה להט לוחם בחנויות ובדוכנים המוכ־רים את המאכל הכמעט לאומי של ישראל, הפאלאפל, ואת בתום הדי־הם שהן גורמות לדעתו. בשכונות הצפון אין מוצאים דוכנים להמכ־רות פאלאפל. בשכונות הדרום ובשווקים — כן. מנגד, הולכות ומתרבות בחלקים היותר מבוססים מסעדות־היוקרה יקרות באתה. דוג־מת "פיטנגה", "קרף", "והגיחד הוורוד" ו"וידפת". חלק גדול מהרש־כי תל־אביב כמלא אותו.

מסקנותיהם של זהדי ואדירוא הן, כי יש לשפר את שירותי העירייה בשכונות העניות של העיר כדי לצ־מצם את הפער בינן לבין השכונות המבוססות וכדי לקדם את תהליכי האינטגרציה החברתית. יש לעודד פרויקטים של דיור במגמה למשוך אוכלוסיה צעירה לשכונות המבוססות ההולכות ומזדקנות ויסודות משכילים ודינמיים לשכונות הע־ניות או בקירבה להן. כן ממליצים החוקרים לפתח פעילות חינוכית וק־הילתית מגוונת, כדי לסייע בהעל־את רמת ההשכלה וההכשרה המקצו־עית של האוכלוסיה בשכונות העניות.

לא נראה כי מגמות מסוג זה צפויות בשנים הקרובות בתל־אביב, והפערים בין תושבי השכונות העשירות לבין תושבי השכונות העניות ייגברו.

הבראה על תנאי

תוכנית ההבראה של האוניברסיטה בירושלים כוללת פיטורים של כ־500 עובדים, פגיעה זמנית חמורה במחקר והקפאה של כל רכש. עם זאת, בלי עזרה מיידית של הממשלה, עלולים שעריה להיסגר בכל רגע

מאת לילי גלילי

למודת ניסיון מן הביקורת הצי־בורית שנמתחה עליה בשל גל פי־טורים שביצעה בעבר סמוך לראש השנה, עיכבה הפעם הנהלת האוני־ברסיטה העברית בירושלים את הו־דעות הפיטורים לעובדיה עד לאחר חג הפסח. עם צאת החג יתחילו להגיע הודעות הפיטורים לכ־350 מן העובדים המנהליים (כ־25 אחוז מן העובדים), ולכ־200 מתוך 1300 העובדים האקדמיים.

שני שלישים מן העובדים המנה־ליים יפוטרו כבר בשנה הבאה, וש־ליש נוסף בשנה שאחריה. הקו המנחה בפיטורי הסגל האקדמי הוא לא לפגוע בצעירים, אלא לעודד את פרישתם של הקרובים ממילא לגיל פרישה, ושל מי שתרומתם להוראה איננה גדולה. מצבת כוח אדם של 1100, גורסת ההנהלה, תאפשר לש־מור עדיין על רמת ההוראה הקיימת. אלא שגם צעדים דרסטיים אלה לא יפתרו את המצוקה הכספית והגרעון המצטבר, של כ־80 מיליון דולר.

כשנכנסו לתפקידיהם הנשיא הח־דש של האוניברסיטה העברית, פרופ' אמנון פזי, וסגן הרקטור, פרופ' יורם בן פורת, ביקשו לנתח ולהבין את השתלשלות הענ־יינים, שהביאה לגרעון הענק. על אף ניתוח מעמיק שנעשה בדו"חות הכספיים, לא ברורה לחלוטין תמונת המצב. גם השאלה איך לא חזה איש את העומד לקרות, זכתה למענה חלקי בלבד.

"לא היתה כתובת גדולה על הקיר", אומר פזי, "מצב מתמשך של אינפלציה גואה רק עזר לטשטש את התמונה. דווקא כשנבלמה האינפלציה נחשפה התמונה במערו־מיה". עם זאת, העלה ניתוח הדו"חות הכספיים, כי העילה הראשונית להסתבכות הכספית של האוניבר־סיטה היתה הירידה התלולה בת־מיכה הממשלתית, (ירידה של 30 אחוז), שכוסתה חלקית בלבד על ידי העליה בשכר הלימוד. נוסף על המרכיב הזה, מתאפיינת האוניבר־סיטה בירושלים בבעיות ייחודיות, הנובעות ממצבה כאוניברסיטה הו־תיקה, הממוקמת בבירת ישראל. המעבר להר הצופים תרם את חלקו להגדלת הגרעון. הקמפוס החדש, שנבנה כפרויקט לאומי, זכה לתמי־כה של 17 אחוז, במקום ה־30 שהובטחו, ועתה תובעת האוניבר־

האוניברסיטה העברית: ההסתבכות

סיטה מן הממשלה פיצוי על ההפסדים שנגרמו לה. גם התורמים, שהבטיחו לממן את הבניה, פרסו את תשלומיהם למרחקים גדולים מד־י, ותרמו ליצירת הגיבנת הכספית. הוקמה בין האוניברסיטאות. מקצה, מטבע הדברים, תקציב גדול יותר להוצאות פנסיה, ותוספת הפסדים בגלל מעמדה כאוניברסיטה הלאו־מית של ישראל.

גם אם אין בכוחם של ניתוחים אלה לתת מענה מספק לשאלה "איך זה קרה", מיטיבים היום פזי ובן פורת להבין מה יקרה, אם לא תגיע לאלתר העזרה המיוחלת מן הממ־שלה, בסך 10 מיליון דולר, תיסגר האוניברסיטה העברית תוך שבועות מספר.

מתוך ניתוח מצב זה, ניגשה ההנהלה החדשה של האוניברסיטה לגבש תוכנית הבראה דו שלבית. בשלב הראשון ויתר הסגל האקדמי על 8 אחוזים משכרו, שהם כחודש משכורת אחד. גם הסגל המינהלי נקט בצעד דומה, וויתר על למעלה מ־6 אחוזים, וביחד חיסכון של 4.5 מיליוני דולר לשנה. במקביל דחתה האוניברסיטה את כל פעולות הרכש של הציוד הבסיסי, דבר הפוגע קשות במחקר. אנליזות, הנעשות בדרך כלל בארץ, מוססות לברלין בגלל חוסר ציוד מתאים. לא מכבר ביטלה ממשלת גרמניה מענק מחקר שביקשה להעניק לאוניברסיטה, בגלל חוסר תשתית הולמת. שכרו של החיסכון הזמני עלול לצאת בהפסד של המחקר בארץ לטווח ארוך, גם אם תוחמו את הגזירות הקשות לשנה אחת בלבד.

מאזן הביניים מלמד, כי תוכנית ההבראה לשנה הקרובה מביאה את האוניברסיטה כמעט עד לסכום של קיצוץ 10 מיליון, שגזרה על עצמה: 4.5 מיליון בויתורי שכר, כ־350 אלף בפיטורי עובדים ארעיים; 3 מי־ליון בקיצוץ בשעות מחשב, רכישת ציוד, הקפאת עבודות אחזקה חיוני בן בנסקה, וסעיפים נוספים, מס־תכמים בכמעט תשעה מיליון. אלא שכבר בשלב זה ברור, שבלי תמיכה מיידית מהוועדה לתכנון ולתקצוב בסך 10 מיליון דולר, לא תצליח האוניברסיטה להשלים את שנת הלימודים. ברור גם שתוכנית מסוג זה אינה יכולה להתקיים למעלה משנה, בלי שתפגע אנושות ברמתה האקדמית של האוניברסיטה. אין גם כוונה להתמיד בקיצוץ השכר לסגל האקדמי, מתוך החשש לאבד את כוח האדם המעולה שהכל מחזרים אחריו.

כך מוצאת עצמה תוכנית ההבראה מהלכת על חבל דק שבין הקיצוצים המתחייבים וביטול קורסים מעוטי משתתפים, לבין הורדה מפגיעה אנושה ברמתה של האוניברסיטה. בין ויתורי שכר ופיטורים, להמתנה מ"מוחיטה" של הסגל האקדמי. בין ויתור על תמריץ כספי למצ־טיינים, לבין ניסיון למצוא תחליף בתגמולים אקדמיים. בשל אופיים האישי, נמנעים פזי ובן פורת מתיאורים אפוקליפטיים של "מה יהיה אם". אף שכמה יודעי דבר מן הפו־ליטיקה מאיצים בהם ליצור משבר מלאכותי, שיכריח את התערבותה המיידית של הממשלה, או לפחות לא לעשות קיצוצים מתוך יוזמה אי־שית. "קודם שיחולו עליכם, ואחר כך תעשו ויתורים". בשלב זה, לפחות, מסרבים פזי ובן פורת לנקוט באף אחת מן השיטות הללו. "אנחנו מציגים תמונה ריאלית של מה שהאוניברסיטה יכולה לעשות בכוחות עצמה, אולם זה מחייב עזרה מיוחדת בשלוש השנים הבאות, שתסתכם בכ־35 מיליון דולר. שאם לא כך, יגיע הרגע שלא נוכל לתפקד, ונאלץ לסגור את השערים".

صكرا من الاهل

صكنا من الأهل

דו"חות מאירופה

טורקיה והשוק המשותף

לא רק יוון — היריבה המסורתית — מתנגדת לצירופה של טורקיה לקהיליה האירופית — אם כי טורקיה חיונית במערך ההגנה של נאט"ו

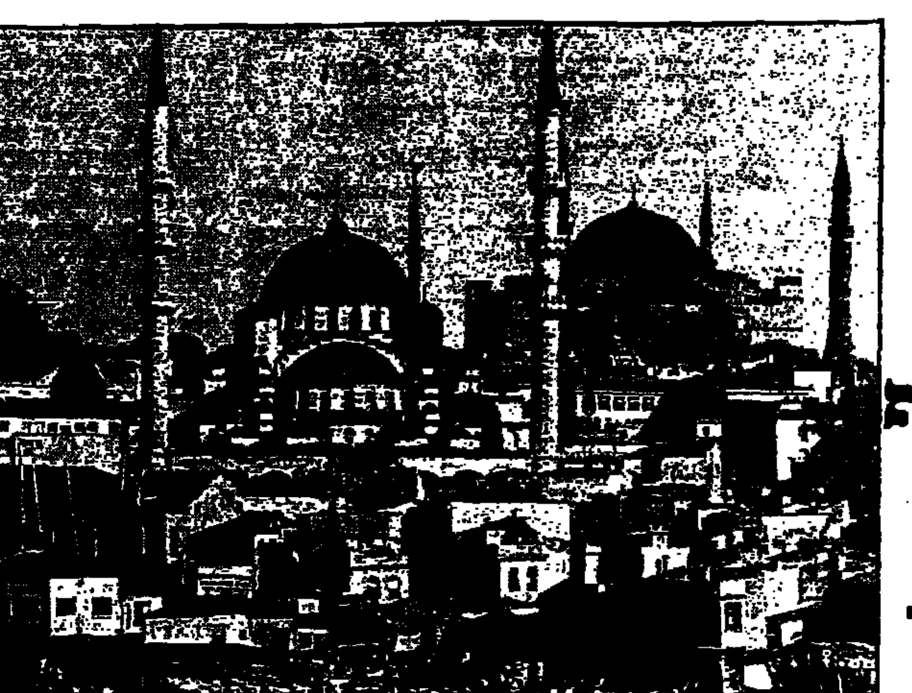

איסטנבול: האירופים אינם רוצים לשאת על שכמם את "הבעיות האסיאתיות" שמביאה איתה טורקיה

מאת דניאל דגן

בריסל

קשה לחשוב על מעמד יותר מביך. השר הטורקי עלי בוזר מדבר על "רגע היסטורי", על "שאיפות של מיליונים" ועל "זהות האינטרסים" בין אנקרה לבין 12 חברות הקהיליה האירופית. יושב־ראש מועצת השרים של השוק המשותף, שר־החוץ הבלגי לאו טינדמאנס, עומד ומושא, או מגיב לכל היותר בחיוך מבייש. אחרי שאלות רבות, מצליחים העיתונאים להוציא מפיו רק את ההצהרה הבאה: "נבדוק את

השוק האירופי

הבקשה הטורקית בצורה קורקטית וללא פניות".

הבדיקה הראשונית של נציבות השוק המשותף, הגוף האדמיניסטרטיבי של הקהיליה האירופית, תימשך שנתיים, לפחות. במסגרתה ייבחנו נתוני הסחר, וייעשו תחזיות על מידת הנזק או התועלת העשויים לצמוח לקהיליה מהצטרפות טורקיה אפשרית. לא קשה לנחש, שכבר בשלב הזה יתעוררו קשיים גדולים ביותר.

אבל בדיקת הבקשה במישור הפוליטי תהיה מסובכת לאין־ערוך. אף לא אחת ממדינות השוק המשותף אינה תומכת בקבלת טורקיה למועדון התריסר האירופי. לכל היותר, מוכנים כאן להשאיר את טורקיה במעמד של שותף מסחרי מועדף — מעמד הנראה כמחוייב המציאות מבחינה פוליטית.

בסופו של דבר, טורקיה היא חלק חיוני במערך ההגנה של נאט"ו באגף הדרומי־מזרחי של אזור ההגנה של הברית.

כדי להבליט את העובדה הזאת, הגישה טורקיה בקשה מקבילה להצטרף גם אל "האיחוד האירופי", גוף לא־פעיל, שבו חברות שש המדינות המייסדות של השוק המשותף ובריטניה. בשנים האחרונות נעשו ניסיונות אחדים להפיח רוח־חיים ב"איחוד האירופי", ולהשתמש בו כפורום להתייעצויות בנושאים ביטחוניים. אם וכאשר יהיה צורך ממשי בפיתוח כושר הגנה מערב־אירופי — אם בשל חיזוק מגמות הבדלנות באמריקה, או מכל סיבה אחרת — עשוי "האיחוד האירופי" לשמש מסגרת אירגונית לפעילות כזאת.

מדינה אסיאתית בעיקר

הבקשה הטורקית מפריעה לאירופים קודם כל בשל הסיבה הפשוטה, שטורקיה היא ביסודו של דבר מדינה אסיאתית. החלק האירופי של טורקיה אמנם מקנה לה דריסת־רגל גיאוגרפית מסויימת ביבשת הישנה, אבל רק דריסת־רגל. האירופים אינם רוצים לשאת על שכמם את המטען הכבד של "בעיות אסיאתיות" שמביאה איתה טורקיה — כולל הרקע התרבותי השונה, השאיפות הלאומיות של הארמנים והכורדים, והשתייכות הדתית לאיסלאם ועוד.

"במקרה של ישראל, הדברים פשוטים בהרבה", אמר פעם שר־החוץ הצרפתי לשעבר, קלוד שייסון, המכהן כחבר בנציבות השוק, ועוסק בבעיות הסחר של מדינות הים־התיכון. "ישראל פשוט אינה מדינה אירופית, גם באופן נומינאלי ואין לה זכות כלשהי להגיש בקשת הצטרפות". שייסון הגיב על דברים ישראלים ברורים, שנוסחו על־ידי משה דיין ז"ל. באחד מביקוריו כאן אמר שר־החוץ הישראלי לשעבר: "מובן שהיינו רוצים להצטרף לשוק המשותף. אבל אם הדבר אינו אפשרי, אנו מעוניינים במעמד של מדינה נלווית. ואם גם זה לא ניתן להגשמה, דרוש הסכם טוב ומקיף לשיתוף־פעולה".

הטורקים הוכיחו בימים האחרונים, כי בקשת ההצטרפות שלהם אינה הלצה אירונית בדומה להערות של דיין. אנקרה החליטה לנצל עד הסוף את היתרון הגיאוגראפי המקנה לה כמדינה בעלת דריסת־רגל על אדמת אירופה, ולעשות הכל כדי להתפרץ למועדון הסגור של השוק המשותף. הרקע התרבותי והדתי השונה, הנראה לרוב האירופים כמגרעת, מוצג על־ידי ראש ממשלת טורקיה, אוזל, כקלף נוסף בידי ארצו: "כמדינה מוסלמית ראשונה בקהיליה האירופית, נוכל לסייע לכל החברות האחרות לפתוח מימד חדש של הבנה פוליטית ומעורבות כלכלית".

קשיי הבנה והרמוניה

12 מדינות השוק המשותף רואות את הדברים אחרת. כבר כיום, במועדון התריסר האירופי, קשה מאוד להגיע להבנה ולהרמוניה. מה יהיה אם וכאשר תצטרף אליו מדינה נוספת, שמנהיגיה שקועים עד צוואר בבעיות אתניות ודתיות זרות לגמרי למנטאליות האירופית? ואולי חשוב ומפחיד עוד יותר: מה יהיה אם מיליוני טורקים יחליטו לנצל את חופש התנועה המובטח במסגרת השוק המשותף, ויתיישבו בצפון אירופה ובמערבה, במטרה לשפר את מצבם הכלכלי?

כבר היום חיים יותר מארבעה מיליוני טורקים במדינות אחרות במערב אירופה, בעיקר בגרמניה. הראשונים הגיעו בשנות החמישים, כאשר חלקים גדולים ביבשת היו נתונים בתהליך פיתוח מואץ, ונזקקו לכוח עבודה זול ולא־מיומן. היום תופסים הטורקים, לדעת רבים, מקומות־עבודה של אירופאים "אמיתיים", ומתגוררים בעצם בגטאות, מתחים וחיכוכים לתוך החברה הנוצרית. הניסיונות החוזרים ונשנים להיפטר מהם נדונו לכישלון.

נהפוך הוא. העובדים הטורקים החיים באירופה ניצלו כל הזדמנות כדי להביא בני־משפחה נוספים. האירופים מתלוננים, שבדרך זאת התיישבו בארצותיהם "חמולות" שלמות. המנהג המוסלמי של ריבוי נשים תרם לכך, שעובד אחד בעל רשיון־שהייה הצליח להשיג היתרי כניסה לעשרה או עשרים צאצאים. הנתונים כולם מקיצבאות ילדים של מדינת הסעד המודרנית. ההכנסה ממקור זה בלבד עולה בכמה מונים על השכר הגבוה ביותר שלו ניתן לצפות במולדת הטורקית.

חלקים במערב ברלין, אך גם בערים אחרות באירופה, מיושבים כיום על־ידי רוב טורקי, וזכו לשמות אסיאתיים (אם גם לא־רשמיים). אבל הטורקים משוללים כל זכויות פוליטיות, ואין להם אפשרות להשתתף בבחירות, אף לא במישור המוניציפאלי. עובדה זאת מגבירה את המתחים העדתיים והתרבותיים, ומקרבת את הסכנה של חיכוכים חברתיים ושל התפרצויות אלימות. מעט מאוד אירופים מסוגלים לגלות הבנה לבתי־אולפנא שהקימו טורקים ללימודי קוראן, ושבהם מחנכים ילדים במסגרות חינוכיות נוקשות ביותר, ולומדים בהדרכת כוהני דת פונדמנטליסטים.

יוון היא המדינה היחידה בשוק המשותף, שהכריזה באופן חד־משמעי על התנגדותה הנחרצת לצירוף טורקיה לקהיליה האירופית. הסיבה לעמדת אתונה היא, כמובן, היריבות המסורתית בין שתי המדינות, הסיכסוכים הנמשכים עם אנקרה על קפריסין, על השליטה בחלקים של הים האגאי ועל נושאים אחרים. אבל גם כל שאר מדינות השוק מתנגדות, במידה זאת או אחרת, להצטרפות טורקיה למועדון התריסר, שהוא ביסודו של דבר ארגון להסדר בעיות משותפות בתחום החקלאי והמסחרי. האירופים מגלים עתה, כי גם במסגרת של מועדון כזה אין הם מעוניינים במיוחד ב"שוק" תרבותי מוסלמי מן השותפים המיוחסים בקידמת אסיה.

אוטוסטרדות להמונים

בשורת־אביב למאות־מיליונים ברחבי אירופה המאוחדת: עוד ועוד אוטוסטראדות לתירגול החופש הפרטי שלך: המוני קילומטרים, מכוניות, תענוגות ואנשים

מאת יואב טוקר

פאריס

בימים אלה, עם הנצנן של קרני השמש הראשונות של האביב, מתחילה לכבב בצרפת תסמונת העינוגים הלאומית. עשרות שנים של פינוק דקדנטי ומבודד הפכו את העינוגים הללו למוקדים של תחושת־התרבות־הלאומית: החופשות, הטיולים, ה"התפרקות", ו"השיק הקייצי".

החוקים הלא־כתובים של התרבות הציבורית מצווים ששום דבר חשוב לא יקרה במסגרת העינוגים של ימי הפסחא. כל המיתרים הנשלטים מגבוה וכל הרפלקסים העמוקים של הפרט בביתו נעצים להיגיון הרצוני הזה כגוף מלוכד.

וכאן בדיוק נוחתת הבדיקה הממשלתית האחרונה. הצרפתים העומדים כאיש אחד על סף העינוג הפסחאי, פתחו השבוע את העיתונים וגילו הפתעה טובה: ממשלת ז'אק שיראק התכנסה במפתיע לדיון סגור ומצומצם, ויצאה ממנו בהכרזה כי בהקצאות תקציביות נדירות מסוגן, בהינף יצירתי הפרי־תוקים עד כה בדברי ימיה של הממשלה הזאת, וברטוריקה הלוצית תמלצת.

המכונית הפרטית נהפכה בעולם כולו למטבע הזהות האינדיבידואלי ההולטי ביותר, והאי השמיש ביותר, וכל שעשוי לשרתו — לברכה. מכל שלוחי הדרך, גם בדרכים הלא־מהירות, קוראות אליך

צרפת

הכתובות כי יכולתך לשלוט בשעות הפנאי וההתפרקות שלך, הן התגלמות הפנאי העצמאי, המשוחרר, האחר.

ידוע השליט הצרפתי את נפש נר־פשיו־אהוריו־בחזרייה. ומתנת הפסחא של שיראק — אין מוצלחת ממנה. זו גם מסוג המתנות־מגבוה שאפשר לפתחו ולבנות אלקטוראלית לאורכם של קילומטרים רכים ושובים, לאורכם של חודשים ושנים, בעיר ובכפר. האולם בלי לאבד את הפרופורציות בכל אלה, חיוני לזכור שימי הפסחא אינם אלא הקדמה־האביב, מוסיקת־רקע של הפסטיבל הגדול באמת, הלא־מעורער, היציב־יותר־מתמיד, של ה"גראנד־ואקאנס" הקדוש של הקיץ. רק צוי־הדמיון ומכורסמי־השעמום לא יבחינו בין "ואקאנס" גדול ל"ואקאנס" בינוני ל"ואקאנס" קטן. הראשון בסדרה, זה של היום, תמיד מרי מבולם; תמיד על אם הדרך שבסופה — הלאה.

הכרז על סלילת 2700 קילומטרים חדשים של אוטוסטראדות ברחבי המדינה.

ההחלטה חשובה באמת, מכל הבחינות הצרפתיות והאירופיות האפשריות. מבט על מפת הדרכים המהירות של היבשת תשקף היום מציאות צרפתית מפגרת. לעומת הרשתות הדחוסות והיעילות בדוכן של מערב־גרמניה, מדינות בנלוקס, סקנדינביה ואיטליה, מציגה הרשת הצרפתית מאפיינים של העולם השלישי כמעט. כמו בכל דבר בצרפת הכל מתחיל ונגמר בריכוזיות המסודלת שאוכפת ההגמוניה של פאריס על כל היתר. כל הצייה של צרפת חייבת להיעשות דרך פאריס, ממזרח למערב או בכיוון אחר שבו הצירים המהירים מתנקזים כרוכם אל מרחב פאריס.

לב אירופה

תוכנית המנוץ החדשה של הממשלה מבקשת להפוך את המציאות על פיה: תהיה זו, אמרו השבוע, "הכתרתה בפועל של הרפובליקה הצרפתית בתואר לבה של אירופה". וצרפת אוהב הממון לשמוע שעומדים להכתיר אותו בתואר מכניס, ולהיות "לבו" של משהו הוא תמיד טוב. צירופן של ספרד ופורטוגל לקהילייה־האירופית אכן מיקמה את צרפת, פחות או יותר, במרכז הגיאוגראפי (אף כי עוד רחוק ממרכז הכובד התעשייתי) של השוק המשותף.

תאריך היעד המוצג היום לצורך העניין הוא שנת 1993, שבה עתידים ליפול גבולותיה של הקהילייה האירופית ולהפוך את מערב־אירופה ליחידה מסחרית־כלכלית־תיירותית אחת. כשתיהפך זו אירופה למציאות, תהיה תוכנית האוטוסטראדות הצרפתית במוכנות הדרוך לעוך. אל כ־5700 הקילומטרים של דרכים מהירות המתפקדים כבר היום, יתוספו קרוב לאלפיים קילומטרים נוספים. היו מי שחישבו, שבבולמוס הסלילה שיעבור על הרפובליקה הצרפתית במשך עשר השנים הקרובות, יושלם בממוצע קילומטר אחד של אוטוסטראדה ביממה. כלומר 41 מטרים של אספלט מהיר מדי שעה, ו־70 סנטימטרים של אספלט מדי דקה, סנטימטר לשנייה.

צרפת, המדינה הגדולה ביותר בשטחה באירופה המאוחדת, תוסיף אמנם גם אז לפגר ביעילות רשת הכבישים המהירים שלה, אבל יהיה זה — כך מסבירים בצמרת — "פיגור נסבל ורציונאלי" לעומת ה"פיגור הלא־נסבל" היום. גם דקויות הפיגור הללו, מבטיחים, ייעלמו לקראת שנת אלפיים, שהוא כידוע התאריך הנפוץ והמגוכך ביותר בפיהם של כל הממשלים בעולם.

סכום עתק של 90 מיליארדי פראנקים (כ־15 מיליארדי דולרים) יוקצה בעשר השנים הקרובות למבצע האספלט. הפיגור בסלילה יהיה ל"שני־צעדים־קדימה" בתחום העשייה המודרנית: רשת האוטוסטראדות החדשה תסתייע בטכנולוגיות הסלילה, הבטיחות והאסתטיקה־הסביבתית המתקדמת ביותר. היא תשלב לאורכה ובקצוותיה את "ההיגיון התעבורתי" הנגזר מהרחבת רשת הרכבות המהירות (ה"טה זה וה" הצרפתי משגשג זה כחמש שנים במהירות השיוט שלו — 260 קמ"ש) ומבריית התעלה הרכבתית־כלבד־בינתיים מתחת לתעלת הלמאנש.

הזנה במריאה

מה לכל פרטי העשייה המבטיחים הללו ולשמחת־השעה המיידית? לאביב? לתסמונת העינוגים? מי שמקשה כך, אפשר שלא ראה מעודו משפחה צרפתית אופיינית, ארוזה במכוניתה, לאורך פקקי הנגועה של היציאה מן הכרך בפתח ה"ואקאנס".

קצין ועני

קציני צבא איטליה מחו על שכרם הנמוך ותנאי השירות הקשים

מאת חולדה ליברנומה

פירנצה

בשבוע השני של מרס סירבו הקצינים לאכול בחדרי האוכל של הצבא. ב־17 בחודש צעדו עשרות מהם בקבוצות גדולות מול ארמון הנשיא ברומא. זוהי צורת המחאה החמורה ביותר שידע הצבא ב־40 שנות הרפובליקה, שכן אסור ללובשי מדים לשבות. הקצונה מחתה

איטליה

על שכרה הנמוך בהשוואה למשטרה, ועל תנאי שירות קשים. ימים אחדים לאחר מכן אישר הקבינט העלאות שכר שלא ענו על הדרישות, אף שלא פחות משליש מתקציב הביטחון נועד לשכר. כעבור שלושה ימים נרצח ברומא גנרל חיל האוויר ליצ'יו ג'יורג'יירי על־ידי "הבריגדות האדומות". הוא נסע לביתו במכונית לא משוריינת וללא משמר. כעבור זמן נודע שהיה זה הניסיון השני להתנקש בחייו בתוך ימים מעטים. מדוע אפוא הופקר לגורלו? הקצונה הבכירה מודאגת ומחתה. זה גם המקרה הראשון שאיש צבא בדרגה בכירה שאינו קשור במאבק באלימות משמש יעד לטרור הפוליטי.

הצבא האיטלקי חייב להתמודד עם מכלול בעיות חדשות, בגלל שיעור הילודה הנמוך, ודרישות מקצועיות גבוהות ולחץ דעת־הקהל לשיפור תנאי השירות. מאז 1983 ירד מספר חיילי החובה, עקב הירידה בילודה מאז 1962 ואילך. לעומת 480 אלף ילודים זכרים ב־1962, נולדו 319 אלף ב־1981. מכאן, שלעומת עודף בראשית שנות ה־80 בצעירים כשירים לצבא, הבנוי על כ־300 אלף חיילי חובה — יחסרו לצבא בשנת 2000, אם לא ישתנו אמות־המידה, לא פחות מ־100 אלף חיילים. התשובה לבעיה, אומרים מומחים, היא הארכת משך השירות, פתיחת הצבא בפני נשים (על שירות חובה אין כאן מה לדבר) או הגדלת מספר חיילי הקבע.

יותר חיילי חובה בשירות ממושך

חסידי צבא קבע מקצועי בנוסח אנגלו־סאקסי עומדים שוב בעימות עם תומכי תפיסת הצבא העממי, כפי שגם דורשת החוקה הרואה בצבא, בין השאר, כור היתוך ליוצאי המגזרות השונים. החוק החדש שנוסח בידי מומחים במשך ארבע שנים, אשר לפני שבועות אחדים. הוא מנסה להתמודד עם הבעיה של ירידת הילודה על־ידי הגדלת מספר חיילי החובה בשירות ממושך, על־פי חוזים מיוחדים של שנתיים או שלוש, במקום שירות החובה הנוכחי הנמשך 12 חודשים בלבד. מעתה יוכלו כוחות הביטחון לגייס עד 65 אלף חיילים לשירות ממושך, ר לאיש כ־19% מכלל החיילים בחולות הקרקע. לחיל האוויר והצי מותר לגייס עד 30% ממצבת כוח האדם שלהם במסגרת זו.

עד עתה רשאי היה כל חייל לבחור בין הצבא למשטרה. מעתה תבוטל בהדרגה החלופה הזאת, ומשנת 1992 לא יוכל עוד חייל חובה לשרת במשטרה, המשלמת שכר גבוה יותר. סרבני שירות צבאי יוכלו, כמו עד כה, לשרת 20 חודשים בתפקידים אזרחיים באיטליה או 24 חודש במדינות העולם השלישי. מספרם של סרבני המצפון גדל בעשור האחרון מ־100 ל־4000 אשתקד.

הצבא מעורר השתלמויות מקצועיות לחיילי חובה החותמים על שירות לשנתיים־שלוש. תנאי השירות שופרו גם בעקבות המספר הגדל והולך של ההתאבדויות בצבא. לחיילים המשרתים במרחק של יותר מ־300 ק"מ מביתם תוארך החופשה השנתית מ־15 ל־20 יום. חיילים יוכלו לנסוע הביתה על חשבון המדינה חמש פעמים בשנה, ולא פעם בשנה כפי שזה כיום. חיילים המשרתים במרחק של יותר מ־600 ק"מ מהבית יהיו זכאים לנסוע על חשבון המדינה ברכבות מהירות. הצבא ישתדל להציב את החייל קרוב לבית, והוא גם חייב לעשות זאת כשמדובר בחיילים נשואים, בנים יחידים להורים חולים, סטודנטים בשנות לימודיהם האחרונות ודוקטורנטים, אלא אם יש סיבות חשובות המחייבות שירות רחוק יותר.

תנאי הדיור ירודים

הקצונה מוגבלת לבוגרי תיכון ודומיהם. קצין בשירות חובה משרת 15 חודש והוא משתכר יותר מחייל. בשנתיים האחרונות, לנוכח האבטלה הגוברת בין בוגרי תיכון ואוניברסיטאות, גדל מספר המתדפקים על דלתות האקדמיות הצבאיות המכשירות את בוגריהן לשירות קבע. אקדמיות אלה מאפשרות רמת הכנה גבוהה, בעיקר לקצינים בחיל האוויר, הים והקשר, שלהם מצפה שוק עבודה נרחב באוניברסיטאות רבות מכירים בלימודים המקצועיים באקדמיות, למשל בתחומי ההנדסה והאלקטרוניקה.

החוק מבקש לצמצם את העזיבה הבלתי פוסקת על־ידי הטבות שכר, אך ספק אם יוכל להתמודד עם השוק החופשי. בעיית תנאי הדיור חמורה: רוב החיילים ממוקמים במבנים מיושנים, מהם מבורים שנבנו לפני מאות שנים. החיילים ישנים באולמות־שינה לא מחוממים, והשירותים הסניטריים גרועים במקרים רבים. משרד הביטחון מתכנן מכירת מבנים אלה, שרבים מהם מצויים בערים הגדולות, ובדעתו לבנות מבנים חדשים מרוחקים. אך תוכנית זו היא לטווח רחוק, בעוד תקציב הביטחון קטן והוצאות החימוש וההשתלמויות גדולות.

לטווח קצר סובל הצבא מעודף גנרלים, ורובם (85%) ממלאים תפקידים שאינם לפי דרגתם. חיילי חובה רואים בשירות בזבוז זמן, מלבד המעטים המשרתים ביחידות נבחרות או מקצועיות בעלות רמה. אלה מאוישות על־פי־רוב בחיילי קבע או חיילי חובה בחוזי שירות ממושך. והעם האיטלקי בכללו רואה בצבא, שוב למעט היחידות הנבחרות, בזבוז כסף. גדל אפוא מספרם של חסידי הצבא המקצועי ברמה גבוהה ובשכר טוב במתכונת הצבאות האנגלו־סאקסיים.

שערוריית השיאים של גינס

מאת שאול צדקא

עד לפני כחצי שנה היה השם גינס קשור בבירה האדומה הידועה ובספר השיאים הנקרא על שם ראש־המשפחה. היום זהו סימן ההיכר לאחת העסקות הגדולות ביותר בתולדות הבורסה הבינלאומית

לונדון

ב"סיטי" של לונדון מדברים עליה כעל שערוריית המאה. היא מקיפה אנשי עסקים ומוסדות פיננסיים בשלוש יבשות, היא מפילה קורבנות ומניות, היא מאיימת ליטול עמה רבבות משקיעים והיא הולכת ומסתבכת מיום ליום. יש בה איוואן בויסקי, יש בה משולם ריקליס והיא חובקת עולם ומלואו. המדובר כמובן ב"גינס". עד לפני כחצי שנה היה המושג הזה קשור בבירה האדומה הידועה ובספר השיאים הנקרא על שם ראש־המשפחה. היום זהו סימן ההיכר לאחת העסקות הגדולות ביותר בתולדות הבורסה הבינלאומית. עסקה אשר נעה על גבול החוק, חרגה ממנו לעתים בתחכום מירבי והסתום בה עדיין רב מן הגלוי.

ארנסט סונדרס, מנהלה החדש והשאפתן של "גינס" הוא אשר החל בכל. הוא רצה להפיח רוח חיים בעסק המשפחתי המנומנם ועיניו חשקו בחברת הענק "דיסטילרס" המייצרת את הוויסקי הסקוטי "ג'וני ווקר", "ווייט הורס", "דוואר'ס", את הג'ין הידוע "גורדונ'ס" ועוד משקאות שונים. ההשתלטות על התאגיד הזה היתה משאת נפשו מאז נמסרו לו מושכותיה של "גינס" ועל השליטה בו הוא ניהל לפני שנה מאבק עז עם ג'יימס גוליבר, בעלי רשת סופרמרקטים בשם "ארגייל". הצעתה של "גינס" התקבלה ב־18 באפריל 1986 וסונדרס זכאי היה באותו יום להשתכר מן הבירה ומן הוויסקי גם יחד. הוא קנה את "דיסטילרס" ב־2.7 מיליארד לישט"ש ומניות החברה בשתי הבורסות שמעבר לאוקיאנוס האטלנטי החלו להרקיע שחקים.

המקורות למימונה של הרכישה וקנייתן של המניות לאחר עריכתה התאפשרו הודות ל"מועדון חברים" אותו הקים סונדרס ואשר הנמנים עמו שכנעו לקנות הרבה מניות "גינס" כדי לנפח את שוויין בשוק הכספים. בתוך ה"קלאב" הזה או לידו, בצורה ישירה או עקיפה, שורבבו שמותיהם של גדולי רחסה. בעלי חברת הנפט "הארון", אפרים מרגולים הוכר לנו עם אחיו זלמן מן העיר עמנואל בגדה המערבית ועוד רבים אחרים אשר קיבלו את כספם בחזרה. בכך לא היתה משום באותה עת כבר נודע כי "גינס" השקיעה בחודש מאי האחרון 100 מליון דולר בעסקיו של איש העסקים שטרית. מכאן ואילך היתה הדרך קצרה

בריטניה

עבירה על החוק, אולם כאשר עסקות כאלו מבוצעות בחשאי, הן מהוות הפרה של הנוהגים המקובלים ב"סיטי" והם גובלים במקרים מסויימים בעבירה פלילית.

נכנסה בירה יצא סוד

כל זה היה טוב ויפה עד לאחר שמניות "גינס", אחרי ההשתלטות על "דיסטילרס", סיימו את מאמצן המטורף בבורסה. כאשר אלו מיצו את יכולתן והוצעו למכירה על ידי בעליהן, החלה צניחתן הגדולה. או אז נכנסו לתמונה כל רוכשי המניות הגדולים אשר התבקשו לסייע לחברה במהלך מאבק הרכישה. על פי ההסכם שבינם לבין סונדרס, הם אמורים היו לזכות בפיצוי על הנסיגה אשר תחול בערך מניותיהן. כאשר אלה התדפקו על דלתה של "גינס" פרץ הכל ויצא הרצה. חוקרי משרד המסחר והתעשייה נכנסו לתמונה מיד וערכו ביקור במשרדי החברה בחיפוש אחר מסמכים מרשיעים. אולם אלה ידעו אף יותר ממה שהיו צריכים לדעת בתוקף הנסיבות. בלונדון לא איחרו להגיע למסקנה שרב־הבורסאים הניו־יורקי איוואן בויסקי סיפר לחוקריו כמה אמיתות נוספות אשר עזרו לממשלה הבריטית להשלים את התמונה.

להרחקתו של הלורד סונדרס מתפקידו. יחד עמו סולק גם אחד המנהלים, הפרקליט האמריקאי תומאס וורד ועמם המנהל הפיננסי של "גינס" אוליבר רו. בעוד משרד המסחר ממשיך להיכנס לעמקי קורותיה של הפרשה, טוענת החברה כי וורד קיבל סכום של יותר מ־5 מיליון לישט"ש כשכר טרחה עבור חלקו בעסקת ההשתלטות על "דיסטילרס". היא הוסיפה שחלק ניכר מן הסכום המסובך הזה טופטף לכיסו של סונדרס. את האשמה הזו היא מבססת על העובדה שכ־3 מיליון לישט"ש עשו את דרכם מלונדון לחשבונה של חברת רפאים באי ג'רזי אשר בתעלה האנגלית, משם לתקופה קצרה בחשבון הבנק הפרטי של סונדרס בשווייץ ולבסוף נחתו בחשבונה של "אינטרטוריס", הרשומה כחברה...ליבריה.

המזכירה השמידה מסמכים

סונדרס לא נמצא מאז בבריטניה. הוא שוכב בבית־חולים בשווייץ ומכחיש את כל האשמות המיוחסות לו. וורד נמצא בוואשינגטון ומסרב לבוא. רו צלל איש־אשר אין יודעים את מקום הימצאו. "גינס" פנה לבית־המשפט וביקש כי זה יורה על הקפאת רכושם של המנהלים המפוטרים עד תום החקירה הממשלתית. זה כולל את ביתו בן החצי מיליון לישט"ש של סונדרס אשר הועמד על ידו למכירה, בעוד הוא עצמו, ממיטת חוליו ממשיך להבהיר, מבטיח לחזור ולהעמיד את עצמו לרשות החוקרים תשבוע להוליהם למען טיהור שמו.

בשבוע שעבר חלה תפנית נוספת בפרשה. מרגרט מגראת', מזכירתו האישית של סונדרס, טענה כי לאחר פיטוריו, הוא עיין בתיקי הרכישה וביקש ממנה להשמיד מסמכים מסוימים. הוא ערך בעזרתה מחיקות ביומנו האישי וביקש במיוחד לטשטש את מגעיו עם מיודעו משולם ריקליס אותו הוא פגש בין היתר ב־9 בנובמבר 1986 מסיבות לא ידועות. ריקליס, טייקון משקאות בזכות עצמו, אמור להיות אחד ממעניקי הגיבוי ל"גינס" ועל פי הידוע הוא קיבל מסונדרס את האפשרות להשתמש במוצריה של החברה בארצות־הברית. מדוע אם־כן גילה סונדרס רגישות כה רבה בעניינו של ריקליס?

סונדרס מכחיש גם את דברי מזכירתו שנאמרו בבית־המשפט בלונדון בשבוע. באמצעות פרקליטו הוא דוחה את הערות כאילו ביקש ממנה להעלים ראיות. "גינס" מרכבה להאמין לו כי לא נתנה מ"ס המיליונים אשר העבירו לוורד תמורת שירותי הייעוץ שלו, אך היא נוטה לקבל את דברי הגברת בעניין השמדת המסמכים. בכלל, היא אומרת והשותפים מסכים עמה, כיצד זה הוא החליט לתת לוורד סכום כה גדול מבלי להביא את העניין לדיון במועצת המנהלים?

וזוהי רק אחת מן הקושיות, סימני רבות, שפתרונן בדו"ח משרד המסחר הצפוי להתפרסם בקרוב. עלול להשוף אנשים אחרים ואף להפלילם.

ואולי מותר לציין, לאחר השיפת פרשיות ממגג שונה בבורסה של ניו־יורק, כי כמעט כל כוכביה של פרשת "גינס" הם יהודים, כולל ארנסט סונדרס. המוח היהודי, לטוב או לרע, אינו מפסיק להמציא לנו פטנטים.

רשות השידור

פתיחת קורס עורכי תכניות ל"קול המוסיקה"

מרכז ההדרכה של רשות השידור מודיע על פתיחת קורס עורכי תכניות ל"קול המוסיקה".

דרישות קבלה יוכלו להגיש מועמדות בעלי השכלה גבוהה (על־תיכונית) מושלמת בתחום המוסיקה או מי שישלימו לימודיהם בשנת לימודים זו. המועמדים צריכים להיות בעלי ידיעה טובה מאוד בלשון ובהבעה עברית בכתב; דרושה ידיעה טובה מאוד של השפה האנגלית ורצויה ידיעת גרמנית ו/או צרפתית. המועמדים יעברו גם בחינות קול.

מתכונת הקורס כחודשיים וחצי בשני שלבים, בימי ג', ה' אחה"צ ויום ו' בבוקר, לשלב ב' יתקבלו רק מי שיעברו בהצלחה שלב א'. למסיימים בהצלחה תתקיים לאחר הקורס עבודה מעשית. סדרי הרשמה: המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב ל"קורס עורכים בקול המוסיקה", מרכז ההדרכה, רשות השידור, בנין כלל, רח' יפו 97, ת.ד. 6387 ירושלים, או אישית למרכז ההדרכה, בי"ס ברנדייס בימים ב', ה', בשעות 11.00–13.00, ולצרף אישורי השכלה ודמי רישום בסך 20 שקל. דמי הרישום לא יוחזרו.

המועד האחרון להרשמה 24.4.87

בחינות המועמדים יידרשו לעבור בחינות כניסה בכתב וראיון אישי וכן להגיש עבודות ומבחנים במהלך הקורס.

מועד פתיחת הקורס אמצע יוני או ראשית יולי 1987.

שכ"ל ייגבה בשני תשלומים. התשלום הראשון בסך 275 ש"ח ייגבה לפני פתיחת הקורס ממי שיתקבל והתשלום השני בסך 580 ש"ח ייגבה לפני פתיחת השלב השני רק ממי שיתקבל לשלב זה, כפוף לאישור ועדת הקבלה של רשות השידור.

הערות: 1. רשות השידור שומרת לעצמה הזכות לבצע שינויים בכל הקשור לקורס.
2. אין רשות השידור מתחייבת להעסיק את מסיימי הקורס.

המוסד לביטוח לאומי

הודעה למבוטח העצמאי ולמבוטח שאינו שכיר ויש לו הכנסה

שינויים בדמי הביטוח מיום 1 באפריל 1987

בחוק תכנית המשק (הוראות שונות), התשמ"ז – 1987, שהתקבל בכנסת ביום 31 במרס 1987 בוטלה גביית היטל הזועך והיטל הב"א, והוקטנו שיעורי דמי הביטוח הרגילים.
בפנקס המקדמות שישלח אליך נכללו השינויים האלה.
להלן פירוט השיעורים הרגילים של דמי הביטוח לאחר השינוי, מקסימום ההכנסה החייבת בדמי ביטוח, והשיעורים המופחתים של דמי הביטוח ליום 1 באפריל 1987:

א. מקסימום ההכנסה לתשלום דמי הביטוח
מקסימום ההכנסה לתשלום דמי הביטוח מחושב על־פי השכר הממוצע במשק כפול 4. מ־1 באפריל 1987 ועד 30 ביוני 1987 יהיה מקסימום ההכנסה לתשלום דמי הביטוח 14,700 ש"ח (4,900 ש"ח לחודש).

ב. מינימום ההכנסה לתשלום דמי הביטוח
מינימום ההכנסה לתשלום דמי הביטוח מחושב על־פי 25% מן השכר הממוצע במשק. מ־1 באפריל 1987 ועד 30 ביוני 1987 יהיה מינימום ההכנסה לתשלום דמי הביטוח 918 ש"ח (306 ש"ח לחודש).

ג. שיעורי דמי הביטוח לעצמאי
1. שיעורים מופחתים
על הכנסה שעד 1,839 ש"ח ברבע השנה שמאפריל 1987 עד יוני 1987 ישולמו דמי ביטוח בשיעור של 5.5%.
2. שיעורים רגילים
על הכנסה שמעל 1,839 ש"ח ועד 14,700 ש"ח ברבע השנה שמאפריל 1987 עד יוני 1987 ישולמו דמי ביטוח בשיעור של 10.95%.

ד. שיעורי דמי הביטוח למי שאינו שכיר ויש לו הכנסה
1. שיעורים מופחתים
על הכנסה שעד 1,839 ש"ח ברבע השנה שמאפריל 1987 עד יוני 1987 ישולמו דמי ביטוח בשיעור של 4.4%.
2. שיעורים רגילים
על הכנסה שמעל 1,839 ש"ח ועד 14,700 ש"ח ברבע השנה שמאפריל 1987 עד יוני 1987 ישולמו דמי ביטוח בשיעור של 9.9%.

ה. שיעור המס המקביל
1. שיעורים מופחתים
על הכנסה שעד 1,839 ש"ח ברבע השנה שמאפריל 1987 עד יוני 1987 ישולם מס מקביל בשיעורים האלה:
א. לעובד עצמאי – 2.4%.
ב. למבוטח שאינו שכיר – 1.5%.
2. שיעורים רגילים
על הכנסה שמעל 1,839 ש"ח ועד 14,700 ש"ח ברבע השנה שמאפריל 1987 עד יוני 1987 ישולם מס מקביל בשיעורים האלה:
א. לעובד עצמאי – 4.95%.
ב. למבוטח שאינו שכיר – 3.1%.

אין האמור בהודעה זו בא במקום האמור בחוק.
דברי הסבר מובאים בפנקס המקדמות שישלח אליך.

האמור לעיל חל על תשלום המקדמות שמועד פירעונן 15 ביוני 1987 ואילך.

המח' להסברה וליחסי ציבור

הארץ
עיתון לאנשים חושבים

המטוויות המאוחדות בישראל בע"מ

ניתנת בזאת הודעה על אסיפה כללית שלא מן המניין כמפורט להלן:

אסיפה כללית שלא מן המניין

ניתנת בזאת הודעה כי אסיפה כללית שלא מן המניין של בעלי המניות בחברה, תתקיים ביום א' 31.5.87 בשעה 10:00 במשרדי החברה.

כשעל סדר היום:

א. מינוי נציג ציבור נוסף כחבר בדירקטוריון החברה.

ב. דיון בכל עניין אשר יובא כדין בפני האסיפה.

בעלי המניות שיהיו זכאים להשתתף ולהצביע באסיפה הנ"ל הינם בעלי המניות שיהיו רשומים בפנקס החברים בסוף יום העסקים של ה־ 19.4.87.
כל בעל מניות אשר לא יוכל להשתתף באסיפה הנ"ל יהיה רשאי למנות מיופה כח (פרוקסי) בחתימתו על גבי טופס מתאים שיומצא למעוניינים ע"י החברה.

בפקודת הדירקטוריון
מזכיר החברה

מדינת ישראל
חוק התכנון והבניה, תשכ"ה — 1965
מחוז תכנון מקומי הגליל העליון

הודעה בדבר הפקדת תכנית מפורטת

נמסרת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה—1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז הצפון ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה הגליל העליון, קרית־שמונה, מופקדת תכנית מפורטת מס' 4200 — אתר לאומי מצודת כח (נבי יושע)
ביחד עם התשריט המצורף אליה.
ואלה הם השטחים הכלולים בתכנית:
גוש 13658 חלק מחלקה 3
גוש 13659 חלקה 6
עיקרי מטרת התכנית: א) יעוד השטח כאתר לאומי לעניין חוק גנים לאומיים ושמורות טבע תשכ"ג—1963. ב) הגדרת מבנה המצודה וגן המבנה הצמוד אליו.
כל המעוניין בתכנית רשאי לעיין בה ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.
כל המעוניין בקרקע, בבנין או בכל פרט תכנוני אחר הרואה את עצמו נפגע על ידי התכנית וכן מי שזכאי לכך, רשאי תוך חדשיים מיום פרסום הודעה זו ברשומות, להגיש התנגדות לתכנית במשרדי הועדה המחוזית.

התאריך: י"א בתשרי התשמ"ז 14.10.1986

יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ולבניה — צפון

מסכים ומסיכות / בעריכת מיכאל הנדלזלץ

ולילדים היתה שמחה

עוד חגיגה על מפת האירועים המקומית: פסטיבאל חיפה להצגות ילדים

תיאטרון חיפה הוא בעל מגע מיראס בכל הקשור להצלחה ב־שיווק. זו לא הפעם הראשונה שהוא מצליח לארגן אירוע המוני־תקשורתי. הפעם, בשיתוף פעולה אירגוני־כלכלי הדוק של עיריית חיפה (ברמות ראש מינהל החינוך והתרבות בעירייה ד"ר מוטי פרי, אף גם משאבים לא מעטים) ובניצוחו של מנכ"ל התיאטרון נעם סמל את פסטיבאל חיפה להצגות ילדים, המרכז, לפי דברי המפיקים, 400 הצגות ילדים. לא ספרתי אם היו ממש 400, אבל אין ספק שהיו הרבה.

בחיפה, כמו המעשר פסח, היו גם תערוכת הפרחים, הבולים, הקרי־קטורות, ומדרחוב עם תזמורות, הצ־גות רחוב וליצנים, והצגות ב־18 אתרים שונים בעיר, וכנס של "דרמה בחינוך". הריכוז הזה, שגרם לפקקי תנועה רבים, סחט קללות למכביר מפי נהגי מוניות ונהגים סתם: משהו בנוסח "אך שלא עושים בעיר הזאת כלום, או הכל בבת אחת".

ההצלחה האירגונית, שכללה גם איתור אולמים חדשים (לא תמיד מותאמים להצגות) ושמירה על לוח זמנים של חמש או שש הצגות ביום, היתה מרשימה. חגיגה של תיאטרון, לפחות כלפי חוץ, בהחלט היתה. מ־היות הקהל אפשר להניח שגם הצלחה כלכלית היתה כאן. חיפה של תיאטרון לילדים היא על המפה, ואם אני מכיר את כישוריו של תיאטרון חיפה לניצול ההצלחה, היא גם תישאר על המפה לשנה הבאה בחיפה.

אפילו שהות של יותר מיומיים וחצי לא היה די בה לראות את היצע המגוון, במסגרות השונות: התחרותית (14 הצגות), הבכורות הרשמיות, הבכורות הלא־רשמיות וההצגות שקובצו לחיפה לחגיגה הזאת.

ראיתי חמש מתוך 14 הצגות התחרות, שמונו על־ידי ועדה מיוחדת. חבר שופטים המורכב ממבוגרים וילדים היה אמור לתת פרס להצגה הטובה ביותר.

המדגם הלא־מייצג הזה מביא למסקנה אחת: על־ידי הזרמת כספים אתה יכול להביא לכך שההצגות תיראנה טובות יותר. אבל אתה לא יכול להפוך את המציגים למוכשרים יותר. ולכן, למעט יוצא מן הכלל אחד (אחת מתוך חמש), היו ההצגות שראיתי בגדר אותו תיאטרון ילדים מוזל ומרעיש המוצג לילדים במסגרת מסחרית בכל ימות השנה. הוא רק נראה מקושט יותר.

בחלק גדול מההצגות יש מוסיקה, כנראה מתוך ההנחה שילד לא יכול לעבור הצגה של שעה ללא חמישה שירים לפחות. מלחינים מקצועיים גויסו כאן, ובחלק מהמקרים מושמ־עים השירים ב"פליי־בק". כאילו מדובר בארוויזיון לפחות.

שלא תבינו אותי לא נכון: לא מדובר כאן בהצגות שיש להן כוונה מגונה להרוויח כסף דרך כיסי הורי הילדים. מאחורי כולן כוונה חינוכית לעילא ולעילא. אבל כוונות חינו־כיות טובות עדיין אינן ערובה לתיאטרון.

הדבר המרגיז במיוחד היה קוצר ידם של השחקנים בהפקות השונות (עם יוצאים מן הכלל). כאן הדרמה היתה לא סתם לא טובה, אלא במעט מעליבה. את המשחק החליפה לעתים צעקנות לשמה.

אמא חסידה ואבא כרוב

טוב להתחיל מהדוגמא הטובה. יוני ליפין כתב, הדס עפרת עיצב, אמנון בהם כתב את המוסיקה ו"ה־קבוצה" ביימה, את ההסברה המינית לגילאי חמש עד 12. כל מה שרצית ללמוד על תהליך הרבייה ולא היעזת לשאול, או שלא קיבלת תשובות מספקות מפי האבא, כפי שמורגם בהצגה לפנינו.

המסבירים הם החסידה והכרוב (עפי גולדווסר ואהרדרו היבשר), שמשמשים אותם בקשר כלשהו להבאת תינוקות לעולם. נשוא ההסבר היא טלי המבולבלת (הפנטומימאית מרטין פרידמן בתפקיד מרכזי ראשון). על הבימה מתרוצצים ורוקדים הביציות, השרים בין היתר על כך ש"אין מלים גסות". אני מניח שזו הצגה שתשאיר כמה הורים נבו־כים. אבל היא מתוחכמת, וטעונה בטוב הדיבור הטוב, ומעל לכל היא שעשוע העשוי בטוב טעם.

מומיש — ידיד ההפתעות

גליה (גליה ישי) היא ילדה משועממת. שאמה (פידה קנטר) מתעניינת רק בעצמה, בבגדים ובש־לחייה. האבא לא קיים בתמונה: הוא בעבודה. גליה מוצאת לה ידיד (הבובה הטלוויזיונית המוכרת של "דגע", ציפי מור) ויוצאת למסע הרפתקאות. יש מוסיקה (פלייבק מושה), התלבושות מבריקות. מב־חינה חיצונית הכל נראה נוצץ ומבריק, אבל...

למרות שזהו עיבוד של מחזה אמריקאי, ולמרות החן של גליה ישי וציפי מור (פידה קנטר מגזימה, צועקת ולוהטת, כמו בכל תיאטרון ילדים רע), זוהי הצגה מבולבלת, לא מאורגנת. מלאה קטעים ובריחות ללא יד מכוונת. בשכל משגעתיה אמורות להיות מכוסות תחת ה־כותרת "זמיק", בהצגה, גם זמיק חושש מלה של הגיון, אם אין לו לפחות מידה של טיפוף ותחושי שיר־פוך אתו לבידור טוב. זו הצגה המעמידה פני הצגה טובה, מן הסוג שמגמר צריך להיות. יש ריקודים, ויש תפאורה של מסגרות צבעוניות המוזזות ממקום למקום ללא מטרה ברורה. שיהיה.

סימפוניית הצעצועים ואדון מחשב

זו לא סתם הצגה, זו הפקה ממש. עם חשמל, מוסיקה ואפקטים. שעון ומחשב מדברים (המזיזים את ה־עיניים ואת הפה), לילד בני יש צעצועים, המנגנים לו את סימ־פוניית הצעצועים, אבל כשהם מב־קשים לנגן אותה בקצב "דיסקו", הוא מתרגז ומביא חבר חדש: מחשב. מתפתחת מלחמה בין המחשב הרוצה ללמד, לבין הצעצועים הרוצים לשחק. הקהל צריך להחליט מה צריך.

הצגת הדברים היא פשטנית. האפקטים, התלבושות, המוסיקה (גיא מרוז) אמורים לכסות את עוזות העוני המחשבתי הרעיוני. העיצוב והבימוי. הוא של בני פורת, שדווקא עשה בעבר הצגת ילדים אחת תמימה ויפה. אלמלא שני שחקנים טובים יותר (גילת אנקורי והשחקן בתפקיד סוס הצעצוע) היה הדבר נשאר בגדר שעשוע מבוצע, מבוטעט ורעשני. אפילו הפסקה יש בהצגה, הנמשכת כשעה ורבע בסך הכל. האם זה בשל דרישות המזנון?

כאן יש אפילו מסר פוליטי

במדינת "אלתישאלמה" אסור לשאול, כי כך ציווה המלך סיסן קיראה. השחקנים תם ותמה מורדים במלך, כמעט מוצאים את מותם, אבל ברגע האחרון הם מצליחים לגייס את המשטרה החשאית למרד. אז הם מגלים שהגירוד שמציק למלך הוא בשל קיומו של פרעוש ה"למה". סוף טוב, הכל טוב, והילד יודע מעתה שלהטיל ספק זה טוב ונכון.

יש בהצגה כמה הרוזים משע־שעים, אבל רובם מאולצים. אך גרועה מכך היא העובדה שהמשחק הוא מהסוג המוזל, הצעקני. מה השו־נו אם הבנו את הילד לשאול למה אך באותה ההצגה הראנו לו דברים שמבחינה אמנותית אינם עומדים בקריטריונים הבסיסיים ב־יותר?

האיכר והסנונית

האיכר טומן זרעים, הסנונית גונבת לו אותם, המחזה להפתעה טוכרת לו זרעים חדשים תמורת הבטחה להחזרה. האיכר מתיידד עם הסנונית, שאותה הוא תופס, אבל התנתקה עם האיכרה מכריחה אותו להיפרד מהסנונית.

גם אם נניח שמבצה זו נותנת לילד תמונת עולם הקרובה יותר לזו האמיתית (היא מתחיינת במשרה מבאיכה עם המציאות, ולא בניצחון הטוב על הרע, כמו ב"פרעוש הלמה"), הרי אין שום הבדל שהאיכר (שמוליק אילמן) והסנונית (טלי פורת) יעוצבו בצורה דוהה, צעקנית ומבעילה כל כך. מול שיש פנונית (גלי ישראליטל) שיש בה מידה של חן.

ראוי להדגיש שחלק מההצגות האלה ראיתי עם ילדי. הם כנראה מקולקלים מבית, אבל מה שר־הבאתי כאן הוא גם הערכות מבוג־רות שלהם: לא רק שלי. אבל אין לי ספק שחלק מההצגות שראיתי יהיו שלאגרים מסחריים — עשויים מבירים את נפש הורי הילדים. ומה טוב להצגה לילדים אם יאמר עליה ש"השתתפה (אולי אף זכתה) בפס־טיבאל הצגות הילדים של חיפה"?

יכול להיות, כמובן, שכל תשע ההצגות במסגרת התחרות שלא ראיתי היו נפלאות מכל בחינה שהיא. אם כך הדבר, אני מתנצל מראש. צריך לקוות שבפסטיבאלים הבאים (שיהיו) תהיה הרמה גבוהה יותר.

דרמה בחינוך

את ההצגות במסגרת התחרותית ומחוץ להן ליווה גם כינוס על "הדרמה בחינוך". נישאו הרצאות, נאמרו דברים והוראי יופקו גם לקחים. החלק המכריע של הקהל היה ממין נקבה, כדי להדגיש את נחיתות המין הגברי בתחום הזה, כנראה. כבר בסימפוזיון הפותח, אחרי הברכות והנאומים (שר החינוך וראש העיר והמתחשבים זה עם זה, כרגיל) ניתן היה לחוש במעמד המסויים בין אנשי התיאטרון ואנשי החינוך.

הפער הזה התחדד, אם שמעתי נכון את הקולות בקהל, אחרי הצגת "נחמן", בביצוע התיאטרון לילדים ולנוער. למרות שההצגה הועלתה באולם מאוד לא מתאים לכל הצגה שהיא (בית אבא חושי), הרי עדיין היה בה חן לא אורתודוקסי של שעשוע תאטרוני בחומרים ה־אמורים להיות חינוכיים. הרעיון שמאחורי ההצגה היה בנושא "האם כך צריך להציג את הביוגרפיה של ב־יאליק לילדים". התשובה היא ש־המלה "צריך" שגויה כאן, והמלא כש"מציגים", הרי לא את המציאות מציגים, אלא שיקוף ועיבוד שלה. המלה "חינוך" היא מילה הנתונה לפירושים עוד יותר מהמילה "תי־אטרון". כנראה.

יבוא מאיטליה

מאת ציונה שמשי

תערוכת גילברטו צוריו ב־ביתן הלנה רובינשטיין במו־זיאון תל אביב. אוצרת: נחמה גורליק.

ללא תרועות וחגיגות תק־שורת מתקיימת בימים אלה אחת התערוכות המעניינות ו־המפתיעות בשנים האחרונות. ג'ילברטו צוריו, איטלקי בן 43, חי בטורינו ומציג ברחבי עולם כאחד הנציגים הייחודיים של "האמנות הדלה" (ארטה פוברה), שהתפתחה באיטליה בשנות ה־שישים ויצרה גרורות רבות, שלא לעניין, בכל מקום, כולל במקומותינו.

האמנות העניה התפתחה בד־אשונה כתגובה על היות האמנות מוצר צריכה מסחרי יוקרתי בגלריות. רוב האמנים ששייכו עצמם לזרם זה פעלו בכיוונים שאינם קשורים לדרכים המקוב־לות. השימוש בחומרים מצויים, שאינם מזוהים כרגיל עם עולם האמנות, וכאלה שאינם כשירים לתיפקודם המקורי, הפכו להיות, בשימוש סמלי, לרעיונות ו־ליצירות המבטאים תהליכים והתרחשויות ומצבים ש־אינם ניתנים לתיאור.

האמנות העניה ראתה את האמן כבוח עליון, הוזה ומייצר מצבי צריכה במקום מוצרי צר־יכה, ועשתה ניסיון בלתי־אפשרי להרמוניה עם הטבע והתרבות, דרך שימוש בחפצים וחומרים שנוצרו במקורם למטרות של מחקר וביצוע פעולות.

כדרכו של הממסד המסחרי, התמאים עצמו במהירות רבה למצבים חדשים, הפכה האמנות העניה לחביבת הגלריות והמו־זיאונים (אפילו אצלנו). רוב העבודות בתערוכה שייכות ל־חשובי המוזיאונים והגלריות באירופה ובאמריקה, דבר מפתיע ממש בהתחשב במורכבות הפי־זית של היצירות והקשיים שבאיסופן.

עשרים שנה עברו מאז ה־תחילה הקבוצה הסגנונית של האמנות העניה. מרבית היוצרים בקבוצה הזאת סטו לגומחות מכובדות יותר; צוריו הוא בין היחידים הממשיך בקו היסוד. אך יצירותיו של צוריו אינן עניות. הן מעבירות תחושת עושר רב ויופי מחר בכמות הביצועים המעולים והקשר ה־נפלא בין הפסלים. התחושה היא של חדירה לעולם זר ונפלא מאוד.

התאמת התערוכה לחלל ה־ביתן הלנה רובינשטיין בוצעה באופן מעולה. הדבר אינו פשוט, כשעוסקים אחר ביצוען של היצירות ממקומות שונים כל כך. זהו שיעור מעולה נוסף במוזיאולוגיה.

החומרים המרכיבים את העבו־דות הם רבים ומגוונים: סירות קני מבותרות, מכלי מעבדה מורכבים המשתלחים לחלל, אר־גזי עופרת וכורי היתוך וריתוך, הומצות ומינרלים המייצרים בנוסף לפעילותם הטבעית גם צבעים ומשתנים בהתאם לפעו־לות שנכפתה עליהם. הדי עיסקותו של צוריו במלים בי־משמעות האישית שלו הצליחה ליצור כמה יצירות יפות לעין, גם כשאין הסכמה לערכים המו־לוליים. בקבוצת העבודות "לי־טהר את המלים" המביא מת־קנים המעבירים כל מלה הנאמרת־נלחשת לתוך המתקן, תהליך טיהור של טבילה באל־כוהול או העברה באור להבה, אש, מים ומלח, שעווה ומטילי עופרת, כידונים וקורי השמל מצטרפים לתערוכה של צוריו שהיא חובה.

מוזיאון תל אביב מולך, לאלה היודעים לבקש, דפרסת אנטי־קטלוגית רבת־דיע, בחינם.

עוד בציג מהשכבה האיטל־קית הוא ג'יובאני קקלי, בגליה הראס ריכטר ביפו, המצליחה מדי פעם לאתר הפתעות. קקי הוא דמות רב־גונית, העוסק בציור ובתסריטאות קולנוע. ב־20 השנים האחרונות הוא מ־שתתף במשלחות מחקר פאר־לאנתרופולוגיות של אוניברסיטת רומא, שבמישור היצירתי והאישי שלו השפיעה עליו ליצירת סדרה של תגריטים מגופי סרטר סדרה — לוחות גרוליטידות בחריטות מעודנות המעבירים את כתב המדבר. גם באיטליה קיימים כל הקצוות.

הבימה התיאטרון הלאומי
הארץ עיתון לאנשים חושבים

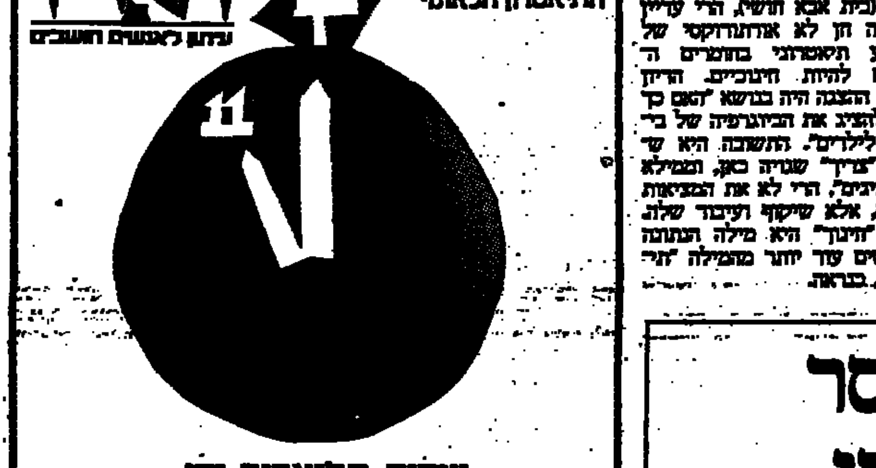

עירית תל־אביב יפו

מקיימים בשבת 25.4.87 ב־11.00

מוספשבת

בהשתתפות:

- פרופ' שלמה אבינרי
- שבתי טבת – לרגל צאת הכרך השלישי של הביוגרפיה של בן־גוריון. "קנאת דוד – הקרקע הבוערת".
- קונסורט אוף מיוזיק: אמה קורקבי, אנטוני רולי וחבריהם.
- דוד קרויאנקר – אדריכלות בירושלים.
- ה"חווה" עם חדוש ההצגה ב"הבימה": ד"ר שמעון לוי על המחזאי פרנץ קסוור קרוץ ושחקני ההצגה אורי אברהמי, יעל אמיתי, נחום בוכמן, רבקה גור.

מנחה: מיכאל הנדלזלץ

כרטיסים בקופת "הבימה" בימים א'־ד'.
אין מכירת כרטיסים במקום בשבת.
דמי כניסה: 8 ש"ח.
הנחה 50%
למנויי "הארץ" ו"הבימה" ולבעלי תעודת תושב או תעודת קשיש של ת"א.

הארוע באדיבות
בית בית היוצר לספר הטוב

חנות הספרים בהבימה
פתוחה מ־11 בבוקר עד 11 בלילה

א.ח.קר, שיווק רעיונות

גם המוסר הוא יחסי

"איינשטיין" מאת גבריאל עמנואל ב"הבימרתף". בימוי: תואר ריס. ביצוע: מישא אשרוב.

הדימיון בין מישא אשרוב המאופר לאלברט איינשטיין הוא מדהים. דומה שמדובר יותר בדימיון למה שנראה לנו כמראה של איינשטיין ולא לאיינשטיין אמיתי. אבל בזה כוחו של הדימוי. מה שאנו רואים על בימת התיאטרון מתרחב בתודע־תנו, כי הרי לא מדובר באיינשטיין אמיתי, אלא במה שהוא מסמל עבור רוחנו.

המחזה מנסה להציג את המעבר של המדען איינשטיין, שסרב להתחתם על עצומת מדענים בשירות ה־נאצים, למדען איינשטיין החותם, ב־סופו של דבר, על עצומת מדענים המעודדת את פיתוח פצצת האטום. המחזה מצליח להוכיח שגם המוסר הוא יחסי, ויש עצומות שעליהן חותמים, גם אם יודעים (כפי ש־איינשטיין ידע) שבבחינה מדעית מוסרית סתורה תתגלה התחתימה כטעות. מסר זה במחזה חשוב יותר מן ההסברים המבצאים בו על תורת היחסות.

הצגה כזו מצריכה, כמובן, הערכה יחסית. היא אומרת דברים חשובים בשפה מינורית, והבך השימחות, העולה לאין ערוך על מה שמעלה עתה על בימת העולם הגדול של "הבימה". אם כי ברור שהצגה כזו לא היתה יכולה למלא את העולם הגדול של "הבימה".

זהו מבצע יחיד של שחקן הנושא עבודה טובה מאוד, אמינה, שקולה, שאינה מרהימה, אבל מהולות אל הצופה. משך שעה ורבע מבלה הצופה במחיצתו של איינשטיין אשרוב המעניק לו חוויה אינטל־קטואלית חשובה, רגשית, נשארים השחקן הרימות אותנו במשהו ל־רגשות הצופה, גם מפני שזהו מונו־לוג, שכל הקונפליקטים שלו פני־מיים, ואילו תיאטרון נזקק לפעמים לדבר הנוסף.

שחר יפני

מאת הדי גולומב

מקהלת "השחר" מיפאן, ב־יצירות של מאמייא, סאמור, ושירי־עם יפאניים וישראליים בניצוח טורו נאקאמורא ומ־אקיאו סאסאו, עם נגינה היקוי יפאניים מסורתיים. בתיאטרון ירושלים.

מקהלת "השחר" של "אגודת נוצרים יפאניים ידידי ישראל" הו־פיעה במסגרת ביקור־הרצון הטוב החמישי שלה בישראל, בתוכנית שהשתקפו בה הרצון הטוב במרת שירים ישראליים של נעמי שמר ואחרים. עיניה המוסיקלי המיוחד של המקהלה למאזין הישראלי היה בזמרת יצירות יפאניות עממיות ומודרניות, בנגינה בכלים מסורתיים וביקוד מן הרפרטואר הקלאסי.

"יצירה מס' 1 למקהלה" של מאמייא היא דוגמה מרתקת לשי־מוש מקורי ומתוחכם ביסודות פר־סקליים מסורתיים. שימוש זה מתבטא לאו דווקא במנגינות עמ־מיות, כדרך המוסיקה הרומאנטית, אלא במקצבים ומהמרכיבים מסוד־קטוליים כגון קריאות ותנודות משמעות. אך שילובן של קול־דיבור באופי־פנטו מודרניסטיים שונים. מלחינים ישראליים המתמודדים עם בעיות דומות של שימוש ביסודות מסורתיים בדרכים ובאשכנוזיות עשויים למצוא עניין השראה בדרכי פתרונן בידי חבר יפאני למקצוע.

"ירושלים" של סאמו, המתגלגלת במסלולים רומאנטיים יותר אך נמנעת מקלישאות, מעוררת עניין בבנות הביסוי המוסיקלי שבה. היא מבטאת את המטען האמוציונאלי של כמיהה אמונה המעמם בקבוצה־מאמינים זו.

הפסטיבל רכה, מעוגלת ומ־עכבת, תיקון רייקני הפרפשרות, ביחד עם גמישות מלאת חיים וחזינגות קלילה, ללא שמץ של קפדנות מיכנית, מצטרפים יחד לזמרה רבת השראה המעניקה חוויה מרוממת נפש. אפילו השירים היש־ראלים נשמעו כתגליות וחדשות מלאות חן וקסם. השכלול המקצועי, הניכר בזמרת המקהלה בניצוחו של טורו נאקאמורא ומאקיאו סאסאו, מ־עיד על רמת הישגים שאליה יכולה להגיע מקהלת חובבים בהדרכה של־סנית.

נגינת קטעים של מוסיקה מ־תיאטרון הנו הקלאסי בחליל ובתופים מקוריים, וריקוד בסגנון הקא־בוקי, הביאו דוגמאות אפייניות ויפהפיות של מסורת מוסיקלית תיאטרונית, שבכוחה בייצוגם האמ־נתי המלוטש היה רושמם חזק גם מחוץ להקשרם התרבותי הטבעי.

עולם חריג

"הילד מאחורי העיניים", מר־דרמה מאת נאוה סמל. בה־מוי איציק וינגרטן. ביצוע: אסי אשר. עיצוב: פרידה שוהם. תאורה: יחיאל אורגל. מוסיקה: אלדד לידור. הפקה: ליאון שרף.

הדמות בהצגת יחיד זו היא אם, תלמה, לבן עם תסמונת דאון. במשך קצת יותר משעה היא מתחלקת עם הקהל בכאבה ובתקוותיה לגבי גידולו של ילד כזה, במאבקים שלה עם הסביבה הלא־סובלנית, המתעקשת לדבר על "הילד הזה", במקום ל־השתמש בשמו הפרטי, יותם.

זוהי הצגה לעולם הזר לנו, של חיים עם ילד חריג. והיא עושה את מה שתיאטרון אמיתי צריך לעשות: היא מפגישה אותנו עם הפחדים, הכאבים וה־מצוקות, והופכת בכוח האמנות להיות גם שלנו. מעלתה של ההצגה היא גם באמינות שלה, וגם באיפוק שלה. וזה הישג גדול גם של הכותבת נאוה סמל, גם של הבימאי איציק וינגרטן, אך בעיקר של השח־קנית אסי אשר.

זה, ביסוד של דבר, סיפור פשוט: לאמא שבהצגה יש ילד מונגולואיד. אבל כוחה של ההצגה הוא שפתאום כל אחד מצופיה מרגיש שהילד הזה הוא קצת שלו, ופתאום אין זה עולם מפחיד שאנחנו דוחים אותו, אלא עולם שאנחנו לומדים להתמודד עמו. אתה לומד, לפחות, להיות אתו ברגשית. לבכות עמו. לא למאסא אותו מתוך לשטיח בתוכה המאושרת והתמימה ש־דברים כאלה קורים רק אצל הורים אחרים. לכן להצגה כזאת יש כוח שהוא לא רק אמנותי. יכול להיות לה כוח חינוכי שאולי יצליח להחזיר את ההבנה הלא־סובלנית שלנו לסובלנות מעט יותר.

השחקנית אסי אשר גילתה בראיון טלוויזיה שלא מדובר כאן בעצם בהצגה היא עצמה אם לבן עם תסמונת דאון. כל הציורים שעל הבימה הקטנה שלה צוירו על־ידי הבן האמיתי שלה.

אחרי ההצגה, במועדון ה־תיאטרון בחיפה, היו נכונות אמהות נוספות שהיו בקהל לחשוף את עצמן. כפי שאמר המנחה, גם לכך יש חשיבות: לפני לא הרבה שנים היתה העובדה הזאת, "ילד מונגו־לואיד", גורמת לבושה ולסגב של יחידים. ההצגה הזאת מ־אפשרת גם לנושא זה לעלות על פני השטח, ועצם העלאתו מקלה, ולו במעט, על המצוקה.

העובדה שההצגה היא גם הסיפור הפרטי של השחקנית אינה צריכה להיות רלוונטית. לשבחה של אשר ייאמר שהיא מצאה דרך מעולה, מרשימה ומרגשת, לשרת ולבטא את הנושא שלה באמצעות אמנותה. בכך היא עושה ללא ספק שירות חברתי חשוב. אבל זוהי הצגה טובה, חשובה, מרגשת, על פניה, בלי ההקשר הביוגרפי של השח־קנית, כי היא הופכת את הנושא לרגע, להורה של ילד בעל תסמונת דאון, ומלמדת אותו ברוך זו מה הם הכאב, התסכול, המצוקה, וגם התקווה המפו־מפי העתיד. כך שהתבאה הלא־נמנעת, של סיפורה האישי האמיתי של השחקנית. כאילו מסיטה את תשומת הלב ממפ־עיפה מהחישג האמנותי האמיתי שלה: יצירת עולם של ממש על בימת התיאטרון.

למנצח מזמור

מאת הדי גולומב

תוכנית מוצארט במסגרת "סימפוזיון אמדאוס" של התז־מורת הקאמרית הישראלית. מנצח: יואב תלמי. סולנים: אירנן ויול ודניאל גורטלר (פסנתר).

קונצרט שבמרכזו שתי יצירות סולניות מעמיד בדרך כלל בצל את התזמורת המנצח. הפעם יש לראות דווקא ביואב תלמי את גיבור הערב. כמדריך תזמורת מלווה הוא התמודד בהצלחה ניכרת, גם אם לא מלאה, עם תפקיד מפרך וכפוי טובה של התאמה לקפריזות משתנות של הסולנים.

היו גם כשלונות פה ושם, אך עיקר השבחים מגיעים ל"סימפוניית פראג" שלו. אחרי פתיחה סכמטית במקצת היתה זו הגיגה מוצארטית אמיתית: שילוב של עמקות הבר־קה, משובה ובגר ראש. הפוליפוניה של הפרק הראשון, האלגנטיות והמתיקות של השני והעליצות של השלישי בוצעו בשלימה מוחלטת באומקטים של דינמיקה, ואלה רק חלק מיופיו. של ביצוע מרנין זה. חבל רק שתנועותיו הבוהירות והמד־דויקות של תלמי אינן מצליחות להביא לתיאום ריתמי שלם בין כלי הנשיפה לכלי הקשת.

לארנן ויול בן ה־27 גישה אישית מאוד למוצרט, ניכר בו שהוא אוהב כל צליל וחושב עליו ויודע את אשר לפניו. עם זאת יש מקום להסתייגויות רבות. לא תמיד ולא בכל תנאי הדייקה מן הגישה המב־קובל פעולה לטוב. שינויי הטמפו המבע שלו בדרך כלל דרמטיים מדי, וקשה היה להבין את הגיונם. הוא הדין בהדגשות, בקיטועים, בהעקה קשה של קטעים שמקובל לנגנם ברוך ולהיפך. הפרק הראשון היה אטי מן המקובל, ולא שכבע בכך, שכן היותה התחושה של פיזוקו לגורמים, כשורות אפיזודות. ויול הוא פסנתרן מעמיק ומעניין, אך העולם גובה עליו נטיות מניירסטיות.

דניאל גורטלר הולך בדרכים סלולות יותר, ואולי מטוב כך. הטכניקה שלו בוטחת וקולחת, והישגו הפרשיים ביותר היה בפרק האחרון. בפרק השני — אחד מאוצרים הגדולים ביותר העשויים לעמוד בפני פסנתרן — שבח גורטלר לעתים קרובות מדי שמוטב היה להשאיר את שתוק במקומו מאשר לכסות את רוחו על מוצרט. מוטב היה להשקיע בשיפוח הצליל מגע־נועתים את המאמץ שהושקע בשי־נויי טמפו משלוחי רסן.

מדריך הארץ

ערב חג

תורנות רופאים

הצגת רופאים במקרים דחופים מ־6 בערב עד למחרת ב־7 בבוקר בהצגת מד"א טל' 101.
ירושלים 523133
תל־אביב 460111
חיפה 512233
בת ים 781111
הרצליה 052-81333
רחובות 08-451333
מוקד מידע רפואי בקופ"ח הכללית: בימים א'־ה' 8.00־20.00
ביום ו' 8.00־15.00
טלפונים: 03-433300
"שקד" — שרות רפואי לבית
שרות ביקורי בית של רופאים מומחים לילדים ותינוקות בשעות 24־19
טל' 03-7549111 "שקס" קוד מבר 222
שירות רפואי דחוף
ירושלים (24 שעות ביממה) כולל רפואת שיניים
מוקד יום 669531, 660585
מוקד לילה שבת וחג 226191 בבני
סח' 1788 ולהשאיר הודעה לרופא תורן
תל אביב, מוקד יום 216820, 218898
מוקד לילה 631011 בבני 3752 ולי־
ההשאיר הודעה לרופא תורן
מרפאות שיניים לעזרה ראשונה
תל־אביב:
בר כוכבא 49 טל' 03-284649 פתוחה בימים א־ה בין 21.00 עד 23.00. ימי ו' ושבתי חג מ־18.00 עד 24.00. שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00.
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המעבר) טל' 03-285822, 294869
המרפאה פתוחה כל יום בכל שבתות וחגים בין השעות 9.00־24.00. אחרי השעה בתאום טלפוני מכבד.
חיפה:
רח' הנמל 26, קומה ג', טל' 04-521245. שעות הקבלה כל יום 20.00־23.00
מרכז מידע לקרובנות אונס 24 שעות ביממה:
תל־אביב טל' 234819
ירושלים טל' 02-245554
חיפה טל' 04-382611
כמבי לבית —
שרות מרכזי לריפואה, שיקום ושיקוע בבית.
מרכז רפואי הרצליה פיתוח 052-548575
1500 אסותה 7549111
ער"ן — עזרה ראשונה נפשית: 24 שעות ביממה:
ירושלים 669911
חיפה 04-672222/3
תל־אביב 03-261111
ילדים ונוער 261113
חיפה 04-672222/3
נתניה 35316
באר־שבע 057-48111
מרכז רפואי באר יעקב 03-223958
מרכז מידע למבוגר
מגבש "מקלט"
א' 11.00־13.00
ב' 16.00־18.00
רח' מאור 15 תל־אביב

תורנות בתי חולים

תל אביב
איכילוב — (ילדים, פנימית)
איכילוב — (כירורגיה)
ירושלים
הדסה ע"כ — (ילדים, אורתופדיה, עיניים, א.א.ג)
שערי צדק — (פנימית, נשים)
בקור חולים — (כירורגיה)

תורנות בתי־מרקחת

תל־אביב
בריאות, המלך ג'ורג' 28 283731
ארלוזורוב, ארלוזורוב 76 230746
ירושלים
מרפאת רחבה, הנ"ג 28 525191
חיפה:
יעקב, אבן סינא 7 672288
חולון
מכבי, שנקר 35 895571
בת ים
בזור הבריבה, ה"ד 20 583360
רמת גן
אסותה, ז'בוטינסקי 41 7511874
פתח תקוה
קופ"ח כללית חיים עוזר 985271
נתניה
הרפואה, הרצל 2 28656
הרצליה
ניב הערית, שד' בן גוריון 73 ק. מתקין 737477
רחובות
כללית, בני משה 452381
מרכז מידע ייעוץ לבעיות ע"י צוות מקצועי — ייעוץ ומידע בנושא הבריאות, משפחה, מיניות — אבחנה בבעיה.
תל־אביב: ימים ב'־ג' ה' — 19.00־16.00
יום ו' שעות 8.30־11.00
רמבנ"ם 9, 5101511/2
חיפה: ימים א', ד' — 16.00־19.00
רח' הפסדם 14 טל' 81520

מוצאי חג

תורנות רופאים

הצגת רופאים במקרים דחופים מ־6 בערב עד למחרת ב־7 בבוקר בהצגת מד"א טל' 101.
ירושלים 523133
תל־אביב 460111
חיפה 512233
בת ים 781111
הרצליה 052-81333
נהריה 923335
רחובות 08-451333
בת ים 585555
חולון 803135
לוד־רמלה 08-221022
מוקד מידע רפואי בקופ"ח הכללית: בימים א'־ה' 8.00־20.00
ביום ו' 8.00־15.00
טלפונים: 03-433300
שירות רפואי דחוף 24 שעות ביממה כולל רפואת שיניים
מוקד יום 669531, 660585
מוקד לילה, שבת וחג 226191 בבני

סניף 1788 ולהשאיר הודעה לרופא תורן בכל בר
מרפאות שיניים לעזרה ראשונה
תל־אביב, בר כוכבא 49 טל' 03-284649
פתוחה בימים א־ה בין 21.00 עד 23.00
ימי ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המעבר) טל' 03-285822, 294869
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 9.00־24.00. אחרי השעה בתאום טלפוני מכבד.
חיפה, רח' הנמל 26, קומה ג', טל' 04-521245. שעות הקבלה כל יום 20.00־23.00
מרכז מידע לקרובנות אונס 24 שעות ביממה:
תל־אביב טל' 234819
ירושלים — 245554
חיפה — טל' 04-82611
ער"ן — עזרה ראשונה נפשית: 24 שעות ביממה:
ירושלים 669911
תל־אביב 261111
ילדים ונוער 261113
חיפה 04-672222/3
נתניה 35316
באר־שבע 057-48111

תורנות בתי־חולים

תל אביב
רופא — (ילדים)
איכילוב — (פנימית, כירורגיה)
ירושלים
בקור חולים — (ילדים)
שערי צדק — (עיניים)
הדסה ע"כ — (פנימית, כירורגיה, אורתופדיה, א.א.ג)
בשבב לדך — (נשים)

תורנות בתי־מרקחת

תל־אביב
שרה רב, האחוזר 3 הבנת ל' 425510
זהוה אג"ל 52 של הזוקה 376485
במוצאי חג — שרה רב, זהוה
ירושלים
הר הזיתים הר הזיתים 282480
במוצאי חג — מרפאת רחבה, הנ"ג 28 525191
חיפה
ע. אליעזר כבר כאורות 6 511707
חולון ובת ים
בני בת ים הנביאים 3 5515671
פתח תקוה
קופ"ח כללית חיים עוזר 905271
רמת גן
הבגן, ביאליק 30 723674
נתניה
הרפואה, הרצל 24 22245
הרצליה
מרכז כנום שר ירושלים 29 קרית ים א' 759441
רחובות
באסתרה, בנימין 25 457991

מרכזי מידע — אגר

02-528231-2 03-432277 04-549121

מוגש כשירות לציבור על ידי
הסנה חברה ישראלית לביטוח בע"מ

יום א'

טלוויזיה

לימודית

- 09.00 טלטקסט — חדשות קול ישראל
- 09.05 שעת כושר
- 09.15 תיאטרון אגדות־עם
- 09.45 לסי — סדרת הרפתקאות
- 10.10 מסע לאיי הדרום — האי־סיקופיה
- 11.00 חזי אחיך עמך — המימונה
- 11.30 להקת "הבריכה הטבעית"
- 14.00 טלטקסט — חדשות לקול ישראל
- 14.05 שירלי טמפל, הנסיכה הקטנה — סרט קולנוע
- 15.35 הורה אפרוחים הנזרים מירושלים

כללית

- 16.00 ילדי המים — דראמה

אנגלית

- 17.30 אגדה של הגדה — סרט אנימאציה
- 18.00 פסח במדבר — הקיום במד־בר: צמחים, מקורות מים ובעלי חיים
- 18.00 (ע) קיצור החדשות
- 18.32 (ע) פלאסידו דומינגו — זמר האופרה
- 19.30 (ע) חדשות
- 20.00 חדשות
- 20.15 כנפות כיסא לבן — מחול ומוסיקה בחיק הטבע
- 20.50 הדרך לחיים חפי — משורר ופזמונאי
- 22.10 "סיפור אהבה" — סרט קולנוע
- 23.45 פסוקים לחג וחדשות

ירדן ערוץ 6

- 17.30 סרט קולנוע צרפתי
- 19.00 חדשות בצרפתית
- 19.15 כתר של גורל
- 19.30 חדשות בעברית
- 19.45 לקט שירים
- 20.00 חדשות בערבית
- 20.30 גיל ההתבגרות (סדרה)
- 21.10 סדרה דוקומנטארית
- 22.00 חדשות באנגלית
- 22.20 "סוד מגיך" (מתח ופעולה)

לבנון ערוץ 12

- 13.30 חיים אחרים (סדרה)
- 14.00 מועדון 700
- 14.30 מעשיות משפחות (ערבית)
- 15.00 סרט (ערבית)
- 16.30 אי המטמון (מצויר)
- 17.00 הבית המעופף (מצויר)
- 17.30 ההבטחה עם גלנדה ג'קסון
- 18.00 מאקי (סדרה)
- 18.30 כפיות של כסף (קומי)
- 19.00 60 דקות
- 20.00 תכנית מוסיקאלית
- 21.00 סרט: "הגבורי"
- 22.30 מעשיות משפחות (ערבית)

רדיו

קול המוסיקה

- 06.02 צלילי בוקר
- 07.09 בהאזנה בינוחה
- 09.00 קונצרט בוקר
- 11.57 כבישים שיר
- 12.00 אמנים באולפן
- 13.05 בהאזנה בינוחה
- 15.00 ניצנים
- 16.00 למי סירוחה — לה פה סול
- 17.00 מוסיקה ליום ראשון
- 19.00 מרנת בקהלות הילדים תשמ"ז
- 20.05 קונצרט ליל החג
- 22.30 מן המקורות
- 23.00 שירי אביב

רשת א'

- 07.30 רדיו קל — עברית קלה
- 08.05 חוגה
- 09.05 טלרדיו — שירות מידע
- 10.05 פניני בוקר
- 11.05 שירים עבריים
- 11.50 שירי עמים
- 12.05 מעורב ירושלמי
- 14.06 בראש צעיר
- 15.00 לקראת שביעי של פסח
- 16.05 מקימבריג' לחודות מרום
- 17.10 שירים עבריים
- 18.06 שביעי של פסח
- 19.05 כי לו נאה
- 19.30 סידורים לעולים
- 22.05 פעמי אביב

רשת ב'

- 14.06 רגעי קסם — שירים ישנים
- 16.05 דרך הברכי יוסף
- 17.05 השמחת בחג
- 18.06 שלח את עמי
- 19.05 בטעם אישי
- 20.05 איילת אהבים
- 21.05 את תלכי בשדה
- 22.05 50 שנה לנסורות
- 00.10 הרי ארצי מולדתי

רשת ג'

- 15.05 לקראת ערב — שירים עבריים
- 17.05 שירים הם חברים
- 19.05 זמר שכזה — שירים עבריים
- 20.05 מהדורות
- 22.05 טיול לילי — שירים עבריים
- 23.05 ענוג הוא הלילה

גלי־צה"ל

- 06.05 אנציקלופדיה משודרת
- 06.30 מוקדים עין — חדשות
- 07.00 תוספת בוקר
- 08.00 בוקר טוב ישראל
- 09.05 גלי צה"ל מחוף לחוף
- 10.55 שירוטרום '87
- 11.05 נכון לעכשיו
- 13.05 גלי צה"ל מחוף לחוף
- 15.05 שיר בכסף בכסף
- 16.05 עיין איש
- 18.05 שירים לערב חג
- 20.05 קונצרט לחג
- 22.05 כוראתון עם הכרזת עצה חוה

יום ב'

טלוויזיה

לימודית

- 09.00 טלטקסט — חדשות קול ישראל
- 09.05 שעת כושר
- 09.15 רכבת ההפתעות — אניזמציה
- 09.35 הזהב סוכטום
- 10.05 לסי — סדרה
- 10.30 אידים — סדרה
- 10.50 מטבע לרחוב הסמר
- 11.45 שירים שאוהבים עם מתי כספי
- 14.00 טלטקסט — חדשות קול ישראל
- 14.05 קשת וענן — מסעות ההגדה של פסח (ב)
- 14.25 שירלי טמפל — נערה עזירה ומסכנה

כללית

- 17.00 (ע) קיצור החדשות
- 17.02 (ע) בר הורן (חלק ב') — מערבון
- 18.30 (ע) פעלולים — אמצעים חדישים לפעלולים
- 19.30 (ע) חדשות
- 20.00 הבינונה שלי — משמעות החג וקטעי פולקלור
- 20.30 שלוחה לבעלה שניים למטה — סדרה בהמשכים
- 21.00 מבט לחדשות
- 21.15 תשדירי שירות
- 21.20 חיים שבאלה עם טייסה דין (חלק ב')
- 22.35 "מאכי" — בחלק כוסר
- 23.20 פסוקו של יום וחדשות

ירדן ערוץ 6

- 18.00 הדוסא פליסאן (סדרה צרפתית)
- 19.00 חדשות בצרפתית
- 19.15 מגאזין ספורט
- 19.30 חדשות בעברית
- 19.45 עולם המדע
- 20.00 חדשות בערבית
- 20.30 מעגלים נסגרים (קומי)
- 21.10 עבודה צדית (בלש)
- 22.00 חדשות באנגלית
- 22.20 עלי כנף (סדרה)

לבנון ערוץ 12

- 13.30 חיים אחרים (סדרה)
- 14.00 מועדון 700
- 14.30 התעבלות
- 15.00 סרט: "שרי הגג"
- 16.30 ילדי ההבטחה
- 17.00 סופר־בוק (מצויר)
- 17.30 ההבטחות עם טביור הבמט
- 18.00 ימים מאושרים (קומי)
- 18.30 לבין השידלי (קומי)
- 19.00 חדשות
- 20.00 מאגנום (בלש)
- 21.00 סרט: "להיות עשיר"
- 23.00 מועדון 700

רדיו

קול המוסיקה

- 07.09 שחרית לחג
- 09.00 דפי מבחר
- 10.00 הדים ב"טוקאליה", עכו 1987
- 12.27 בניסים שיר
- 12.30 אמנים ישראלים
- 13.05 תאטרון הלוהיים — איש בית אלפא
- 15.00 הביעת אביב
- 16.00 באולמי הקונצרטים בעולם
- 18.00 מוסיקה קאמרית
- 20.05 אינטרלוד — רצף מוסיקאלי
- 20.30 באולמי הקונצרטים שלנו
- 23.00 בעומדי יצירות

רשת א'

- 07.30 רדיו קל — בעברית קלה
- 09.05 הורדים בבוקר הקלאי
- 10.05 סיפורדיו — "הזמר והר הולך לראות כלה"
- 10.35 בהילוך קל
- 12.05 שיגים — מבחן טבע בתוך כדור הארץ והמוצצה לו
- 14.06 בראש צעיר
- 15.05 בצלצלי טבע
- 16.05 אביב בפולקלור
- 17.10 חוגה
- 18.06 ביבוקיסט חמר תקוה
- 19.05 אנתולוגיה קטנה לשירה
- 19.30 סידורים לעולים
- 22.05 מעברי המורח

רשת ב'

- 07.09 זמר לחג
- 08.05 בראש צעיר — לילדים בחג
- 09.05 שאלה של טעם
- 10.05 שלכם לשעה קלה
- 11.05 הקצים אישיים
- 12.05 מקום — תכנית לחג
- 13.05 מבחם וסמיך בין השורות
- 14.06 בביתוי הנאוה — המחוזר
- 16.05 השידוע לשאול — הזיון
- 17.05 אביב האהבה
- 18.06 שני צדי המטבע
- 19.05 צריך לצלצל פעמיים
- 20.05 באמנלי — עם ג'ילבר בקו
- 21.05 היילים יבשו לדרך
- 22.05 מקרי היום בת"ד
- 22.10 למוצאי־שביעי של פסח
- 23.05 מעורב ירושלמי

רשת ג'

- 07.09 בוקר של הב
- 09.05 כושים בגוון אחר
- 11.05 בניר טוב
- 13.05 נעימה חמר
- 15.05 בא שיר עברי
- 17.05 שיר שלי ושלה
- 19.05 זמר שכזה — שירים עבריים
- 20.05 מהדורות
- 22.05 טיול לילי — שירים עבריים
- 23.05 ענוג הוא הלילה

גלי־צה"ל

- 06.05 צלילי חג
- 08.05 שירים לפסח
- 09.05 מקהלה עליה לחג
- 10.05 נשארים במנגינה עם שרהלה שרון
- 11.05 קינהן קטורה — הענקת פרס ישכרדאש הכנסת לאיכות החיים
- 12.05 שלמה ארצי במופע פומבי בפארק הירקון בת"א
- 13.05 להמשיך את החיים
- 14.05 בנובי חג
- 16.05 פסטיבל "אמרואוט" (ג)
- 17.00 כשחוק המלאכים
- 18.05 גלגלי צה"ל
- 20.05 סגורת מסורת — במוצאי חג
- 21.00 מבט לחדשות
- 21.30 אנציקלופדיה משודרת
- 22.05 על הדבש ועל העוקץ
- 00.05 ציפורי לילה

שידור קבוע

רשת א'

- 07.30 רדיו קל — עברית קלה
- 08.05 הוגה
- 08.30 משאם דאמוזיק — שידור זה
- 14.06 בראש צעיר — מאגזין לילדים
- 15.30 השבלה הדעת לכל
- 16.05 משאם דאמוזיק — שידור זה
- 13.00 בגבי הכותרות והמשהים
- 14.06 לראות לאו לא — תרבות ואמנות
- 14.30 בת צחוק — גדי המהמר
- 15.05 רגעי קסם
- 16.05 תגבות הארץ — שירים עבריים
- 16.55 קוראות ספר — קוראים מכלימים
- 17.10 יומן כלכלה
- 17.30 על מספרים ואבנים

רשת ב'

- 07.00 הבוקר הזה
- 08.00 קושים ענין
- 09.05 בראש צעיר — לילדים בחופשה
- 10.10 כל צבעי הרשת
- 11.30 סף לשלום
- 12.10 אלף־אלף ב"ב

רשת ג'

- 06.05 כוזה לגשר־לגהסים
- 07.05 שיר בבוקר בבוקר מישמנים
- 09.05 מה־כבר תשעו
- 10.05 שבעים מי יודע
- 11.05 כדור פורח
- 12.05 רק מוסיקה
- 13.05 חג לאוזן
- 14.05 סמוק וחר
- 15.05 חדש, חריש ומחודש
- 16.05 הבגה יומית

גלי צה"ל

- 06.05 אנציקלופדיה משודרת
- 06.30 מוקדים עין — מידע ומוסיקה
- 07.07 שבע אפס שבע
- 08.05 מקרימטב ישראל — אקטואליה
- 09.05 אילה בקר
- 10.05 הפסקת עשר
- 11.05 נכון לעכשיו
- 13.05 אחר אחר סונגים ישראליים
- 14.05 דודהיומי
- 15.05 מה יש
- 16.05 אלבע אחר הצהרים — שירים
- 17.00 ערב טוב ישראל

שידורי צה"ל 2

- 19.05 רדיו, רדיו
- 20.05 מאבאבה בנביס
- 22.05 על הדבש ועל העוקץ
- 23.05 לילה לילה

صكرا من الاهل

صكنا من الاحل

תרבות וספרות

מן הסמל אל המסומל

להבנת "עשרה מאמרים בלתי־היסטוריים על הקבלה" לגרשם שלום

מאת יוסף דן

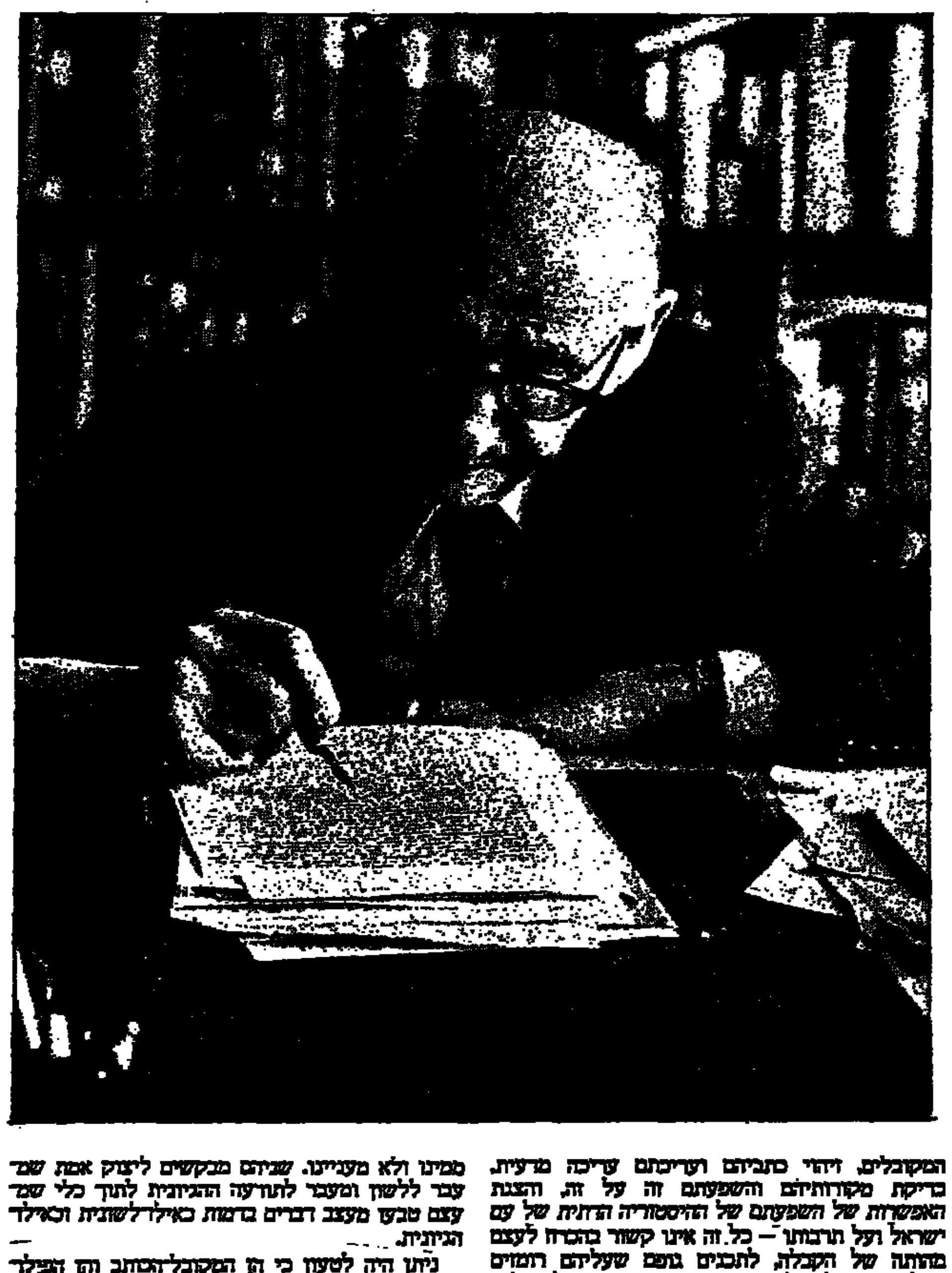

א.

בשנת 1958 פירסם פרופ' גרשם שלום ז"ל מאמר קצר בגרמנית, בספר היובל לדניאל ברודי שיצא לאור בציריך. מאמר זה, שנשא את הכותרת "עשרה מאמרים בלתי־היסטוריים על הקבלה", מהווה אחת החידות המרתקות ביותר שהותיר אחריו החוקר הדגול. המאמר מורכב מעשרה קטעים קצרים, הכתובים בסגנון פתגמי תמציתי. שלום עצמו נהג במאמר זה מנהג איזוטריקה: הוא לא חילק, כמנהגו, תדפיסים לתלמידיו ולחבריו, ולא שוחח ברבים על תוכנו. הוא קבע לעצמו כלל, שלא לתת תדפיס של מאמר זה אלא למי שגילה בעצמו את מציאותו. ברור היה שיחסו למאמר זה הוא דו־משמעי: מצד אחד רצה לגלות בו דברים שלא גילה במקומות אחרים בכתביו, ומצד שני קיים היה בו היסוס מפני דיון ברבים אלה אף בחוג מצומצם של חברים ותלמידים. הוא התגבר על היסוס זה כחמש־עשרה שנים מאוחר יותר, כשכלל את המאמר בכרך השלישי של קובץ "יודאיקה" של מאמריו הקצרים.

יחס דו־ערכי זה מצא את ביטויו גם בדרך כתיבת המאמר וגם בכותרתו. סגנון הדברים מרומז, קריפטי, מגלה טפח ומכסה טפחיים, והוא חוזר ומדגיש את דו־המשמעות ואת האופי הפרדוקסאלי של רבות מקביעותיו. הכותרת יוצאת־דופן בין מאמריו של שלום, שרובם ככולם מדגישים את האופי ההיסטורי של עבודתו. כאן, דווקא, קבע בכוונה בכותרת שהמאמר הוא "בלתי היסטורי", ועוסק בדברים שאין למצאם בעשרות הכרכים ומאות המאמרים שפירסם שלום על הקבלה, וכולם עוסקים בה כתופעה היסטורית. יש בכך משום הודעה ברורה כי מאמר זה יוצא־דופן הוא, ומכיל נידבך שאין למצאו בכל המיכלול הגדול של עבודתו המחקרית.

מאמר קשה זה דורש פירוש מפורט שאין כאן מקומו. אני מבקש במסגרת זו להציע את פירושי לכותרתו, ולשני הקטעים הראשונים שבו, המכילים, לדעתי, את המסר העיקרי שביקש שלום להביא בפני קוראיו של מאמר זה.

גרשם שלום הציג את עצמו, בצדק רב, כהיסטוריון החוקר תולדותיהם של סמלים מיסטיים. מרבית מחקריו סובבים סביב ציר מרכזי זה: דרכי התהוותו והתרקמותו של סמל, הרקע ההיסטורי להופעתו, המניעים להתפשטותו, דרכי קליטתו על ידי ציבור מצומצם או רחב, השפעתו ההיסטורית על תולדות חיי הרוח של עם ישראל. הדוגמה המובהקת לדרך עבודתו זו היא קובץ המאמרים שראה אור בעברית בשם "פרקי יסוד בהבנת הקבלה וסמליה" (מוסד ביאליק, ירושלים תשל"ו, בתרגומו של י. בן־שלמה). בספר מקיף זה סוקר שלום סקירה היסטורית מעמיקה את תולדותיהם של סמלים מיסטיים יהודיים מרכזיים, כגון שכינה, צדיק, סטרא אחרא, צלם וכיו"ב. מחקריו בספרי המקובלים, תולדות חייהם, יחסיהם ההדדיים וסביבתם ההיסטורית הונעו על ידי המאמץ לגלות את המקורות ההיסטוריים להתהוותו של סמל ודרכי השפעתו. מחקריו בתולדות השבתאות, למשל, מהווים לכך גולת כותרת — סמלים מיסטיים הפכו בידי התנועה השבתאית לכוח היסטורי מנפץ מסגרות ומחולל שינויים, והתהליך תואר על ידי שלום בפירוט במחקריו.

בפתיחה לספרו "זרמים עיקריים במיסטיקה היהודית" (הוצאת שוקן, ניו־יורק 1941) הסביר שלום את תפיסתו במהותו של הסמל לשיטתו. האמת המיסטית שהמקובלים חווים נסתרת היא בעולמות העליונים (או בתוכי ליבם) ואינה ניתנת לגילוי ולהעברה. אמת מיסטית זו נשגבה כל כך מתושיו ומשכלו של האדם, עד כי אין היא ניתנת לקומוניקציה באמצעות הלשון, שמילותיה כל עיקרן הבעה לתחושותיו ותבונתו של האדם. האמת המיסטית המפעמת בליבות המקובלים היא מעבר ללשון, מעבר ליכולת התיקשורת האנושית. ולכן — היא גם מעבר להיסטוריה, שכן ההיסטוריה פועלת באמצעות הקומוניקציה, באמצעות הלשון האנושית.

הדרך היחידה בה יכלו המיסטיקנים להביע מקצת מן המקצת מן האמת שהתגלתה להם היא באמצעות הסמל. שלום תיאר את הסמלים כמעין נקודות פורחות של שקיפות יחסית בתוך מסך הערפל הסמיך המאפיל את האמת המיסטית כשהיא לעצמה, אמת הנסתרת תמיד. הסמל הוא איפוא חלק מן האמת הנסתרת, חלק זעיר המתנוצץ מעבר למחיצה המסתירה את האמת עצמה. המסומל, לפי זה, נסתר לנצח, ואינו פועל לא בכתבי המקובלים ולא במעשיהם. הסמל הוא אותו רסיס של האמת הניתן להעברה, והוא נושא עמו מקצת מאופייה ומהותה של האמת הכוללת העליונה.

לשון המקובלים היא איפוא לשון הסמלים, וזו הלשון הפועלת בהיסטוריה של חיי הדת והתרבות של עם ישראל. הסמלים, מונעים על ידי הכוחות הנסתרים שמאחוריהם, יוצאים אל המרחב ההיסטורי באמצעות ספרות הקבלה ומשפיעים את השפעתם. אם בחוגים סגורים ואיזוטריים של יודעי ח"ן, ואם בתנועות היסטוריות גדולות וסוערות כשבתאות וכחסידות. ואולם המסומל, ממנו יונקים הם את כוחם, נשאר חבוי ונסתר, מנותק בכיבול מן הסערה שמחוללים סמליו על במת ההיסטוריה.

דומה שמכאן תוכן הכותרת שקבע שלום למאמרו הנדון: "מאמרים בלתי היסטוריים". משום שאין עיסוקם, כיתר מאמריו, בתחום שמן הסמל ואילך, מן הסמל והלאה, שהוא התחום ההיסטורי, אלא בתחום שמעבר לסמל, במסומל הנסתר, המיסטי העלום, הוא נצחי ובלתי ניתן לקומוניקציה, ועל כן — בלתי היסטורי. האספקט הבלתי־היסטורי של הקבלה הוא האספקט שבין הסמל לבין המסומל, בעוד שתחום פעולתה ההיסטורית של הקבלה הוא בין הסמל לבין המציאות ההיסטורית. במאמר יחיד, קטן ומוזר זה, ביקש שלום לומר דברים אחדים על הקבלה כשהיא לעצמה, על אמיתותיה הנסתרות, ועל יחסו של החוקר אל מה שמעבר לסמלים שבהם היא מתגלה.

ב.

פתיחתו של הקטע הראשון בין עשרת המאמרים הללו מביעה עמדה זו. שלום מצייר כאן מעין משולש־התייחסות שמאפיינת אותו, לפי דבריו, האירוניה. המשולש הוא — האמת המיסטית מהווה מעין קודקוד, ומשני צדדיו — הקוטב של ההיסטוריון־הפילולוג, דהיינו שלום עצמו, והקוטב של המקובל, המעלה על הכתב את סמלי הקבלה. ואלה דבריו:

"יש משהו מן האירוני בפילולוגיה של תחום־עיסוק מיסטי כגון הקבלה. הרי עיסוקה הוא בצעיף־ערפל שהוא, בחינת תולדות המסורת המיסטית, אופף את גופו, את חללו, של העניין עצמו. אמנם ערפל הפורץ מתוכו הוא. האם נותר לו לפילולוג משהו מתוכו של העניין עצמו או שמא דווקא היסוד המהותי שבו נעלם בהשלכה זו אל המרחב ההיסטורי? העוד־הוראות שבמתן תשובה לשאלה זו כרוך בטיב הצגת השאלה הפילולוגית עצמה, ועל כן יש משהו מן האירוני בציפייה שממנה ניזונה עבודה זו, ואין להפקיע את האירוניה מתוכה. אך כלום אינו מצוי יסוד זה של אירוניה כבר בנושא של הקבלה גופה ולא בתולדותיה בלבד? המקובל טוען שמצוייה מסורת על האמת, שהיא ניתנת למסירה מדור לדור. טענה אירונית, שהרי האמת שבה מדובר כאן היא הכל זולת זה שהיא בת־מסירה. אפשר לעמוד עליה, אך אי אפשר למוסרה. ודווקא זה שבתוכה שהוא בר־מסירה שוב אינו מכיל אותה. מסורת לאמיתה נשארת נסתרת. אך מסורת שנתפוררה נדחקת לעניין אחד ואך בהתפוררות ניכרת היא במלוא שיעור קומתה".

מילת־המפתח בקטע זה נראית לי המילה "העוד־הוראות" שבמשפט: "העוד־הוראות שבמתן תשובה לשאלה זו כרוך בטיב הצגת־השאלה הפילולוגית עצמה". לכאורה, השאלה שמציג שלום בראשית המאמר דורשת תשובה ברורה, ואין כל מקום להעוד־הוראות: בוודאי שהגישה הפילולוגית אל תחום עיסוק מיסטי, כגון הקבלה, אין בה כדי לגלות את "היסוד המהותי שבו", דהיינו את המסומל שמעבר לסמלים הפועלים בהיסטוריה. הביטוי "העוד־הוראות" מביע כאן את סירובו של גרשם שלום לקבוע מעמד מריוזיאלי מבחינה תוכנית ועניינית לעיסוק ההיסטורי והפילולוגי בחקר הקבלה ותולדותיה, עיסוק לו הקדיש את חייו במחקר. לכאורה, ברור למדי שחקר תולדות חייהם של המקובלים, זיהוי כתביהם ועריכתם עריכה מדעית, בדיקת מקורותיהם והשפעתם זה על זה, והצגת האפשרות של השפעתם של ההיסטוריה הדתית של עם ישראל ועל תרבותו — כל זה אינו קשור בהכרח לעצם מהותה של הקבלה, לתכנים גופם שעליהם רומזים סמליה. מהי, למשל השכינה "באמת" היא שאלה בלתי רלוואנטית למי שבודק את תולדותיו של המושג, משמר עוזר בפי חז"ל ובפי יהודי ימי הביניים, ולאחר מכן דרכי השימוש בו בספרות הקבלה לדורותיה. ניתן לומר כי ההיסטוריה החיצונית של המקובלים וכתביהם לחוד, והתכנים הפנימיים, הסמויים, הנסתרים "בצעיף־ערפל" בלשונו של שלום — לחוד.

"העוד־הוראות" כאן היא פרי תחושתו העמוקה של שלום, שכשם שטעות היא לחשוב שהסמל החיצוני מביע בשלמות את התוכן המיסטי הנסתר, כך טעות היא לחשוב שחשיפת תולדותיו של הסמל וחייו הדינמיים בתוך המציאות החיצונית, בתוך ספרים, בפי אנשים, כסיסמה של תנועות — שכל אלה אינם חושפים במידה ידועה את מהותו הפנימית. שמץ, לפחות, מן המהות הפנימית הזאת נילווה אל הסמל בכל גילגוליו, אף בפיהם של לא־מיסטיקנים העושים בו שימוש היסטורי, ואף בכתביו "היבשים", המדעיים, של הפילולוג. בתחום הסמלים המיסטיים אין התוך־מבחין החד משמעי המבדיל בין הסמל לבין המהות הנסתרת מאחוריו, וההיסטוריון המעמיק, חד העין וחד הרגש, אינו יכול שלא להיחשף מתוך עיסוקו גם למשהו שבמשהו מן התוכן הנסתר, הבלתי ניתן להבעה, החבוי מעבר למחיצת הערפל של הסמל.

האירוניה היא בעיסוק המדוייק במה שאינו יכול להיות מדוייק, בנסיון של הפילולוג לקבוע תחומים וגדרות לדברים ערטילאיים שאינם סובלים תחומים כאלה. אך כפולה ומכופלת היא האירוניה בשעה שמתברר שגם בדרך זו (ושמא דווקא בדרך זו) ניתן הסמל לפילולוג החוקר אותו להציץ הצצה כלשהי לתחום המשמעות הנסתר שבו. השלב השלישי באירוניה הוא בכך, שהפילולוג רשאי לטעון — כפי שמציג זאת שלום בקטע זה — כי עצם העלאת ספרות הקבלה על הכתב, ועצם טענתם של המקובלים כי הקבלה מסורת היא, שעוברה מדור לדור במילים הנלחשות מפה לאוזן — אף היא יונקת מאותו מצב אירוני של גיבוש "מדוייק" של מה שאינו מדוייק, של מסירת דבר בלתי ניתן למסירה. מבחינה זו הפילולוג והמקובל־הכותב מצויים בכפיפה אחת: שניהם עוסקים בדבר שלא ממנו ולא מעניינו. שניהם מבקשים ליצוק אמת שמעבר ללשון ומעבר לתודעה ההגיונית לתוך כלי שמעצם טבעם מעצב דברים בדמות כאילו־לשונית וכאילו־הגיונית.

ניתן היה לטעון כי הן המקובל־הכותב והן הפילולוג־החוקר חיצוניים הם לאמת הפנימית, המיסטית, הנעלמת. ה"עוד־הוראות" שבפי שלום מעיד על אמונתו כי הן במסורת הקבלה והן בפילולוגיה החוקרת אותה מתגלה דבר מאותה אמת פנימית נסתרת, ולו גם בדברים בלתי־מובנים, בלתי־צפויים יצירה לשונית־הגיונית מתווכת.

שלום, כבדרכו, מביע כאן את האמונה כי הן בספרות הקבלה והן במחקרה אין אנו נחשפים לאמת הקבלית כשהיא לעצמה, אלא לפירוריה, ש"בדיוקי" לכלים שאינם מתאימים להם — כלי הלשון וההבעה. אך הוא סבר כי דווקא מתוך מסורת מתפוררת זו ניתן לראות את מלוא שיעור הקומה של האמת הנסתרת, ולו גם בקווים המטושטשים, החיצוניים, שאינם חושפים את סודותיה כפרטיה. יש במאמר זה הן פסימיות עמוקה לגבי רביקות באמת השלמה הן באמצעות ספרות הקבלה והן באמצעות מחקרה, ומצד שני — אופטימיות בדבר האפשרות לגלות את מלוא שיעור קומתו של הסוד אף מתוך הפירורים שנותרו מן המסורת האמיתית והשלימה. ניתן לנסח זאת כך: שלום מודע בצורה עמוקה ביותר לתרת־דיסתרי. הן לריחוקו של הסמל הידוע מן האמת השלימה שבמסומל הנסתר, והן לקירבה ההדוקה שביניהם, שלמרות הריחוק מגלם הסמל בתוכו, בלשון הבעש"ט, "קומה שלימה" של הנסתר מאחוריו. דומה שהדברים מביעים את הדיאלקטיקה שחש בה שלום בהתמודה הן לגבי עיסוקו שלו והן לגבי לבטיהם של מחברי הטקסטים בהם הוא עסק: שניהם עוסקים בסמלים, ושניהם נתונים בהתמודה במתח האירוני שבין ראיית־היש לראיית־האין: ראיית היש שבסמל וראיית הנעדר ממנו.

ג.

בקטע השני ממשיך שלום ומצביע על הפרדוקס של הגילוי והפומביות של ספרי הקבלה:

"הפומביות של ספרי היסוד שנוצרו בספרות הקבלה הקדומה היא הערובה החשובה ביותר לשמירת סודה. שהרי אין אנו רואים עוד מתי יישמע משם הדיבור המופנה אלינו... האם שוב עניין לנו באותו קו פעולה מיסטי־אנארכי, המצליח יותר לכסות על הסודות על־ידי השמעתם מאשר על ידי השתקתם? וכלום יש עולם מבין העולמות שפירושהו בשפת אנוש שיהא נסתר ונעלם כשהוא ניתן להשמעה והתהוויות כעולמה של קבלת האר"י?"

רבות הדוגמאות הנוספות שניתן להזכיר לכלל שהביע שלום, בקטע זה. "ספר יצירה" הוא אחד הספרים הידועים והפופולאריים בלשון העברית. מספר הפירושים עליו רב מספור, ודומה שכמעט כל חכם בימי הביניים ובראשית הזמן החדש, מהגאון מסורא עד הגאון מוילנה, ניסה להתמודד עם הכתוב בו, בין בדרך השכל ובין בדרך הקבלה — ועדיין הספר עלום ונסתר, בלתי מובן ומלא חידות. הוא הדין בספרות ההיכלות והמרכבה, באמרותיו של ר' יצחק סגי נהור, בספר התמונה ובמסורות הרמב"ן. הדפסתו של הספר והפצתו ברבים לא רק שלא סייעה להבנתו, אלא לעתים קרובות הדגישה פי כמה את הנעלם והנסתר שבו. פחדיהם של מקובלי המאה הט"ז והי"ז מפני הפצת הקבלה וידיעתה באמצעות הדפוס נתבדו לגמרי. אין שום קשר בין הפופולאריזציה של הקבלה לבין הפופולאריזציה של הבנתה. נדמה לפעמים שמי שמבין היה מבין ממילא, אף אילו היה הכל גנוז בכתבי־יד, ומי שאינו מבין אינו מבין, הדפסה תורות ונשנית, ואף במהדורות מדעיות מפורטות ומסובכות אינה מועילה לו כלום.

שלום משתמש כאן בביטוי "מיסטי־אנארכי" לתיאור פעולה שנועדה ליכסות על הסודות על ידי השמעתם". כנראה המשמעות היא, שאם נעשה נסיון מכוון להסתיר־על־ידי־פירסום, הרי עצם המגמה של יצירת כפליגנים, של כאילו־הבנה שאין עמה הבנה כלל, יש בה משום הבעה של מגמה אנארכית. המיסטיקן הנוקט דרך זו יודע כי דבריו לא יובנו דעת אלא מבוכה, לא יאירו אלא יוסיפו ערפל ומיסתורין, ועשויים גם לערפל את אשר לכאורה נדמה כמובן וידוע. האם חשב שלום בדבריו אלה על מקובלים מסויימים? האם ראה "קו פעולה מיסטי־אנארכי" כזה במעלל הספרותי של ר' יעקב בנבך, או של הרמב"ן בסודותיו בפירושו על התורה, או בעירפול־שבמתכוון ב"ספר התמונה"? אין הוא משיב על כך, ואולם דבריו מעידים כי הרהור באפשרות מעין זו ליווה אותו בעיסוקיו בכמה וכמה מכתביהם של מקובלים.

דומה שקיצונו של משפט זה למשפט הבא בעניין קבלת האר"י אינה צריכה להביאנו להקיש שבאותו עניין מדברים שניהם. לא נראה הדבר ששלום סבר כי ר' חיים ויטאל ותלמידים אחרים של האר"י שהעלו את תורת רבם על הכתב כפי יכולתם עסקו במיסטיפיקציה אנארכיסטית. נראה שמכתביהם עולה נסיון כנה ואמיתי להביע בכתב אותו חלק של ההוויה שחוו בלימודים אצל האר"י שמצאו אפשרות כלשהי להעלות על הכתב. כוודאי סייעה בידם העובדה שלא מכלי ראשון הם כותבים — לא הם חוו את ההוויה — אלא מכלי שני, מפיו של האר"י. הוא עצמו, כפי ששלום הוכיח, לא הצליח להביע את הדברים הבעה ישירה ולו גם בקיצור, וזה הטעם לשתיקתו שלו לעומת שפע הכתבים של תלמידיו.

ביסוחו הסופרלטיבי של שלום לגבי עילומם של תכניה של קבלת האר"י מביע את תחושתו, שקבלה זו הביאה לעולמה של היהדות את המיתוס העשיר, המורכב והמסובך ביותר שנוצר לנו בכתביהם של מקובלי כל הדורות. השתאותו של שלום נוכח עוצמת המיתוס הלוריאני ניכרת היטב בכל תיאוריו של מיתוס זה, החל ב"זרמים עיקריים במיסטיקה היהודית" ו"קבלה ומיתוס" ועד הפתיחה לתולדותיו של שבתאי צבי. אין ספק שהמגמה שהביע שלום לתיאור המיתוס הלוריאני הוא אחד הפרקים המבריקים והמעמיקים שבמחקריו בכלל. דומה שמשפט שלפנינו מביע את ההשתאות של שלום מן הניסיון שהביע לעומת הסד־לימות העמוקה יותר, שהוא "מכאיר" מעבר לסמלים שהשתמשו בהם הרעיון וראשוניות של קבלה זו. פרשה זו היא הדוגמה המובהקת לתחושתו של שלום בדבר כוח־פעולתו ועוצמת השפעתו של סמל אף כשהוא מנותק ממקור היותו ו"מתפורר" יחד עם המסורת שהוא מעיקרו חלק ממנה. שלום הדגיש וחזר והדגיש בכתביו את עוצמת התמורה ההיסטורית שקבלת האר"י מבטאת מצד אחד ומביאה מצד שני. קבלת האר"י, לפי שלום, נתנה ביטוי עמוק ומגדר לתחושת־הגלות היהודית לאחר המשבר הקשה של גירוש ספרד, ומאידך — היא שכיוונה את המיסטיקאי היהודי לאפיק פעולה היסטורי, לבקשת העתיד הלאומי המשיחי במקום בקשת הגאולה הפרטית שבחזרה אל העולם הקדמון שלפני התהוות הכל, מיסטיקה שהסוף הוא מטרתה ולא התחלה. יש הקבלה בין הסופרלאטיב ההיסטורי שהעניק שלום ההיסטוריון לקבלת האר"י בתור הכוח המביע ומבטא והמניע את ההוויה היהודית שלאחר הגירוש ועד השבתאות והחסידות, לבין הסופרלאטיב הפינומינולוגי שהעניק שלום בכותבו מאמר זה לקבלת האר"י בפיסגת ההישג הרוחני שדו־דין גרשמו על ידי אדם.

דומה שנפגשו כאן שלושה באותו: גרשם שלום, חוקר קבלת האר"י, ר' חיים ויטאל, המעלה על הכתב את סמליה, וההיסטוריה עצמה, שבה תופסים סמלים אלה מקום מרכזי רב־השפעה. שלושתם, מצד אחד, אין להם נגיעה אלא בסמל, ולא במסומל העמוק והסוער שחווה האר"י עצמו. ועם זאת שלושתם מגלים, על ידי העוצמה הגדירה של הסמל המפעיל אותם, מקצת מן המקצת מייחודו של המסומל הבלתי־היסטורי.

הרצאה בפתיחת הכנס לזכר גרשם שלום ז"ל ביום השנה החמישי לפטירתו בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי, לרגל פתיחת ספריית שלום והקדשת בית שלום בבית הספרים.

העורך: אברהם רמן

חד־גדיא במוזיאון ישראל

מאת ניצה מליניאק

כהקדמה לתערוכה החשובה בנושא תרומת היהודים לאוואנגארד הרוסי של ראשית המאה, שתיפתח בעוד שבועות אחדים, מפרסם מוזיאון ישראל דפים מתוך החד־גדיא של ליסיצקי, מיצירות האיור היותר בולטות בתחום האמנות היהודית של הדורות האחרונים.

אליעזר מרקוביץ' ליסיצקי (1890—1941) צייר, אדריכל ותאורטיקן אמנות, נחשב בין המקוריים שבחלוצי האמנות המודרנית, ממניחי יסודות הפוטומונטאז' והאמנות הקונסטרוקטיביסטית. הוא נמנה עם קבוצת האמנים היהודיים ביניהם שאגאל, אלטמן, ריבק ואחרים, שהיו בין מחוללי אחת התנועות המשפיעות היותר משמעותיות בתולדות האמנות החדישה.

ליסיצקי, יליד פלך סמולנסק שברוסיה, למד הנדסה בגרמניה בבית־הספר הגבוה של דארמשטט בגרמניה וחזר לרוסיה בימים הסוערים בתולדותיה ובפרק הזמן הקצר שהיה מעין אביב של פתיחות ומכללת בתולדות אמנות בברית־המועצות. ליסיצקי השפיע השפעה ניכרת על מגמות בהתפתחות אמנות שנות העשרים באירופה המערבית. שכן יצא לברלין ולשווייץ, שם השתתף בתערוכות, והיה הזרז הזרה בהתארגנות אמנים, יסד ועורך כתב־עת אמנותיים, ביניהם ABC, ופרסם חיבורים חשובים, בתוכם "האיזמים של האמנות" בשיתוף עם ז'אן ארפ (ציריך, 1925). הוא נחשב בין מובילי הרעיונות שהנחו את מייסדי הבאוהאוס.

הבולטות ביצירותיו הן סדרת הרישומים, ציורי הגואש וציורי השמן שכינה בשם PROUN (ראשי תיבות של מלים רוסיות שמשמען "צורת אמנות שנוצרה מקרוב") ובהם שילב איכויות ציוריות וסטרוקטוראליות באשליה תלת־ממדית, תוך כוונה "ליצוק לתוך אובייקטים מהויות מאטריאליות" ולבנות תחושה של חלל. לסדרה זו משתייך גם "סיפורם של שני ריבועים" 1920, שהוא אולי החשוב ביצירתו. מתוך יבול יצירתו בתחום האדריכלות וכתלה להגשמה תכניתו לעיצוב פנים הגלריה לאמנות מופשטת בלאנדסמוזיאום של האנובר, שנהרסה ב־1936 בפקודת הנאצים.

היצירות שנוצרו לפלטה מהתמסרותו האידיאולוגית לשילוב מקורות יהודיים עממיים עם סגנון מודרניסטי, הן האיורים הליטוגראפיים לספרים באידיש ובעברית, וביניהם "מעשיות עממיות" ו"חד־גדיא". נשארו גם עדויות בעלפה ובכתב בדבר השפעתו הרבה של ליסיצקי על תפישתם האמנותית של נתן אלטמן ויששכר ריבק, במיוחד בכל הנוגע לעיצוב תפאורות להצגות "הבימה" והתיאטרון היהודי האמנותי במוסקווה. ליסיצקי תרם תרומה בלי מבוטלת גם בתחום הטיפוגראפיה של אותיות הכתב העברי. ועוד ניסיונות שזכו להערכה רבה בתחום הפוטומונטאז'ים והקולאז'.

חייו ופעילותו האמנותית בין השנים 1929 ועד מותו ב־1941 כאחד מקרבנות הטיהורים הסטאליניסטיים, הם עדיין חידה המצפה לפענוח.

אסתר ראב / שלושה שירים

1.

בצל החרמש
מתקרב־אט
לא אירא רע:
מחולל־ירקון
זנים מבדלח
יהיו סביבי
ירקון —
גבר־לדמימיו
כאן
יקימני,
ערבות תלספה
בחלילים לחים —
פני המשוללים:
אמסור טוהי
לריחות הסוף
וכבד־ישא

משכיב —
חוס אבנים
לקול דה
מתנפץ
על שפת המים —
מרצר
ושולח גלי קצף
רוטטים בעיגול — — —
1972

2.

אני חוזה את החלל
אשר אשאיר אחרי העלמי
מה ישתנה דבר לא
רק אחד או שנים
ירגישו העלמי
לאור יהסר —
וגם רק חול

3.

בשרגת נשמתו
לשני —
נצוץ עבריק —
משוך מחשבה
ולשתררה האפורה
שנתרתי לנדר־אוכל
בין פרחים
תקוה של שכולי
לחשוב את עיני
המהמשת עינה
ועיני איננה —
והגרנו לחם לשקורה —
בנפשם, אין — — —
1980

הנה לי לחשוב
ושמעתי נהיי
האשמה מטוהי
שכבתי לבטח
הנית לו חכיתי
של קברי תגרתה
לבו לבו הבילוהו
אשר המלוה מרחבי ים
שב הציר מן הגבעות

(שלושה שירים מן הקובץ, מתוך הספר "כל שירי אסתר ראב", העומד להופיע בהוצאת זמורה, ביתן. המהדיר: אהוד בן עזר).

קשר בין דתות

קערת־פסח ומנורת־מסגד, מעשי־קראמיקה ארמניים, מוזיאון־הארץ, רמת־אביב

מאת נסים מבורך

"שבעת ימים מצות תאכלו" מלמעלה, "ירושלים תובנה" מלמטה. "פסח" "מצה" "מרור" משלשה צדדים ו"הא לחמא עניא" במרכז. מילים אלה שיבץ אומן־קדר אמיקה ארמני ירושלמי, מסדנתם של באליאן וקאראקאשיאן, בתוך צלחת של פסח שעוצבה על ידו, מן הסתם על פי הזמנה מיוחדת.

אומנים מצרים אלה, שהגיעו לירושלים על ידי סיר רונלד סטורס, מושלה הצבאי הראשון לאחר נפילתה בידי צבאות הגנרל אלנבי בדצמבר 1917, בוודאי לא הכירו את סידרי פולקלור־הפסח היהודי, כך שנתקבל על הדעת שהמזמין הסביר להם בדיוק את מבוקשו, וכנראה הרדי־קיצוני לא היה, אם להתייחס לתמונות של שה, של רכב מצרי הרותם לסוס, אתנה בדמה אלילית סמאה, ודמגא ליצלן וכיו"ב צורות הנוגדות את הדיבר השני. מכל מקום, איכות המלאכה היא לעילא ולעילא, ואפילו עיצוב האותיות העבריות הוא ללא דופי.

הקדרים הארמניים הטביעו את חותמם על ירושלים ובנותיה באמצעות רבבות כלים המצויים בבתיהם של בני שלושת הדתות המונותיאיסטיות. הקדרים עיר זו כמתכתבה, גם באמצעות תשמישי קדושה שלהם. המוסלמים אף הרחיקו לכת בנידון זה ודיבקו באריחי קראמיקה ארמניים את כיפת הסלע, הבנוים כמסגדיהם תולות מנורות חרס ארמניות. אחת כזו צורתה זו עתה לאוסף מוזיאון הארץ. היא בעיצבנה כבין (אריאציה) על צורתו הבסיסית של כד, עם שלוש ידיות הבמשמשות לתליית הכלי מן התקרה בשלשלאות ועם סידורים פנימיים בתאימים בשביל הדלק ובקיעת האור.

הנה כי כן, כסיועם של הקדרים הארמניים עשויים בעלי רצון טוב להבחין כאולייח קשר בין מאמיני שלש הדתות. ואולי, להבחין בסימני השלמה ביניהם.

קונסטנטינוס קוואפיס / גולים

כאן עוד אלכסנדריה. אם ללכת תוסיף
הישר בדרך המגיעה עד ההיפודרום
תראה ארמונות ואנדרטות שיפים מרהיב
ותבין כי למרות נזקי המלחמה
למרות שהתגמדה מאד לכאורה
זאת עודנה עיר שאין משל להדרה.
והרי אפשר לערוך טיול או לקרא בספר
או להתמסר למחקר, וכך העת חולפת.
בערבים אנו נוהגים להפגש על שפת־הים
כל חמשתנו (מובן שלכלנו כאן שמות בדויים)
לעתים מצטרפים כמה מן היונים
שעוד נותרו בעיר.
יש שאנו משוחחים בעניני הכנסיה
(האנשים כאן נוטים לעבר רומא)
ויש שעוסקנו בעניני ספרות.
זה לא כבר קראנו כמה טורים של נונוס
— אילו דמויות, איזה משקל ותאם, איזה מבחר מלים! —
התלהבנו למקרא שיריו של הפנופוליטני.
וכך הולכים להם הימים ושהותנו כאן
אינה מאוסה עלינו כלל, הרי מובן
שהיא לא תמשך לעולם ועד.
הבבר שמענו שמועות טובות: אם לא תסתייע
ההצלה שאולי כבר באה מאנשי סמירנה
כי אז הראי שבאפריל יבואו אחינו מאפירוס,
כך או כך תכניותינו עולות יפה מאד,
בקרוב נפיל את באסיליאוס, זה בטוח,
או אז תבוא שעתנו הגדולה.

תרגם מיוונית: יורם ברונובסקי

הערת המתרגם: השיר "גולים" נכתב בשנת 1914 ונגנז בידי קוואפיס. הוא ראה אור רק עם הופעתו הראשונה של כרך השירים הגנוזים בשנת 1968. זהו אחד השירים המתייחסים למאורעות בהיסטוריה הביזאנטית, אם כי הרמיזות המדברות בשיר הן רמיזות. ההתום המבחנת מתבררת אט־אט, לקראת סוף השיר, ובאותה איטיות אכזרית מתבררת הדראמה של הוויתם. וכך מתברר שהשיר מתחולל בתקופתו של באסיליאוס הראשון קיסר ביזאנטיון ששלט משנת 867 עד שנת 886. נראה שהדוברים בשיר הם חבורה של קושרים כנגד משטרו של באסיליאוס (או אולי חייו) שהוגלו על־ידיו לאלכסנדריה לאחר גילוי הקשר. אזכור "האנשים הנוטים לעבר רומא" יכול להצביע על תמיכתם של הגולים בפטריארך של קונסטנטינופול פוטיוס שסכסוך התגלה בינו לבין הקיסר באסיליאוס (מה שידוע בהיסטוריה של הכנסייה כ"סכיזמה הפוטיית") וזה הגלה את איש־הכמורה יחד עם אוהדיו, ביניהם אולי גם החמשה שיחוד דמיונו של קוואפיס. החמשה חיים בגלות־אלכסנדריה ומתנהגים ביופיה של העיר ובנעימות שבה הם שרויים, דנים בשירה ובתאולוגיה ומקווים שיבוא הקץ לגלות הנעימה שלהם, שלתיאודה מתגנבת מלכתחילה נימות אירוניות ההולכות ומתחזקות. הקורא אמור, כמובן, לדעת את מה שהדובר (נציג החבורה הגולה) בשיר אינו יודע: שלתקוותיהם אין יסוד, שההצלה שהם מדמים להבחין בה באה מסמירנה או מאפירוס לא תבוא, ושהם יסיימו את חייהם כגולים. המשורר שהם קוראים בו הוא נונוס הפנופוליטני בן המאה השישית (נולד ב־515).

במקור מחורז השיר בחריזה מלאה, בתרגום רק רמזתי פה ושם לחרוזים. הסתמכתי על מהדורת יורגוס סאוידיס (1977) שבהערותיו נעזרתי גם להבנת השיר ולהתקנת ההערה הזאת.

תרבות וספרות

דן מירון / אידיליה שאין תוכה כברה

להלן חלק השלישי — והאחרון — במאמר על יצירתו של המשורר חיים לנסקי

ט

לנסקי מנה שנה אל הגורל של שמעוניך בשתי דרכים שונות. הדרך הראשונה מסתמנת תיכף לאחר המפנה הדרמטי החל ביצירה עם תום המונולוג של ר' קופל. מונולוג זה מסתיים בבקשתו של הקברן הזקן אל העלם היהודי שהזמין לו בבקשה, שאם יהיה נוכח במקום בעת פטירתו, יעניק לו קבורה כהלכה ויניח למראשותיו את שקית עפר ארץ־ישראל המונח בארגזו (זה נעשה, כידוע, להקל את יסורי גלגול המחילות לארץ־ישראל בעת ביאת המשיח. והרי, לפי דעתו של קופל, רק דרך גלגול המחילות — היינו, דרך התקווה המשיחית המסורתית — היא הדרך הנכונה לארץ ישראל, וכל דרך אחרת היא בבחינת חטא). שמעון שהם נענה לבקשה ומאשר את הבטחתו לר' קופל בלי היסוס, אלא שבו ברגע נוקעת נפשו מעולמו האסקטי הגווע של האיש הזקן, שנדמה לו כ"יבשה רועצת" ומעוררת בו בדיוק הניגוד "דם ערוד" הנפשט בעורקיו כמו "דם נוער":

הזקן העולים מסתפק בקומץ עפר אדמת קודש —
אמנם תחת גלגלת מתה די חותר גם הקומץ
[illegible] — לה צריך כל עפר המולדת
להלך על גבו ולרקוד, לחרוש את חומו ביום קיץ.
ובכביש העפר הזה גם ידיו של שמעון תתעסקנה.

כאן, בטורים אלה, ניתן גם הכריעות למוטיב האידילי הטשרניחובסקאי ומתרחשת הפנייה אל הדוגמה של שמעוניך. עד מהרה יעצב לנסקי סיטואציה, המזכירה בבירור מקבילות אופייניות ב"ביער בחורה" וב"יובל העגלונים". מחשבותיו של שהם מוסחות מן הזקן, ר' קופל, היושב מולו בתוך הבור, אך הרחוק ממנו עתה מבחינה מנטאלית ורגשית. הוא מעלה מדימיונותיו תמונת קבוצת אנשים צעירים — הוא אחד מהם — העוסקת בעבודה פיסית קשה, מעין עבודת "כיבוש העפר" של ארץ־ישראל. אף כי האנשים מצויים לא בארץ־ישראל אלא במחנה הסגר הפרך בסיביר. התמונה דומה למקבילותיה באידיליות של שמעוניך בביזוף האפייני של הפאתוס הגלגוני. האנשים אינם כשרים לעבודה הקשה שהוטלה עליהם. למעשה, הם אנשי ספר ועט, שמקומם יכירם אצל המכתבה או בספרייה. אבל הם מתעקשים בכל מאודם להתמסר למלאכת המרכיבה, הבניין והחקלאות. כל כבודם העצמי תלוי בהצלחתם בעבודה זו. באידיליות של שמעוניך מובלט תכופות הפער הקומי בין רצונם של החלוצים ליכולתם. הרטוריקה המצטיירות הן מגוחכות למדי (ראה דמותו של פילה ושמת הסיבות העצים ב"ביער בחורה"). באידיליה של לנסקי הניגוד הוא חריף עוד יותר, שכן העבודה שבה עוסקים האנשים הצעירים אינה עבודה חלוצית המסייעת בבניין ארץ־ישראל אלא עבודת הכפייה שהטילו עליהם שלטונות מחנה הסגר לשם ריצוי ענשם. ביחוד מגוחכת היא דמות דלת־גוף אחת, דמותו של משורר עברי, המכונה בשם "גאבריך", הטעם לכך —:

שוקי עוד וחשוף עד מתניים, כל פנים וגדל משקפיים,
באלגנטיות הברוכה לראשו בעין תרגושורר
באמת לפני המפקח המה המשורר במראות.
ומספה היה הכוחה. אמר כי שורר שיריו תרם —
לא יעלה, אך נחה פנים ספק הסילה
[illegible]
[illegible]

האמירה היא אותות האידיליות הארץ־ישראליות של ימי העלייה השנייה והחומר הוא כבחינת "השמאי" ברוך להומור הגלגוני המאופק של שמעוניך באידיליות אלו. אמנם, הנסיבות המיוחדות של מחנה הסגר הסיבירי מוסיפות להומור זה פאתוס חריף כמעט טראגי.

הדרך השנייה באמצור האידיליות של שמעוניך מסתמנת בסוף השיר, שעה ש"ביום השלג", כמו "ביער בחורה", מסתיים בריקוד נלהב. סיום זה מתנחש כבר במחשבותיו הראשונות של שמעון שהם על ההבדל בין הזקן העולה, המסתפק בקומץ עפר ארץ־ישראל תחת גולגלתו המתה, והדמות, לבינה, שמעון עצמו, הרוצה ב"כל עפר המולדת" תחת רגליו החיות והבעטות, כדי לכבוש אותו וכדי לרקוד עליו ולחוש במגע עמו את חום הקיץ הטמון בו. בסופו של השיר מתממשת התאווה לריקוד על־גבי העפר הזה באורח מוזר למדי. לאחר ששככה הסערה, קמים קופל ושמעון לצאת מן הבור, ולהמשיך בדרכם הביתה. יש צורך לכבות את המדורה שהעלו השניים כדי להתחמם לאורה. לתמהונו הרב של הזקן מתחיל שמעון לכבות את המדורה בריקוד בין לשונות השלהבת. הצעיר משמיע "קולות עליצות משונים" ורוקד "ריקוד פרא" מבלי שיבין בעצמו מדוע ומה "הלכדרות כזה הפיע". הסיטואציה כולה מתייחסת התייחסות פארודית לריקוד המשולהב הפראי שבו מסיימת חבורת החוטבים ב"ביער בחורה" את עבודת יומה. תפקידו של ר' קופל בפארודיה זו מקביל לזה של החמור של ברלה, אותו "חמור גונב שען בפתים הריקים ונבון לדרך הביתה" (ממש כמו ר' קופל), המזקיף את אוזניו תוהה מה היה לו לבעליו, לברלה הרייקן והמתון "כי הנה יסתובב במעגל ושכח את אבוס המורגל".

י

אלא שבשתי נגיעות פארודיות אלו שנוגע "ביום השלג", ב"ביער בחורה", הן בתיאור האינטליגנט המתיימר להיות פועל־בניין מנוסה והן בתיאור הריקוד הנלהב והמשונה המסיים את השיר, מתגלה עד כמה הרחיק לנסקי בשיר זה הן מעולמו האידילי של טשרניחובסקי והן מזה של שמעוניך. בנגיעות אלו, יותר מאשר בכל מקום אחר בשיר, מסתמנת המציאות הנפשית החדשה, היהודית, מלאת המתח והפיתול בין יאוש לתקווה, שאותה הוא מבקש לבטא באידיליה הזרה המוזרה שלו.

האינטליגנט המעמיד פני פועל בניין, אותו "גאבריך" חשוף עד מתניו והחובש אלומיניום־צור בחום הקיץ הסיבירי, מוצג בשיר במפורש כ"המשורר העברי חיים לנסקי". ספק הוא אם יש תקדים במסורת של הז'אנר האידילי להופעה זו של המשורר כגיבור בתוך יצירתו. אבל ההופעה כשלעצמה אינה ממצה את החידוש שהתחדש כאן. לנסקי לא רק מציג כאן את עצמו על בימת השיר בעיצוב תיאורי מרוחק (בגוף שלישי), אלא גם מציב את עצמו ואת שירתו על בימה זו בכוונה רוחנית חדשה ומחייבת. הוא הוא המשמש כדמות הדוגמאות המוטפות, כניגודו של קופל האידילי הכנוע והפראקסי. ברגע ששמעון שהם דוחה בתוקף את הכבתו ואפילו את אישיותו של ר' קופל הוא נזכר בחיים לנסקי כדי להיאחז בדמותו ולמצוא בה חיזוק כנגד האסקטיות הסטאטית, המתמר החכמה, הזקן והיתרון הגלומים בתורת "כל העולם בית עלמין".

אמנם, לנסקי מוצג — כרוח ההומור של שמעוניך — כ"פועל" מגוחך ומשונה. אבל אין לטעות בסטאטוס האנטי־אידילי שלו — הסטאטוס של האדם הגדול, של דמות אפוס־הגיבורית. כמובן, גבורתו גלומה בשירתו. יכול לנסקי למהול על כבוד שיריו ולהיפלג מן הלולב בכשרו לעבודה פיסית בכל שירתה. גדלותו מתגלה דווקא בהתמודדו העיקשת בכתיבת שירה עברית, לא בערך האסתטי של השירים כרובד, אלא בהתמודדה ביצירתם לסורות הקשים הנוראים. הדברים נאמרים במפורש:

עקשנותו קשת הערך [illegible]
בה יצר בלשון העברית על אף חוסר [illegible]
מעודדת.
על אף עוני, רעב, אטפים, על אף כל סבלות עמל
פרך —

ראויה היתה לשופת. היא נרכים מושלות אומנה
לא הבל אבה, לא הבל אם ביניו ישנם נאלה.

משום כך ראוי לנסקי להופיע בתוך האידיליה השעה כמעט נבואית. שהם נזכר בו כשהוא עומד כעין גאבריר (בעצמו מעין נביא, או מורה דרך רוחני), ביניהו קם המעיר והשמאלי קלף — בעצם, לא קלף אלא קליפה, קליפת לבנה שעליה כתב את שירו המעבר על־פי פושקין. שהם זוכר כיצד קרא לנסקי "מתוך המגילה הלוז" — הנעשית למגילת נביאים וחזיונות — את השיר "במעמקי מכרות סיביר". כמעט בלהט דתי, בתחושה של אחיזה במעשה פולחני מבטיח־חיים, הוא חוזר עתה, בתוך הבור ולקול נהמת הסופה, על השיר שקרא המשורר, מצטט אותו מלה במלה "ברגש" ובהרגשה, משלב אותו כצורה זו בגוף הטקסט של האידיליה המעיר את בשורת הדרור הכלולה בו, למעין נבואה המקופלת בתוך סיפור הקברים והבורות. ר' קופל הזקן, המופתע מרקלומו הפתאומי של שמעון, מעיר בלגלוג: "מהיכן המזמור, שמעון, בתהלים כמזמור שאינו". אבל הלגלוג המסורתיות של קופל הם עתה בלתי רלוואנטיים לחלוטין. שמעון שכח את קומו ("והוא נרגע כמקיץ בשומעו את קולו של קופל"), ולעומת זאת, שירם של פושקין־לנסקי שקול כנגד מזמור תהלים, אף־על־פי שאין הוא כלול בתנ"ך. לנסקי הקורא מתוך הכתב המטושטש שעל קליפת הלבנה הוא נביא מודרני, ושמעון שהם, החוזר על דבריו, הוא בן לחבל־נביאים ההולך לאורו.

באותו כיוון מפתיע מצביע גם הריקוד הנלהב הגרוטסקי של שמעון שהם בין לשונות השלהבת של המדורה שבתוך הבור בסיום השיר. תיאור המדורה הדועכת עמוס אזכורים ורמזים רבי־משמעות:

תחת רגליו התבהרה מרעמה של ארי פצוע
אש המדורה והגחל באר העשן מגוללת.
היא לקום התאמצה, לרום, אך היא רפסה לארץ.
ואודים ספקו בחשים, הגיעו לעוף בני רשף,
הם סכסכו סביבו כבהיל וברורים אשר נסדרו
מכתרת.
שהם נפנו פריה, הוא הדריכם לכל עבר
ועקביו בוססו רמסו ויבבו השלהבת.

הציטטים מאיוב (ה, ז: "כי אדם לעמל יולד ובני רשף יגביהו עוף"), מתהלים (קי"ח, 12: "סבוני כדבורים, דועכו כאש קוצים, בשם ה' כי אמילם"), ואפילו מביאליק ("זריתי לרוח אנחתי": "בלבבי של הבת יקרה — ולבבי עוד יעשן במסתר מגולל באפר ובדמים"). השווה גם תיאור רעמתו הדועכת של ארי־האש שעל המזבח בפרק ב' של "מגילת האש"), אינם אלא תזמור מלוה למוסיקה העיקרית של הקטע, הקשורה באזכור סיפור גבורתו של בניהו בן יהוידע (בין תיאור שאר מעללי גבורה של שלושים הגיבורים של דוד) בספר שמואל ב', פרק כ"ג. אזכור זה הוא המעניק ליצירה כולה הן את כותרתה, "ביום השלג", והן את המוטו שלה: "והוא ירד והכה את הארי בתוך הבאר ביום השלג" (שמואל ב', כ"ג, 20).

הסיפור על בניהו בן איש־חיל רב־פעלים מקבצאל הוא קצר, תמציתי וחידתי. בניהו "הכה את שני אריאל מואב" — לא ברור אם הכוונה לשני גיבורים מואביים, ענקים או לוחמים מפורסמים (אחר כך מסופר על ניצחונו של בניהו על ענק מצרי, מעין ניצחונו של דוד על גליית), או על אריה ממש (מעין ניצחונו של שמשון על האריה), ואז צריך לקרוא לא שני, אלא שני (בניהו ניתץ את שיניו של האריה, ואח"כ ירד לבור והרגו). [illegible] ... על מלחמתו של הגיבור במפלצת. מכל מקום, לנסקי פירש את הסיפור פירוש הפוך את אריאל מואב שבתנ"ך לבן דמותו של אריאל האש מ"מגילת האש" של ביאליק. אבל אריאל האש מגלם בשירו לא את שארית אש הקודש הקדמונית, אלא את המפלצת הגרועה מכל: מפלצת היאוש, הזוועה, הכניעה לרשע, הנחות שבהתגלות לדברים כמות שהם. שמעון שהם, המכבה את המדורה, שהוא עצמו ור' קופל הדליקו בבור כדי להינצל מן הקור של סופת השלג, כמוהו כבניהו בן יהוידע, שירד אל תוך הבור, ביום השלג, כדי לעמוד פנים אל פנים מול המפלצת הגברית, לנתץ את שיניה ולהמיתה. מלחמתו של שמעון היא, כמובן, מלחמה פנימית. הבור הוא נפשו. יום השלג — המציאות האיומה המקיפה אותו. עליו לרדת אל תוך הבור ולפגוש שם את "כל אויביו מבפנים — יאוש, עיצבון, רפיון רוח", ויתור, כניעה. עליו לרמוס אותם ולהכות בהם בכל תוקף. הם יסובוהו כדבורים, כאש קוצים — אך הוא ימילם (מן השורש מו"ל. הוא יכרות ויקצץ אותם). הם ירותו סביבו כבני־רשף המגביהים עוף כשם שהאדם נולד לעמל ולסבל. אך עליו לספוד בחכמה, הרואה בעמל ובסבל את גורלו ההכרחי של האדם, ולמגר את בני הרשף לכל עבר. הם יפעפעו כנחשים, ינסו לעורר רחמים בזוחלתם המגוללת באפר ובדמים. אך עליו להכות, לרמוס ולא לחדול. הם המפלצת והוא הגיבור הנקרא להתייצב לקראתה ולהביא את חרבו אל תוכה.

אבל אם אש המדורה היא המפלצת, הרי גם האידיליה היא חלק מן המפלצת. שהרי האש המתמכת הפראקטית מגלמת את עליזותה המתונה של השירה, הנענית לקאטאסטרופות בתיקון חיים קטן ויומיומי, בכוס תה חם, בלביבות מבושלות, בכף שנשברה ואחותה מוציא, בצביעת החולון ולכל היותר בהסלת פרוזי הדגן על קברו של הגיבור הצעיר שנספה. ולמעלה מזה: אם אש המדורה היא מפלצת, הרי שגם ר' קופל התמים והטוב יש בו משהו מפלצתי — כן, בטוב לבו, בפראקטיות שלו, בשיח העמוד שלו, בחוכמת החיים האסקטית שהוא נותן לה ביטוי. הבור הנוה והחמים שנקרה לשני האנשים התועים בסופת השלג — אף הוא חלק מן המפלצת, אם הגבור הוא דווקא לצאת מן הבור ולהתייצב אל מול הסופה.

כמובן, כל אלה אינם מפלצתיים אלא באורח מטאפורי־פרוזאי. אבל זהו האורח שבו הולך לנסקי ב"ביום השלג" אט־אט וכאילו בביזותו עד שהוא מגיע אל הסיום המפתיע. הוא מעלה כאן את הז'אנר האידילי, מציב ומאשש אותו על רקע סיטואציה בלתי־אפשרית של כפייה, רשע ומוות, מגלם אותו גילום מוזר בדמותו של ר' קופל. האדם האידילי באידיליה, האוחז קם עליו, מתוכו, בדמות הנביא הקורא את נבואתו מעל קליפת הלבנה, הוא המשורר חיים לנסקי, יוצר האידיליה בכבודו ובעצמו. לנסקי הורס את הסטאטוס האידילי באמצעות שיר (עפ"י פושקין) המטיף לכך, שאסירי מכרות הפרך בסיביר לא ישלימו עם גורלם אלא יכונו ליום הדרור. תלמידו של לנסקי, הציוני שמעון שהם, חוזר על מלות השיר ומוצא בהן את העוז הדרוש לו כדי לרדת אל תוך הבור ולהכות בו את אריאל מואב מכה ניצחת. תוך כדי כך פונה האידיליה מגיבורה הטבעי, האדם האידילי, לעבר גיבוריה הקיצוניים, האדם הנבואי והאדם הדרואי. הכל מתרחש, כמובן, כרמז. הדראמה היא כולה פנימית. כלפי חוץ האירועים כולם הינם "אידיליים" — כלומר, בכל זרותם, יומיומיים וטריוויאליים. המציאות החיצונית אינה משתנה כלל. הסופה אמנם שוככת. מדעיכה השמש המגוננת. אבל עיר הגלות עומדת על מכונה. המשטר המגלה — יציב ואיתן. ר' קופל, שנפשו ב"עוף" בו, צפוי למות בקרוב. שמעון שהם אולי גם הוא לא יחזור מערבות סיביר. חיים לנסקי — בעת כתיבת השיר — היה צפוי גם הוא למות תוך זמן קצר, והוא הישיב לדעת זאת. אבל המציאות הפנימית משתנה. תחת מעטה האידיליה נרקמים האפוס, הנבואה, הסיפור והשגב. [illegible] לנסקי. [illegible] ומשוק, שגינה ורגש, מצא דרך שיניתית־שתוקית גם לכתיבת בזאתו השירית הציונית. לא דרך המרוקלמאציה ולא דרך השכנוע וההשכנעה, אלא דרך האידיליה שאין תוכה כברה.

פאול צלאן / תשעה שירים

תרגום והערות: שמעון זנדבנק

1

את חיים הלולה, בממשכת
ורדת הראה
הנשמה עד ריק, מלא התסן
גן שנה
ושב מן הפה
המנמנם־עוראבת
התוצבה אל שיחות
השלג.

2

קולינהם: הנה
האמת עצמה
באה
בין העריות,
באמצע
מטה המטמורות שלהם.

3

פעם
שמעתי אותו,
הוא רוחץ את העולם,
סמוי, כל הלילה,
אמתי.

האחד והאינסופי,
מאוינים,
נאנו.

נאור אור. ישועה.

4

שקעי התוצבה
כמגמגמת זרועי.

קורי אותך
את מעיכות הרסק האמת.

התבואי בה
שם ברוק.

5

שמבר קרקן של מים
והלזונות וחלים סביבם:

תמונת עולם
מוצבת מול שמים
על עלה של אבקבית.

6

לדבר עם מבויים מתועבים
על מול,
על מובנו
שהלך
גולות —

ללעט
את הזהם הזה, ב
שני בתיבה.

7

את זורקת לי המובע
זהב:
אולי יהיה אפשר לשחר
דו.

8

מלא המגע מוח
כוצב בגשם:

הלוך יהיה, הלוך גדול.
הדינה מעבר לגבולות
שהוצבו לנו.

9

אחר כך יהיה משהו
שמתמלא בך
ומתרומם
אל פה

מבין שברי
השגוף
אני קם
ומסתכל בכהדירי
המצוירת
את המעגל האחד
והחד

הערות: כל תשעת השירים המתורגמים כאן נכתבו בשנותיו האחרונות של המשורר. שלושת הראשונים כלולים בשני הקבצים האחרונים שפורסמו בחייו: "הפקרון בשקמה" (1967), [illegible]; כלולים בשלושת הקבצים שפורסמו לאחר מותו: שירים 4 ו־5 ב"כפתורי השקר" (1970), 6 ב"כתלקחשלג" (1971), 8-9 ב"חזון זמן" (1976). על הזמינות הנכונות של השירים המתורגמים כבר נכתב הרבה. היה מי שתיאר אותם כמסע אל "שהדהמסשר שבין הניכור והשתיקה". היו שציטטו את דבריו. כאמור הרנת של צלאן לגרל קבלת פרס ביכנר בשנת 1960: "... השיר כדאכן, אין לשמש כבך, גבייה עזה אל העולם. הוא מסויו על קיומו... בשולי עצמו. הוא קורא עצמו מחזיר עצמו כליהות, כדי שיוכל להתקיים, בן הבבל־לא שלו אל הציוויר שלו."

השאראותנה הוא, כמובן, שהתנודה אל השתיקה מהולה לא רק קיומו [illegible] קצרים מאוד, אלא דווקא שכלל לשונו רב. [illegible] צלאן מפליא ללוש את חוסרי הלשון ולהפשיט ולהלבישה צורות, בעיקר במה שנוגע לאמבר־תולים. הוא מפצל עד תום את תבניתה של השפה הגרמנית לספק הרכבי מלים חדשים, ולאחר שהרכבי מלים חדשים הוא שב ומפרק אותן באמצעות מכירות בין השורות. [illegible] בעברית, מתאמץ המתרגם לצאת ידי חובה כלפי תכניקה זו של צלאן.

הגבולה אל האלוהי שמעבר לצלאן מתתאפת לרוב השירים שתדעה בה. אנסה להצביע על כמה אפצעים שבקום צלאן להכלית ו.

שיר 1 קרוב לסוריאליזם של צלאן המוקדם, והוא אליגוריה סוריאליסטית על ההתגברות על הלשון. אוויר הדיבור — אם הוצע, הבליהוח — כוננה עד רגע. הפה הדובר נתגבעם כדי להגיע לאמת שמעבר לשפת הדיבור וההזם. יכול השיכה (הנקב שבולזם) נושב התצה מגבולות הלשון, אל הדומיה הלבנה של השלג. שיר 2 אומר אותו דבר עצמו בלשון [illegible] יותר, כשהוא נעזר את הגואב הכבדים של האמת על [illegible] המטאפורות. [illegible]

שיר 3 חורש הגבר קצת יותר מפורש. לשונו, בהכפד הנוגעי, מפרוזה כמעט והרגאוזיות את העבר מתעשת הרוח אל הגאולה. אלה ארבע השורות המקוריות במקצת:

Eins und Unendlich
vernichtet,
ichten.
Licht war. Rettung.

"ichten" הוא המבנה של צלאן, ולפי עדות אישית של אחד מתרגמנויו המכוון לייצור פועל בגוף שלישי רבים מן עבר כן המלה "ich", שמשמעה "אני". פועל זה מתייחס לשבות התנאי "אחד ואינסופי" הבא לומר האחד האינסופי, שהיו באירים להלוויה, שמשמא את הרגל, שבוים דרך הפרימה של הגבי. או נהיים אני. תעלירדו כך ודוה אור הישועה. תהליך זה מכבו פה על־ידי הקשר הצלילי בין vernichtet, ichten ו־ Licht. העברית אינה אלא הד פה. הפועל "נאנו" הוא ניסיון לגזור פועל מ"אני".

שירים 4 ו־5 אינם מעוניים הסבר. [illegible] בשיר 4 מיטיב צלאן לפי דרכו הקוסמוגונית על [illegible] ה"כול". [illegible]

גם שירים 8 ו־9 הם ניסיון לפרוץ את גבולות העמה: [illegible]

אנה אחמטובה / שני שירים

*

ואלי את החרות מפריסמת.
זר המנה על בתנוף ההוממת,
אוריסה וגאה להיהיה.

ולא בזו אותך ידעתי.
לא לראות את נפשי נתתי.
באותה מערפלת הימים.

ולא שמחה על מלך מי מקננת.
ולא צהלת נפשי, אך מקוננת —
ויודעת את בנוני מפני מה.

הלילה רה. כבר לא נשאר בי כח.
מלכוי אותה. עתיר עכשו לברותה.
ואל תמקורי לחשד ואימה!

*

פכרתי ידי באוררה...
כמנוי מה את חורת היום?
יען כי בעצבות משכרית
אותו השקיתי עד ת.ם.

הוא יצא במשילה מתגועשת
ושפתיו בעוני מתעקלות.
ואני — משקה לא נוגעת
אחריו רדפתי עד כלות.

הלכה, הלכה — לא אחרת.
אם תלך לא אוכל זאת לשאת.
הוא חייך בשלוה מצמררת
ואמר: "הכנסי, כי בעתי".

מרוסית: אילנה רייכווהר

"תמול שלשום": פארודיה על רומן־חינוך

להלן חלקו השני — והאחרון — במאמר על "תמול שלשום" לש"י עגנון

ב'

מאת בעז ערפלי

נסיעתו ולאחר מכן גם השתקעותו של יצחק קומר בירושלים היא מסקנה ברורה מכישלונותיו הערכיים־קיומיים בהקשר היהודי לאומי (כחלוץ) מזה, ובהקשר הזולת־אישי (גיבוש אישיות אוטונומית ומימוש גברי־ארוטי) מזה. כישלונות המתגברים זה את זה ומתמידים עוד יותר כישלונו הסוציו־משפחתי כבן וכאח. את כולם, אם צריך להזכיר זאת, יש לשפוט בזיקה לערכים וליומרות שיצחק רואה עצמו כפוף להם. קשר עמוק זה בין נסיעתו־בריחתו של יצחק לירושלים לבין השתלשלות הדברים שקדמה לה, המתגלה לקורא ביריעבר, אינו מודע לגיבור עצמו. העלה לכאורה לירושלים מתוקף סיבות תמימות חיצוניות ומקריות (160, 181, 183, 184). על־פי דרכו הוא מתעלם ממצוקתו המוסרית הקיומית העמוקה והמסרב להתמודד עם חשבון הנפש שמסגטים לו אנשים. ואירועים אל לקומם לא ישים לב גם כשזה מגיש לו בקשה (162—181), ותחת זאת הוא מבלה את זמנו בדברים חיצוניים ומיותרים (160, 161, 181—183), מצפה לכוח חיצוני כלשהו שיטלטל אותו ממקומו, אולי ישתנה מזלו (סוניה "מתגרבת" לפי דרכה למלא את התפקיד (183—184).

גם סיפור חייו של יצחק בירושלים מתגלגל ומסר בשני מישורים. מהלך אירועים, מקרי לכאורה, כפי שהוא נתפס תוך כדי התרחשותו בתודעת הגיבור מזה, והשתלשלות סיבתית מכוונת לתכלית ברורה, כפי שהיא עולה בטבע החיבור המשתלב עם אותה תודעה, בעיקר לאחר מעשה ובראייה רטרוספקטיבית. כך וכך, סיפור חיים זה מוליך את יצחק להכרעות (פנים שונות של אותה הכרעה) החורצות בסופו של דבר את גורלו. מקבל עליו עולו של אורח חיים מסורתי־דתי, על־פי נוהגם והרגליהם של שלומי־אמונים, אותם נטש בשעתו בגלות. מנתק עצמו מחייו כציוני וכחילוני ומחזק מתודעתו בכוח ממש את מצוקותיו ואת חלומותיו מן העבר: מארס לו אשה כלבבו, ושב להאמין באלוהי אבותיו. הבשלתן האטית של הכרעות אלו מעוצבת (בשני המישורים) בחלק זה (השני) של הספר. כדיוקנן המגוחך והמסוכן הן יופיעו רק בחלק האחרון (הרביעי), זאת לאחר שיתנחל לגיבור (ולו לכאורה) הזדמנות לחזור בו מהן (אותה לא יבצע), ולקורא — הזדמנות (אותה מן הראוי שיבצע) לעמוד ביתר דיוק על מלוא משמעותן, על־פי חלקו השלישי.

אין לי כאן מקום לפרט בתיאור הגלגולים המוליכים את קומר אל היטמעות בהוויה הירושלמית עד שהוא נעשה בלבושו, בזקנו, בסדר יומו ובמכלול התנהגות דתית שהוא מאמץ לו, כאחד מבעלי־מלאכה כשרי־עם שבירושלים. גם לא אוכל לפרט את הדרכים שבהן הוא קונה הדרכים בין קטיו מאה שערים והבה ביניהם לאשה ולמשפחה. אבל ברצוני להצביע על תהליכי הנפש המתרחשים בו בה בעת. בעוד יצחק מתנסה ב"קליפה" הירושלמית שלו ומעצב לו פרסונה שתאפשר לו חיים של שלוה בסביבתו החדשה, מתרחשת בנפשו פעילות אינטנסיבית. בהלך־מת, בהויות, במחשבות ובהזיות קוראות הנפש ליצחק ועברו אינו מניח לו. שב הוא ומתבונן כסדר הדברים, "מיום שניתה את אביו ליתן לו הוצאות הדרך לארץ־ישראל" ועד ל"שממון הצער והרעה והבושה" הממלאים עתה את עולמו (257), מרבה במחשבות (שאינן יוצאות לעולם אל הפועל) על הכסף ועל המתנות שעתיד הוא לשלוח לאביו ולאחיו, מלא כרי מן טענות על עולמו ועל גורלו, שלא עלו כפי שציפה אותם לעצמו. אך, כרגיל, אינו מתמודד במודע ותוך נטילת אחריות עם כל אותם הדברים. בתנאים אלה מוליכים רגשי אשמה ותיעוב ה"חשבונות נפש" רק לדי־כאן ולאבירשות, למבוי סתום.

מתוך המבוי הסתום הזה מוליכה ה"נפש הנכספת" את יצחק אל אותה הבריחה והרגשים שדובר בה לעיל, זו שהתגלות הוויצנית לעולמה של ירושלים אמורה להממש בה. כך יכול האיש שכל חלומותיו הגוברו, שכשל בכל ניסיונותיו לעצב את גורלו כאדם אוטונומי, לשוב אל מתכונת החיים שהוטבע מלכתחילה בתבניתה. מי שחש עצמו יתום — יבקש לו אב בשמים ובית (ולו גם חליפי) בין בני אדם; מי שלאה לכוון את חייו בעצמו — סדר חיים הקובע מה יעשה בכל שעה; מי שנכשל בניסיונו לכבוש לו בכוח סגולותיו העצמיות את האשה שרצה בה, יצל את המסורת המגונת כדי לבנות לו משפחה בחסותה. מנקודת ראות אפשרית של הגיבור, באים הדברים בד בבד: התרגלות מחודשת לאורח החיים הנושן, והתערמותה של תחושה. היתמות (הפרק "יתמות"), היסתרות אשלייתית ב"אור הזוהר" (הפרק "בתובכי ירושלים"), התאהבות בשפרה ומגע עם משפחתה (הפרק "אינש באינש"), המסתלקת מן העבר והשכחתו המכוונת (הפרקים "אבני זיכרון" "כלב חוצות"), את הרובד הסיבתי העמוק שבנפש אין אנו יכולים להסיק אלא מן המעשים ומן התגליות כפי שהן מתגלות מתוך המעשים. בסדר סיבתי זה מקדימים מאוויו של איש החושים הבינוני את הביסופים לאמונה, ואילו חזרה בתשובה והתכחשות עצמית מתגברות כשני צדדים של אותו מטבע. במלים אחרות: קיום מצוות הדת מזכה את יצחק באשה ובמשפחה, בחסות חברתית ובאורח חיים ברור ומורגל. אלה האלה מאפשרים לו לכאורה לעקור את מצוקותיו וכישלונותיו, לברוח מן האשמה (והיו כיר סופי האשמה שלו כים ככל שיהיה).

מנקודת ראות המזהה את מניעי המעשים כמגלים תיהם על־פי המעשים ולאחר שנעשו (זו נקודת־הראות המוכרעת ברומאן שלנו), אין השימוש שעושה יצחק בעריכה של הדת שונה מן השימוש שעשה באידיאלים של הציונות. בשני המקרים הוא חשוד על האמונות באידיאלים לאומיים או מטאפיסיים כמכשיר להגשמת מאוויים אישיים (שאינם כמובן פסולים כשלעצמם). באהבה, כמו באמונה, אין צורך לפקפק בכנות אהבתו של יצחק לשפרה, אבל אי־אפשר שלא להבחין עד כמה משרתת אהבה זו מאוויים אחרים שלו, ועד כמה היא נוחה להם. הוא הדין, וביתר תוקף, בהתכחשותו של יצחק לאותם חלקי אישיותו שאינם עולים בקנה אחד עם התהיליתיו החדשות, וזה, ולאספקטים מרכזיים במציאות שבה הוא הולך ומשתלב, מזה. בתוך "עסקת החבילה" בה נכללים כל הדברים האמורים שנזכרו, משעבד יצחק את גופו ואת נפשו למסגרות שנתאבנו ונתרוקנו מתוכן ולצביעות קטנית, ההופכת קיום מצוות למכשיר של צבירת כוח, כבוד והנאות, ונעשה חלק מעולם מלא סילופים של אמונה, ערכים וחיים, גדוש בפחלצים המתמחים לבריות החיות, כשברי כלים שאין לתקנם והגופים שיש קליפות בחוד מהם. על המחיר שעתיד יצחק לשלם בשל התכחשויות והתעלמויות אלה, עוד נשמע.

ד

החלק השלישי של הרומאן בנוי כמערכה רביעית בטראגדיה. זו המשהה את הגיבור ואת הצופה בין המשבר המגיע לכלל הבשלה במערכה השלישית, לבין הקאטאסטרופה הסופית הנודעת במערכה החמישית. לכאורה מעניקה השהייה זו לגיבור סיכוי נוסף למנוע את מה שאין למנוע, ולקורא, שהות נוספת להרהר באפשרויות התמונתה. להביט בנוסטאלגיה לאחור, ולהבין ברוב טובה, שהגבור אכן יתקיים, לחוב, וכן הדבר ב"תמול שלשום", מאפשרות דווקא הרפייתו לכאורה של המבנה הטראגי להבהיר ולחזק את מבנמי פעולתו עוד ועוד, המצדדים נוספים.

מלכתחילה נוסע יצחק ליפו על מנת לחזור לירושלים. אם בזמן בנסיעה על־פי הערכים שנשבע להם אמונים בירושלים, משולה זו למצווה הבאה בעבירה (אם יאה בכלל לכנותה "מצווה"). נימוקי הנסיעה ("שחרור" מ"אירוסיו" לסוניה), חסרי שחר, כפי שהוא עצמו חש בעומק לבו (356, 361), נימוקים אלה אין להם שום תוקף במציאות (יחסה של סוניה) והם מנוגדים בעומק הדברים לרוח המחויבות הדתית האישית שנטל עליו יצחק זה לא מכבר. פרטים רבים בתיאור הנסיעה והפגישה עם סוניה (357—363, 374/373) ובכל המתרחש סביבה מרמזים על כך שיצחק נוסע ליפו בעקבות יצרו ומבוא הופים (מהרים לשליש ולרביע) שאינם והים כלל לכוונותיו המוצהרות.

שהותו של יצחק ביפו, המתמשכת בלא צידוק וחרעשיו שם (לאחר שסיים את משימתו הרשמית) מטילים אור חושפני, רטרוספקטיבי, על אמיתותה ועל נימוקיה של ה"התמוטטות הדתית" או ה"חזרה בתשובה" ששימשה כביטול את אישיותו בירושלים. המתבונן ביצחק השוהה ביפו, רואה לפניו שב את איש החושים המפוצע שהכיר ב"ימי רצון" של שהייתו הראשונה בה — איש המבלה להנאתו על שפת הים, בבתי קפה ובבילונות, בקלוב הפועלים ובמסיבות חברים, הולל מאכלים משמנים ומיני מתיקה בבריש של הרגל המתוקה, מערבב בחלומותיו את שפרה ואת סוניה, נוהג כהנהגת כאיש חילוני בפועל והחול, במאכלו ובמשקה ואת תפילין הניח בירושלים בין החפצים שאין בהם צורך, מתרץ את הערכת חיי הבית שמצא לו ביפו בתירוצים מתירוצים שונים, נוהג קלות דעת מבישה בשפרה "כלתו" הדבקה "ומתור" שיסודי המצב התבוחי, הבלכלי הרגשי הרב־משמעי שבקלעו אליו בעקיפין, הולכים ומחמירים במהירה.

בין יצחק של יפו ראשונה לבין יצחק של יפו שנייה לא ניכר הבדל. אבל יפו עצמה השתנתה ביותר. מן המציאות המתגלה לו בה (מעט דרך עיניהם של ברנר, חמרה, מלכוב ושכמותם), עשוי הוא ללמוד שציונות אינה סותרת בהכרח חיים דתיים, שיכול הוא להוציא את שפרה "מקו הרכילות" ולהביא "אותה בין אנשים נוחים" (455, 356 השווה חלומו שלה), עשוי הוא ללמוד שבאמונה וראכים חדשים, קלות יותר להגשמה ציונית, שבארץ־ישראל אפשר לחיות גם חיים מודגיים או עיר מודגיים נוחים. עם כל האמצבויות הללו אין יצחק מתגוזר. כבפבל, התמודדות של ממש ואין הוא נענה אף לאחת מהן. הסיכוי של בניית חיים משלו, על יסוד הכרעה אוטונומית אולי רק שב ומפחיד אותו. למרות ההרמיצות המצעות, האזהרות הגלויות והנסתרות והאותות שמבקיץ והחלום (ראה למשל סיפור ביטול בישאי סטליצקי, חלום מניעת השידוך ההפסת סבל של הבדה קרישא המוליך את מיטלמליה 458), הוא שב לירושלים, בה יוצא את מותו.

ה

"שלם בגופו ושלם בדתו חזר יצחק לירושלים [...] דעתו ותחה ולבו רוחה" (479) לשון הטפסר, אשליותיו של יצחק. מכאן ואילך סלולה לכאורה דרכו לפניו. משנה הוא את כל אורחות חייו, מתעלה מבהיה שבהם להיות בנוכה. בגעשה קריבות במאה שערים. מוצא מגורים במשפחה כמשפחתו (מאמץ לעצמו אם כאחיו). מתחבר לבני עירו, שעלו לירושלים לקיים בה את חייהם, ובעזרתם גם זוכה להשתדך ולהינשא כדת וכדין לשפרה יעודתו ולהיקלט במשפחתה. אבל סדר דברים זה המוביל לכאורה, בעולם החיצוני ועל־פי תפיסת הגיבור לייסוף שמור, מסתבר כאשליה — "כתותו לרצון הגלוי, התורה הסיבה הנסתרת" (או ליתר דיוק — הסיבות הנסתרות). סמוך מאושר משלה יצחק את עצמו שכל משאלות לבו נתמלאו וכבר הגיע אל המנוחה הנצחה אך לאמיתו של דבר יתברר שמוליך הוא בעיוור על־פי התהום, לקראת סופו הנורא. כמו ביצירות מובהקות של המסורת הטראגית, גם כאן מתגשמת נפילת הגיבור כאשר לו עצמו נדמה שהגיע לשיא אושרו, הצלחתו וביטחונו.

אושרו של יצחק אין לו רגליים. אין הוא נובע משלמות הנפש (זו שהתמימים זוכים בה בזכות הדעת והחכמים, היודעים, קונים אותה בייסורים), אלא מותנה בפיצולה; אין הוא תוצאת אינטגראציה של רדיפי המנוגדים של האני, או של קבלת דין סתירותיו ועיבודן, גם לא של בחירה מודעת בינינן או השלמה עמן, אלא מבוסס הוא על הסתגרות מפני הסיבות גרובות שבעולם מתנה לו ועל התעלמות מאספקטים מרכזיים שבעולמו הפנימי, על הרחקתם ועל סילוקם. אושר זה מבוסס כולו על שקרים בלתי־מודעים ומודעים למחצה. ברמה לו ליצחק שכבר יצאו מעמקי הצרות וימים של ברכה מגשמשים ובאים. על לבך שהיה מצפה בחדרי ליבו ליכנס עם שפרה לחופה (507). אבל כניסה לחופה עם אשה אהובה אינה יכולה לשמש לבדה משענת מספיקה לשלל היומרות הערכיות והתוכרתיות שיצחק מעמיס עליה, וראי שאין בכוחה לחפות על כל מה שיצחק מבקש לחפות עליו, או לסלק כל מה שיצחק מבקש לסלק באמצעותה.

מה שנכון ביחס לאהבת אשה נכון ביתר תוקף ביחס ליראת אלוהים ולאהבת אלוהים. ביודעין ובלא יודעין עובד יצחק את אלוהיו עבודה שאינה לשמה, אלא תוך סילופה והבדותה. שלם עצמו, שלות נפשו ואושרו המדומה. ביודעין ובלא יודעין מתנער הוא מן הדתות והעצמיות שיכולה לקבוע לו בחייו, מחויבותיו ויצריו. כובל אותם בכתובת בכייה של אורח חיים שאיננו רק הניגוד הגמור שלהם, אלא גם ניגודה הגמור של אמונה דתית אמיתית. אמונה דתית כזאת מוליך הוא כלבוש פחלצים ריקני שאיבד את גמישותו. התכסה אבק וכולו טלאי על גבי טלאי, בלא שיהיה נכון לתת בעדה אפילו קודשוב כמה שנותנים בעדה בלא היוצט עובדי השם האמיתיים. ביודעין או בלא יודעין מבקש יצחק לתפוס מרובה אף שלא קנה לעצמו אוזיה של ממש גם במעט. כל הערכים שנשא את שמם לשוא, כל הכישלונות או הבגידות שניכה לשכשם, כל האשמות שניכה לתמוך מהן, כל רגשי האשמה שעייס בלא סלום, בקפצה, כל הדברים שלא התמודד עמם בגלוי, כל הבוזיות שלא כתר בהכרתו המוסרית או הקיומית, שהדחיק וסילק מתודעתו — תובעים עתה את אבידותיהם ואת מחירם.

חלקו האחרון של הרומאן עומד כולו בסימן של פער הולך וגדל בין שביעות רצונו וחוות הדעת של יצחק קומר (למשל 493, 495) שכל האירועים מובילים אותו למחוז חפצו (בעיקר אל נישואיו עם שפרה) והוא סבור שהשלמות החיצונית והפנימית כבר בהישג ידו, לבין תשובת המעמקים העולה ממכלולו של הרומאן. למרכיבי התמונה הזאת אציין כאן רק מראי מקומות בולטים בריותחיו מן העבר הרחוק (504—507, 511, 519, 543, 556); התכחשויותיו בשקרים ובשקרים למחצה (496—497, 507, 534, 537/536) מזה, הזיותיו וחלומותיו החוזרים בעקשנות בזה (506—507, 536, 542, 544—545, 596—598); אמרות קשות מפי מבנים העומד (539—540), הפיו של ר' אלטר (548—552) ותיאור הגרוטסקי של החתונה (555). בכל הדברים הללו — תוילה בבחינת "שב יום לפני מותך", מעין מתן הזדמנויות אחרונות לסיכול גזר הדין. לבסוף ליבמשי באו הבלתי נמנע — אין הגיבור חש ואינו מרגיש, או אם חש ומרגיש, הוא דוחה את הדברים בקש, עד שהם מתפרצים בכל עצמתם.

כל חייו נפשה יצחק קומר ויקה לחיים של משמעות והסידובות לערכים. אך אין הוא מוכן לשאת בסבל הכרוך בהגשמתם או לוותר על דבר למענם. לפיכך זאת עושה היא את הערכים שהוא מתיימר להחזיק בהם כלי שרת ליצרי לבו ולכיסופי נפשו. כל חייו הוא חי למעניה. אם ניתן לו חיים של איש חושים בבוגע, הולך אחרי הנאות היצר ושבות הגוף, אך אינו מסוגל להודות בפני עצמו שאכן כזה הוא, לוותר על יומרותיו, לשמוח בחלקו. נוהג הוא בקלות דעת, הן בערכים שקיבל על עצמו את כרותם, הן בהוויית בשר ודם שבו, ואין צריך לומר, בכישלונותיו שהוא מסרב ללמוד את לקחם, בבציאות ובאמת. כיאה לרומאן שהוא בין הז'אנר פארודיה על "הבאליעונדט BILDUNGS ROMAN) ושלל שפע של אפשרויות פתוחות, מעוצב ב"תמול שלשום" גיבור הבורח מכל בחירה מודעת ומכל הכרעה מוסרית אמתית. האיש שאינו מוכן או אינו מסוגל לשאת ב"סבל לגיטימי" (יונג) הכרוך בכל בחירה אמתית (שהוא הבדר גם ידי תור אמתית), ישא בו בכפל כפליים בעל כרחו ובעצבה שלא יוכל לעמוד בפניה. באבדו את שפיות דעתו ואת חייו. המעשים שיצחק לא עשה, הדיבורים שביזר בחוסר אחריות, הערכים שנשא את שמם לשוא, היצרים, הסכמות הזוממות והבגידות בלתי מודעות — כל הדברים שהדחיק וגירה אל תחתיות הנפש, מתפרצים אל פני השטח של התודעה, תובעים את חמתם מלפניה הורסים אותה. במפגש הכפוי בין חלקי הנפש שהודחקו זה מזה, בהתפרקות האנרגיה הנצברת, התודעה נטרפת והשקעת בחושה. נפשו של יצחק שהמסקה בעיוורון עקשני מן התהליך הכואב של בחירה והכרעה, נקרעת לגזרים, ומשיה, כפסקנה בלתי נמנעת בין התהליכים שתוארו כאן, טירוף ומוות.

* * *

הערות אחרות לאחר סיום: (א) תיאור הכלבים המתרוצצים בעלילת חייו של יצחק קומר מבסס בבירור כטריטה על אינטגרציה לדמותו, לתפקידיו ולכשכועיותיו של גיבור שלא נוטר כאן במפורש — הכלב בלק.

(ב) האספקט ה"דראמאטי" של העלילה מתואר כאן, אינו ממצה אותה. כנרמז בפתיחת המאמר. אין די בו לבסל כדי לקבוע עד כמה יצחק קומר הוא קרבן הגורל (קמוי) של נסיבות חייו, או מחולל שנפל במכמר של דבר בריבת שפרש לעצמו.

(ג) לגורלו של יצחק קומר השתבעויות חברתיות, קיומיות, לאומיות ומטאפיזיות, והוא נתפס ברומאן בזיקה לגורלותיהם של אחרים, וכמות כמנו ואכבבים מבנו. לעניינים אלה ולרבים אחרים שבלעדיהם לא יובן כהלכה גם האספקט שתואר — לא יכולתי להתייחס במקום זה. דיון מפורש בהם, אקווה, עוד יבוא.

صكنا من الاصل

صكدا من الاحل

עריכתה וכתיבתה של ההגדה

ההגדה של פסח לא התחברה בבת אחת. גרעינה הוא מתקופת בית שני, והיא התרחבה והלכה לאחר החורבן ונחתמה רק בימי הביניים

מאת הרב שלמה גורן

ההגדה של פסח היא הספר הקדום הנפוץ ביותר בעולם היהודי פרט לתנ"ך. עורכי אותה, לפי המסורת, אנשי כנסת הגדולה בראשית ימי הבית השני, יחד עם יתר ברכות ותפילות שקבעו. כתוב בתלמוד: "אמר לו רב שמן בר אבא לר' יוחנן: מכדי אנשי כנסת הגדולה תיקנו להם לישראל ברכות ותפילות קדושות והבדלות" (ברכות ל"ג, א'). במשנה מובא נוסח "מה נשתנה" מהתקופה שבית המקדש היה קיים, שכן מדובר שם על אכילת קורבן הפסח בליל פסח. על הקושיה השלישית של "מה נשתנה" אומרת המשנה (פסחים פ"י ד'): מוזגו לו כוס שני וכאן הבן שואל אביו. ואם אין דעת בבן, אביו מלמדו מה נשתנה הלילה הזה וכו' "שבכל הלילות אנו אוכלים בשר צלי שלוק ומבושל הלילה הזה כולו צלי".

הנוסח הזה מכוון לקורבן פסח והחגיגה הבאה עמו, שכן את קורבן הפסח נצטווינו לאכול צלי בלבד, כנאמר: "אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים כי אם צלי אש" (שמות י"ב ט'). ועל החגיגה הבאה עם הפסח אומר התלמוד (פסחים ע' א'), שנוסח "מה נשתנה" שבמשנה "הלילה הזה כולו צלי" — זו דברי בן תימא שאמר חגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח ואינה נאכלת אלא ליום ולילה. ואינה נאכלת אלא צלי".

המספר ארבע

משתמע מכך שנוסח "מה נשתנה" עם ארבע קושיות, היה נאמר בליל הסדר בתקופת הבית השני. לאחר חורבן הבית, כשהתבטלו הקורבנות, הוחלפה הקושיה השלישית ובמקומה נכנסה הקושיה "שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת". אליה הוסיפו את הקושיה הרביעית "שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסובין", כדי להשלים את מספר הקושיות לארבע, מכיוון שכל ההגדה מבוססת על המספר ארבע. "כנגד ארבעה בנים דיברה תורה". שתיים ארבע כוסות יין. ארבע לשונות גאולה נזכרות ביציאת מצרים בתורה: "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים", "והצלתי אתכם מעבודתם", "וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים", "ולקחתי אתכם לי לעם".

ההגדה עצמה מורכבת מארבעה חלקים: קדושת היום, סיפור יציאת מצרים, שולחן עורך, הלל הגדול.

אולם אפשר להוכיח שנוסח ההגדה שבידינו לא התחבר על ידי אנשי כנסת הגדולה, ולא נחתם אלא בימי האמוראים האחרונים במאה הרביעית או החמישית. הראיה לכך היא שבמסכת פסחים בחלקים אמוראים בנוסח ההגדה, ולא בדברים שוליים אלא בעיקרי ההגדה שלפני בנו.

על השינוי במשנה פסחים פ"י ד': מתחיל בגנות ומסיים בשבח ודורש מארמי אובד אבי. שואל התלמוד בבלי פסחים קט"ו: מאי בגנות? רב אמר מתחילה עובדי עבודת גילולים היו אבותינו. ושמואל אמר עבדים היינו.

עולה מזה שבהגדה של רב שהיה גדול האמוראים בבבל הדור במאה השלישית, לא היתה התשובה לארבע הקושיות של מה נשתנה "עבדים היינו לפרעה במצרים" ולא היו בה כל הקטעים שאחריה. לא מעשה בר' אליעזר ור' יהושע ור' אלעזר בן עזריה. לא דבריו של ר' אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה, ולא הקטע: כנגד ארבעה בנים דיברה תורה. התשובה ל"מה נשתנה" היתה: "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו" וכו'.

המחלוקת בין רב לשמואל אינה על סדר קטעי ההגדה. לפי הנוסח של רב לא היו אומרים כלל את הקטע "עבדים היינו לפרעה במצרים", כמו שכתב האבודרהם בהלכות פסח, שרב לא אמר "עבדים היינו" כלל בליל פסח. שמואל, לעומתו, לא אמר את הקטע "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו". לפי שיטתו של האבודרהם לא היה נוסח אחיד של ההגדה של פסח בימיהם של אביי ורבא במאה ה־4.

בגניזה של בית הכנסת בקהיר נמצאו קטעים של 17 הגדות של פסח, ובהן הגדה לפי שיטת רב, שאין בה הקטע "עבדים היינו", וגם לא הקטע "כנגד ארבעה בנים". נוסח הגדה מקוצרת זו מובא בסדר רב עמרם גאון, פירושו של דבר שגם בתקופת הגאונים עדיין לא היה נוסח מגובש של ההגדה, והיו כאלה שאימצו את נוסח ההגדה של רב. 17 נוסחאות ההגדה שנמצאו בקהיר מוכיחות בעליל, כי במאה התשיעית לא היתה ההגדה מגובשת, שכן יש שינויים עקרוניים בין הגדה להגדה.

גם בנוסח ההגדה של רב, שלפיו אין פותחים ב"עבדים היינו" לאחר "מה נשתנה", יש שלוש וריאציות שונות. האחת פותחת ב"בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם"; השנייה פותחת ב"ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר ה'"; השלישית — ב"מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו". אפילו נוסח ההגדה המקובל היום, הפותח לאחר הקידוש על היין ב"הא לחמא עניא", עבר שינויים מפליגים. אחת ההגדות שנמצאו בגניזה בקהיר (ספריית קיימברידג' מס' T.S. 179) נדפסה בגנזי שכטר ח"ב עמוד 258 פותחת ההגדה: "אתמול היינו עבדים והיום בני חורים". כך הוא בהגדה נוסח ג'רבה. נוסח זה מתאים לתקופת הבית הראשון והשני, כאשר העם יצא מן הגלות וישב כעם ריבוני בן חורין על אדמתו. אין הוא הולם את תקופת הגלות. גם במדינת ישראל מתאימה הכרזה זו יותר מאשר האמור ב"הא לחמא עניא": השתא עבדי וכו'.

נוסח ההגדה של רב סעדיה גאון מקוצר ביותר, וחסרים בה עשרה קטעים מן ההגדה שלנו. רב סעדיה גאון ממיין את הנוסחאות של ההגדה שהיו בימיו וקובע בהן שלוש דרגות: א. מה שחייבים להגיד; ב. הוספות שראוי לאומרן; ג. הוספות שאין לאומרן.

את נוסח ההגדה המקובלת היום קבע רב עמרם גאון, והיא מבוססת בסידור שלו. נוסחו מבוסס על דרשות "הספרי" בפרשת הבאת ביכורים (דברים כ"ו ו') על הכתוב "וירעו אותנו המצרים". כנראה שכל הדרשות שב"הספרי" הועתקו להגדה של פסח, וכי אין להעלות על הדעת שבעל "הספרי" העתיק את הדרשות מן ההגדה, שבה מסתיימות דרשות אלו. ב"ר' יהודה היה נותן בהם סימנים דצ"ך עד"ש באח"ב".

הראשונים מימי הביניים כותבים משום מה, שההגדה של פסח מקורה בדרשות המכילתא דר' ישמעאל בפרשת "בא". בספר המנהיג כתוב: "ועל כן נהגו לומר בהגדת הפסח השנויה במכילתא מאן דכפין".

בספר "כלבו" ובספר "תניא רבתי" (סימן מ"ח עמ' 101) כתוב: "ויש מפרשין ד'ערמי' 'והכיתי' כל אלו הדרשות אינן מסדר ההגדה, ואינן כתובין במכילתא עם שאר ההגדה, לפיכך אינו עיקר". גם בסידור של רש"י כתוב: "אבל ברוך שבוהתם לספרי דבי רב בפרשת כי תבא הנ"ל". וכבר קבע הגרש"ז הר"נ אומר טוין ז"ל במאמרו בכתב העת תרביץ שנה י' ספר ג', שהראשונים לא הבחינו בין הספרי למכילתא, כי במכילתא שלפנינו שגרסו לפי כתבי היד העתיקים, אין זכר לדרשות המצויות בהגדה של פסח.

דברי האבודרהם המפורשים "גמר פסח", כי בפרק ערבי פסחים וכו' חכמינו ז"ל את ההגדה כולה במדרשותיה, אין להם על מה לסמוך, פרט לנוסח "מה נשתנה" שהיה נהוג בזמן הבית השני, ודברי רבן גמליאל "כל שלא אמר שלושה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו" הנזכרים במשנה בפרק ערבי פסחים קט"ז א'. אין בתלמוד כל נוסח של הגדה של פסח.

מתי נכתבה ההגדה

מתי נכתבה ההגדה? האם היתה כתובה בתקופת בית שני לפי הנוסח שבמשנה, או שמא לא נכתבה אלא כאשר הותרה כתיבת המשנה, או עם כתיבת סידורי התפילה? עד ימיו של ר' יהודה הנשיא לא הותרה כתיבתה של המשנה, וכתיבתם של סידורי תפילה נאסרה אף יותר מאשר התורה שבעל פה. הלכות היו נכתבות במגילות סתרים, כנאמר במסכת שבת ו' ב': "אמר רב מצאתי מגילת סתרים בבית ר' חייא". ומפרש רש"י שם: "מגילת סתרים שמסתירים מפני שלא ניתנה לכתוב וכששומעין דברי יחיד חוששים כותבים אותם, שלא ישתכחו ומסתירין את המגילה". הרמב"ם בהקדמתו לספר "היד החזקה" כותב: "שבכל דור ודור ראש בית דין או נביא שהיה באותו הדור, כותב לעצמו זכרון השמועות ששמע מרבותיו, והוא מלמד על פה ברבים".

כתיבתם של הברכות והתפילות היתה, לעומת זה, אסורה לגמרי. בתוספתא שבת פי"ד בבלי ובשבת קט"ו ב' כתוב: "מכאן אמרו כותבי ברכות כשורפי תורה". למרות זאת מוכיחים בתלמוד בבלי שהיו רגילים לכתוב ספרי הגדה. במסכת שבועות מ"ו ב' כתוב: "רבא הוציא ספרי הגדה מיתמים", מפני שהם עשויים להשאיל ולהשכיר ולכן אין למחזיק בהם חזקה. החוקר מאיר איש־שלום מפרש, שכוונת התלמוד להגדה של פסח שהותרה כתיבתה לדעתו. על ספרי הגדה אמרו בתלמוד ירושלמי במסכת שבת פט"ז הלכה א': "ר' חייא בר אבא ראה ספר אגדה אמר: אם כל הכתוב בו אמת תגדע היד שכתבה אותו. ור' יהושע בן לוי אומר אני מימי לא עיינתי בספר הגדה חוץ מפעם אחת, ואני נבעת מזה בלילה" משום שאסור לכתוב תורה שבעל פה, הלכות ואגדות.

כל האמור ביחס לנוסח ההגדה, שלא נכתבה ולא נחתמה לפחות עד המאה החמישית, יפה גם לגבי החלק השני של ההגדה מכוס שלישי ואילך. גם בנוסח ברכת השיר והלל הגדול יש חילוקי דעות עקרוניים בתלמוד בבלי, במסכת פסחים קי"ח א', בין אמוראים מהמאה השלישית והרביעית. ברור איפוא שההגדה כספר שלם לא נערכה בתקופת הבית השני. וגם זמן רב אחר כך לא תמו השינויים והתוספות בה. כל הפסוקים שלאחר "חסל סידור פסח" הם תוספות מאוחרות מהמאה השישית ואילך, ואינם נמצאים בנוסח ההגדות של ספרד ותימן. גם האר"י הקדוש הוסיף בסוף הקטע "כמתי מעט" את הפסוק "ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי ואומר לך בדמיך חיי" (יחזקאל ט"ז ו').

סוף דבר, אין ספר בעל מגוון נוסחאות גדול כמו ההגדה של פסח. יש להסיק מכך שהיא לא התחברה בבת אחת. הגרעין שלה הוא מתקופת הבית השני, אבל היא הלכה ונצמחה לאחר חורבן הבית והתרחבה בתקופת הגאונים והראשונים.

"עבדים היינו": דף מהגדה ספרדית מהמאה ה־14 מתוך לוח "כתבי יד יהודיים עתיקים" בהוצאת מורנבסקי — נוסחי ההגדה עברו שינויים מפליגים לאורך הדורות

מכתבים למערכת הארץ

חקר השואה: חשבון־נפש היסטוריוני

בעקבות הוויכוח על ייחודיותה של השואה, שהפרופ' צימרמן מתייחס אליו במאמרו "הישראלים והגרמנים — חשבון היסטורי" ("הארץ", 8.4), עולה השאלה כיצד לגשת בכלל לחקר השואה. בתחום זה, אף ההיסטוריון היהודי והישראלי אינו פטור מחשבון נפש.

הרבנו לעסוק בגודלם של היהודים בשואה, והרבנו לקשור את תוכנית הפתרון הסופי לאנטישמיות בכלל ולגלגוליה ההיסטוריים. בכך יצרנו לעתים את הרושם כי מכונת ההשמדה הנאצית נוצרה לשם חיסול העם היהודי, וכי ההשמדה אינה אלא ביטוי קיצוני לאנטישמיות ההיסטורית. מגישה זו לא רב המרחק למסקנה כי ההשמדה הנאצית אינה שונה במהותה, אלא בעוצמתה בלבד, ממעשי טבח אחרים על רקע אנטישמי.

ולא היא. רעיון ההשמדה הנאצית לעצמו אין לו דבר עם האנטישמיות ההיסטורית. רעיון זה שאוב כל כולו מתוך האידיאולוגיה המיוחדת לנאצים, ששורשיה באותה השקפה חברתית הקרויה, תוך חילול שמו של [illegible], ה"דארוויניזם החברתי". זו השקפה הסבורה כי על החברה האנושית לחזור למהלך הדברים ה"טבעי", שבו, על־פי ההשקפה הנאצית, החלשים והפגומים נידונים לכליה.

היהודים הוגדרו כגזע שיש לכלותו מן העולם, ובכך מילאה תפקיד מרכזי האנטישמיות, כמובן. אך זוהי אנטישמיות מיוחדת במינה, הרואה את היהדות לא כתרבות, דת או עם, אלא כגזע ביולוגי, ולפיכך שולחת אל תאי הגאזים גם יהודים מומרים ומתבוללים, וגם יהודים למחצה, לרביע ולשמינית.

עוד בטרם נשלחו היהודים אל תאי הגאזים, שלחו אליהם הנאצים חולים, נכים, מפגרים ופושעים. גם לולא היתה אנטישמיות בעולם, לא היתה מכונת ההשמדה הנאצית שובתת ממעשה: לצד הצוענים והרוסים היו נגרשים לתאי הגאזים מוכי־גורל מכל ארצות הכיבוש.

לכן מוטלת עלינו החובה לזכור ולהזכיר לגרמנים כי חשבונם להם לא עמנו לבדנו אלא עם האנושות כולה, על אותו ניסיון מחריד להכתיב את עתידו של המין האנושי בדרך ההשמדה. האפולוגטיקה הגרמנית החדשה והמבוססת על נימוקים אנטישמיים משופצים היא עניין מחריד, אך מחריד עוד יותר הניסיון להציג את ההשמדה הנאצית כעוד פרק בתולדות רדיפת היהודים, או בתולדות רדיפת מתנגדי המשטר, או בתולדות מעשי הטבח בכלל, ולטשטש בכך את הפשע הנאצי נגד האנושות כולה באשר היא.

ענת פרי
ירושלים

אל תטרידו את אל־על

כל מי שמנסה להתקשר לאל־על, בטלפון 03)625252), ולא לצורך בירור זמני נחיתה, כדי לקבל אינפורמציה כלשהי או לצורך הזמנת מקום, עובר את החוויות הבאות: לפחות עשרה חיוגים או יותר במשך כרבע שעה או יותר — עד שהקו מתפנה. אחר־כך נשמעת מוסיקה מעצבנת וקול מרוח ושמנוני באנגלית במשך עוד כרבע שעה, המבטיח בטון מתחנחן שאל־על תהיה מאושרת לסייע בידיך בהקדם. וכשסוף סוף עונה קול בחורה, היא אומרת "רק רגע" ונעלמת. מכל מקום — אחרי עשר דקות מגרה.

פעמים רבות היסבתי את תשומת לב הקובעים שתהליך ההתקשרות עם אל־על הוא שערוריה, אך עובדי אל־על אינם זקוקים לשירות הטלפוני שלהם כדי לטוס, לכן כל העניין אינו מעניין אותם.

אם אל־על אינה מסוגלת לפתור את הלחץ על מערכת הטלפונים שלהם, יש לעזור לה, להניח אותה לנפשה, ולא להטריד אותה — ולטוס עם חברה אחרת. אין שום בעיה להשיג כל חברה בטלפון, באופן כמעט מיידי. ניסיתי, מומלץ.

ג. צרניצר
תל אביב

שגיאה תפעולית בלבד

איתן רבין כתב ("הארץ", 16.4) על תקלה גרעינית במרכז למחקר גרעיני בנחל שורק. ולא היא. ל"תקלה" אין כל קשר לכור במרכז למחקר גרעיני בנחל שורק ולהפעלתו. היא נבעה משגיאה תפעולית במעבדה לרדיוגרפיה תעשייתית במרכז זה. טכנולוגיה זו נמצאת בשימוש תעשייתי נרחב בארץ ובעולם.

העובד קיבל את הטיפול הרפואי הנדרש, והוא ממשיך להיות במעקב רפואי ומועסק באופן מלא באותו תפקיד במקום עבודתו. בעקבות האירוע הופקו הלקחים הדרושים.

ד"ר רן מרום
דובר הוועדה לאנרגיה אטומית

כוח להשחית

כתבתה של חנה קלדרון על השטחים (מוסף "הארץ", 3.4) מרכיזה בפעם המי־יודע־כמה את הביטוי "כוח להשחית". עגום מכל הוא הרעיון כי אין כלל אור בקצה המנהרה החשוכה הזו. בעוד כמה חודשים יתחילו בוודאי עם פסטיבלים ואולי עשרים שנה למלחמת ששת הימים, ואת זעקת הקורבנות החיים של אותה מלחמה נמשיך להצניע.

קוהלת אמר: "והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם". ואנו מוסיפים ואומרים: גם לנו, העושקים מרצון או שלא מרצון, אין מנחם.

ברוך בוזין
אפרת אלמוג
גבעת סביון

*

חנה קלדרון חתומה על ארבעה עמודים שלמים במוסף "הארץ" של (3.4) סיפורים, תיאורים וצילומים על העוול והאכזריות כלפי פלשתינאים בשטחים. לא זכור לי שקלדרון מדדה את אותו השטח בעיתון כאשר נפצעו, נהרגו ונרצחו יהודים, ישראלים, תיירים וחיילים. בלהט עשייתה שכחה גם להזכיר כי מיידי האבנים עברו ועוברים על החוק וכי אסור לאותם להמשיך. התופש בגרה לשכוח כי בבית זכוכית הקירות נשברים.

אולי כדאי שקלדרון תחקור בגנזכי ההיסטוריה ותכתוב כיצד התנהגו חיילי חוסיין עם זורקי האבנים לפני 1967 — וראה זה פלא: ידוי אבנים היה פחות נפוץ.

מנחם בר־צבי
חיפה

*

כן, זה היה עיתון ישראלי. דרושה היתה צביטת לחיים קטנה, כדי להיווכח שמדובר בעיתון "הארץ" ולא בעלון הסברה של אש"ף.

כל מלה נוספת על הכתבה של חנה קלדרון — "לפי הנוהל" (מוסף "הארץ" 3.4) שעסקה ב"דיכוי הברא"ה המתרחש בשטחים — מיותרת.

מה יותר סימבולי מזה שהכתבה מופיעה בעיתון "הארץ"? באיזו "ארץ" מדובר?

דני ליפשיץ
רמת השרון

איך מחשבים אחוזים

בבית הספר לימדו אותי ש־20 אחוזים מ־150 הם 30. ב"אגד" מחשבים את האחוזים לפי שיטה חדישה ומעניינת. מחיר הנסיעה מחיפה לתל־אביב עלה לפני ההעלאה האחרונה שקל ומחצה. אחרי ההעלאה של 20 אחוזים קפץ המחיר ל־1.90 שקל. הפרש של מה בכך: בקושי שבעה אחוזים מעל המותר, שפירושו — באחד הקווים הרווחים ביותר — הרבה מאד כסף.

צבי שגבל
בית יצחק

הארץ ממליץ

בקצב השטן (ת"א) — קומדיה בריטית על מנהל תיכון נפוח חשיבות, התועה בדרכו לוועידה חשובה. בכיכובו של ג'ון קליז מחבורת "מונטי פייתון".

פלאטון (ת"א, ירושלים, חיפה) — סרט מלחמה אמריקאי על חוסר הטעם שבמלחמת וייטנאם. נכתב ובוים ע"י אוליבר סטון, שלחם בווייטנאם ואף זכה בעיטור גבורה.

זכרונות אהבה מפירנצה (ת"א) — סיפור אהבה עדין עם צילומים מקסימים של פירנצה והכפר האנגלי לפי "חדר עם נוף" של פורסטר.

חנה ואחיותיה (ת"א, ירושלים) — סיפורה של משפחה אמריקאית, היחסים בתוכה מוצגים באירוניה ובחום ע"י וודי אלן.

חליפת ערב (ת"א, ירושלים) — סאטירה הנעשית למלודרמה, על משחקי כוח המשנים את הגדרת הזהות המינית. סרט צרפתי.

המורדת (ת"א) — סרט על התבגרות בקיץ אחד, בעיר צרפתית קטנה. בכיכובה של שרלוט גינסבורג.

שיחות מלוכלכות (ת"א) — סאטירה קטנה שנונה, שכולה שיחות, על אינטלקטואלים, מין, התפוררות התרבות המערבית, והפער בין הגוף ובין הדיבורים עליו.

דקה לחצות (ת"א) — אהבתם של הצרפתים לתרבות האמריקאית ולג'ז בפרט, מתגלמת בסרטו האמריקאי של טברניה הצרפתי, המספר על טיפולו המסור של צעיר פריזאי בגאון סקסופון אמריקאי המכור לטיפה המרה. (בגן הסקסופון גורדון דקסטר, המתגלה כאן כשחקן מעולה). לאוהבי ג'ז.

בטי בלו (ת"א) — סיפור אהבה המתחיל בקומדיה ומסתיים באופן טראגי, בבימויו של ז'אן ז'ק בייניקס ("דיווה").

ארבעים מ"ר גרמניה — (ת"א) — אישה טורקיה כלואה ע"י בעלה בדירה קטנה בהמבורג. הסרט הטורקי של טאפיק באשר, "כלוא" יחד איתה. סרט מרגש.

סרטים מיוחדים

מלו (ת"א) — משולש רומנטי, בקולנוע קרוב לשלמות של אלאן רנה, לפי מחזה תיאטרון מסוף שנות העשרים.

קיץ (ת"א, ירושלים) — סרט רגיש של אריק רוהמר ("ירח מלא בפריז") המתעד את חופשת הקיץ של נערה פריזאית הסובלת מבדידות.

סרטי בידור

חנות קטנה ומפחידה (ת"א) — בחור עני ויתום, בלונדינית טובת לב, וצמח אוכל אדם, מככבים בסרטו המסוגנן של פרנק עוז (אחד מיוצרי "החבובות"), שהינו סרט אימים מחורבן קומדיה.

קרוקודיל דנדי (ת"א, ירושלים, חיפה) — קומדיה קופתית לכל המשפחה, על צייד תנינים קשוח המארח עתונאית אמריקאית בערבה האוסטרלית, והתמורה זוכה בביקור ב"ג'ונגל" הניו־יורקי, ואהבתה.

קולנוע

תל־אביב

אורלי — ילדים חורגים לאלוהים ששי 10.00, מוצ"ש 7.00, 9.30
פאר? — האינטסלור ששי 10.00, 12.15, שבת 11.00 בבוקר מוצ"ש 7.30, 9.40
סינמטק? קולנועה שבת 1.00, המבריק 2 שבת 3.30, פרנקשטיין הצעיר מוצ"ש 12.00
אסתר — קשתים שבאלה ששי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.40
בית לסין — הטעמים ששי 2.30, 11.30, מוצ"ש 11.15
בן יהודה — שמתי ברז לטורה ששי 10.00, 12.00, מוצ"ש 7.15, 9.30
גורדון — אהבה גנובה 7.15, 9.30
גת — חנות קטנה ומפחידה ששי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.40
דיזנגוף 1 — שיחות מלוכלכות ששי 11.00 בבוקר, 1.30 בצהרים, 10.00 בערב, מוצ"ש 7.15, 9.45
דיזנגוף 2 — המורדת ששי 11.00, 1.30, 10.00 בערב, מוצ"ש 7.15, 9.45
דיזנגוף 3 — זכרונות אהבה מפירנצה 11.00, 1.30, 10.00 בערב, מוצ"ש 7.15, 9.45
דקל — קרוקודיל דנדי ששי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.30
הוליווד? — נשר הזהב ששי 10.00, מוצ"ש 7.30, 9.50, פרט סקס ששי 12.15, מוצ"ש 12.00
הוד — מלכודת 52 ששי 9.45, 12.00, מוצ"ש 7.15, 9.30
הקולנוע — שבוע קיץ ששי 10.00, 12.00, מוצ"ש 7.15, 9.30
רב חן
חן 1 — צבע הכסף ששי 9.50, 12.15, מוצ"ש 7.15, 9.45
חן 2 — בעקבות הצרב הקטומה ששי 10.30, 12.30, 2.30, שבת 11.00 בבוקר, הדולפין שלי באוקספורד ששי 9.50, 12.05, מוצ"ש 7.30, 9.45
חן 3 — תעמועי שוור הזקן ששי 10.30, 12.30, 2.30, אל תקרא לי לבן ששי 10.00, 12.15, מוצ"ש 7.35, 9.45
חן 4 — אלאדין ומנורת הקסמים ששי 10.30, 12.30, 2.30, חסימה נעימה ששי 10.00, 12.15, מוצ"ש 7.30, 9.40
חן 5 — השמשיה והזמן ששי 10.30, 12.30, 2.30, שבת 11.00 בבוקר, בושע אתמול היום מוצ"ש 7.30, 9.45
לימוד — הגיגלה האמריקאי חלק ב' 11.00 בבוקר, אהבה בשווקים 2.00
לב 1 — חליפת ערב ששי 10.00, מוצ"ש 7.50, 9.50
לב 2 — בקצב השטן ששי 10.00, מוצ"ש 7.40, 9.40
לב 3 — קיץ ששי 10.00, מוצ"ש 7.40, 9.40
לב 4 — מלו ששי 10.00, מוצ"ש 7.30, 9.40
מוזיאון ת"א — שואה, 1.00, גרמניה 40 מ"ר 7.30, 9.30
מקסים — כלא הנשים 7.45, 9.30
מרכז התורה הישראלית — שמו של הנדי ששי 2.00, מוגשים מהסוג השלישי שבת 2.00
סינמה 1 3 אמיגוס ששי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.30
סינמה 2 — חנה ואחיותיה ששי 10.00, 12.00, מוצ"ש 7.15, 9.40
פאר — ללא רחמים ששי 10.00, מוצ"ש 7.30, 9.30
סינמטק — שושן 7.30, תיבתה של רונאי? 9.30
פריז — בטי בלו ששי 12.00, בצהרים, 10.00, 12.00 בערב, מוצ"ש 7.00, 9.30, המטרופולין? ששי 2.30, הרפתקה היא הרפתקה 4.30, חלום אלקטרוני שבת 11.00, שומר הלילה שבת 1.00, ארוחת ערב עם אנדרה 3.00, בראזיל 5.00, יומן רו מוצ"ש 11.30
צפון — שם הורד ששי 10, מוצ"ש 7, 9.45
שחף — פלאטון ששי 9.40, 12.00, מוצ"ש 7.00, 9.30
תכלת? — האינטסלור ששי 10.00, 12.15, שבת 11 בבוקר, מוצ"ש 7.30, 9.40, אמריקאים שבת 4.45, מסרק ברזל מוצ"ש 12
תבלת — דקה לחצות 7.00, 9.35
תל־אביב — נשר הזהב ששי 10.00, 12.00, מוצ"ש 7.15, 9.30

ירושלים

אדיסון — נשר הזהב 9.00
אורגיל — אל תקרא לי לבן 7.15, 9.30
אור 1 — קרוקודיל דנדי 9.15
אור 2 — חליפת ערב 9.15, מוצ"ש 11.15
אור 4 — בק פלאש המקסק מוצ"ש 9.15, בימוי מוצ"ש 11.15
אור 5 — ההגירה השלישית שלי מוצ"ש 9.15
אני אשמי בעולה מוצ"ש 11.15
ארנון — קשתים שבאלה 9.15
בית אגרון — לאסי שובי הביתה ששי 10.00, ציטי ציטי בנג בנג 12.00, מוצ"ש 4.30, זהירות הבית מתפרק 2.00, 12.00 אמריקאן ברמיסי 4.00, מוצ"ש 10.15, מסמכי פייטון טעם החיים מוצ"ש 6.15, מלחמה ואהבה מוצ"ש 8.15
כפיר — פלאטון 9.00
הבירה — האינטסלור 9.30
מיטשל — ילדים חורגים לאלוהים 9.00
מוזיאון ירושלים — שיגעון של לילה ששי 2.00, מוצ"ש 9.15
סמדר — חנה ואחיותיה 9.15
סינמטק 1 — צ'יינה טאון ששי 2.00, קזבלנקה ששי 4.15, מוצ"ש 7.30, 9.30, חצות 12.00
סינמטק 2 — בני 7 — בני 28 מוצ"ש 8.30
עדן — מלכודת 52 9.30
סמדר — חנה ואחיותיה 9.15
רון — הבוקר שאחרי 9.30
תיאטרון ירושלים — כח הרגשים ששי 2.30, מוצ"ש 9.15

רמת־גן גבעתיים

אלמוג — צבע הכסף ששי 10.00, מוצ"ש 7.00, 9.40
אורדע — שמתי ברז לטורה ששי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.30
ארמון — קרוקודיל דנדי ששי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.40
הדר — ילדים חורגים לאלוהים ששי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.50
לילי — פלאטון 7.00, 9.30
רב גן — רמת גן
גן 1 — בנג'י ששי 10.30, 12.30, 2.30, שבת 11.00 בבוקר, קשתים שבאלה ששי 10.00, מוצ"ש 7.25, 9.45
גן 2 — עליזה בארץ הפלאות ששי 10.30, 12.30, 2.30, שבת 11.00, חנות קטנה ומפחידה ששי 10.00, מוצ"ש 7.25, 9.45
גן 3 — ששי 10.30, 12.30, 2.30, שבת 11.00 בבוקר, אהבה גנובה ששי 10.00, מוצ"ש 7.25, 9.45
גן 4 — בילבי ששי 10.30, 12.30, 2.30, שבת 11.00 בבוקר, אל תקרא לי לבן ששי 10.00, מוצ"ש 7.30, 9.45
שולמית — ביגנם בנוף 7.15, 9.30

כפר סבא

חן — שיחות מלוכלכות 7.00, 9.15
תבל — ביגנם בנוף 7.00, 9.15
בית ביל — 3 אמיגוס 7.15, 9.15

טבריה

יד שמונה — פלאטון 9.30

נצרת עילית

מוצ"ש — האוצר מארץ האש 7.00, 9.15

רמת השרון

כוכב — חסימה נעימה ששי 9.30, 11.45, מוצ"ש 7.00, 9.30, הפיל הבעשה שבת 11.00, 13.15, 15.15

חולון

מגדל — הזמן של הסקסופון ששי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.30
ארמון — אינטסלור ששי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.30, 11.30
מגדל? — פלאטון ששי 10.00, מוצ"ש 7.30, 9.50
ריגה — נשר הזהב ששי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.30

חיפה והסביבה

אורה — פלאטון 6.30, 9.00
אורלי — אהבה גנובה 7.00, 9.15, תעמועי שוור הזקן ששי 10.00
אמפיתיאטרון — כלא נשים האש 7.00, 9.15
ארמון — קשתים שבאלה 7.00, 9.15
חן — דקה לחצות 6.45, 9.15
עצמון 1 — ביגנם בנוף 7.00, 9.15
עצמון 2 — 3 אמיגוס 7.00, 9.15
קרן אור הכרמל — אינטסלור מוצ"ש 7.00, 9.15, קרוק מוצ"ש 11.30
פאר — קרוקודיל דנדי ששי 10.00, מוצ"ש 7.00, 9.15
רון — נשר הזהב 7.00, 9.00
שביט — האינטסלור 7.00, 9.00
רב גת 1 — בנג'י ששי 11.00, 12.40, צבע הכסף ששי 10.00, מוצ"ש 6.45, 9.15
רב גת 2 — אל תקרא לי לבן ששי 10.00, מוצ"ש 7.00, 9.15
אורות — האינטסלור 7.00, 9.15
בית העם — 3 אמיגוס 7.00, 9.15
היכל — כלא הנשים 7.00, 9.15
מכיון — צבע הכסף 6.45, 9.15
סביר — ללא רחמים 7.00, 9.30
מוצ"ש — קרנבי בכוכב אחר שבת 11.00, ג'נגה אבזינקי 2 מוצ"ש 6.30, 9.00

נתניה

סטודיו — בלוסום 7.00, 9.15
שרון — פלאטון 7.00, 9.30

בת־ים

אורנים — שמתי ברז לטורה 7.15, 9.30
סטאנטון — נשר הזהב 7.15, 9.30

הרצליה

דוד — צבע הכסף 7.15, 9.30
היכל — נשר הזהב 7.15, 9.30
דן אביחיל — מועדון קולנוע — ששי 3.30, הזמן של אהבה של לילה מוצ"ש 7.00, 9.30
תמרית — ג'ק פלאש הבקסן 7.30, 9.30

נס ציונה

משפת — האוצר מארץ האש שבת 11.00 בבוקר, מוצ"ש 7.00, 9.15

פתח־תקוה

היכל 1 — ילדים חורגים לאלוהים ששי 10.00, מוצ"ש 7.00, 9.30
היכל 2 — 3 אמיגוס ששי 10.00, מוצ"ש 7.00, 9.30
היכל 3 — פלאטון ששי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.30

עפולה

היכל התרבות — צבע הכסף 7.00, 9.30
דן — 3 אמיגוס 9.15

חדרה

חדרה — 7.00, 9.15
רוף — ביגנם בנוף 7.00, 9.30

התזמורת הקאמרית הישראלית

יואב תלמי, מנצח
יוסף קליכשטיין, פסנתרן
מוצרט: קונצ'רטו לפסנתר מס' 27, ק. 595; רונדו מס' 19, ק. 459; סימפוניה 41
חיפה, "קולות וגוונים" מס' 5 יום ב', 20.30 20.4.1987
"פסטיבל אמדיאוס — אביב"
קונצרט מס' 4
ירושלים, תיאטרון, יום ג' 20.30 21.4.87
תל אביב, מוזיאון 20.30
אמדיאוס סידרה 2: יום ד' 22.4.87
אמדיאוס סידרה 1: יום ה' 23.4.87
נמשכת מכירת הכרטיסים לז'אן פרנסואה פאייאר והתזמורת — במאי 1987 והתזמורת הקאמרית הסקוטית

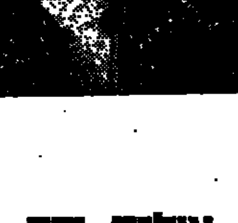

אילנה דר
רסיטל לפסנתר
בתכנית:
שומן — פפיון
שוברט — פנטסיה הנוד
רוול — "משחקי מים"
דביוסי — "האי העליז"
מושקובסקי — 2 אטיודים
שופן — 3 אטיודים
שופן — בלדה מס' 4
ירושלים "תי רבקה קרמון" מוצ' יום ב' 20.4 ב־8.30
תל־אביב "יד־לבנים" (רח' פנקס) יום ג' 21.4 ב־8.30
הרצליה "אור" מלון דניאל" יום ד' 22.4 ב־8.30
כפר בלום "א. כפר בלום" יום ו' 24.4 ב־8.30
כרמיאל "היכל התרבות" יום ב' 27.4 ב־8.30
רחובות "ויקס" יום ה' 30.4 ב־8.30

התזמורת הפילהרמונית הישראלית

עקב הנהגת שעון קיץ פתיחות הקונצרטים במוצאי־שבת וחגים תהיה 9.00 בערב

מוסיקה קלסית קלה
קונצרט מס' 5
תל־אביב, היכל התרבות יום ב', 20.4.87, 9.00 בערב
מיונג־וון צ'ונג מנצח
ג'פרי לאנג נגן קרן
בתכנית מיצירות: ראוול, מוצרט ופרוקופייב

קונצרט למנויים מס' 9
חיפה, אודיטוריום חיפה, 8.30 בערב
סידרה א': יום ב', 21.4.87
סידרה ב': יום ד', 22.4.87
סידרה ג': יום ה', 23.4.87
ירושלים, בנייני האומה יום א', 26.4.87, 8.30 בערב
מיונג־וון צ'ונג מנצח
קיונג־וה צ'ונג כנרת
מיונג־וה צ'ונג צ'לנית
התכנית:
בטהובן: הפתיחה "פרומתיאוס"
בטהובן: הקונצ'רטו המשולש
נילסן: סימפוניה מס' 5

קונצרט מיוחד למוסיקה קמרית שלישיית צ'ונג
תל־אביב, היכל התרבות יום ו', 24.4.87, 2.00 אחה"צ
בתכנית:
מוצרט: שלישייה בדו מאז'ור, ק' 548
מנדלסון: שלישייה מס' 1, אופ' 49
ברהמס: שלישייה מס' 1, אופ' 8

קונצרט לנוער מס' 5
תל־אביב, היכל התרבות יום ב', 27.4.87, 5.00 אחה"צ
התזמורת הפילהרמונית הישראלית מארחת את:
תזמורת הנוער של קונסרבטוריון ניו־אינגלנד
בנג'מין זאנדר מנצח
גדעון רובין פסנתרן
בתכנית מיצירות: וובר, בארבר, בטהובן ודבוז'ק

קונצרט מיוחד למוסיקה קמרית שלישיית צ'ונג
עדיין נותרו כרטיסים בקופות התזמורת (היכל התרבות) ובסוכנות הכרטיסים "קסטל"

תיאטרוני ישראל

מחר יום ב' 20.4
תיאטרון הבימה:
בבימה: 21.00
החדר הגדול: 21.00
אינשטיין — בבימרתף: 21.00
מירלה אפרת — בית הדיל: 21.30
התיאטרון הקאמרי:
הערב 19.4: האמיתי — בצוותא: 21.30, 23.30
מחר 20.4
בונבנטורה בקאמרי: 10.30, 12.30 בבוקר.
המלך ואני
בית דני שלי התקווה ב־20.00
האמיתי — בצוותא: 19.30, 21.30
התיאטרון העירוני חיפה:
אלדין — בת"ח חיפה: 17.00, 19.30
המטבח — האדי סאליב (05)
מכתב המזרח — ת"א בית ליסין
בונבנטורה — ת"א הקאמרי: 10.30, 12.30

שטיחים פרסיים
(במיוחד גדולים)
במחירים מוזלים
קניה • החלפה
ניקוי • תיקון
לפנות: שילוני
ת"א לילינבלום 28, טל' 657064

הקאמרי

נפש יהודי
הצגות אחרונות בתל־אביב
ההצגה שייצגה את ישראל בפסטיבל אדינבורו ופסטיבל ברלין
"בכורת פסטיבל אדינבורו היא ניצחון ראוי לשבח ללהקה ולמחזאי. הצגת חובה" (הטיים־אאוט - לונדון)
"להקת תיאטרון חיפה מזהירה" (הגרדיאן - לונדון)
יום ד' 22.4 ★ יום ה' 23.4 ★ יום ג' 28.4

המיליון של בונבנטורה
הצגה מוסיקלית לילדים ולמבוגרים
"חגיגה לעיניים" (ידיעות אחרונות)
"טוב טעם ועידון שולטים בכל" (מעריב)
יום ב' 20.4 ב־12.30 בבוקר
ההצגה שנועדה ל־10.30 מבוטלת הכרטיסים כוחם יפה לשעה 12.30

מנויי הקאמרי יכולים להשתמש בכרטיס מס. 5 או 6.
הכינו כרטיסים מראש!
כרטיסים בקופת התיאטרון הקאמרי, דיזנגוף 101, טל. 233335
התיאטרון של תל־אביב
שירה, מאיר & שקולניק

דחפון
שרות מודעות טלפוני של הארץ
לבעלי כרטיס אשראי
03-611001

הפקות תיאטרון · בידור · מוסיקה
דודו טופז בהצגת הבידור החדשה בלי חשבון
גבעתיים "שבטי" הערב יום א' 19.4 ב־10.00 טל. הקופה 314797
נהריה "הדר" מחר יום ב' 20.4 ב־9.00 טל. הקופה 920502
תל־אביב "בית־החייל" יום ג' 21.4 ב־9.00
תיאטרון ירושלים יום ד' 22.4 ב־9.00
עכו "אודיטוריום" יום ה' 23.4 ב־9.00
כרטיסי "הדרך" 248787, "קסטל" 444725 ובמשרדים, ותיאטרון 293905
פרסום בלכין

פגסוס פוסטל — המועצה הבריטית מציגים: ארועי אביב 1987 בברכת העיר ת"א־יפו.

קונסורט אוף מיוזיק

מנהל מוסיקלי: אנתוני רולי (לאוטה)
אמה קירקבי - סופרן אוולין טאב - סופרן מרי ניקולס - אלט אנדרו קינג - טנור רופוס מילר - טנור אלן יואינג - בס

תכנית א'
"המדריגל הוירטואוזי"
(מונטוורדי, שיץ, וארד, לואוס)
תל־אביב — מוזיאון ת"א "רקנאטי"
מחר יום ב' 20.4 מוצאי פסח ב־20.30
יום ו' 24.4 ב־14.30
דורות יום ד' 22.4 ב־20.30 ● בבארי יום ה' 23.4 ב־21.00
רחובות "ויקס" יום א' 26.4 ב־20.30
ירושלים "תיאטרון הנרי קראון" יום ד' 29.4 ב־20.30

תכנית ב'
"לוקה מארנציו — ו"המזג האנגלי""
(מארנציו, פראבוסקו, דאולנד, ווילקס, וארד)
תל־אביב — מוזיאון ת"א "רקנאטי"
יום ג' 21.4 ב־19.00 וב־21.00
(בשעה 20.00 — מפגש עם האמנים על כוס יין)
אוניברסיטת ת"א "אודיטוריום בר־שירה"
יום ו' 24.4 ב־21.30

כרטיסים להשיג במוזיאון ת"א טל. 257361, "הדרך" 248787, "קסטל" 444725 בירושלים: "בימות" 234061 ובקופת התיאטרון טל. 667167